DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

OLAĞANÜSTÜ YOLCULUKLAR 11

JULES VERNE

İNATÇI KERABAN

ALFA

2. BASKI

OLAĞANÜSTÜ YOLCULUKLAR 11

İNATÇI KERABAN

Tophane'den Üsküdar'a İstanbul Boğazı'nı geçmek üzere olan Keraban, her geçişte alınacak olan yeni bir vergi duyurusuyla irkilir. Tütüne olan düşkünlüğü kadar inatçılığıyla da tanınan Keraban bu vergiyi ödememek de kararlıdır. O halde karşı kıyıya nasıl geçebilir? Karadeniz üzerinden yapılacak uzun ve zahmetli bir seyahatle elbette!

Yanına Hollandalı tütün tüccarı arkadaşı Jan van Mitten'ı alan Keraban'ın önündeki bir başka engel ise yeğeni Ahmet'in düğününe katılma zorunluluğudur. Keraban yol boyunca karşısına çıkan türlü dertlerden kurtulup altı hafta içinde yeniden İstanbul'da olmak zorundadır.

1883'te yayımlanmış olan eser okuru, Odessa'dan Kırım'a, Azak Denizinden Kafkasya'ya, Tuna Deltasından Trabzon'a kadar Karadeniz kıyısında bir maceraya davet ediyor.

OLAĞANÜSTÜ YOLCULUKLAR

1 Buzlar Sfenksi
2 Kaptan Grant'ın Çocukları
3 Karpatlar Şatosu
4 Arzın Merkezine Seyahat
5 Güzel Sarı Turna
6 Seksen Günde Devri Âlem
7 Macellanya'da
8 Denizler Altında 20.000 Fersah
9 Balonla 5 Hafta
10 Yirminci Yüzyılda Paris
11 İnatçı Keraban
12 Begüm'ün Beş Yüz Milyonu
13 Mişel Strogof
14 Mathias Sandorf
15 Zacharius Usta
16 Dr. Ox'un Bir Fantezisi
17 Esrarlı Ada
18 Çin'de Bir Çinlinin Başına Gelenler
19 Buzlar Arasında Bir Kış
20 Bütün Öyküler
21 Yüzen Şehir
22 İki Yıl Okul Tatili
23 Dünyanın Ucundaki Fener
24 Güney Yıldızı
25 Chancellor
26 Yeşil Işın

ALFA
alfakitap
alfakitap
alfakitap
www.alfakitap.com
EDEBİYAT

JULES VERNE

1828 yılında Fransa'nın Nantes kentinde doğdu. Ailesinin isteğine uyarak hukuk diploması aldı. Şahsen tanıştığı Victor Hugo, Alexandre Dumas (Fils) gibi yazarların etkisinde tiyatro eserleri, şiirler yazdı. Yaşadığı bohem hayata kızan babasının maddi desteğini çekmesi üzerine geçimini yazarak karşılamaya karar verdi. 1863'te kaleme aldığı *XX. Yüzyılda Paris*'i yayıncısı Hetzel fazla uçuk bulup yayımlamadı. Bir tarafa atılan bu müsveddeler ancak 1994'te bulunup yayımlanabildi. Bir tek bu kitaba bakarak bile günün bilimsel ve teknolojik gelişmelerinden hareketle yüz yıl sonraki gelişmelere ilişkin kestirimlerde bulunmakta Jules Verne'nin dünyada bir eşinin daha olmadığı görülür. Verne, "Olağanüstü Yolculuklar" üst başlığıyla yayımlanan romanlarında okurunu Fransa'dan başlayıp diğer Avrupa ülkelerinde, sonra Türkiye dâhil Asya, Afrika, Amerika, Avustralya'da, kutuplarda, okyanuslardaki takımadalarda, derken gezegenimizin içinde yolculuğa çıkardıktan sonra Ay'a, daha sonra da Güneş Sistemine götürür. Fantastik sayılabilecek roman ve öykülerinin yanı sıra bilimkurgu sınırlarında dolaşanları da bulunmakla birlikte eserlerinin çoğunun yarı-bilimsel romanlar olduğunu söylemek pek yanlış olmaz. 1905'te Amiens'de öldüğünde aralarında *Seksen Günde Devri Âlem, İki Sene Okul Tatili, Denizler Altında Yirmi Bin Fersah* gibi dünyanın en çok okunmuş kitaplarının da bulunduğu, bir kısmı ölümünden sonra basılacak olan çok sayıda eser bırakmıştı. Eserlerinin sayısını tam olarak vermek zordur. Bilinen 54 romandan başka 22 öykü kitabı, inceleme kitapları bulunmaktadır.

NİHAN ÖZYILDIRIM

1972'de Ankara'da doğdu. Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesini ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünü bitirdi. Çeşitli işlerle uğraştı. Fransızcadan edebiyat ve sosyal bilimler çevirileri yaptı. Kuruluşundan itibaren Çevirmenler Meslek Birliği (Çevbir) üyesidir. Tokyo University of Foreign Studies ile TTK ortaklığıyla gerçekleştirilen Osmanlı Kitabeleri Projesi'nin ekibinde yer almakta, kitap çevirmeye ve baskıya hazırlamaya devam etmektedir.

İnatçı Keraban: Kéraban Le Têtu
© 2016, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın tüm yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında hiçbir yöntemle çoğaltılamaz.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Çeviren Nihan Özyıldırım
İllüstrasyonlar Léon Benett
Editör İrem Özhamaratlı Akay
Kapak Tasarımı Elif Çepikkurt
Sayfa Tasarımı Yavuz Karakaş

ISBN 978-605-171-388-5
1. Basım: Ocak 2017
2. Basım: Mayıs 2020

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu, Acar Sanayi Sitesi, No: 8, Bayrampaşa-İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29
Sertifika no: 45099

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi, Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cağaloğlu İstanbul
Tel: (0212) 511 53 03 Faks: (0212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 43949

OLAĞANÜSTÜ YOLCULUKLAR 11

JULES VERNE

İNATÇI KERABAN

Çeviren

NİHAN ÖZYILDIRIM

ALFA®

25
30
Balta
Olviopol
Botuschan
Ananiev
BESSARABYA
RUSSIE
Iassy
Kichinev
Tiraspol
Nikolaief
Roman
Husch
Bender
Kherson
Balcan
Berlat
Odessa
Majaki
Ovidiopol
Akerman
Aleschki
Kopani
Kalantschak
Tschaplinka
Petrekop
Fokchani
Galatz
Kilia
Ismaïl
Buseo
Braïla
Toutschkow
Toultchia
Sulina
Babadagh
Bouches du Danube
Tchernavoda
Kustendjé
Silistrie
Mangalia
BULGARISTAN
Bazardjik
Choumla
Koslidcha
Varna
Pravadi
Galata
Aidos
Golfe de Bourgas
Urgaz
Agathapoli
Amasra
Bartin
İnebolu
KASTAMONI
Safranbolu
Kastamoni
Sinop
Ereğli
Sakarya
İzmit
Bolu
MARMARA DENİZİ
Bursa
Balıkesir
Kizilirmak
Ankara
ANADOLU
Golfe de Perekop
Eupatoria
Batchisaraï
Sivastopol
C. Tarchan
C. Chersonès
Balaklava
KARA
30
Gravé par E. Moricu, 45 r. Vavin. Paris.

KARADENİZ HARİTASI
Kilometre
0 50 100 150
AZAK DENİZİ
KAZAKLAR
KARADENİZ
Novo Tcherkask
Nachitchewan
Rostow
Azof
Marioupol
Birdjansk
Jeisk
Kertsch
Temrjuk
Ladowskaja
Stavropol
Ochsten
Kafkas Dağları
ABKASIE
Batum
Artvin
Sinop
Samsun
Tirebolu
Ordu
Giresun
Trabzon
Sürmene
Of
Rize
Niksar
Tokat
Erzurum
Erzincan
ERMENİSTAN
Euphrate Fl.
Kuban Fl.
35
40
45

BİRİNCİ BÖLÜM

Sultan Mahmud Camii.

1
VAN MİTTEN VE UŞAĞI BRUNO, ETRAFTA NE OLUP BİTTİĞİNİ ANLAMADAN DOLAŞIRLAR, BAKINIRLAR, SOHBET EDERLER

16 Ağustos günü, akşam saat altıda, kalabalığın gelişi gidişi ve gürültüsüyle her zaman gayet hareketli olan İstanbul'un Tophane Meydanı sessiz, mahzun, neredeyse ıssızdı. Boğaziçi'ne inen merdivenlerin başından bakıldığında yine aynı güzel manzara görülüyordu, yalnızca insanlar eksikti. Pera semtine giden, dar, pis, çamurlu, sarı köpeklerle dolu ara sokaklardan ancak birkaç yabancı geçiyordu hızlı adımlarla. Özellikle Avrupalılara ayrılmış olan bu semt, tepedeki servi ağaçlarının oluşturduğu siyah perdenin üzerinden, beyaz, taş evleriyle seçiliyordu.

Bu meydan her zaman bir resim kadar güzeldir. İlk anda dikkati çeken kıyafetlerin renk karmaşası olmadığında bile, Sultan Mahmud Camii'yle,* onun fidan gibi minareleriyle, Çin mimarisi tarzındaki küçük çatısından şu anda mahrum bulunan Arap stili güzel çeşmesiyle, bin çeşit şerbet ve şekerlemenin satıldığı dükkânlarıyla,

---

* Nusretiye Camii –çn.

güzel koku ve tespih satıcılarının tezgâhlarıyla tezat oluşturan kabak, İzmir kavunu, Üsküdar üzümü dolu sergileriyle, kayıkçılarının ellerindeki çifte küreklerin Altın Boynuz'un ve Boğaz'ın mavi sularını dövmekten çok okşadığı, çiğ renklere boyanmış yüzlerce kayığın yanaştığı iskelesiyle bu meydan, bir resim kadar güzeldir ve sanki göz zevki için yapılmıştır.

Fakat bu saatte, Tophane Meydanı'nın her zaman ortalıkta dolaşan insanları neredeydi? Başlarına şık astragan kalpaklarını geçirmiş şu hanlılar, bin plili fistanlarını zarifçe sallayan Rumlar, neredeyse her zaman askeri kıyafetli olan şu Çerkezler, kendi sınırlarının dışında bile kıyafetleriyle Rus kalmış olan şu Gürcüler, nakışlı ceketlerinin yakalarından güneş yanığı tenleri görünen şu Arnavutlar ve nihayet şu Türkler, şu Osmanlılar, eski Bizans'ın ve yaşlı İstanbul'un çocukları şu Türkler! Neredeydiler?

Hiç şüphesiz bu soruyu, araştıran gözlerle bakan, burunlarıyla havayı koklayan, müteredditadımlarla, o saatte meydanda neredeyse tek başlarına dolaşan iki yabancıya, iki Batılıya sormanın gereği yoktu, çünkü ne cevap vereceklerini bilemeyeceklerdi.

Ama iş bununla da bitmiyordu. Limanın öte tarafındaki asıl şehirde de bir turist, yine aynı sessizlik ve ıssızlıkla karşılaşırdı. Haliç'in diğer kıyısında, Eski Saray'la Tophane iskelesi arasındaki açık sahilde, sol kıyıya üç dubalı köprüyle bağlanan sağ kıyı üzerinde bütün İstanbul şehri uykuya dalmış gibi görünüyordu. Sarayburnu'ndaki sarayda kimse uyanık değil miydi? Sul-

tan Ahmed, Bayezid, Ayasofya, Süleymaniye camilerinde ibadet edenler, müminler, hacılar yok muydu? Serasker Kulesi'nin,* şehirde sık sık çıkan yangınları gözetlemekle görevli ihmalci bekçisi, Galata Kulesi'ndeki meslektaşı gibi şekerleme mi yapmaktaydı? Aslında, bu ıssızlık; Avusturya, Fransa, İngiltere'nin buharlı gemi filolarına, Haliç sularının temellerini yaladığı evlere ve köprülere yanaşmak için acele eden çatanalara, kayıklara, buharlı şalupalara rağmen biraz azalmış gibi görünen limanın her zamanki hareketliliğini pek de etkilememişti.

Bunca övülen İstanbul, Konstantin'in ve Sultan Mehmed'in iradesiyle gerçeğe dönüşen bu Şark rüyası burası mıydı? Meydanda amaçsızca dolaşan iki yabancı, işte kendilerine bu soruyu soruyorlardı ve bu soruya cevap veremiyorlarsa bunun sebebi bu ülkenin dilini bilmiyor olmaları değildi. İkisi de yeteri kadar Türkçe biliyordu; biri, yirmi yıldır ticari yazışmalarında bu dili kullandığı, diğeri de, efendisinin yanında uşak sıfatıyla bulunmakla beraber, çoğu zaman ona sekreter olarak da hizmet verdiği için.

Bunlar, talihin bir cilvesiyle Avrupa'nın en uç sınırlarına savrulmuş Rotterdam kökenli iki Hollandalıydı, Jan Van Mitten ve Uşağı Bruno.

Herkesin tanıdığı Van Mitten, kırk beş kırk altı yaşlarında, kumral saçlı, mavi gözlü, sarı favorili ve keçi sakallı, bıyıksız, renkli yanaklı, yüzüne nispeten çok kısa burunlu, büyükçe kafalı, geniş omuzlu, ortadan biraz uzun boylu, hafifçe göbek-

* Beyazıt Kulesi –çn.

li, ayakları zarif olmaktan çok yere sağlam basan, yiğit görünüşlü bir adamdı, ki bu da ülkesinin bir özelliğiydi.

Van Mitten, karakter itibariyle belki biraz yumuşak görünüyordu. Kesinlikle tartışmadan kaçınan, her şeyi kabullenmeye hazır, emir vermekten çok itaat etmeye yatkın, sakin, soğukkanlı,

iradeli davrandıklarını zannettikleri zaman bile iradesiz oldukları düşünülen yumuşak başlı ve geçinmesi kolay insanlar sınıfına giriyordu. Van Mitten, hayatı boyunca yalnızca bir kere öfkelenmiş, çok vahim sonuçlar doğuran bir tartışmaya girmişti. O gün, tamamıyla kendi karakterinin dışına çıkmış ama ardından, tıpkı eve döner gibi yine kendi karakterine geri dönmüştü. Aslında belki de, o karakteri tamamıyla bıraksa iyi ederdi, geleceğin kendisine neler hazırladığını bilse, bunu yapmakta tereddüt etmezdi kesinlikle. Fakat bu hikâyenin konusunu oluşturacak olaylar hakkında şimdiden karar vermek uygun düşmez.

"Eveeeet efendim!" dedi Bruno, Tophane Meydanı'na geldiklerinde.

"Evet Bruno?"

"İşte, artık İstanbul'dayız!"

"Evet Bruno, İstanbul'dayız, yani Rotterdam'dan birkaç bin fersah* uzakta!"

"Ne dersiniz," diye sordu Bruno, "Hollanda'dan yeterince uzakta sayılır mıyız?"

Van Mitten, sanki Hollanda, kendisini duyabilecek kadar yakınmış gibi kısık sesle cevap verdi:

"Ne kadar gidersem gideyim yeterince uzaklaşmış olmam!"

Bruno, Van Mitten'e son derece sadık bir hizmetkârdı. Bu cesur adamın dış görünüşü biraz efendisine benziyordu. Ona karşı duyduğu saygı, uzun yıllardan beri birlikte yaşama alışkanlığı edinmesini sağlamıştı. Yirmi yıldır, belki de tek bir gün bile birbirlerinden ayrılmamışlardı. Bruno,

---

* Fersah: Yaklaşık 5 km –çn.

ev içinde, bir dost değilse bile, bir hizmetkârdan fazlaydı. Hizmetini akıllıca ve usulüne uygun olarak yerine getirir, Van Mitten'in yararlanabileceği tavsiyelerde bulunmaktan ya da efendisinin memnuniyetle kabullendiği serzenişleri dile getirmekten çekinmezdi. Onu kudurtan bir şey vardı ki, o da efendisinin herkesin emirlerine boyun eğmesi, başkalarının isteklerine karşı koymayı bilmemesi, kısacası karakterinin zayıf olmasıydı. "Bu yüzden başınız belaya girecek!" diye tekrarlardı sık sık, "dolayısıyla benim de!"

Şunu da eklemek gerekir; kırk yaşındaki Bruno, tabiatı itibariyle sabit bir yerde oturmaktan hoşlanan ve seyahati eziyet kabul eden biriydi. İnsan bu şekilde kendini yorunca, vücut dengesi tehlikeye girer, halsizlik başlar ve zayıflardı. Oysaki her hafta tartılmayı âdet edinmiş olan Bruno'nun heybetinden bir şey kaybetmeye niyeti yoktu. Van Mitten'in hizmetine girdiğinde ağırlığı yüz libre* bile yoktu, yani bir Hollandalı için utanç verici bir zayıflıktaydı. Bir yıldan daha kısa bir sürede, evin mükemmel düzeni sayesinde otuz libre almış ve insan içine çıkabilecek hale gelmişti. Dolayısıyla, yurttaşlarının ortalama seviyesi olan şu andaki 167 librelik ağırlığını efendisine borçluydu. Ama alçakgönüllü olmak gerekirdi, o da zaten 200 libreye ulaşma işini yaşlılık günlerine bırakmıştı.

Sonuçta evine, doğduğu şehre, Kuzey Denizi'ne hâkim ülkesine bağlı olan Bruno'nun, çok önemli sebepler olmaksızın Nieuwe-Haven Kanalı'ndaki

---

* Libre: Yarım kilo –çn.

evini, Hollanda'nın en önde gelen şehri kabul ettiği güzel Rotterdam'ı ve dünyanın en güzel krallığı olan Hollandası'nı terk etmesi imkânsızdı.

Evet, şüphesiz bu doğruydu. Ama ortada bir gerçek daha vardı, o da Bruno'nun o gün Konstantinopolis'te, eski Bizans'ta, Türklerin İstanbulu'nda, Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtında bulunduğuydu.

Sonuçta bu Van Mitten kimdi? Rotterdamlı zengin bir tüccardan; Havana'nın, Maryland'ın, Virginia'nın, Varinas'ın, Porto-Rico'nun ve özellikle de Makedonya'nın, Suriye'nin ve Anadolu'nun en güzel ürünlerini satan bir tütün tacirinden başka birisi değil.

Van Mitten yirmi yıldan beri, dünyanın beş kıtasına meşhur ve garantili tütünlerini gönderen İstanbul'daki Keraban Şirketi'yle bu tarzda büyük işler yapıyordu. Bu önemli şirketle sürekli yapılan yazışmalar dolayısıyla Hollandalı tüccar, Türkçeyi yani imparatorluğun her yerinde kullanılan Osmanlıcayı çok iyi biliyor, padişahın gerçek bir tebaası ya da "Emr'ül-müminin"in bir veziri kadar iyi konuşuyordu. Dolayısıyla; daha önce de söylendiği gibi, efendisinin işleriyle yakından ilgilenen Bruno da en az onun kadar iyi konuşuyordu bu dili.

Hatta bu iki tuhaf adam Türkiye'de bulundukları süre içerisinde, kendi aralarındaki konuşmalarda da sadece Türkçe kullanacakları konusunda anlaşmışlardı. Üzerlerindeki elbiseler olmasa, eski kuşaktan iki Osmanlı zannedilebilirlerdi. Bu durum, Van Mitten için keyifli olsa da Bruno'nun hiç hoşuna gitmiyordu.

Bununla beraber bu itaatkâr uşak, her sabah efendisine şu soruyu sormaya katlanıyordu:

"Efendim, emriniz nedir?"

Ve diğeri de, güzel bir Türkçeyle cevap veriyordu:

"Setremi, pantolonumu fırçala."

Bundan da anlaşılabileceği gibi, Van Mitten ve Bruno, İstanbul denen bu geniş metropolde dolaşırken hiç de sıkıntı çekmeyeceklerdi. Her şeyden önce ülkenin dilini yeterince konuşuyorlardı, ayrıca Keraban şirketi tarafından dostça karşılanacakları kesindi; bu şirketin sahibi daha önce Hollanda'ya bir yolculuk yapmış ve zıtlıklar yasası gereğince, Rotterdam'daki muhabiriyle iyi bir dostluk kurmuştu. Hatta Van Mitten'in ülkesinden ayrıldıktan sonra gelip İstanbul'a yerleşmeyi düşünmesinin, Bruno'nun onun peşinde buralara gelmeye katlanmasının ve birlikte Tophane Meydanı'nda dolaşıyor olmalarının da asıl sebebi buydu.

Bu arada, saat ilerledikçe, gelip geçen insanlar görülmeye başlandı ama, bunlar da Türklerden çok yabancılardı. Bununla beraber, Sultan'ın tebaasından iki üç kişi sohbet ederek dolaşıyor, meydanın sonundaki kahvenin sahibi, pek de acele etmeden, henüz boş olan masaları düzenliyordu.

"Bir saate kalmadan," dedi Türklerden biri, "güneş Boğaz'ın sularına batmış olacak, işte o zaman..."

"O zaman yiyip içebileceğiz ve hepsinden önemlisi, keyfimizin istediği gibi sigara tüttürebileceğiz!"

"Şu ramazan orucu biraz uzun sürüyor."

"Bütün oruçlar gibi!"

Diğer tarafta da, kahvenin önünde dolaşmakta olan iki yabancının arasında şu konuşma geçiyordu:

"Şu Türkler şaşılacak adamlar," dedi biri, "böyle can sıkıcı bir perhiz sırasında İstanbul'u ziyaret edecek olan bir seyyah, II. Mehmed'in başkenti hakkında hüzünlü bir fikirle döner."

"Olsun, Londra da pazar günleri daha neşeli değil! Türkler bütün gün oruç tutuyorlar, ama gece boyunca da acısını çıkarıyorlar. Güneşin batışını bildiren top patlar patlamaz kızarmış et kokuları, içecek rayihaları, çubukların ve sigaraların dumanıyla sokaklar her zamanki alışılmış görüntüsüne kavuşacak!"

Bu iki yabancı haklı olsa gerekti, zira aynı anda kahveci, çırağına bağırıyordu:

"Her şey hazır olsun! Bir saate kadar oruçlular akın edecek, ortalık karışacak!"

İki yabancı tekrar sohbete başladı:

"Bilmiyorum ama, bana öyle geliyor ki İstanbul ramazan boyunca daha bir ilginç! Gündüzler ne kadar bir matem günü gibi, hüzünlü, kasvetli, acıklıysa, geceler bir karnaval kadar neşeli, gürültülü, hareketli!"

"Evet, tam bir tezat!"

Onlar gözlemlerini paylaşadursun, Türkler de bu ikisine, biraz da gıptayla bakıyorlardı.

"Şu yabancıların keyfi iyi," dedi biri, "istedikleri gibi yiyip içip, sigara tüttürebiliyorlar."

"Orası doğru," diye cevap verdi diğeri, "ama bu saatte ne kuzu kebabı bulabilirler ne tavuklu pilav, ne baklava. Hatta bir dilim karpuz ya da hıyar bile..."

"İyi yerleri bilmezler de ondan. Aslında birkaç kuruş karşılığında, II. Mehmed'den bile muafiyet kazanmış uygun satıcılar her zaman bulunabilir."

"Allahtan," dedi bunun üzerine bu Türklerden biri, "sigaralarım cebimde kuruyor da, gönüllü olarak biraz Lazkiye tütünü parası harcadığımı söyleyemeyecekler."

Ve, başını belaya sokma tehlikesine rağmen, inancına ters düşmekten pek de rahatsız olmayan bu mümin bir sigara yaktı ve iki üç nefes çekti.

"Dikkat et!" dedi arkadaşı, "ulemadan tahammülsüz birkaçı geçerse görürsün!"

"Tamam, hemen dumanımı yutarım ve hiçbir şey fark edilmez!" dedi öbürü.

İki yabancı, meydandaki gezintilerine devam ettiler, ardından, Pera ve Galata semtlerine çıkan sokaklara saptılar.

Bruno sağına soluna bakınarak yüksek sesle konuşmaya başladı:

"Efendim, burası kesinlikle garip bir şehir! Otelimizden çıktığımızdan beri ahalinin gölgesinden, İstanbulluların hayaletinden başka bir şey görmedim! Sokaklarda, rıhtımlarda, meydanlarda herkes uyuyor, bacağınızı ısırmak için kalkmaya bile üşenen, şu sarı cılız köpeklere varıncaya kadar! Seyyahlar ne anlatırsa anlatsın, insan seyahat etmekle hiçbir şey kazanmıyor. Ben yine de en çok bizim güzel Rotterdam şehrimizi ve yaşlı Hollandamızın gri gökyüzünü severim!"

Van Mitten sakince cevap verdi:

"Sabırlı ol Bruno, sabırlı ol! Daha biz geleli birkaç saat oldu! Bu arada itiraf edeyim, benim hayal ettiğim İstanbul da bu değildi! İnsan tam

anlamıyla Doğu'da bulacağını sanıyor kendini, bir *Binbir Gece* hülyasına dalacağını hayal ediyor, fakat kendini hapsedilmiş hissediyor..."

"Dev bir manastıra sanki," diye cevap verdi Bruno, "kapanmış keşişler gibi tasalı insanların ortasında..."

"Dostum Keraban, bütün bunların ne anlama geldiğini bize açıklayacaktır" dedi Van Mitten.

"Fakat şu anda neredeyiz?" diye sordu. Bruno, "Bu meydan hangi meydan, bu rıhtım hangi rıhtım?"

"Eğer yanılmıyorsam, tam Altın Boynuz'un ucunda, Tophane Meydanı'ndayız. İşte Asya kıyısını yalayan Boğaziçi, limanın diğer tarafında da Sarayburnu'nu ve onun arkasında yükselen Türk şehrini görebilirsin," diye cevap verdi Van Mitten.

"Saray!" diye bağırdı Bruno, "ne yani, Sultan'ın seksen bin odalığıyla birlikte yaşadığı saray bu mu?"

"Seksen bin biraz fazla Bruno! Bence bir Türk için bile fazla! Sadece tek bir kadınla evlenilebilen Hollanda da bile aile hayatını sürdürmek bazen hiç de kolay olmuyor."

"Peki efendim, peki! Bundan söz etmeyelim!.. Bundan mümkün olduğu kadar az söz edelim!"

Bruno, hâlâ boş olan kahveye doğru döndü:

"Zannediyorum burası bir kahve. Pera'dan inerken yorgunluktan öldük, Türkiye güneşi fırın gibi pişiriyor, efendim biraz serinlemek istiyorsa hiç şaşırmam!"

"Yani susadığını söylemeye çalışıyorsun," diye cevap verdi Van Mitten, "girelim bakalım şu kahveye."

Kahvenin önündeki küçük bir masaya oturdular. Bruno, Avrupalı aksanıyla "kahveci," diye bağırdı. Kimse ortalıklarda görünmedi. Bruno daha yüksek sesle bağırdı. Kahve sahibi dükkânın arka tarafında göründü, ama onların yanına gelmekte hiç de acele etmedi.

"Ecnebiler!" diye mırıldandı kahveci masadaki müşterileri görünce, "sanıyorlar mı ki..."

Nihayet onların yanına geldi.

"Kahveci, bize bir şişe vişne şerbeti, soğuk olsun!" dedi Van Mitten.

"Top patladıktan sonra!" diye cevap verdi kahveci.

"Nasıl? Topla vişne şerbetinin ne alakası var?" dedi Bruno bağırarak. "Hayır, naneli olsun, kahveci, naneli."

"Vişne şerbetiniz yoksa bize birer bardak rahatlokum* şerbeti verin, rehberime bakılırsa nefis bir şey," dedi Van Mitten.

Kahveci, omuzlarını silkerek ikinci defa cevap verdi:

"Top patladıktan sonra!"

"Top patlamasıyla ne işimiz var?" dedi Bruno, efendisine meraklı gözlerle bakarak.

Van Mitten her zamanki uysallığıyla devam etti:

"Rahatlokumunuz yoksa, bize birer fincan kahve verin, herhangi bir şerbet verin, ne istersenız onu verin."

"Top patladıktan sonra!"

---

* Lokum kelimesi Türkçeye Arapçadaki "rahat-ul hulküm" "boğazı rahatlatan" anlamına gelen tamlamadan geçmiştir. Bosna'da rahat lokum olarak bilinmektedir –ed.n.

"Top patladıktan sonra mı?" diye tekrarladı Van Mitten.

"Daha önce olmaz!" dedi kahveci ve başka bir şey söylemeden içeri girdi.

"Haydi efendim," dedi Bruno, "gidelim buradan! Burada yapacak bir şey yok. Her sözünüze top atışıyla cevap veren şu kaba Türk'e baksanıza!"

"Gel Bruno," diye cevap verdi Van Mitten, "daha düzgün bir kahveci buluruz mutlaka."

Ve meydana geri döndüler.

"Dostunuz Keraban Ağa'yı görmemiz için pek de erken sayılmaz herhalde," dedi Bruno, "yazıhanesinde olsaydı şu anda ne yapacağımızı bilirdik."

"Evet Bruno ama sabret biraz! Onu bu meydanda bulabileceğimizi söylediler."

"Saat yediden önce mümkün değil efendim. Onu Boğaz'ın karşı kıyısına, Üsküdar'daki konağına götürecek olan kayığı, kendisini buradan, Tophane İskelesi'nden alacak olsa gerek."

"Evet Bruno, bu büyük tüccar, burada neler olup bittiğini bize açıklar gerçekten de. Bu adam tam bir Osmanlıdır, eski kuşak Türklerdendir. Yeni fikirleri de kabul etmez, yeni alışkanlıkları da, modern sanayinin bütün icatlarını reddeder, demiryolu yerine posta arabasını, buharlı vapur yerine yelkenliyi tercih eder. Yirmi yıldan beri birlikte iş yapıyoruz, dostum Keraban'ın fikirlerinin zerre kadar değiştiğini görmedim. Üç yıl önce, Rotterdam'a beni görmeye gelirken posta arabası kullanmıştı, bu yüzden de sekiz gün yerine bir ayda gelebilmişti. İnatçı insanlar tanıdım ama Bruno, onunkiyle karşılaştırılabilecek bir inatçılığa hiç rastlamadım!"

"Sizi burada, İstanbul'da görünce gerçekten şaşıracak!" dedi Bruno.

"Ben de öyle tahmin ediyorum," diye cevap verdi Van Mitten, "ona böyle bir sürpriz yapmak istedim. En azından, onun muhitine girdiğimizde gerçek Türkiye'de olacağız. Dostum Keraban asla, yeni nesil Türklerin şu mavi redingot ve

kırmızı festen oluşan nizam kıyafetini giymeye razı olmaz."

"Feslerini çıkardıkları zaman," diyerek güldü Bruno, "tıpası açılmış şişelere benziyorlar."

"Ah! Sevgili ve hiç değişmeyen Keraban!" diye devam etti Van Mitten, "Avrupa'nın bir ucuna, beni görmeye geldiği zamanki gibi, geniş sarığını, sarı ya da tarçın renkli kaftanını giymiş olacaktır."

"Hurma satıcısı gibi mi yani!" diye bağırdı Bruno.

"Evet, ama altın hurmalar satan bir hurma satıcısı... Hem de her öğün hurma yiyor! Bu ülkeye en uygun ticareti yapıyor. Tütün tüccarı! Sabahtan akşama, hatta akşamdan sabaha herkesin tütün içtiği bir şehirde nasıl servet sahibi olmasın?"

"Nasıl, tütün mü içiliyor?" diye haykırdı Bruno, "Hiç tütün içen insan görüyor musunuz efendim? Aksine hiç kimse içmiyor, hiç kimse! Oysaki ben, kapılarının önünde, nargilelerinin borusuyla sarmaş dolaş olmuş ya da ellerinde kiraz ağacından uzun çubuklar ya da ağızlarında kehribar marpuçlar olan Türklerle karşılacağımı sanıyordum. Ama hayır! Tek bir puro bile, tek bir sigara bile yok!"

"Bundan hiçbir şey anlayamadım Bruno" diye cevap verdi Van Mitten. "Aslında Rotterdam sokaklarında, İstanbul sokaklarında olduğundan daha fazla tütün dumanı var!"

"Efendim," dedi Bruno, "yolumuzu şaşırmadığımızdan emin misiniz? Burası gerçekten Türkiye'nin başkenti mi? Bahse girerim ters yöne gittik ve burası kesinlikle Altın Boynuz değil, üze-

rinde binlerce buharlı gemisiyle Times Nehri! Şurada görünen cami Ayasofya değil Saint Paul! Bu şehir İstanbul mu? Asla! Burası Londra!"

"Kendine gel Bruno!" dedi Van Mitten, "Bana kalırsa bir Hollandalı için fazla sinirlisin. Efendin gibi sakin, sabırlı, soğukkanlı ol ve hiçbir şeye şaşırma. Rotterdam'dan ayrıldık ve bildiğin gibi..."

"Evet... Evet!" dedi Bruno başını sallayarak.

"Paris, Saint-Gothard, İtalya ve Brindisi üzerinden Akdeniz'e geldik ve sen Messageries posta vapurunun bizi, sekiz günlük bir yolculuktan sonra Galata Köprüsü'ne değil de Londra Köprüsü'ne bıraktığını düşünüyorsan pek iyi niyetli olduğun söylenemez."

"Yine de..." dedi Bruno.

"Dostum Keraban'ın yanında bu tür şakalar yapmaman için seni uyarıyorum! Bunları yanlış anlayabilir, tartışma çıkarabilir, inadı tutabilir..."

"Dikkat edeceğim efendim," diye cevap Bruno. "Burada soğuk birşeyler içilemiyorsa da, pipo içebiliriz herhalde! Sizce bunun bir sakıncası var mı?"

"Hiçbir sakınca yok Bruno. Bir tütün tüccarı olarak benim için insanları tütün içerken görmekten daha hoş bir şey yoktur! Hatta ben, doğanın bize yalnızca bir ağız vermiş olmasına bile hayıflanıyorum! Burnun varlık sebebi de enfiye çekmektir."

"Dişlerinki de tütün çiğnemek!" diye cevap veren Bruno, bir yandan da, desenli porselenden kocaman piposuna tütün dolduruyordu. Ardından, çakmağıyla piposunu yaktı ve büyük bir zevkle birkaç nefes çekti.

Fakat, tam bu sırada, ramazanın gerekliliklerine garip bir şekilde karşı çıkmış olan iki Türk meydanda göründü. Sigara içmekten hiç çekinmeyeni, ağzında pipoyla dolaşmakta olan Bruno'yu fark etti.

"Allah Allah!" dedi arkadaşına, "işte yine, Kuran'ın yasağına karşı gelmeye cüret eden o melun ecnebilerden biri. Buna dayanamayacağım."

"Sigaranı söndür bari!" diye cevap verdi diğeri.

"Evet!"

Ve sigarasını atıp doğruca, kendisiyle bu şekilde muhatap olunmasını hiç beklemeyen dürüst Hollandalının üzerine yürüdü:

"Top patladıktan sonra!" dedi ve piposunu çekip aldı.

Efendisinin boş yere tutmaya çalıştığı Bruno bağırdı:

"Hey, pipom!"

"Top patladıktan sonra, Hıristiyan köpeği!"

"Asıl sen, Türk köpeğisin!"

"Sakin ol Bruno!" dedi Van Mitten.

"En azından pipomu geri versin!" diye karşılık verdi Bruno.

"Top patladıktan sonra!" diye son bir kez tekrarladı Türk ve pipoyu kaftanının kıvrımları arasına soktu.

"Buraya gel Bruno! Ziyaret ettiğin ülkenin âdetlerine karşı çıkmamak gerekir!" dedi Van Mitten.

"Hırsızların âdetleri mi!"

"Gel buraya diyorum sana. Dostum Keraban saat yediden önce bu meydana gelmez. Gezinti-

mize devam edelim ve zamanı gelince de onunla buluşalım."

Van Mitten, gerçek bir tiryaki olarak çok bağlı olduğu piposundan bu şekilde ayrılmış olmaktan dolayı üzgün olan Bruno'yu çekip götürdü.

Onlar böyle yürüyüp giderken, iki Türk aralarında konuşuyorlardı:

"Gerçekten bu ecnebiler kendilerine her şeyin serbest olduğunu sanıyorlar."

"Güneşin batışından önce tütün içmenin bile!"

"Ateş ister misin?" dedi biri, yeni bir sigara yakarak.

"Memnuniyetle!" dedi diğeri.

2
SCARPANTE KÂHYA VE KAPTAN YARHUD BİLİNMESİNİN İYİ OLACAĞI BİR PROJE HAKKINDA KONUŞURLAR

Van Mitten ve Bruno, Galata'yı Haliç üzerinden eski İstanbul'a bağlayan ilk dubalı köprü olan Valide Sultan Köprüsü tarafından Tophane Rıhtımı'ndan yürürken, bir Türk hızla Sultan Mahmud Camii'nin köşesini döndü ve meydanda durdu.

Saat altıydı. Müezzinler, selâtin camilerde sayıları asla dörtten az olmayan minarelerin şerefelerine dördüncü kez çıkmışlardı. Sadık müminleri namaza çağıran ve kutsal "La ilahe illallah Muhammedün resulullah" cümlesini semaya yayan sesleri, şehrin üzerinde ağır ağır duyulmaya başladı.

Türk bir an arkasına döndü, meydandan tek tük geçenlere baktı, biraz da sabırsızlıkla, beklediği birini görmeye çalışır gibi, meydana ulaşan çeşitli sokakların önünden ilerledi:

"Bu Yarhud gelmeyecek mi ne!" diye mırıldandı, "Kararlaştırdığımız saatte burada olması gerektiğini biliyor halbuki!"

Adam, meydanda bir iki tur daha attı, hatta Tophane Kışlasının kuzey köşesine kadar ilerledi, top dökümhanesi tarafına baktı, beklemekten hoşlanmayan bir insanın yapacağı gibi ayağını yere vurdu ve Van Mitten ile uşağının beyhude yere soğuk bir içecek istedikleri kahvenin önü-

ne geldi. Kahveciye hiçbir şey söylemeden boş masalardan birine oturdu. Ramazan orucunu kaçırmayan bu dindar Türk, çeşit çeşit Osmanlı şerbetlerinin satış saatinin henüz gelmediğini iyi biliyordu.

Bu Türk, Asya Türkiyesi'nde, Karadeniz'in güney sahillerinde bulunan Trabzon'da ikamet eden zengin bir Osmanlının, Saffar Ağa'nın kâhyası Scarpante'den başkası değildi.

Saffar Ağa bu sırada, Rusya'nın güney bölgelerinde seyahatteydi. Kafkasya'nın bazı kasabalarını ziyaret ettikten sonra Trabzon'a geri dönecekti ve bir iş için özel olarak görevlendirmiş olduğu kâhyasının tam bir başarı elde edeceğinden emindi. Scarpante görevini yerine getirdikten sonra, Saffar Ağa'nın, lüks at arabalarıyla tanınan bu şehrin ortasındaki, içinde Şark'ın bütün ihtişamını barındıran büyük konağına dönecekti. Saffar Ağa, birisine bir iş verdi mi, başarısızlığı asla kabul etmezdi. Servetinin verdiği gücü dışarıya göstermekten hoşlanırdı. Küçük Asya zenginlerinin âdeti olduğu üzere, her zaman ve her yerde caka satardı.

Bu kâhya; gözüpek, her işin altından kalkan, hiçbir engelden yılmayan, efendisinin en ufak isteklerini, *per fas et nefas*,* yerine getirmeye kararlı bir adamdı. Bugün de böyle bir iş için İstanbul'a gelmişti ve kendisinden daha ahlaklı olmayan Maltalı bir kaptanla buluşmak üzere bekliyordu.

Yarhud adındaki bu kaptan, *Guidare* adlı tek direkli bir yelkenliye kumanda ediyor ve

---

* (Lat.) Haklı veya haksız araçlarla, her yolu kullanarak –çn.

Karadeniz'de düzenli seferler yapıyordu. Bir yandan kaçakçılık yaparken bir yandan da, Sudan, Habeşistan, Mısır'dan gelen siyah köleler ile Çerkez ve Gürcü kölelerin ticaretini yürütüyordu, bu işlerin pazarı Tophane semtiydi, devlet burada bu işe göz yumuyordu.

Scarpante bekliyor, Yarhud gelmiyordu. Kâhya her ne kadar duygularını belli etmiyorsa da, duyduğu öfke için için kanını kaynatıyordu.

"Nerede kaldı bu köpek?" diye mırıldandı, "bir terslikle mi karşılaştı acaba? Evvelki gün Odessa'dan ayrılmış olması gerekiyordu! Bu saatte, burada, bu meydanda, bu kahvede, buluşmamız gereken yerde olmalıydı!"

Tam bu sırada, rıhtımın köşesinden Maltalı bir denizci göründü. Yarhud'du bu. Sağına soluna bakarken Scarpante'yi fark etti. Scarpante ayağa kalkıp kahveden ayrıldı, gelip geçenlerin arttığı ama sessizliğin devam ettiği meydanın ucuna, *Guidare*'nin kaptanının yanına gitti.

Maltalının yanlış anlamasına imkân bırakmayacak bir tavırla "Beklemeye alışık değilimdir Yarhud!" dedi.

"Scarpante beni affetsin!" diye cevap verdi Yarhud, "ama tam vaktinde gelebilmek için elimden geldiği kadar acele ettim."

"Yeni mi geldin?"

"Yeni geldim, Yanbolu-Edirne treniyle, hem de tren hiç gecikmedi."

"Odessa'dan ne zaman ayrıldın?"

"Evvelki gün."

"Gemin nerede?"

"Odessa limanında beni bekliyor."

"Mürettebata güveniyor musun?"

"Tamamıyla! Onlar da benim gibi Maltalı, cömertçe para verene sonuna kadar sadıktırlar."

"Senin emrine uyacaklar mı?"

"Her zaman olduğu gibi."

"Güzel! Bana ne haberler getirdin Yarhud?"

"Hem iyi, hem kötü haberler," diye cevap verdi kaptan, sesini biraz alçaltarak.

"Önce kötüleri söyle," dedi Scarpante.

"Kötü olan şu ki, Odessa'daki Banker Selim'in genç kızı Amasya yakında evlenecek! Bu da demektir ki, kaçırılması daha da zor olacak ve daha da acele etmek gerekecek."

"Böyle bir evlilik olmayacak Yarhud!" diye bağırdı Scarpante, sesini elinde olmadan yükselterek, "asla olmayacak!"

"Ben olacak demedim Scarpante," diye karşılık verdi Yarhud, "durumu anlattım."

"Olsun," dedi kâhya, "Saffar Ağa üç gün içinde bu genç kızın Trabzon'a getirilmesini istiyor ve eğer bu imkânsız diyorsan..."

"İmkânsız demedim Scarpante. Cesaret ve para olduktan sonra hiçbir şey imkânsız değildir. Sadece daha zor olacağını söyledim, o kadar."

"Zor ha!" diye karşılık verdi Scarpante, "Türk veya Rus bir genç kızın Odessa'da ortadan kaybolup baba evine bir daha dönmemesi ilk defa olmayacak ki!"

"*Guidare*'nin kaptanı mesleğini icra ettiği sürece son da olmayacak!" dedi Yarhud.

"Amasya'yla yakında evlenecek olan adam kimmiş?" diye sordu Scarpante.

"Onunla aynı milletten, genç bir Türk."

"Odessalı bir Türk mü?"

"Hayır, İstanbullu."

"Adı neymiş?"

"Ahmet."

"Kimmiş bu Ahmet?"

"Galatalı zengin bir tüccarın, Keraban Ağa'nın yeğeni ve tek mirasçısı."

"Ne iş yapar bu Keraban?"

"Tütün ticareti, bu işten büyük bir servet yapmış. Odessa'daki muhabiri Banker Selim. Birlikte önemli işler yapıyorlar ve birbirlerini sık sık ziyaret ediyorlar. Ahmet Amasya'yı bu yolla tanımış ve böylece, genç kızın babasıyla delikanlının amcası arasında evlilik kararlaştırılmış."

"Düğün nerede olacak," diye sordu Scarpante, "burada İstanbul'da mı?"

"Hayır, Odessa'da."

"Ne zaman?"

"Bilmiyorum, ama Ahmet'in ısrarları üzerine bugün yarın yapılmasından korkarım."

"Öyleyse kaybedilecek bir saniye bile yok!"

"Bir saniye bile!"

"Şimdi nerede bu Ahmet?"

"Odessa'da."

"Ya şu Keraban?"

"İstanbul'da."

"Odessa'da kaldığın süre içerisinde bu delikanlıyı gördün mü Yarhud?"

"Onu görmek, tanımak işime geliyordu zaten, Scarpante... Gördüm ve tanıdım."

"Nasıl biri?"

"Çok hoşlanılacak biri ve Banker Selim'in kızının da hoşuna gidiyor zaten."

"Çekinilmesi gereken biri mi?"

"Çok cesur, çok azimli olduğunu söylüyorlar, bu meselede onu hesaba katmak gerekecek!"

"Bulunduğu yer ve serveti itibariyle bağımsız mı?" diye sorarak kendisini endişelendiren bu delikanlının diğer kişilik özellikleri üzerinde de durdu Scarpante.

"Hayır Scarpante, onu bir evlat gibi seven amcası ve vasisi Keraban Ağa'ya bağımlı. Keraban da muhakkak, bu evliliği bir sonuca bağlamak üzere yakında Odessa'ya gidecektir."

"Şu Keraban'ın gidişini geciktiremez miyiz?"

"Bu, yapılabilecek en iyi şey, böylece vakit kazanmış oluruz. Fakat onu nasıl bundan alıkoyacağız?"

"Orasını sen düşün Yarhud," diye karşılık verdi Scarpante, "ama mutlaka Saffar Ağa'nın istediği olmalı ve genç Amasya Trabzon'a götürülmeli. Senin şu *Guidare* yelkenlisi Karadeniz sahillerini, ağanın hesabına ilk kez ziyaret etmiş olmayacak, onun kendisine yapılan hizmetlerin karşılığını nasıl ödediğini bilirsin..."

"Bilirim Scarpante."

"Saffar Ağa bu kızı, Odessa'dayken yalnızca bir saniyeliğine görmüş ve onun güzelliği aklını başından almış. Bu kız da, banker babasının evi yerine Trabzon'daki konakta bulunmaktan şikâyetçi olmayacaktır. Amasya kaçırılacak Yarhud ve bunu sen yapmazsan başkası yapar!"

"Ben yapacağım, bundan emin olun!" dedi kısaca Maltalı kaptan, "kötü haberleri söyledim, şimdi sıra iyi haberlerde."

Scarpante, düşünceli düşünceli birkaç adım attıktan sonra Yarhud'un yanına dönerek "söyle" dedi.

"Bu tasarlanan evlilik, Ahmet oradan ayrılmadığı için kaçırma işini daha da zorlaştıracak olsa da" diye devam etti Maltalı, "bana Banker Selim'in evine girme fırsatı veriyor. Ben sadece kaptan değilim, aynı zamanda kaçakçıyım da. *Guidare,* Bursa'nın ipekli kumaşlarıyla, zerdava ve samur kürk mantolarla, mücevherlerle süslü dibalarla, Anadolu'nun en mahir ustalarının işlediği sırmalarla, nişanlı bir kızın arzusunu uyandırabilecek daha yüzlerce şeyle dolu. Evlilik öncesinde böyle şeyler ona daha da cazip gelecektir. Onu gemiye çekmem zor olmaz ve daha kaçırıldığı anlaşılmadan uygun bir rüzgârla denize açılırım." "Bu iyi bir plan gibi geldi bana Yarhud," diye karşılık verdi Scarpante, "bu işi başaracağından eminim! Fakat bütün bunlar tam bir gizlilik içinde yapılmalı, buna özelikle dikkat et!"

"Hiç merak etmeyin, Scarpante," dedi Yarhud.

"Paran var değil mi?"

"Olmaz mı! Sizin efendiniz gibi cömert bir ağa söz konusuyken."

"Vakit kaybetme! Düğün yapılırsa Amasya Ahmet'in karısı olur" dedi Scarpante, "Saffar Ağa'nın Trabzon'da beklediği de Ahmet'in karısı değil."

"Anlaşıldı."

"Banker Selim'in kızı *Guidare*'nin güvertesine geldiğinde hemen yola çıkabilecek misin?"

"Evet, Scarpante, çünkü harekete geçmeden önce güçlü bir batı rüzgârının çıkmasını bekleyeceğim."

"Odessa'dan Trabzon'a ne kadar zamanda gelirsin Yarhud?"

"Muhtemel gecikmeleri, yaz havasının durgunluğunu, Karadeniz üzerinde rüzgârın sık sık değiştiğini hesaba katarsak üç hafta sürebilir."

"Güzel!" diye karşılık verdi Scarpante, "ben de o sıralarda Trabzon'a dönmüş olacağım, efendimin dönüşü de gecikmeyecektir."

"Sizden önce orada olmayı ümit ederim."

"Saffar Ağa'nın kesin emri var, bu genç kıza gereken saygı gösterilecek. Bir kere senin gemine geldikten sonra kabalık ve şiddet yok!"

"Saffar Ağa'nın istediği saygıyı görecektir, aynen onun saygı gösterildiği gibi."

"Senin azmine güveniyorum Yarhud!"

"Her şeyi olmuş bilin Scarpante."

"Maharetine de güveniyorum."

"Aslında," dedi Yarhud, "Keraban Ağa'nın gidişini geciktirecek birkaç engel çıkmış ve düğün ertelenmiş olursa, başarıdan daha fazla emin olacağım."

"Sen bu tüccarı tanıyor musun?"

"Düşmanları ya da düşman olabilecek kişileri tanımak gerek. Bu yüzden, buraya gelir gelmez ilk işim, bir iş bahanesiyle onun Galata'daki yazıhanesine gitmek oldu."

"Gördün mü onu?"

"Sadece bir an, ama bu kadarı yetti ve..."

Tam bu sırada Yarhud Scarpante'ye yaklaştı ve alçak sesle konuşmaya başladı:

"İşte Scarpante," dedi, "garip bir tesadüf, belki de çok hoş bir rastlantı!"

"Neymiş o?"

“Yanında uşağıyla Pera’dan aşağı inen şu şişman adama bak...”

“Bu o mu, yoksa?”

“Ta kendisi, Scarpante,” diye karşılık verdi kaptan, “yolun kenarında duralım ve onu gözden kaybetmeyelim. Her akşam Üsküdar’daki evine döndüğünü biliyorum, gerekirse, yakında yola

çıkmak niyetinde olup olmadığını öğrenmek için, Boğaz'ın karşı kıyısından onu takip edeceğim."

Scarpante ve Yarhud, Tophane Meydanı'nda sayıları giderek artan insanların arasına karışıp Keraban'ı görebilecek ve duyabilecek bir mesafede durdular. Bu da pek zor olmadı, zira "Keraban Ağa" –Galatalılar onu böyle bilirdi– zaten yüksek sesle konuşur, önemli şahsiyetini gizlemeye gerek görmezdi.

3
KERABAN AĞA DOSTU VAN MITTEN İLE KARŞILAŞINCA ÇOK ŞAŞIRIR

Keraban Ağa, hem maddi hem manevi açıdan "iri kıyım" bir adamdı. Yüzüne bakılırsa kırk, cüssesine bakılırsa elli, ama aslında kırk beş yaşındaydı. Zeki bir yüzü ve haşmetli bir vücudu vardı. Genellikle kısa tuttuğu yeni kırlaşmaya başlamış sakalları; ince, çelik gibi, siyah gözleri, terazinin bir kefesindeki kıratın onda biri kadar farkı bile hissedecek, hassas, keskin bakışları; köşeli çenesi, gözlerinin keskinliğiyle uyum içindeki, papağan gagası gibi burnu, yalnızca bembeyaz dişlerini göstermek için açılan kısılı dudakları; geniş alnı, kara kaşlarının arasındaki dikey çizgiyle, bu gerçek inat çizgisiyle öyle kendine özgü bir adamdı ki, onu bir kere gören bir daha unutamazdı.

Keraban Ağa'nın kıyafetiyse, yeniçeriler dönemindeki eski giyim tarzına sadık kalan eski kuşak Türklerin kıyafetindendi: Geniş bir sarık, deri pabuçlarının üzerine dalgalanarak düşen bol bir şalvar, ipek şeritlerle süslü, iri düğmeli bir yelek, yeterince büyük bir göbeğin daha da dışarı çıkmasını engelleyen şaldan bir kuşak ve nihayet muhteşem kıvrımlarıyla sarı bir kaftan. Avrupai hiçbir unsur barındırmayan bu eski tarz kıyafetle yeni devir Doğuluların giyinişi tam bir tezat oluşturuyordu. Bu

sanayileşmenin istilasına karşı bir savunma, yerel renklerin kaybolmasına bir karşı çıkış, Osmanlıların modern kıyafet giymeleri için ferman çıkartmış Sultan Mahmud'un emrine bir meydan okumaydı.

Ayasofya, İstanbul.

Keraban Ağa'nın, Hollandalı Bruno'nun acıyacağı kadar zayıf, yirmi beş yaşındaki Nizib adlı uşağının da bu tarz eski Türk kıyafeti giydiğini

belirtmeye gerek yok. İnsanların en inatçısı olan efendisine hiçbir konuda karşı çıkmadığı gibi bu konuda da karşı çıkmamıştı. Kendisini efendisine adamış, her türlü kişisel görüşten yoksun bir uşaktı. Söze hep "evet" diyerek başlıyor, korkunç tüccarın söylediklerinin son kelimelerini, yankı gibi, bilinçsizce tekrarlıyordu. Bu, onunla hep aynı fikirde olmanın ve kullanmakta çok müsrif davrandığı azarlarından kurtulmanın en emin yoluydu.

İkisi birlikte Pera'dan inen dar ve delik deşik sokakların birinden Tophane Meydanı'na geldiler. Keraban Ağa, her zamanki gibi, duyulup duyulmadığından hiçbir endişe duymaksızın yüksek sesle konuşuyordu:

"Olmaz böyle şey!" diyordu, "Allah bizi korusun, ama yeniçeriler devrinde, akşam olduktan sonra herkes istediğini yapabilirdi! Hayır! Zaptiyenin yeni talimatlarına uymayacağım, sokakta fenersiz gezeceğim. İstersem çukura da düşerim, bacağımı da kaptırırım sokak köpeklerine!"

"Sokak köpeklerine!" diye cevap verdi Nizib.

"Şu aptalca sızlanmalarınla kulaklarımı yormasan olmaz mı! Yoksa senin kulaklarını öyle bir uzatacağım ki, eşekler de eşekçiler de kıskanacak!"

"Eşekçiler de kıskanacak!" diye cevap verdi Nizib, tahmin edilebileceği gibi hiç karşı çıkmadan.

"Eğer zaptiye amiri ceza keserse," diye devam etti inatçı adam, "ödeyeceğim, hapise atarsa gireceğim! Ama ne bu talimata uyacağım ne de bir başkasına!"

Nizib, bir onaylama işareti yaptı, işler o dereceye varırsa, efendisini hapishaneye kadar izlemeye hazırdı.

"Şu yeni Türk beylerine bak!" diye bağırdı Keraban Ağa, redingotlu ve kırmızı fesli birkaç İstanbullunun geçtiğini görünce. "Eski geleneklerimizi yok etmeye çalışıyor, başımıza efendilik taslıyorsunuz ha! Tek başıma kalsam bile bunlara karşı çıkacağım!.. Nizib, kayıkçıma kayığıyla birlikte saat yediden itibaren Tophane İskelesi'nde olmasını söylemiş miydin?"

"Saat yediden itibaren!"

"Neden burada değil?"

"Neden burada değil?" diye cevap verdi Nizib.

"Aslında saat daha yedi olmadı."

"Daha yedi olmadı."

"Nereden biliyorsun?"

"Biliyorum, çünkü siz söylediniz efendim."

"Ya saat beş deseydim?"

"Saat beş olurdu" diye cevap verdi Nizib.

"Bu kadar ahmaklık olmaz."

"Hayır, olmaz."

"Bu oğlan," diye mırıldandı Keraban, "bana karşı çıkmamak için sonunda karşı çıkmış oluyor!"

Bu sırada, Van Mitten ve Bruno meydanda tekrar göründüler. Bruno ümitsiz bir sesle konuşuyordu:

"Gidelim buradan efendim, gidelim buradan, ilk trenle hareket edelim! İstanbul bu mu! Müminlerin halifesinin başkenti bu mu!.. Asla!"

"Sakin ol Bruno, sakin ol!" diyordu Van Mitten.

Yavaş yavaş akşam oluyordu. Güneş Tophane Meydanı'nı alacakaranlığa terk edip, eski İstanbul'un tepeleri ardına saklanmıştı. Van Mitten, Galata Rıhtımı'na doğru giderken, çaprazından geçen Keraban Ağa'yı fark etmedi. Sonra, ters yönleri takip ederek aynı anda birbirlerinin sağından, sonra solundan geçmeye çalışırken çarpıştılar. Bu çarpışmanın etkisiyle yarım dakikalık gülünç bir bocalama oldu.

Asla geri adım atacak bir adam olmayan Keraban, "Hey, Mösyö, ben geçiyordum!" dedi.

"Ama..." dedi, nazikçe kenara çekilmeye çalışan ama bunu başaramayan Van Mitten.

"Ve de geçeceğim!"

"Ama..." dedi yine Van Mitten.

Ve birdenbire, karşısındakinin kim olduğunu fark etti:

"Keraban, dostum!" diye bağırdı.

Şaşkınlık içindeki Keraban:

"Siz... siz! Van Mitten! Siz... burada, İstanbul'da," diye karşılık verdi.

"Evet, buradayım!"

"Ne zamandan beri?"

"Bu sabahtan beri."

"Neden önce beni ziyarete gelmediniz?"

"Tam tersi, önce size geldim," diye cevap verdi Hollandalı. "Yazıhanenize gittim, ama orada değildiniz. Saat yedide sizi burada bulabileceğimi söylediler."

Keraban, Rotterdam muhabirinin elini, biraz şiddete kaçan bir sertlikle sıktı:

"Doğru söylemişler Van Mitten! Ah, Sevgili Van Mitten, sizi İstanbul'da göreceğim hiç aklıma gelmezdi!.. Neden bana yazmadınız?"

"Hollanda'dan çok acele ayrıldım."

"İş seyahati mi?"

"Hayır... Sadece bir seyahat! İstanbul'u da, Türkiye'yi de görmemiştim. Rotterdam'a yaptığınız ziyareti iade etmek istedim."

"İyi etmişsiniz, ama Madam Van Mitten sizinle birlikte değil galiba?"

Van Mitten biraz tereddütle cevap verdi: "Hayır, onu getirmedim! Madam Van Mitten kolay kolay yerinden kıpırdamaz!.. Ben de uşağım Bruno ile birlikte geldim."

"Bu oğlan mı?" dedi Keraban Ağa Bruno'yu işaret ederek. Bruno, kendini Türk tarzı selam vermek zorunda hissederek eğildi ve kollarını bir amforanın iki kulbu gibi şapkasına götürdü.

"Evet," dedi Van Mitten, "bu cesur oğlan, daha şimdiden beni bırakıp geri dönmek isteyen..."

"Gitmek mi!" diye bağırdı Keraban, "ben izin vermeden gitmek!"

"Evet dostum Keraban, Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtını pek de neşeli ve canlı bulmadı."

"Burası bir mezarlık gibi!" diye cevap verdi Bruno. "Mağazalarda kimse yok!.. Meydanlarda tek bir araba yok!.. Sokaklardan geçen ve pipomuzu çalan gölgeler var yalnızca!"

"Ama ramazandayız Van Mitten," diye karşılık verdi Keraban Ağa, "ramazanın ortasındayız!"

"Ah! Ramazan mı?" diye lafa girdi Bruno, "Evet, şimdi anlaşıldı! Ama lütfen söyler misiniz nedir bu ramazan?"

"Oruç tutulan aydır," diye cevap verdi Keraban, "bu süre boyunca, güneşin doğuşuyla batışı arasında, yemek, içmek, sigara tüttürmek yasaktır. Ama yarım saate kadar, günün bitimini haber veren top atışıyla birlikte..."

"Ah! İşte, top patlamasıyla ne demek istedikleri anlaşıldı!" diye bağırdı Bruno.

"Gün içinde çekilen mahrumiyet, gece boyunca, neşe içinde telafi edilir."

Bruno Nizib'e sordu:

"Yani, sabahtan beri hiçbir şey yemediniz mi, ramazan olduğu için?"

"Ramazan olduğu için," diye cevapladı Nizib.

"İşte beni zayıflatacak şey," dedi Bruno yüksek sesle, "günde bir libre veririm, en az bir libre!"

"En az bir libre!" dedi Nizib.

"Asıl güneşin batışından sonra göreceksiniz Van Mitten" diye devam etti Keraban, "ve büyüle-

neceksiniz! Bir sihirli değnek dokunmuş gibi, ölü bir şehir canlı bir şehre dönüşecek! Ah, siz yeni nesil Türk efendiler, saçma sapan yeniliklerinizle henüz bu eski âdetleri bozamadınız! Kuran sizin bu ahmaklıklarınızın karşısında! Allah sizin müstehakınızı versin!"

"Görüyorum ki dostum Keraban," dedi Van Mitten, "eski geleneklere her zaman sadıksınız!"

"Bu, sadakatten daha da fazlası Van Mitten, bu inat! Söyleyin bakalım değerli dostum, İstanbul'da birkaç gün kalacaksınız değil mi?"

"Evet... ve hatta..."

"Tamam o zaman, benimle birliktesiniz! Sizi kimselere bırakmam, benden ayrılmayacaksınız!"

"Pekâlâ! Emrinizdeyim!"

"Sen de Nizib, bu oğlanla ilgileneceksin," diye ekledi Keraban, Bruno'yu göstererek. "Onun, bu harika payitahtımız hakkındaki fikirlerini değiştirme işini sana veriyorum!"

Nizib, bir onaylama işareti yaptı ve Bruno'yu sürükleyerek giderek artan kalabalığın ortasına götürdü.

"Aslında tam zamanında geldiniz Van Mitten," diye haykırdı Keraban birdenbire, "altı hafta sonra gelseydiniz beni İstanbul'da bulamayacaktınız."

"Neden Keraban?"

"Odessa'ya gitmiş olacaktım!"

"Odessa'ya mı?"

"Eğer o zamana kadar burada olursanız birlikte gideriz zaten, neden benimle gelmeyesiniz?"

"Çünkü..." diye cevap verdi Van Mitten.

"Benimle geleceksiniz, evet!"

"Burada, hızlı geçen bir yolculuğun yorgunluğunu atmayı düşünüyordum da..."

"Tamam, burada dinlenirsiniz, sonra da tam üç hafta boyunca Odessa'da dinlenirsiniz!"

"Ama Keraban..."

"Anlaştık kabul ediyorum Van Mitten! Gelir gelmez bana karşı çıkacak değilsiniz herhalde! Hem bilirsiniz, haklı olduğum zaman kolay kolay geri adım atmam!"

"Evet... bilirim!" diye karşılık verdi Van Mitten.

"Zaten," diye devam etti Keraban, "yeğenim Ahmet'le tanışmadınız, onu tanımanız gerek!"

"Bana yeğeninizden söz etmiştiniz."

"Oğlum desek yeridir Van Mitten, çocuğum olmadığına göre... Biliyorsunuz, iş güç. Evlenmek için ayıracak beş dakikam olmadı."

"Bir dakika yeterlidir," diye cevap verdi Van Mitten ciddiyetle, "hatta çoğu zaman bir dakika fazladır bile!"

"Bu durumda, Ahmet'i Odessa'da göreceksiniz," diye devam etti Keraban, "harika bir çocuktur! İşlerden nefret eder, bir parça sanatçı, bir parça şairdir, ama harikadır... harika!.. Amcasına hiç benzemez ve ona itirazsız itaat eder."

"Dostum Keraban..."

"Evet, evet... Anlıyorum!.. Odessa'ya onun düğünü için gideceğiz."

"Düğünü mü?"

"Evet, tabii! Ahmet güzel bir kızla evleniyor, genç Amasya... Benim gibi gerçek bir Türk olan Banker Selim'in kızı. Şenlik yapacağız, muhteşem bir düğün olacak, siz de orada olacaksınız!"

"Ama ben isterdim ki..." dedi Van Mitten, son bir itirazda bulunmaya çalışarak.

"Artık anlaştık!" diye karşılık verdi Keraban. "Bana itiraz edecek değilsiniz değil mi?"

"Edebilmeyi isterdim..." diye cevap verdi Van Mitten.

"Ama edemeyeceksiniz!"

Bu sırada, meydanın kenarında dolaşmakta olan Scarpante ve Maltalı kaptan yaklaştılar. Keraban Ağa arkadaşıyla konuşmaya devam ediyordu:

"Karar verilmiştir! En geç altı hafta sonra birlikte Odessa'ya gideceğiz?"

"Peki ya evlilik ne zaman?.." diye sordu Van Mitten.

"Biz oraya varır varmaz" dedi Keraban.

Yarhud, Scarpante'nin kulağına eğilmişti:

"Altı hafta! Yeterince vaktimiz olacak!"

"Evet, ama ne kadar erken halledilse o kadar iyidir! Unutma Yarhud, Saffar Ağa altı haftadan önce Trabzon'da olacak!"

Ve ikisi birlikte, gözlerini-kulaklarını dört açarak, bir aşağı bir yukarı yürümeye devam ettiler.

Bu sırada Keraban Ağa Van Mitten'le sohbete devam ediyordu:

"Dostum Selim her zaman acelecidir, yeğenim Ahmet ondan daha da sabırsız, bu düğünün bir an önce yapılmasını istiyorlar. Doğrusunu söylemek gerekirse bunun için bir sebepleri de var. Selim'in kızının on yedi yaşına basmadan önce evlenmesi gerekiyor, aksi takdirde, yaşlı ve deli halasının kendisine bu şartla bıraktığı

yaklaşık yüz bin Türk lirası[1] civarındaki mirastan mahrum olacak. Altı hafta sonra da on yedi yaşına giriyor! Ben de onlara, işinize gelsin ya da gelmesin, bu düğün gelecek ayın sonundan önce olmayacak dedim."

"Arkadaşınız Selim razı oldu mu?" diye sordu Van Mitten.

"Elbette!"

"Ya Ahmet?"

"Kolay olmadı. Güzel Amasya'ya hayran, ben de bunu anlıyorum. Onun zamanı var, iş güç peşinde değil. Siz bunu anlıyorsunuzdur herhalde Van Mitten, siz de evlisiniz güzel Madam Van..."

"Evet dostum Keraban," dedi Hollandalı, "aradan o kadar uzun zaman geçti ki zor hatırlıyorum."

"Van Mitten, Türkiye'de, bir Türke haremindeki kadınlar hakkında soru sormak yakışıksız bir davranıştır, ama bir yabancı söz konusu olduğunda mümkündür bu. Madam Van Mitten nasıllar?"

Arkadaşının bu nezaketinden biraz rahatsız olan Van Mitten cevap verdi:

"Çok iyi... çok iyi! Evet, iyi! Mesela her zaman keyifsiz! Bilirsiniz... kadınlar..."

"Hayır bilmem," dedi Keraban Ağa gülerek. "Kadınlar! Asla! İşe gelince, ne kadar çok olsa azdır bana. Sigara tiryakilerimiz için Makedonya tütünü, nargile tiryakilerimiz için İran tütünü! Selanik, Erzurum, Lazkiye, Bafra, Trabzon'daki muhabirlerim ve tabii Rotterdam'daki dostum Van Mitten! Otuz yıldır, Avrupa'nın dört köşesine tütün balyaları yolluyorum."

---

1 Yaklaşık 2.225.000 frank.

"Tüttürüyorsunuz da!" dedi Van Mitten.

"Evet, hem de fabrika bacası gibi! Sorarım size, dünyada bundan daha güzel bir şey var mıdır?"

"Yoktur elbette, Keraban."

"Kırk yıldır tütün içiyorum dostum Van Mitten, çubuğuma ve nargileme sadığım! Benim haremim bunlardır, bir tömbeki değerinde kadın yoktur!"

"Ben de sizinle aynı fikirdeyim!" diye karşılık verdi Hollandalı.

"Bu arada," diye devam etti Keraban, "madem artık benimle birliktesiniz, sizi bırakacak değilim! Kayığım beni Boğaz'ın karşı kıyısına geçirmek için gelecek. İftara Üsküdar'daki konağıma gidiyorum ve sizi de götürüyorum."

"Fakat..."

"Sizi de götürüyorum dedim! Benimle tartışacak mısınız şimdi?"

"Hayır, sizinle geliyorum dostum Keraban!" dedi Van Mitten, "tamamıyla size bağlıyım."

"Göreceksiniz," diye devam etti Keraban, "göreceksiniz, kendime çok güzel bir ev yaptırdım, Üsküdar tepesinin orta yerinde, serviler altında, Boğaz'a ve bütün İstanbul manzarasına hâkim! Gerçek Türkiye her zaman Asya tarafındadır. Burası Avrupa, ama orası Asya, bizim redingotlu terakkiperverler fikirlerini karşı tarafa geçiremezler! Bu fikirler Boğaz'ın sularında boğulur. İşte böyle, akşam yemeğini birlikte yiyoruz!"

"Bana ne isterseniz yapabilirsiniz!"

"Buna izin verseniz iyi edersiniz!"

Sonra Keraban geri döndü:

"Nerede bu Nizib? Nizib!.. Nizib!.."

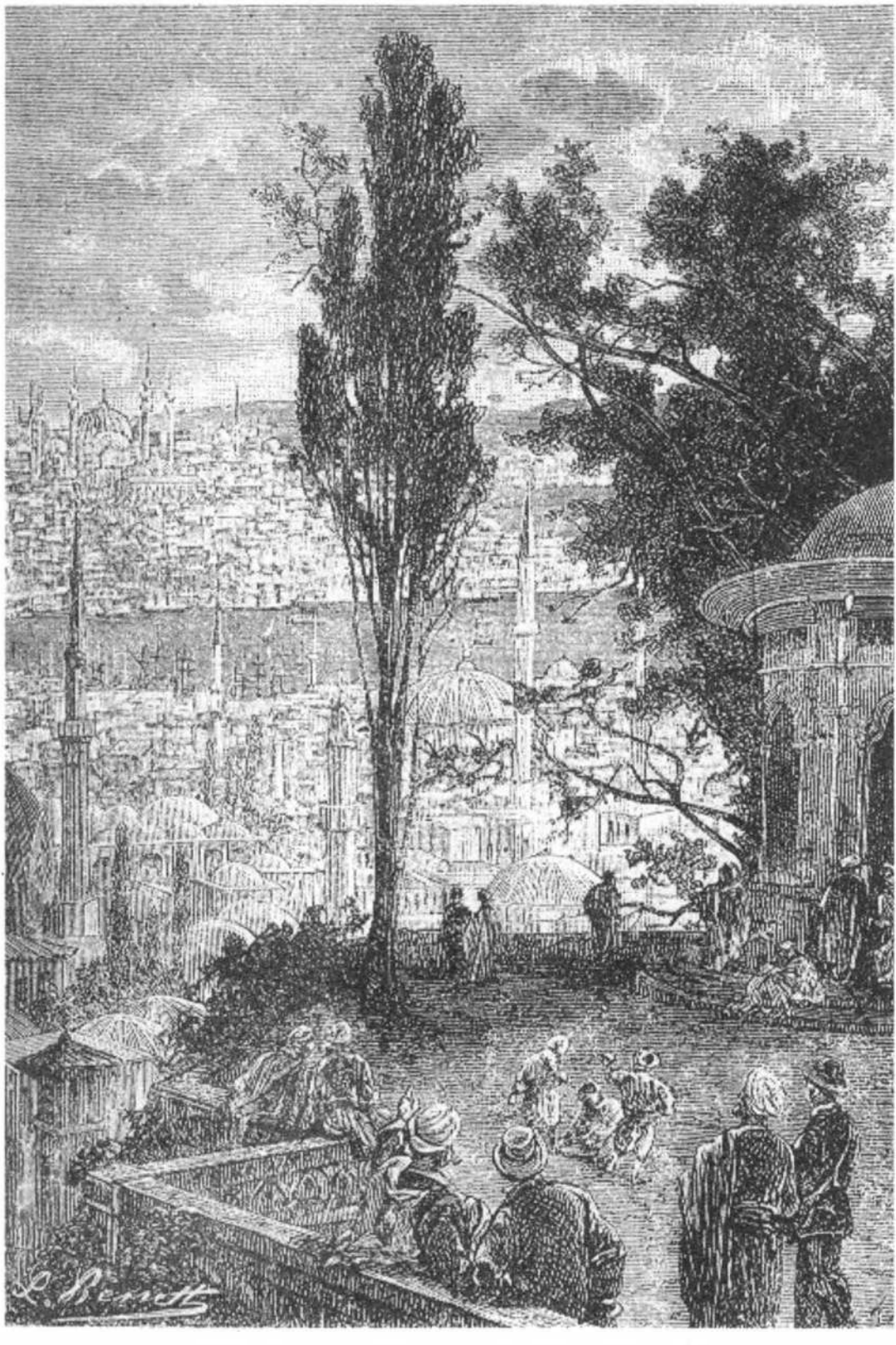

"Burası Avrupa, ama orası Asya."

Bruno ile birlikte dolaşmakta olan Nizib efendisinin sesini duydu ve ikisi birden koşmaya başladılar.

"Eh! Bu kayıkçı," dedi Keraban, "kayığını alıp gelmeyecek mi?"

"Gelmeyecek mi?" dedi Nizib.

"Mutlaka sopalatacağım bu adamı!" diye haykırdı Keraban, "evet, yüz sopa attıracağım!"

"Yüz sopa mı!" dedi Van Mitten.

"Beş yüz!"

"Beş yüz mü!" dedi Bruno.

"Bin!.. Eğer karşı çıkan olursa..."

"Keraban Ağa," dedi Nizib, "kayıkçınızı göldüm. Sarayburnu'ndan şimdi ayrıldı, on dakikaya kalmaz, Tophane İskelesi'ne yanaşmış olur."

Keraban Ağa, Van Mitten'in kolunda, sabırsızlıkla ayaklarını yere vururken, Yarhud ve Scarpante de onu gözetlemeye devam ediyorlardı.

4
HİÇ OLMADIĞI KADAR İNATÇILIĞI TUTAN KERABAN AĞA OSMANLI MAKAMLARINA KAFA TUTAR

Bu sırada kayıkçı gelmişti ve Keraban Ağa'ya, kayığının iskelede beklediğini haber verdi.

Boğaziçi'nin ve Haliç'in sularında binlerce kayıkçı vardır. Bunların kayıkları, önde ve arkada, her iki yöne de hareketi sağlayacak şekilde birbirine paralel yerleştirilmiş, on beş yirmi ayak uzunluğunda iki küreği olan, servi ya da kayın ağacından yapılmış, içi oymalı ya da boyalı sandallardır. İki kıtayı birbirinden ayıran bu muhteşem geçitte, bu zarif kayıkların ilerleyişini, karşı karşıya gelişini, birbirlerinin önüne geçişini seyretmek gerçek bir zevktir. Marmara Denizi'nden, Boğaz'ın kuzeyinde karşılıklı yer alan Rumeli Feneri'yle Anadolu Feneri'nin ötesine kadar olan sularda Büyük Kayıkçılar Loncası bu hizmeti üstlenmiştir.

Bu kayıkçılar genellikle, bürümcük denen ipekten bir gömlek, altın yaldızlı şeritlerle süslü canlı renklerde bir yelek, beyaz pamukludan bir dizlik, başlarına fes ve ayaklarına yemeni giyen, kollarını ve bacaklarını ise çıplak bırakan güzel adamlardı.

Keraban Ağa'yı her akşam Üsküdar'a götüren ve her sabah geri getiren kayıkçı, bu birkaç daki-

kalık gecikme yüzünden pek de iyi karşılanmadı elbette. Ancak soğukkanlı denizci fazla tepki vermedi ve iskeleye yanaşmış olan kayığı göstermekle yetindi.

Keraban, yanında Van Mitten, peşlerinde Bruno ve Nizib'le kayığa doğru giderken Tophane Meydanı'nda bir hareketlenme oldu.

Keraban Ağa durakladı:

"Ne oluyor?" diye sordu.

Bu sırada, etrafında halkı hizaya sokan muhafızlarıyla birlikte Galata semti zaptiye amiri meydana geldi. Davul zurna sesleri duyuldu. Asyalı ve Avrupalı, birbirine benzemez birçok farklı unsurdan oluşan kalabalık yavaş yavaş sessizleşti.

"Yine şu gereksiz emirnamelerden biri muhakkak!" diye mırıldandı Keraban Ağa, her zaman ve her yerde kendi hukukunu sürdürmeye kararlı bir adam edasıyla.

Zaptiye amiri resmi mühürlü bir kâğıt çıkarıp yüksek sesle şu emirnameye okudu:

"Zaptiye Reisi Müşir'in emriyle, bugünden itibaren, İstanbul'dan Üsküdar'a ya da Üsküdar'dan İstanbul'a gitmek için Boğaz'ı geçmek isteyen her şahıs ve her türlü yelkenli ve buharlı teknelerle kayıklar için on paralık bir vergi tesis olunmuştur. Vergiyi ödemeyi reddedenler, hapis ya da para cezasına çarptırılacaktır."

"İşbu emirname, cari ayın 16'sında sarayda tanzim olunmuştur."

"İmza: Müşir"

Adam başı yaklaşık beş santim* anlamına gelen bu vergi hoşnutsuzluk belirten birtakım mırıldanmalarla karşılandı.

"Çok güzel, yeni bir vergi daha!" diye bağırdı, padişahın bu mali kaprislerine alışık olduğu anlaşılan yaşlı bir Türk.

"On para! Yarım fincan kahve fiyatı!" dedi bir başkası.

Her yerde olduğu gibi Türkiye'de de, insanların bir süre söylendikten sonra vergiyi ödeyeceklerini bilen zaptiye amiri meydanı terk etmek üzereydi ki Keraban onun yanına yaklaştı:

"Demek Boğaz'ı geçmek isteyen herkese yeni bir vergi, öyle mi?" dedi.

"Müşirin emriyle!" diye cevap verdi zaptiye amiri, sonra da ekledi:

"Şu işe bak! Şu zengin Keraban mı şikâyet ediyor?"

"Evet, zengin Keraban!"

"İyi misiniz Keraban Ağa?"

"Çok iyiyim... vergiler kadar iyi. Gerçekten bu emir uygulanacak mı?"

"Elbette, ilanından itibaren."

"Peki, her zaman yaptığım gibi, bu akşam kayığıma binip Üsküdar'a geçmek istesem?"

"On para ödeyeceksiniz."

"Her sabah ve her akşam Boğaz'ı geçtiğime göre?"

"Günde yirmi para ödeyeceksiniz," diye cevap verdi zaptiye amiri, "zengin Keraban için hiçbir şey değil!"

---

* Eski bir Fransız para birimi –çn.

"Öyle mi?"

Nizib Bruno'nun kulağına fısıldadı:

"Efendim başını belaya sokacak!"

"Emre uyması gerekiyor."

"O mu! Siz onu hiç tanımıyorsunuz!"

Keraban Ağa kollarını kavuşturdu, zaptiye amirinin tam karşısında, gözlerinin içine bakarak, öfkelenmeye başladığını belli eden ıslık gibi bir sesle konuşmasını sürdürdü:

"Kayıkçım, kayığımın hazır olduğunu söyledi, yanımda arkadaşım Van Mitten, onun uşağı ve benimki olduğuna göre..."

"Kırk para eder," dedi zaptiye amiri, "tekrar ediyorum, bunu ödeyebilecek durumdasınız."

"Kırk parayı ödeyebilecek durumdayım, hatta yüz, bin, yüz bin, beş yüz bin de ödeyebilirim, ama hiçbir şey ödemeyeceğim ve yine de karşıya geçeceğim!"

"Keraban Ağa'ya zorluk çıkardığım için üzgünüm ama, vergiyi ödemeden geçemeyecek!"

"Ödemeden geçecek!"

"Hayır!"

"Evet!"

Övülesi bir cesaretle dünyanın en laf anlamaz adamına laf anlatmaya niyetlenen Van Mitten araya girdi:

"Dostum Keraban..."

"Beni rahat bırakın Van Mitten!" dedi Keraban öfkeyle. "Bu vergi, adaletsiz ve aşağılayıcı! Buna boyun eğmek zorunda değiliz! Asla, hayır, eski Türklerin hükümeti asla Boğaziçi'nin kayıklarına vergi koymaya cesaret edemezdi!"

"Ama paraya ihtiyacı olan yeni Türklerin hükümeti bunu yapmakta tereddüt etmedi!" diye cevap verdi zaptiye amiri.

"Göreceğiz!" diye bağırdı Keraban.

Zaptiye amiri, yanındaki askerlere döndü:

"Muhafızlar, yeni emirnamenin uygulanışına nezaret edeceksiniz."

Keraban ayağını yere vurarak seslendi:

"Gelin Van Mitten, siz de gelin Bruno, Nizib, sen de bizi takip et!"

"Kırk para eder!" dedi zaptiye amiri.

"Kırk sopa!" diye bağırdı öfkesi son haddine varan Keraban Ağa.

Fakat Tophane İskelesi'ne doğru ilerleyen Keraban, muhafızlar etrafını sarınca geldiği gibi geri dönmek zorunda kaldı.

"Bırakın beni!" diye bağırıyordu debelenerek, "dokunmayın bana, parmağınızın ucuyla bile dokunmayın! Evvelallah geçeceğim buradan, cebimden tek bir para bile çıkmadan geçeceğim!"

"Geçeceksiniz, geçeceksiniz ama hapishanenin kapısından," diye karşılık verdi zaptiye amiri, giderek o da sinirlenmekteydi, "oradan çıkmak için de iyi bir para ödeyeceksiniz!"

"Üsküdar'a gideceğim!"

"Boğaz'ı geçerek gidemeyeceksiniz, başka türlü de gidilemeyeceğine göre..."

Yüzü kıpkırmızı olan Keraban Ağa, yumruklarını sıkarak cevap verdi:

"Öyle mi sanıyorsunuz? Üsküdar'a gideceğim ve Boğaz'ı geçmeyeceğim, tek bir para da..."

"Öyle mi?"

"Mecbur kalırsam evet! Karadeniz'in etrafından dolaşmak zorunda kalsam bile."

Zaptiye amiri omuzlarını silkti:

"On para vermemek için yedi yüz fersah mı?" diye bağırdı.

"Yedi yüz fersah, bin, on bin, yüz bin fersah... Beş, iki, hatta bir para için!"

"Ama dostum..." dedi Van Mitten.

"Bir kere daha söylüyorum, beni rahat bırakın!" diyen Keraban bu müdahaleyi de engelledi.

"Çok güzel! İşte delirdi!" dedi Bruno kendi kendine.

"Türkiye'den çıkıp Kırım'ı geçeceğim, Kafkasya'yı aşacağım, Anadolu'ya ayak basacağım ve Üsküdar'a ulaşacağım, hem de sizin haksız verginiz için tek bir para bile vermeden!"

"Görelim bakalım!" dedi zaptiye amiri.

"Göreceğimizi gördük!" diye bağırdı Keraban öfkeyle, hemen, bu akşam yola çıkıyorum!"

Kaptan Yarhud, bu beklenmeyen tartışmaya kulak kesilmiş olan Scarpante'ye döndü:

"Hay aksi şeytan! Bu iş planımızı bozabilir!"

"Sahiden de," diye karşılık verdi Scarpante, "bu inatçı adam bu düşündüğünü yaparsa Odessa'dan geçecektir ve bu arada da düğünün yapılmasına karar verebilir!"

Van Mitten, bir kere daha dostu Keraban'ı böyle bir çılgınlıktan vazgeçirmeye çalıştı:

"Ama..."

"Beni rahat bırakın dedim size!"

"Ya yeğeniniz Ahmet'in düğünü?"

"Düğün yapılacak!"

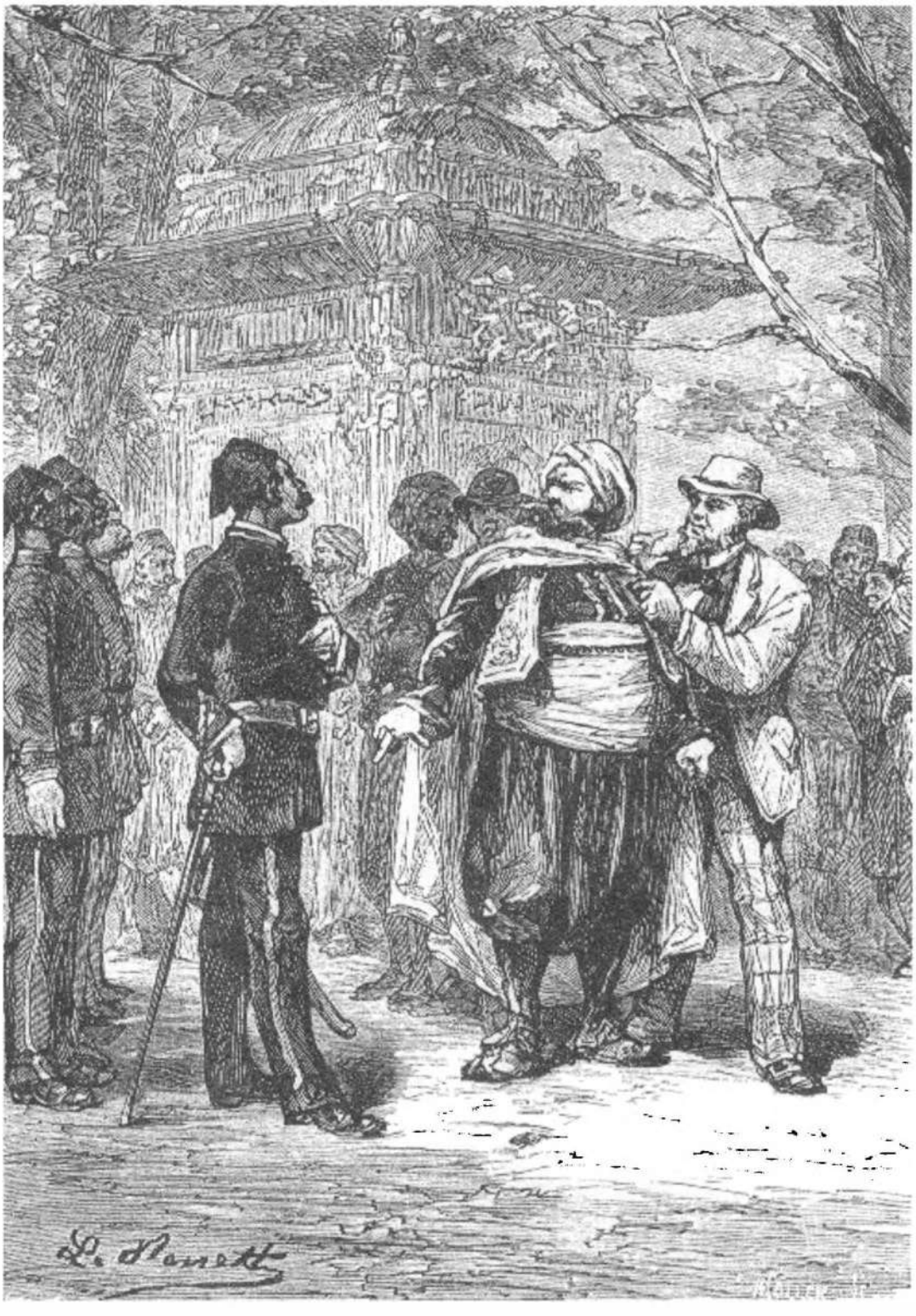

Bunun üzerine Scarpante Yarhud'u bir kenara çekti:

"Kaybedecek bir saat bile yok!"

"Evet," dedi Maltalı kaptan, "yarın sabah Edirne'den trenle Odessa'ya gidiyorum."

Sonra, ikisi birlikte ortadan yok oldular.

Bu sırada, Keraban Ağa aniden uşağına döndü:

"Nizib?" dedi.

"Efendim?"

"Benimle gel, yazıhaneye gidiyoruz!"

"Yazıhaneye gidiyoruz!" dedi Nizib.

"Siz de gelin Van Mitten" diye ekledi Keraban.

"Ben mi?"

"Ve siz de Bruno."

"Ben..."

"Hep birlikte gideceğiz."

"Nasıl?" dedi, kulaklarını dikmiş olan Bruno.

"Evet, sizi Üsküdar'a yemeğe davet etmiştim," dedi Keraban, Van Mitten'e, "Allah'ın izniyle dönüşümüzde Üsküdar'da yemek yiyeceğiz."

Bu teklif karşısında şaşkınlıktan ne yapacağını şaşıran Hollandalı:

"Fakat bu en azından..." dedi.

"En azından bir ay sürer," dedi en ufak bir itirazı bile kabul etmeyeceği sesinden anlaşılan Keraban, "ama bir yıl da, on yıl da sürse, yemek davetimi kabul ettiniz ve bu yemeği yiyeceksiniz!"

"Bu arada yemek de soğur!" diye mırıldandı Bruno.

"Dostum Keraban, müsaade buyurun..."

"Hiçbir şeye müsaade etmiyorum Van Mitten, haydi gelin!"

Ve Keraban Ağa, meydanın sonuna doğru ilerlemeye başladı.

Van Mitten Bruno'ya döndü:

"Bu deli adama direnmenin hiçbir yolu yok!"

"Nasıl olur efendim, böyle bir kaprise boyun mu eğeceksiniz?"

"Ha buradayım, ha başka bir yerde Bruno, ne fark eder, Rotterdam'da olmadıktan sonra!"

"Ama..."

"Ve ben dostum Keraban'ın arkasından gittiğime göre, senin de benim arkamdan gelmekten başka çaren yok!"

"Karışık iş!"

"Gidelim!" dedi Keraban Ağa.

Ve son bir kere, müstehzi gülüşü kendisini iyice öfkelendiren zaptiye amirine döndü:

"Gidiyorum, bütün emirnamelerinize rağmen, Üsküdar'a Boğaz'ı geçmeden gideceğim!"

"Böyle ilginç bir yolculuktan sonra, dönüşünüzde sizi karşılamaktan zevk duyarım!" diye karşılık verdi zaptiye amiri.

"Dönüşümde sizi karşımda bulmak benim için büyük bir keyif olur!" dedi Keraban Ağa.

"Ama sizi uyarıyorum," diye ekledi zaptiye amiri, "döndüğünüzde vergi hâlâ yürürlükteyse..."

"Ne olacak?"

"Kişi başına on para vermedikçe, tekrar Boğaz'ı geçip İstanbul tarafına gelmenize izin vermem!"

"Eğer haksız verginiz hâlâ yürürlükte olursa," diye cevap verdi Keraban Ağa, "cebimden bir para çıkmadan İstanbul'a geri dönmeyi bilirim!"

Keraban Ağa, Van Mitten'in koluna girip, Bruno ve Nizib'e kendilerini takip etmelerini işaret etti ve haklarını savunmak konusunda böylesine inatçı olan bu eski düzen taraftarı Türkü alkışlayarak selamlayan kalabalığın arasında kayboldu.

Bu sırada, uzaklardan bir top sesi duyuldu. Güneş, Marmara Denizi ufkunda henüz batmış ve iftar vakti gelmişti, Padişahın sadık tebaası, artık bu uzun günün mahrumiyetlerini telafi edebilecekti.

İstanbul birdenbire, sihirli bir değnek dokunmuşçasına değişti. Tophane Meydanı'nın sessiz-

liği yerini keyifli haykırışlara, neşeli bir gürültüye bıraktı. Sigaralar, çubuklar, nargileler ateşlendi, havayı rayihalı bir duman kapladı. Kahveler, susamış ve acıkmış müşterilerle dolup taştı. Her çeşit kızartma, yoğurtlar, kaymaklar, kebaplar, fırından yeni çıkmış baklavalar, yaprak sarmalar, haşlanmış mısırlar, siyah zeytin fıçıları, havyarlar, tavuklu pilavlar, ballı tatlılar, şuruplar, şerbetler, kahveler, Şark dünyasında yenip içilen ne var ne yoksa hepsi dükkânların önündeki masalarda zuhur etti; bu sırada kahveciler, bakır bir spirale tutturdukları küçük gaz lambalarını indirip kaldırıyorlardı.

Sonra, eski şehir ve yeni semtleri adeta sihirli bir şekilde aydınlandı. Ayasofya, Süleymaniye, Sultan Ahmed camileri, Sarayburnu'ndan Eyüp sırtlarına kadar, dini ya da sivil bütün büyük binalar rengârenk ışıklarla taçlandı. Bir minareden diğerine uzanan mahyalarla, karanlık gökyüzünde Kuran'ın emirleri parlıyordu. Suyun üzerinde, dalgaların keyfine göre sallanan ışıklı kayıklar, gökkubbeden Boğaziçi'ne düşmüş yıldızlar gibi parlıyordu. Sahilde yükselen saraylar, Anadolu ve Rumeli kıyılarındaki yalılar, Üsküdar'da, kadim Hrisopolis'te basamak basamak yükselen evler, sudaki akisleriyle birlikte yalnızca ışıktan çizgiler gibi görünüyordu.

Uzaktan duyulan tef, lavta, darbuka, rebap ve kaval sesleri, tekdüze okunan akşam dualarına karışıyordu. Minarelerin tepesindeki müezzinler, üç notaya yayılan sesleriyle, şenlik içindeki şehre, akşam namazının Arapça kelimelerden oluşan çağrısını okuyorlardı: "Allahü ekber!"

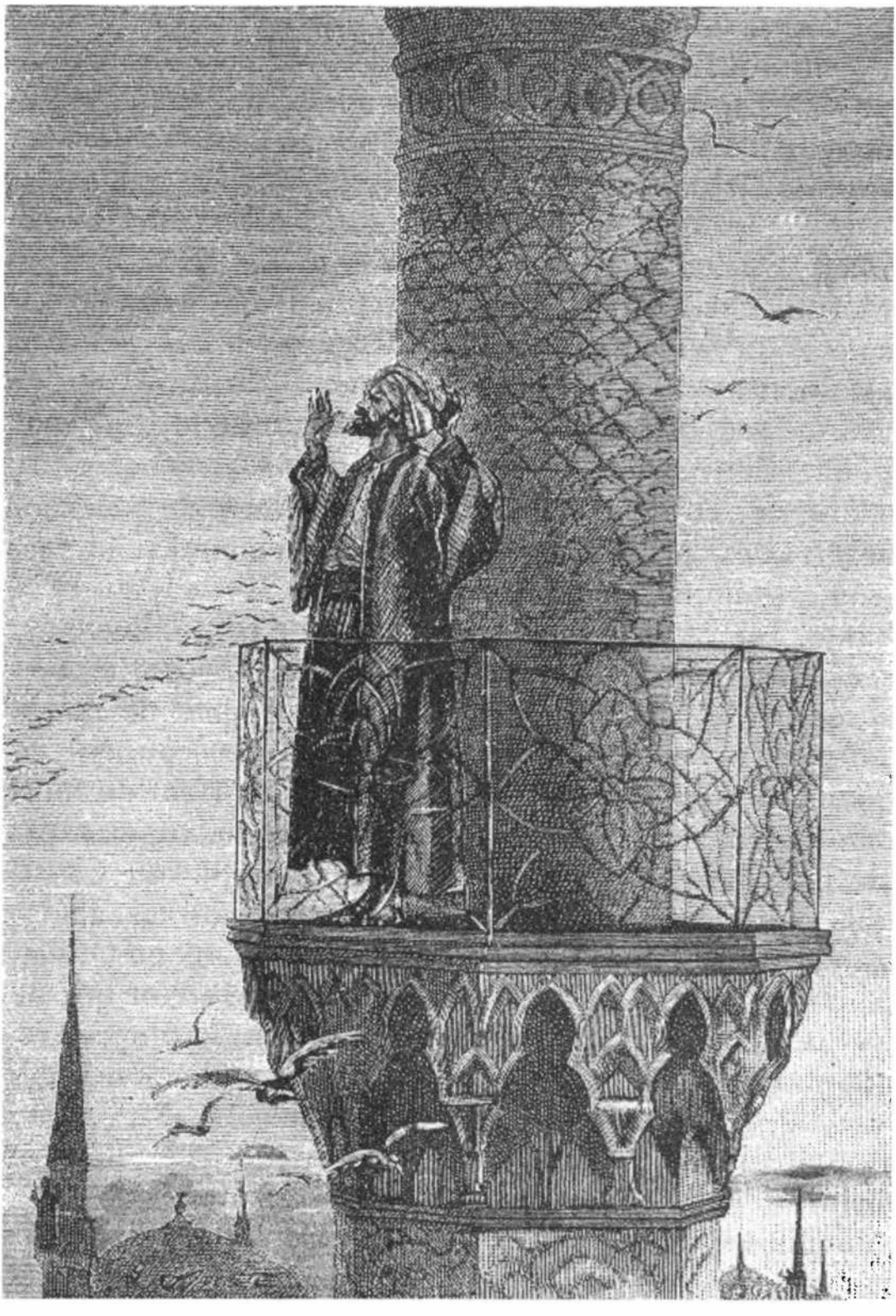

5
KERABAN AĞA SEYAHATİ, KENDİ BİLDİĞİ GİBİ TARTIŞIR VE İSTANBUL'DAN AYRILIR

Avrupa Türkiyesi halihazırda üç ana bölgeye ayrılır: Rumeli (Trakya ve Makedonya), Arnavutluk, Teselya, bir de cizye veren bir eyalet olan Bulgaristan. Boğdan, Eflak ve Dobruca'dan oluşan Romanya Krallığı, Sırbistan ve Karadağ Prenslikleri 1878 Antlaşması'yla bağımsızlıklarını kazanmış, Avusturya ise Yenipazar Sancağı hariç Bosna'yı işgal etmiştir.

Karadeniz'in çevresini dolaşacağını iddia eden Keraban Ağa; Rumeli, Bulgaristan ve Romanya sahillerinden başlayarak Rus sınırına ulaşacak bir seyahat güzergâhı belirlemişti.

Böylece Besarabya, Horson, Tavrida ya da Çerkezistan'dan geçecek, Kafkasya ve Güney Kafkasya üzerinden eski *Pontos Eukseinos*'un* kuzey ve doğu kıyılarını dönecek, Osmanlı-Rus sınırına kadar gelecekti.

Osmanlıların en inatçısı bunun ardından, Karadeniz'in güneyinden, Anadolu sahilleri boyunca giderek, yeni vergi için tek kuruş ödemeden Boğaz'ın Üsküdar kıyılarına ulaşacaktı.

---

* Karadeniz'in eski adı –çn.

Bu durumda, katedilecek mesafe, Türk ölçüsüyle 650 ağaçtı, ki bu da 2800 km veya Osmanlı fersahıyla yani bir beygirin normal adımla bir saatte aldığı mesafe olarak yirmi beş derecelik 700 fersahtı. 17 Ağustosla, Amasya'nın halasından kalan yüz bin lirayı alabilmesi için evlenmesi gereken son tarih olan 30 Eylül arasında kırk beş gün olduğuna göre; bu tarihe yetişmek isteniyorsa, yirmi dört saatte on beş fersah yol alınması gerekiyordu. Her halükârda, Keraban ve misafiri, kırk beş günden önce konaktaki yemek masasına oturamayacaklardı.

Bununla birlikte, hızlı ulaşım imkânlarından yararlanarak, mesela demiryolu hatlarının bazı bölümlerini kullanarak seyahati kısaltmak ve zaman kazanmak mümkün olabilirdi. Böylece, İstanbul'dan trenle Edirne'ye gidilecek, oradan da Yanbolu'ya geçilecekti. Daha kuzeyde, Varna'dan Rusçuk'a giden demiryolunun Romanya bağlantısı kullanılacak, böylece Güney Rusya'ya geçilecek, Yaş, Kişinev, Harkov, Taganrog, Naşinçevan yoluyla Kafkas sıradağlarına ulaşılacaktı. Nihayet, yolun Tiflis'ten Poti'ye, Karadeniz sahillerine uzanan, neredeyse Türk-Rus sınırına kadar gelen bölümüne gelecekti sıra. Asya Türkiyesi'ne geçildiğinde, Bursa'dan önce demiryolu yoktu, ama Bursa'ya varıldığında, Üsküdar'a ulaşan son bir hat kullanılabilirdi.

Ama Keraban Ağa'yı buna ikna etmenin yolu yoktu. Kırk yıldır Avrupa icatlarının istilasına bütün gücüyle karşı koyan bu eski Türk, bir tren vagonunun içine girip kendini modern sanayinin gelişmelerine kurban mı edecekti? Asla!

Böyle bir geri adım atmaktansa bu yolu yürüyerek giderdi.

Bu yüzden, o akşam, Van Mitten'le birlikte Galata'daki yazıhaneye gittiklerinde bu konuda bir tartışma başladı.

Hollandalının ağzından Osmanlı ve Rus ve demiryolları lafı çıkar çıkmaz Keraban Ağa önce omuzlarını silkerek cevap verdi, sonra da kati bir redle.

Aslında ev sahibini ikna etmek gibi bir umut taşımayan Van Mitten, biraz da nezaketen tekrar denedi:

"Bununla birlikte..."

"Ben hayır diyorsam hayırdır!" dedi Keraban Ağa. "Zaten siz benim misafirimsiniz, sizin sorumluluğunuz bana ait. Sizin tek yapmanız gereken, her şeyi bana bırakmaktır."

"Pekâlâ!" dedi Van Mitten. "Ama yine de, demiryolu kullanmadan, Boğaz'ı geçmeden ve Karadeniz turu da yapmadan Üsküdar'a gitmenin belki de çok basit bir yolu vardır?"

"Neymiş o?" dedi Keraban kaşlarını çatarak, "iyi bir yolsa eyvallah, kötüyse kesinlikle olmaz."

"Mükemmel bir yol."

"O zaman hemen söyleyin! Yol hazırlıklarına başlamamız gerek, kaybedecek bir saatimiz bile yok!"

"Şöyle ki, dostum Keraban, Karadeniz'in İstanbul'a en yakın limanlarından birine gideceğiz, oradan bir buharlı gemi kira..."

"Buharlı gemi mi!" diye bağırdı Keraban. Bu "buhar" kelimesinin onun aklını başından almak gibi bir özelliği vardı.

"Hayır... sadece bir gemi... basit bir yelkenli," diye çabucak ekledi Van Mitten, "bir tekne, bir karavela, bir çektiri, sonra da Anadolu limanlarından birine, mesela Kirpih'e gideriz. Bir kere kıyıya çıktık mı, bir gün içinde rahat rahat Üsküdar'da olur ve Müşir'in şerefine içeriz!"

Keraban Ağa arkadaşının sözlerini hiç kesmeden dinledi. Bu gerçekten kabul edilebilir bir teklifti, hem böylece onurunu da korumuş olacaktı.

Fakat bu teklif karşısında Keraban Ağa'nın gözleri oynamaya başladı, parmakları arka arkaya açıldı kapandı ve Nizib'in pek de hayra alamet bulmayacağı bir şekilde yumruklarını sıktı.

"Van Mitten," dedi, "sizin bana tavsiyeniz, Boğaz'dan geçmemek için Karadeniz'den geçmem öyle değil mi?"

"Bence çok iyi olur," diye cevap verdi Van Mitten.

"Deniz tutması diye bir şeyden söz edildiğini duydunuz mu hiç!"

"Tabii ki duydum dostum."

"Ve tabii ki hiç başınıza gelmedi?"

"Hiç gelmedi. Zaten bu kadar kısa bir..."

"Bu kadar kısa mı! Yanılmıyorsam, bu kadar kısa, dediniz!"

"Yaklaşık altmış fersah."

"İster elli, ister yirmi, ister on, ister beş!" diye bağırdı zıtlaşma bir kere başlayınca her zamanki gibi iyice tahrik olan Keraban, "ister iki, ister bir, benim için fazla!"

"Yine de bir düşünün isterseniz..."

"Boğaz'ı bilir misiniz?"

"Evet."

"Üsküdar'dan karşıya yarım fersah ya var ya yok, öyle değil mi?"

"Evet öyle."

"İşte bu yolda bile Van Mitten, kayığımla karşıya geçerken hafif bir esinti çıksa beni deniz tutar!"

"Deniz mi tutar?"

"Evet, havuzda bile, banyoda bile beni deniz tutar! Şimdi bana bu yolu kullanmaktan söz edecek misiniz! Bir yelkenli, bir çektiri, bir karavela veya bu türden mide kaldıran herhangi bir alet kiralamaktan söz edecek misiniz! Edin bakalım!"

Hollandalı'nın bundan söz etmeye cesaret edemediğini ve bu deniz yolculuğu konusunun kapandığını söylemeye gerek yok.

Bu durumda bu yolculuk nasıl yapılacaktı? Türkiye içinde ulaşım zor fakat imkânsız değildi. Ara yollar üzerinde posta merkezleri bulunuyordu. Erzak ve gerekli konaklama malzemelerini tedarik ettikten sonra, bir rehberin yardımıyla atla seyahat etmeyi engelleyecek bir durum yoktu. En azından, bir posta tatarının arkasına takılmak mümkündü, ama tatarlar kısıtlı bir süre içinde bir noktadan diğerine ulaşmak zorunda olduklarından, onları takip etmek, uzun yollara alışık olmayanlar için imkânsız denmese bile, çok yorucu olurdu.

Keraban Ağa, tabii ki böyle bir Karadeniz turu düşünmüyordu. Hızlı gidecekti, evet, ama rahat gidecekti. Bu da sadece bir para meselesiydi, Galata'nın bu zengin tüccarı için de para engel teşkil etmezdi.

Her şeyi kabullenmiş olan Van Mitten, "Pekâlâ, dostum Keraban, tren de vapur da kul-

lanmayacağımıza göre nasıl yolculuk yapacağız?" diye sordu.

"Posta arabasıyla."

"Sizin atlarınızla mı?"

"Posta merkezlerinin atlarıyla."

"Bütün yol boyunca uygun at bulabilecek miyiz!"

"Bulacağız."

"Size pahalıya mal olacak!"

"Neye mal olacaksa olacak!" diye cevap verdi sinirlenmeye başlayan Keraban Ağa.

"Bu iş için bin, belki bin beş yüz Türk lirası[1] harcayacaksınız!"

"Olsun! Binlerce lira da gerekse, milyonlarca lira da gerekse fark etmez!" diye bağırdı Keraban, "evet! gerekirse milyonlarca lira harcayacağım! itirazlarınızı bitirdiniz mi?"

"Evet," diye cevap verdi Hollandalı.

"Zamanı gelmişti zaten!"

Bu son kelimeler öyle bir tarzda söylenmişti ki Van Mitten'in artık susmaktan başka çaresi kalmadı.

Yine de buyurgan ev sahibine, böyle bir yolculuğun hatırı sayılır miktarda para gerektireceğini, Rotterdam'dan, İstanbul'da bankaya yatırılacak önemli bir meblağ beklediğini, şu anda üzerinde fazla para olmadığını... vs. hatırlattı.

Bunun üzerine Keraban Ağa; yolculuk masraflarının kendisine ait olduğunu, Van Mitten'in onun misafiri olduğunu, bu zengin Galata tücca-

---

[1] Türk lirası 23 frank 55 değerinde bir altın paradır ki bu da, her biri 22 santim civarında 100 para eder.

rının misafirlerine para harcatmak gibi bir âdeti olmadığını... vs. söyleyerek onun ağzını kapattı.

Bu *et caetera*[*] üzerine Hollandalı sustu ve çok da iyi etti.

Eğer Keraban Ağa'nın, daha önce çok kullandığı İngiliz yapımı eski arabası olmasaydı, bu uzun ve zor yolculuk için, çoğu zaman öküzler tarafından çekilen Türk tipi bir arabaya razı olmak zorunda kalınacaktı. Ama Rotterdam seyahatinde kullandığı eski posta arabası garajında bekliyordu ve gayet iyi durumdaydı.

Bu arabada üç kişi rahatça seyahat edebilirdi. Arabanın ön tarafında, yayların arasında, dingilin üzerinde, erzak ve eşyalar için kocaman bir sandık vardı. Ana bölümün arka tarafında ikinci bir sandık ve bunun üzerinde, içinde iki uşağın rahatça oturabileceği ayrı bir bölüm daha bulunmaktaydı. Bir posta arabası olduğundan, arabacı için ayrı bir bölüm yoktu.

Bu eski araba bu haliyle modern arabacılık sanatından anlayanları güldürecekti muhakkak. Ancak, sağlam dingillerin üzerinde, geniş tekerlek çemberleriyle, kalın tekerlek parmaklıklarıyla, ne çok sert ne çok yumuşak birinci sınıf çelik yaylarıyla, şehir dışındaki bozuk yollara meydan okuyabilecek kadar sağlamdı.

Sonuçta Van Mitten ve arkadaşı Keraban camla ve kumaşla korunan rahat bölümde oturmak, Bruno ve Nizib de önüne çerçeveli bir cam yerleştirilebilecek olan arka bölüme tünemek suretiyle, bu ulaşım aracıyla Çin'e kadar gidebilirlerdi.

---

* (Lat.) vesaire –çn.

Neyse ki Karadeniz, Büyük Okyanus kıyılarına kadar uzanmıyordu, aksi takdirde Van Mitten Çin İmparatorluğu'nu da görmüş olacaktı.

Hazırlıklar hemen başladı. Keraban Ağa, tartışmanın ateşli bir anında söylediği gibi hemen o akşam yola çıkamayacaksa bile, en azından ertesi sabah, şafakla birlikte hareket etmek istiyordu.

Bir gece, bütün yol hazırlıklarını tamamlamak ve işleri ayarlamak için fazla sayılmazdı. Bu yüzden oruçlu geçen uzun bir günün ardından lokantalara, kahvelere gitmek üzere olan yazıhane çalışanları da seferber edildi. Nizib de devamlı sağa sola koşuyordu.

Bruno'ya gelince, o da Van Mitten'in ve kendisinin eşyalarını yazıhaneye taşımak için, sabah yerleştikleri, Beyoğlu'nda, Cadde-i Kebir'de bulunan Peşte Oteli'ne geri dönmek zorunda kaldı. İtaatkâr Van Mitten, arkadaşının gözleri hep üzerinde olduğundan, onun yanından ayrılmaya cesaret edememişti.

Bruno, yazıhaneden ayrılırken Van Mitten'e "Efendim, bu karar kesin mi?" diye sordu.

"Bu deli adamla birlikteyken başka ne yapabiliriz?" diye cevap verdi Van Mitten.

"Gerçekten Karadeniz turu yapacak mıyız?"

"Eğer dostum Keraban yolda fikir değiştirmezse, ki bu da pek ihtimal dahilinde değil."

"Panayırlarda üstüne vurulan 'Türk kafaları'* arasında bile," dedi Bruno, "bu kadar serti yoktur herhalde."

---

* *Tête de Turc* (Türk kafası): Vaktiyle Avrupa'da, fuarlarda ve panayırlarda oynanan bir oyunda kullanılan ve vurarak düşürülmeye çalışılan kafa şeklindeki bir tür oyuncak –çn.

"Karşılaştırman pek saygılı değilse bile çok doğru Bruno," diye devam etti Van Mitten. "Bu kafaya yumruk vursam elim kırılır, o yüzden de vurmayı düşünmüyorum!"

"Oysa İstanbul'da dinlenebileceğimi umuyordum efendim!" dedi Bruno. "Yolculuklar ve ben..."

"Bu bir yolculuk değil Bruno," diye karşılık verdi Van Mitten, "bu sadece, dostum Keraban'ın yemek yemek üzere evine gitmek için tuttuğu bir başka yol."

Durumu bu şekilde değerlendirmek Bruno'yu pek sakinleştirmedi. Hareketten pek hoşlanmayan bu adam, haftalar, belki aylar boyunca hareket halinde olacak, kendisini pek az ilgilendiren çeşitli ülkelerden geçecekti. Onun ilgilendiği daha çok, bu yolculuğun zorlukları ve tehlikeleriydi. Üstelik bu uzun yolun getireceği yorgunluklar yüzünden zayıflayacak ve her zaman korumaya çalıştığı yüz altmış yedi librelik ağırlığının altına düşecekti.

Bunun üzerine, Bruno'nun bitmek bilmez ve acıklı nakaratı bir kere daha efendisinin kulaklarında yankılandı:

"Başınız belaya girecek Mösyö, bir kere daha söylüyorum, başınız belaya girecek!"

"Göreceğiz," diye cevap verdi Hollandalı, "şimdi git eşyaları getir. Ben de diğer ülkeler hakkında bilgi sahibi olmak için bir rehber kitap ve izlenimlerimi yazmak için bir defter alacağım. Bruno, sonra buraya gelip dinlenirsin."

"Ne zaman?"

"Karadeniz turunu tamamladıktan sonra, mademki kaderimiz bu!"

Bir Müslümanın reddetmeyeceği bu kaderci düşünce üzerine Bruno başını salladı ve yazıhaneden ayrılıp otele gitti. Aslında bu yolculukta, onun için iyi hiçbir şey yoktu.

Bruno iki saat sonra, yüklerini sağlam kayışlarla sırtlarına bağlamış hamallarla birlikte geri döndü. Keçe kumaştan elbiseler giymiş olan

bu yerliler, yün çoraplarıyla, başlarında, etrafına rengârenk işlemeli ipekler sarılı külahlarıyla ve ayaklarında çarıklarıyla, aynen Théophile Gautier'nin dediği gibi "iki ayaklı, hörgüçsüz develer"di.

Yine de, sırtlarında taşıdıkları yükler yüzünden kambur duruyorlardı. Bütün bu yükler yazıhanenin avlusuna yığıldı ve buraya getirilmiş olan arabaya yüklenmeye başlandı.

Bütün bunlar olurken Keraban Ağa da, özenli bir tüccar olarak, işlerini düzene sokmakla meşguldü. Kasanın durumunu gözden geçirdi, günlük işlemleri kontrol etti, idare amirine gereken talimatları verdi, birkaç mektup yazdı ve 1862'den itibaren kâğıt paranın hiçbir değeri kalmadığından, yanına büyük miktarda altın aldı.

Keraban Ağa, Moskof İmparatorluğu sahillerinden geçerken, belirli bir miktar Rus parasına ihtiyaç duyacağından, Osmanlı paralarını zaten yolunun üzerinde bulunan Odessa'da, Banker Selim'de bozdurmayı düşünüyordu.

Hazırlıklar hızla tamamlandı. Arabanın sandıkları erzakla dolduruldu. Nelerle karşılaşılabileceği bilinmediğinden ve her türlü duruma karşı hazırlıklı olmak gerektiğinden, arabaya birkaç silah da kondu. Keraban Ağa, bir Van Mitten, bir de kendisi için iki nargile almayı da ihmal etmedi, bu, aynı zamanda tütün tüccarı da olan bir Türk için vazgeçilmez aletlerden biriydi.

Atlar ise, hemen o akşam ısmarlanmıştı ve şafakta hazır olacaklardı. Gece yarısından güneşin doğuşuna kadarki birkaç saat de yemek yemek ve dinlenmekle geçti. Ertesi gün, Keraban Ağa kalk

işareti verir vermez herkes yataktan fırladı ve yolculuk kıyafetlerini sırtına geçirdi.

Hayvanları koşulmuş, yükünü almış, sürücüsü yerine yerleşmiş olan araba, yolcularını bekliyordu.

Keraban Ağa, yazıhane çalışanlarına son talimatlarını verdi. Artık, yola çıkmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı.

Van Mitten, Bruno ve Nizib yazıhanenin geniş avlusunda sessizce bekliyorlardı.

Van Mitten, dostu Keraban'a son bir kere sordu:

"Anlaşılan karar kesin!"

Keraban cevap olarak kapısı açık duran arabayı gösterdi.

Van Mitten, ayağını arabanın basamağına koydu, başını hafifçe eğdi ve arabanın içine, sol tarafa yerleşti. Keraban Ağa onun yanında yerini aldı. Nizib ve Bruno arka tarafa tırmandılar.

Araba tam gürültüyle hareket edeceği sırada, "Eyvah, mektubum!" dedi Keraban Ağa.

Ve arabanın camını indirip, çalışanlardan birine, hemen o sabah postaya verilmek üzere bir mektup uzattı.

Mektup Üsküdar'daki konağın aşçısına yazılmıştı ve sadece şöyle diyordu: "Akşam yemeğini dönüşte yiyeceğim. Yemek listesini şu şekilde değiştirin: Yoğurtlu çorba, baharatlı koyun budu. Sakın çok pişmiş olmasın."

Araba sarsılarak mahallenin sokaklarından indi, Valide Sultan Köprüsü üzerinden Haliç'i geçti ve Yenikapı'dan şehir dışına çıktı.

Keraban Ağa yola düşmüştü! Allah onu korusun!

6
YOLCULAR ÖZELLİKLE TUNA DELTASINDA BAZI ZORLUKLARLA KARŞILAŞMAYA BAŞLARLAR

Avrupa Türkiyesi idari açıdan, sultan tarafından tayin olunan ve bir tür genel idareci olan valilerce yönetilen vilayetlere bölünmüştür. Vilayetler, mutasarrıf tarafından idare edilen sancaklara, sancaklar kaymakam tarafından idare edilen kazalara, kazalar müdür ya da seçilmiş belediye başkanı tarafından idare edilen nahiyelere ayrılır. Bu idari teşkilat, hemen hemen Fransa'dakinin aynısıdır.

Sonuçta Keraban Ağa'nın, İstanbul'dan sınıra kadar katedilecek yol boyunca, Rumeli vilayeti yöneticileriyle ya çok az ilişkisi olacak ya da hiç olmayacaktı. Bu yol, Karadeniz sahillerinden en az uzaklaşan yoldu ve mesafeyi mümkün olduğu kadar kısaltıyordu.

Yolculuk için güzel bir hava vardı. Bu, oldukça düz coğrafyada, hiçbir engelle karşılaşmadan esen deniz rüzgârı havaya serinlik veriyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun güney bölgelerinde bol ürün veren mısır, çavdar, arpa tarlaları ve bağlar yol boyunca uzanıyordu, ardından meşe, çam, kayın, gürgen ormanları, sonra, Avrupa'nın aynı enlemlerdeki aşağı kısımlarında olduğu gibi, orada burada toplanmış çınar, defne, incir, keçiboy-

nuzu ağaçları, denize daha yakın yerlerde ise nar ağaçları ve zeytinlikler geliyordu.

Araba Yenikapı'dan çıktıktan sonra İstanbul-Şumnu yoluna girdi, Şumnu'da, Kırkkilise üzerinden Edirne'ye giden bir yol ayrılıyordu. Bu yol, Osmanlı İmparatorluğu'nun merkeziyle olan bağlantı halindeki, Avrupa Türkiyesinin ikinci başkenti sayılan Edirne'ye giden demiryolunu takip ediyor, hatta birçok noktada onunla kesişiyordu.

Atlı araba tam, demiryolu boyunca giderken yanından bir tren geçti. Bir yolcu aceleyle vagonunun kapısından başını çıkardı ve Keraban Ağa'nın güçlü atlarla çekilen arabasını fark etti.

Bu yolcu, Maltalı Kaptan Yarhud'dan başkası değildi, Odessa'ya gidiyordu ve trenin sürati sayesinde, Ahmet'in amcasından çok daha önce orada olacaktı.

Van Mitten, buhar gücüyle ilerleyen katarı arkadaşına göstermekten kendini alamadı.

Keraban, âdeti olduğu üzere omuzlarını silkti.

"Hızlı gidiyorlar, dostum Keraban!" dedi Van Mitten.

"Önemli olan varmak!" diye cevap verdi Keraban Ağa.

Yolculuğun bu ilk gününde tek bir saat bile kaybedilmedi. Biraz da paranın sayesinde, posta merkezlerinde, atlar değiştirilirken de hiçbir zorlukla karşılaşılmadı; arabacılara gelince, bu kadar cömert bir ağanın arabasını sürmek için hiç de nazlanmıyorlardı.

Marmara Denizi'ne dökülen akarsuların akış yolundan, Çatalca ve Büyükhan'dan, Çorlu Vadisi'nden, Yeniköy kasabasından, sonra da,

efsaneye inanmak gerekirse vaktiyle başkente su taşıyan yeraltı kanallarının bulunduğu Galata Vadisi'nden geçtiler.

Akşam olunca araba Saray kasabasında yalnızca bir saat durdu. Sandıklarda bulunan gıda maddelerini, vasat bir yemek bulmanın bile zor olduğu bölgelere saklamak uygun olacağından, Saray'da mükellef bir akşam yemeği yendi ve hemen yola devam edildi.

Bruno, bütün geceyi arka bölümde geçirmenin biraz zor olacağını düşünüyorsa da Nizib bunu tamamen doğal buluyordu ve öyle rahat bir uykuya daldı ki, bu uyku yol arkadaşına da sirayet etti.

Vize yakınlarında, sarp yamaçlardan ve vadideki bataklık araziden kaçmak için yolun yılankavi bir şekil alması sayesinde gece olaysız geçti. Van Mitten, yedi bin kişilik nüfusunun neredeyse tamamı Rum olan ve Ortodoks bir piskoposa da ev sahipliği yapan bu küçük kasabayı göremediği için çok üzgündü. Ama zaten buraya gezip görmek için gelmiş değildi, seyahat izlenimlerini toplamak gibi bir tasası olmayan azametli Keraban Ağa'ya refakat etmek için buradaydı.

Akşam, saat beş civarında, Pınarhisar, Yena, Üsküp kasabalarını geçtikten sonra, zamanında bu bölgede faaliyet gösteren bir haydut çetesinin kurbanlarının mezarlarıyla dolu küçük bir ormanın etrafından dolaştılar, sonra da, on altı binlik nüfusuyla oldukça önemli bir şehir olan Kırkkilise'ye ulaştılar. Burada bulunan çok sayıdaki dini yapı şehrin adını doğruluyordu. Dibinde de yamaçlarında da evlerin yer aldığı küçük bir vadi üzerine kurulmuş olan şehri Van Mit-

ten, peşinde sadık uşağı Bruno ile birkaç saatte gezdi.

Araba, Keraban Ağa ve beraberindekilerin geceyi geçireceği oldukça temiz ve düzenli bir hanın avlusuna çekildi. Güneşin doğmasıyla birlikte yeniden yola koyuldular.

19 Ağustos günü sürücüler Karapınar kasabasını geçtikten sonra, gece geç saatte, aynı adı taşıyan körfez üzerinde kurulu Burgaz kasabasına geldiler. Yolcular o gece posta arabalarını aratacak çok basit bir handa kaldılar.

Ertesi sabah, Karadeniz sahilinden ayrılan yolu takip ederek Aydos kasabasına, akşam da Şumnu'dan Varna'ya giden küçük demiryolu hattının duraklarından biri olan Paravadi'ye ulaştılar. Böylece, Dobruca'nın güney ucundan, Balkan sıradağlarının son kolunun eteklerinden Bulgaristan eyaletine girdiler.

Bu son derece engebeli bölgede, bazen bataklık vadilerden, bazen kıvrımları arasından arabanın güçlükle yol aldığı dev su bitkileriyle dolu ormanlardan, toprağın üstüne konmuş çulluklar ve suçullukları arasından geçerken bin bir güçlükle karşılaştılar.

Bilindiği gibi Balkanlar önemli bir dağ sırası teşkil eder. Rumeli'yle Bulgaristan arasında Karadeniz'e doğru uzanırken, bu dağların kuzey bölümünden birçok dağ kolu ayrılır, bunların yarattığı hareket neredeyse Tuna'ya kadar hissedilir.

Keraban Ağa burada, ne kadar sabırlı olduğunu görmek için çetin bir tecrübe fırsatı yakalamıştı.

Dobruca'ya inmek için sıradağların üç bölümünü aşmak gerektiğinde, neredeyse yanaşıla-

mayacak kadar sarp yamaçlar, atların birlikte giremeyeceği sert dönemeçler, bir arabadan çok bir atın geçişine uygun, uçurum kenarında dar yollar hem zaman kaybettiriyor, hem de sinirlerin gerilmesine ve karşılıklı suçlamalara sebep oluyordu. Çoğu zaman atları çözmek, zor geçişlerde arabayı çekebilmek için tekerlekleri desteklemek gerekiyordu, tabii bu desteğin çok daha fazlası da, bol miktarda gümüş para olarak, geri dönme tehdidi savuran arabacıların cebine gidiyordu.

İmparatorluğun yollarının bu hale gelmesine sebep olan ve eyaletlerdeki yolların seyre elverişli olup olmadığı konusunda pek de kaygı duymayan hükümete verip veriştirecek fırsatı bulmuş olan Keraban Ağa keyifliydi. Bununla beraber Divan, iş vergiye, harca, her türlü eziyete geldi mi hiç de geri durmuyordu! Boğaz'ı geçmek için on para! Bir sabit fikre takılmış gibi, devamlı aynı noktaya geliyordu! On para! On para!

Van Mitten, ne olursa olsun, yol arkadaşına cevap vermemeye dikkat ediyordu. Bir fikir ayrılığıyla ortalık karıştığında, Van Mitten onu sakinleştirmek için özellikle Türk hükümetine ve genel olarak bütün hükümetlere demediğini bırakmıyordu.

"Ama yine de," diyordu Keraban, "Hollanda'da böyle bir suiistimal olması mümkün değil!"

"Tam tersi, mümkün dostum Keraban," diye cevapladı her şeyden önce arkadaşını sakinleştirmeye çalışan Van Mitten.

"Hayır dedim size!" diye devam ediyordu öteki, "böyle haksızlıklar yalnızca İstanbul'da mümkün diyorum size. Mesela Rotterdam'da kayıklar üzerinden vergi almak hiç düşünülmüş müdür?"

"Bizde kayık yok ki!"

"Bu önemli değil!"

"Nasıl önemli değil?"

"Sizde kayık olsaydı bile, kralınız onlar üzerinden vergi almaya asla cesaret edemezdi. Şimdi siz, bu yeni Türklerin kurduğu hükümetin, dünya yüzündeki en kötü idare olmadığını mı iddia edeceksiniz?"

Yeni bir tartışmanın başlamak üzere olduğunu sezen Van Mitten kısa kesti:

"En kötüsü, kesinlikle en kötüsü!"

Ve bu meseleyi henüz basit bir konuşmayken tamamıyla kapatmak için, Hollanda tipi uzun piposunu çıkardı. Bunu görünce Keraban Ağa da nargile dumanıyla kendisini avutmak istedi. Çok geçmeden arabanın içi dumanla doldu ve bu dumanın dışarıya süzülebilmesi için camları indirmek gerekti. Sonunda, tütünün rehavet verici etkisine teslim olan inatçı yolcu, yeni bir olay kendisine gerçekleri hatırlatana kadar sessizliğini ve sükûnetini korudu.

Bu yarı-vahşi ülkede, mola verilecek uygun bir yer bulunamadığından 20 Ağustosu 21 Ağustosa bağlayan geceyi arabada geçirdiler. Sabaha doğru, Balkan sıradağlarının son kolları da geride bırakıldı ve Romanya sınırına, arabalar için daha elverişli yollara sahip Dobruca topraklarına gelindi.

Bu bölge, Tuna'nın geniş bir kıvrımıyla oluşmuş bir yarımadaya benzer. Tuna, kuzeyde Galatz'a doğru yükseldikten sonra, doğuya, Karadeniz'e doğru ilerler ve birçok kola ayrılarak buradan denize dökülür. Bu bölgeyle Balkan Yarımadası'nı birbirine bağlayan bu kıstak, Cernavoda ile Köstence arasındaki bölgenin bir kısmıyla sınırlıdır. Burada, Cernavoda'dan hareket eden, en fazla on beş on altı fersah uzunluğunda bir demiryolu hattı bulunmaktadır. Demiryolunun güneyindeki bölge, topografik açıdan kuzeyindekiyle aynıdır ve Dobruca ovalarının Balkan sıradağlarının son kolunun eteklerinden başladığı söylenebilir.

Toprağın, üzerine ilk kim yerleşirse ona ait olduğu bu verimli bölgeye Türkler "verimli ülke" derler. Çobanlıkla uğraşan Tatarlar, yerleşmemiş olsalar bile bu topraklardan gelip geçmişlerdi, nehir kıyısındaysa Ulahlar yaşıyorlardı. Osmanlı İmparatorluğu burada, neredeyse hiçbir engebesi olmayan vadileriyle geniş topraklara sahiptir. Bu bölge daha çok, Tuna'nın ağzındaki ormanlara kadar uzanan bir vadiler zinciri arz eder.

Ne sarp kıyıların, ne dik yokuşların bulunduğu bu topraklar üzerindeki yollar, arabaya daha hızlı gitme imkânı veriyordu. Artık, atları arabaya koşarken sürücülerin söylenmeye hakkı yoktu, söyleniyorlarsa da bunu sırf alışkanlıklarını kaybetmemek için yapıyorlardı.

Sonuçta rahat ve hızlı yol alınıyordu. 21 Ağustosta, öğlen on ikide Kozluca'da arabanın atları değiştirildi ve aynı gece Pazarcık'a ulaşıldı.

Keraban Ağa, maiyetindekilerin biraz dinlenebilmesi için geceyi burada geçirmeye karar verdi. Bu durumdan en çok hoşnut olan, hiçbir şey söylememeye özen gösteren Bruno idi.

Ertesi sabah, güneşin ilk ışıklarıyla birlikte, atları yeni değiştirilmiş olan araba, yeraltı sularıyla beslenen ve Tuna'nın su seviyesinin düşük olduğu dönemlerde bu nehre boşalan, bir tür geniş huni denebilecek Karasu Gölü'ne doğru hızla ilerlemeye başladı. On iki saatte yaklaşık yirmi dört fersah katedildi ve akşam saat sekize doğru yolcular, Köstence-Cernavoda demiryolu üzerindeki, yeni bir şehir olduğu halde, yirmi binlik nüfusuyla şimdiden gelecek vaat eden Mecidiye'nin istasyonu önünde durdular.

Burada, gecenin geçirileceği hana gidebilmek için demiryolunu hemen geçmek mümkün olmadı, dolayısıyla Keraban Ağa'nın epeyce canı sıkıldı. Demiryolunun üzerinde bir tren duruyordu ve geçebilmek için, koskoca bir çeyrek saat boyunca beklemeleri gerekti.

Bu vesileyle, sadece kendi araçlarına binmek ahmaklığını gösteren yolculara eziyet etmekle kalmayıp, onların yerinde olmayı reddedenleri de

yolundan alıkoyan ve her şeye hakları olduğunu zanneden demiryolu idaresi hakkında şikâyetler, suçlamalar başladı.

"Her halükârda, benim başıma hiçbir zaman bir tren kazası gelmeyecek!" dedi Keraban Van Mitten'e.

Saf Hollandalı ihtiyatsızca cevap verdi:

"Kim bilir!"

"Ben bilirim!" dedi Keraban Ağa, bütün muhtemel tartışmaları başlamadan bitirecek bir ses tonuyla.

Sonunda tren Mecidiye istasyonundan ayrıldı, bariyerler açıldı, araba geçti ve yolcular, Sultan Abdülmecid'in adıyla şereflenmiş olan bu şehrin rahat hanında dinlenebildiler.

Ertesi gün, ıssız bir çeşit ovanın içinden geçerek kazasız belasız Babadağ'a ulaştılar ama o kadar geç olmuştu ki, gece boyunca yolculuğa devam etmeyi uygun bulmadılar. Akşam, saat beşe doğru, Boğdan'ın en önemli şehirlerinden biri olan Tulça'da durdular.

Çerkezlerin, Nogayların, Acemlerin, Kürtlerin, Bulgarların, Romenlerin, Rumların, Ermenilerin, Türklerin ve Yahudilerin bir arada yaşadığı otuzkırk bin nüfuslu bu şehirde, Keraban Ağa, az buçuk rahat bir han bulmakta zorlanacak değildi. Zorlanmadı da. Van Mitten, arkadaşından izin alarak, küçük bir dağ sırasının kuzey yamacına yayılmış, nehrin genişlemesiyle oluşmuş bir körfezin içinde yer alan ve hemen hemen İsmail şehri karşısında yükselen ilginç Tulça'yı gezme fırsatı buldu.

Ertesi gün, 24 Ağustos'ta araba Tulça önünden Tuna'yı geçti ve bu nehrin iki büyük koldan olu-

şan deltasına girdi. Tulça kolu diye bilinen birinci kolda buharlı vapurlar işler; daha kuzeyde bulunan ikinci kol, İsmail ve Kili'den geçtikten sonra beşe ayrılarak daha aşağıdan Karadeniz'e ulaşır. İşte buna Tuna ağzı denir.

Kili'nin ve sınırın ötesinde, on beş fersah kadar kuzeydoğuya uzanan ve Karadeniz sahillerinin bir kısmını da içine alan Besarabya bulunur.

Birçok ihtilafa sebep olmuş olan "Tuna" adının nereden geldiği meselesinin, Keraban Ağa ile Van Mitten arasında tamamıyla coğrafi bir tartışmaya sebep olduğunu söylemeye gerek yok. Yunanlıların Hesiodos zamanında bu nehri İster ya da Hister adıyla bildikleri, "Danuvius" adının Roma orduları tarafından verildiği ve ilk olarak Sezar'ın nehri böyle adlandırdığı, Trakların dilinde bu kelimenin "bulutlu" anlamına geldiği, bu adın Keltçe, Sanskritçe, Zentçe, Yunanca kökenli olduğu, Profesör Bopp'un haklı olmakla beraber Profesör Windishmann'ın haksız olmadığı gibi iddialar üzerine yapılan tartışmalardan sonra Keraban Ağa, her zaman olduğu gibi, Tuna kelimesinin, hızlı ırmak anlamı taşıyan Zentçe "asdanu" kelimesinden geldiğini söyleyerek rakibini susturdu.

Fakat ne kadar hızlı akarsa aksın, açtığı çeşitli yataklardaki suların oluşturduğu su kütlesini akıtmak için akış hızı yeterli olmuyor ve her zaman su taşkınlarını hesaba katmak gerekiyordu. Ancak Keraban Ağa, bu konuda uyarılmış olmasına rağmen, inadı yüzünden bunu hesaba katmayarak arabasını geniş deltaya sürdü.

Keraban Ağa bu ıssızlık içinde yalnız değildi. Bol miktarda ördek, yabani kuş, karaleylek, balık-

çıl, kuğu, pelikan onun etrafında kortej oluşturmuştu. Fakat Keraban'ın unuttuğu bir şey vardı; o da şuydu ki, doğa bu su kuşlarına uzun bacaklar ve perde ayaklar verdiyse bunun sebebi, yağmur mevsiminden sonraki büyük taşkınlar döneminde sık sık sular altında kalan bu bölgede dolaşabilmek için uzun bacakların ve perde ayakların gerekli olmasıydı.

Oysaki atların ayakları, son taşkınlarla iyice çamur haline gelmiş bu topraklar üzerinde adım atmaya uygun değildi. Tuna'nın Sulina'dan Karadeniz'e dökülen bu kolunun öte tarafında, üzerinde kullanılması neredeyse imkânsız bir yolun bulunduğu geniş bir bataklıktan başka bir şey yoktu. Sürücülerin tavsiyelerine ve Van Mitten'in de onlara katılmasına rağmen Keraban Ağa ilerleme emri verdi ve tabii bu emre itaat etmek gerekti. Sonunda olan oldu ve akşama doğru araba, atların çekmesinin mümkün olmayacağı bir şekilde, tamamıyla çamura saplandı.

Kendini fikir beyan etmek zorunda hisseden Van Mitten:

"Bu bölgede yollar yeterince bakımlı değil!" dedi.

"Yollar nasılsa öyle!" diye cevap verdi Keraban, "böyle bir hükümetin idaresi altında nasıl olabilirse öyle!"

"Belki de geri dönüp başka bir yoldan gitmeyi denesek daha iyi olur."

"Tam tersi ilerlemeye devam etmemiz ve yolumuzda hiçbir değişiklik yapmamamız daha iyi olur!"

"Fakat nasıl devam edeceğiz?"

"Nasıl mı," dedi inatçı adam, "birisini en yakın kasabaya takviye at bulmaya yollayacağız. Ha arabanın içinde yatmışız, ha bir handa, hiç önemi yok!"

Söylenecek hiçbir şey kalmamıştı. Arabacı ile Nizib, çok da yakın olmayan en yakın kasabayı aramaya gittiler. Büyük ihtimalle, ancak güneş doğarken geri dönmüş olacaklardı. Keraban Ağa, Van Mitten ve Bruno, orta Avustralya'nın derinliklerindeki kuş uçmaz kervan geçmez çöller kadar ıssız bu geniş bozkırda geceyi geçirmek zorundaydılar. Neyse ki, tekerleklerinin yarısına kadar çamura gömülmüş olan arabanın daha fazla batma tehlikesi yoktu.

Gece çok karanlıktı. Karadeniz rüzgârının sürüklediği, yoğunlaşma halindeki alçak bulutlar gökyüzünde hızla ilerliyordu. Yağmur yağmıyorsa da, ıslak topraktan yükselen yoğun rutubet, kutup sisi gibi etrafı ıslatıyordu. On adım ötesi görünmüyordu. Bataklıktan yükselen koyu buharın içinde arabanın iki feneri öyle zayıf bir ışık veriyordu ki, bunları söndürmek belki de daha iyiydi.

Gerçekten de bu ışık, bazı istenmeyen ziyaretçileri çekebilirdi. Van Mitten bu konudaki fikrini söyleyince laf anlamaz arkadaşı kendisini tartışma çıkarmak zorunda hissetti ve tartışmanın sonucunda tabii ki Van Mitten'in teklifi kabul edilmedi.

Hollandalı haklıydı ve biraz aklını kullanarak yol arkadaşına fenerlerin yanık bırakılmasını teklif etmiş olsaydı, Keraban Ağa onları kesinlikle söndürecekti.

7
ATLAR, ARABACININ KIRBACIYLA YAPAMADIKLARINI KORKUDAN YAPARLAR

0Saat gecenin onuydu. Keraban, Van Mitten ve Bruno, sandıktaki yiyeceklerle hazırladıkları akşam yemeğini yedikten sonra, yarım saat kadar, zemini çok dayanıksız olmayan dar bir patika üzerinde tütün içerek dolaştılar.

"Dostum Keraban," dedi Van Mitten, "zannediyorum takviye atları gelene kadar uyumamıza bir itirazınız yoktur?"

Keraban biraz düşündükten sonra, her şeye itiraz etmekten geri durmayan bir adam için oldukça garip bir cevap verdi:

"Hiçbir itirazım yok!"

"Bu ıssız arazinin ortasında, kaygı duyulacak hiçbir şey olmadığına inanmak istiyorum," diye ekledi Hollandalı.

"Ben de istiyorum."

"Bir saldırı ihtimalinden şüphelenmeye gerek yok herhalde?"

"Kesinlikle..."

"Sivrisineklerin saldırısı hariç!" dedi Bruno. Bu sırada, bu çift kanatlı can sıkıcı yaratıklardan yarım düzine kadarını ezmek için alnının ortasına müthiş bir tokat yapıştırmaktaydı.

Zaten bu obur sinekler, belki de fenerlerin ışığına geldikleri için, sürü halinde arabanın etrafında yüzsüzce dönmeye başlamışlardı bile.

"Hım! Burada çok fazla sivrisinek var, bir cibinlik olsa hiç fena olmazdı!" dedi Van Mitten.

Keraban Ağa ensesini kaşıyarak cevap verdi:

"Bunlar sivrisinek değil, bizim de cibinliğe ihtiyacımız yok!"

"Nedir o zaman bunlar?" diye sordu Hollandalı.

"Bunlar hamus denen sivrisinek irisi, dolayısıyla bizim de hamusluğa ihtiyacımız var!" diye cevap verdi Keraban.

Haşerelere dair yeni bir tartışmaya yol açabileceğini düşünememiş olan Van Mitten, "farkı anlayabilseydim, şaşardım" diye aklından geçirdi.

"Gariptir," dedi Keraban, "bu haşerelerin sadece dişileri insana saldırır."

"Cins-i latifin temsilcilerini burada çok iyi tanıdım!" dedi Bruno baldırlarını kaşıyarak.

"Arabaya girersek akıllılık etmiş oluruz sanıyorum," dedi Van Mitten, "yoksa bizi yiyip bitirecekler!"

"Aslında," diye karşılık verdi Keraban, "aşağı Tuna bölgesi bu hamuslarla doludur ve bunlarla ancak, gece yatağa, gündüzleri de gömleğe ve çoraplara nezleotu tozu serperek mücadele edilebilir."

"Yani kesinlikle ve maalesef yanımızda bulunmayan toz!" diye ekledi Hollandalı.

"Kesinlikle," dedi Keraban, "ama böyle sefil bir halde Dobruca bataklıklarına saplanıp kalacağımızı kim bilebilirdi ki?"

"Kimse, dostum Keraban."

"Duyduğuma göre, dostum Van Mitten, Türk Hükümeti, Kırım Tatarlarından bir gruba nehrin bu deltasında önemli imtiyazlar vermiş, ama bu hamus orduları onları burayı terk etmek zorunda bırakmış."

"Gördüklerimize bakılırsa, dostum Keraban bu hikâye hiç de inanılmaz değil!"

"O halde arabaya girelim!"

"Bunu yapmak için çok geç kaldık!" dedi Van Mitten, saniyede milyonlarca kanat çırpışının yarattığı vızıltının ortasında.

Keraban Ağa, arkadaşıyla birlikte arabaya binmek üzereyken durdu.

"Her ne kadar kaygılanacak bir şey olmasa da," dedi, "Bruno'nun, arabacı dönünceye kadar nöbet tutması iyi olur."

"Herhalde reddetmez," diye cevap verdi Van Mitten.

"Reddetmeyeceğim," dedi Bruno, "çünkü görevim reddetmemek öyle değil mi, ama bunlar diri diri yer beni!"

"Hayır!" diye karşılık verdi Keraban, "hamuslar aynı yerden iki kere sokmazlar, onu söyleyeyim, böylece Bruno kısa bir süre içinde onların saldırılarına karşı korunaklı hale gelecektir."

"Evet!., bin yerimden ısırılıp kalbura döndükten sonra!"

"Evet, zannediyorum öyle Bruno."

"Ama, en azından arabanın arkasındaki yerimde nöbet tutsam olmaz mı?"

"Elbette, ama uyumamak şartıyla!"

"Bu korkunç sivrisinek sürüsünün ortasında nasıl uyuyabilirim?"

"Hamus Bruno," diye cevapladı Keraban, "bunlar basit hamuslar!.. Sakın unutmayın!"

Bu uyarıdan sonra Keraban'la Van Mitten, Bruno'yu efendisinin, daha doğrusu efendilerinin güvenliği için nöbet tutmak üzere dışarıda bırakarak arabaya bindiler. Keraban ile Van Mitten karşılaştığından beri Bruno iki efendisinin olmadığını söyleyebilir miydi?

Bruno, arabanın kapılarının sıkıca kapanmış olduğundan emin olduktan sonra atların yanına gitti. Yorgunluktan bitkin durumdaki atlar yere uzanmış gürültüyle soluk alıp veriyor ve sıcak nefesleri bu bataklık arazisinin sisine karışıyordu.

"Bu tekerlekleri buradan şeytan gelse çıkaramaz!" diye söylendi Bruno, "Keraban Ağa bu yolu seçmekle büyük bir hata yaptı! Ama sonuçta bu onun sorunu!"

Bruno arabanın arka tarafına geçti, camı indirdi, fenerin ışığında etrafı görebiliyordu.

Van Mitten'in zavallı uşağı, gözleri açık rüya görmekten ve efendisinin Osmanlıların en inatçısının peşine takılıp kendilerini sürüklediği maceralar zincirini düşünerek uykuyla boğuşmaktan başka ne yapabilirdi?

O ki, eski Batavya'nın çocuğu, Rotterdam sokaklarının yerlisi, Meuse Rıhtımı'nın müdavimi, usta bir olta balıkçısı, doğduğu şehri boydan boya kat eden kanalların başıboş gezen aylağıydı; Avrupa'nın ta öbür ucuna sürüklenmişti! Hollanda'dan Osmanlı İmparatorluğu'na dev bir adım atmıştı! Gel gör ki daha İstanbul'da karaya çıkar çıkmaz, kader onu aşağı Tuna düzlüklerine savurmuştu! Şimdi burada, Dobruca bataklıkları-

nın ortasında, koyu karanlığın içinde, toprağa gotik Zuidekerk Kulesi'nden daha fazla kök salmış halde, bir posta arabasının arkasına tünemiş bulunuyordu. Ve bütün bunlar, hiçbir zorunluluk olmadığı halde Keraban Ağa'ya daha az itaat etmeyen efendisine itaat ettiği içindi.

"Ah, insanların anlaşılmaz gariplikleri!" diye söylenip duruyordu Bruno, "İşte ben asla yapmayacağım bir Karadeniz turu yapmaktayım ve bütün bunlar, eğer öngörseydim; benim gizlice cebimden vermeye seve seve razı olacağım on parayı tasarruf etmek için! Ah şu inatçı! Eminim daha şimdiden iki libre zayıfladım... dört günde!.. Dört haftada kim bilir neler olacak! Of, gene şu lanet sinekler!"

Bruno arka körüğü sıkıca kapadığı halde, bir düzine kadar hamus içeri girmeyi başarmıştı ve zavallı adama azgınca saldırıyorlardı.

Bu yüzden, o da, elini sağa sola vuruyor, kaşınıyor ve nasıl olsa Keraban Ağa duyamayacağından haşerelere sivrisinek muamelesi yapıyordu.

Bir saat böyle geçti, sonra bir saat daha. Belki de sineklerin bu can sıkıcı saldırıları olmasa, Bruno yorgunluktan bitkin düşüp uykuya yenilecekti. Ama bu şartlar altında uyumak mümkün değildi.

Gece yarısını biraz geçe, Bruno'nun aklına bir fikir geldi. Dünyaya gelir gelmez, kendisini besleyecek memeden çok pipo ağızlığı aramış olan bu safkan Hollandalı bunu daha önce nasıl düşünememişti. Tütün içmeye başlayacak ve hamusların istilasına karşı dumanla mücadele edecekti. Arka bölümün havasını zehirleyecek olan nikotine dayanırlarsa, bu haşerelerin aşağı Tuna bataklıkları ortasında zor bir hayatları var demekti.

Bruno, İstanbul'da dikkatsizce çaldırdığı çiçek desenli porselen piposunun bir eşini çıkardı cebinden. Düşman kuvvetlerinin üzerine boşaltılacak ateşli bir silahı doldurur gibi tıka basa doldur-

du, sonra çakmağı çaktı, piposunu tutuşturdu, ciğerlerinin bütün gücüyle bu nefis Hollanda tütününü içine çekti ve dumanı kocaman kıvrımlarla dışarı üfledi.

Sineklerin kanat çırpışlarından çıkan sağır edici vızıltılar önce iki katına çıktı, ardından sinekler yavaş yavaş arabanın en karanlık köşelerine dağıldı.

Bruno'ya bu başarılı manevrasından dolayı kendi kendini tebrik etmekten başka yapacak bir şey kalmamıştı. Bataryası harikalar yaratmıştı, taarruz kuvvetleri dağılıp geri çekilmişti. Tabii Bruno savaş esiri istemediğinden ve dumanının dışarıdan girebilecek sineklere engel olacağını bilmenin rahatlığıyla, içeridekilerin dışarı çıkması için körüğü hızlıca açtı.

Bruno, bu can sıkıcı çiftkanatlılar birliğinden böylece kurtulduktan sonra sağa sola bakacak fırsatı buldu. Gece hâlâ zifiri karanlıktı. Rüzgâr bazen arabayı sarsacak kadar kuvvetli esiyordu. Ancak devrilmesinden kaygı duymaya gerek yoktu çünkü yere sıkıca yapışmıştı, hatta fazla sıkıca.

Kuzey ufkuna doğru bakan Bruno, arabacının ve takviye atların gelmekte olduğuna dair bir ışık görmeye çalışıyordu. Araba fenerlerinin etrafı biraz olsun aydınlatan ışığına karşılık, uzakta karanlık daha koyu, daha derindi. Bununla birlikte Bruno, yaklaşık altmış adımlık bir mesafede, kâh yer seviyesinde, kâh biraz daha yukarıda, karanlığın içinde hızla ve sessizce ilerleyen parlak noktalar fark etti.

Öncelikle bunun, hidrojen sülfür barındıran bütün bataklık yüzeylerinde açığa çıkan fosforlu ışıltılar olup olmadığını anlamaya çalıştı.

Bruno, akıl yürütebilecek biri olmasına rağmen, aklı onu yanıltabilirdi ama atların içgüdüsü yanılıyor olamazdı. Huysuzlanmaya başlamışlardı bile, burun delikleri iyice açılmıştı ve her zamankinden farklı olarak gürültüyle soluk alıp veriyorlardı.

"Neler oluyor?" diye kendi kendine sordu Bruno, "Yine işler karışacak anlaşılan! Kurt olmasın bunlar?"

Bu hiç de imkânsız değildi, atların kokusunu alan kurtlar geliyor olabilirdi. Tuna deltasında, devamlı aç gezen bu hayvanlardan bol miktarda bulunurdu.

"Hay aksi şeytan!" diye mırıldandı Bruno, "bu, sivrisineklerden ya da şu inatçının hamuslarından daha beter! Bu sefer tütün dumanı işe yaramaz!"

Bu sırada atlar, hiçbir yanılgıya meydan bırakmayacak kadar ciddi bir huzursuzluk içindeydi. Kalın çamur tabakasının içinde çifte atmaya çalışıyor, şaha kalkıyor, arabayı şiddetle sarsıyorlardı. Işıklı noktalar yakınlaşmış gibiydi. Boğuk bir hırıltı sesi rüzgârın ıslığına karışıyordu.

"Keraban Ağa ile efendime haber vermenin zamanı geldi sanırım!" dedi Bruno kendi kendine.

Gerçekten de durum acildi. Bruno yavaşça yere kaydı, arabanın basamağını indirerek kapıyı açtı ve içeri girdikten sonra tekrar kapattı. İki arkadaş yan yana, mışıl mışıl uyuyorlardı.

Bruno, Van Mitten'in omzunu dürterek alçak sesle konuşmaya başladı:

"Efendim?.."

Hollandalı gözlerini ovuşturdu:

"Hangi münasebetsiz beni uyandırıyorsa cehennem olsun!"

"İnsanları cehenneme havale etmenin hiç sırası değil, hele de cehennem büyük ihtimalle yakınımızdayken!" diye cevap verdi Bruno.

"Kim bu konuşan?"

"Benim, uşağınız."

"Ah Bruno! Sen misin?.. Aslında beni uyandırmakla iyi ettin! Rüyamda Madam Van Mitten'i gö..."

"Bela mı arıyorsunuz efendim!" diye karşılık verdi Bruno. "Şimdi tam sırası!"

"Ne oluyor?"

"Keraban Ağa'yı da uyandırır mısınız lütfen?"

"Uyandırayım mı?.."

"Evet, tam zamanı!"

Hâlâ yarı uykuda olan Hollandalı, daha fazla soru sormadan arkadaşını sarstı.

Midesi sağlam ve vicdanı rahat bir Türkün uykusu başka hiçbir şeye benzemez. Van Mitten'in arkadaşının durumu da böyleydi. Birçok kez sarsmak gerekti onu.

Keraban Ağa, gözkapaklarını kaldırmadan söylendi, homurdandı, hiç uyanacak gibi bir hali yoktu. Uyanıkken olduğu gibi uyurken de inatçıydı. Onu uykusunda rahat bırakmak en iyisiydi.

Bununla beraber, Van Mitten ve Bruno'nun ısrarı üzerine Keraban Ağa uyandı, gerindi, gözlerini açtı ve uyku sersemliğiyle sordu:

"Hımm! Arabacı ve Nizib takviye atları getirdiler mi?"

"Henüz değil," dedi Van Mitten.

"Öyleyse neden beni uyandırıyorsunuz?"

"Çünkü atlar gelmedi ama, başka şüpheli hayvanlar geldi, arabanın etrafını sardılar ve saldırmak üzereler!" diye cevap verdi Bruno.

"Hangi hayvanlar?"

"Bakın, görün!"

Keraban camı indirip dışarıya sarktı.

"Allah bizi korusun!" diye haykırdı. "Yaban domuzu sürüsü!"

Keraban yanılmamıştı, bunlar gerçekten yaban domuzuydu. Tuna ağzına yakın bölgelerde çok rastlanan bu hayvanlar vahşi hayvan sınıfına sokulabilirdi ve saldırılarından korkmak hiç de yersiz değildi.

"Ne yapacağız şimdi?" diye sordu Hollandalı.

"Eğer saldırmazlarsa sakince bekleyeceğiz," diye cevap verdi Keraban. "Saldırırlarsa kendimizi savunacağız."

"Neden bize saldırsınlar ki!" dedi Van Mitten, "bildiğim kadarıyla bu hayvanlar etobur değil!"

"Olabilir," dedi Keraban, "bizi yutmasalar bile karnımızı deşebilirler!"

"Aynı şey demektir," dedi Bruno sakince.

"Bu yüzden, her duruma karşı hazırlıklı olalım!"

Keraban Ağa bu son sözleri söyledikten sonra silahları çıkardı. Van Mitten ve Bruno'da da birer altıpatlar tabanca ve bir miktar da fişek vardı. Bütün modern icatlara düşman olan bu eski Türkte ise, Osmanlı yapımı, namlusu gümüş işlemeli, kabzası deniz kabuğu ve mücevher kakmalı, ciddi bir saldırı sırasında patlamak için değil de, daha çok bir ağanın kuşağını süslemek için yapılmış gibi duran iki pıştov bulunuyordu. Van Mitten, Keraban ve Bruno son derece dikkatli olmak ve

bu az sayıdaki silahı doğru zamanda kullanmak zorundaydılar.

Bu arada yirmi kadar domuz yavaş yavaş yaklaşmış ve arabanın etrafını çevirmişti. Onları buraya çekmiş olan fenerlerin ışığında debelendikleri, yeri kazıdıkları görülüyordu. Bunlar bir eşek boyunda, olağanüstü güçlü, kocaman hayvanlardı, her biri tek başına bütün bir av köpeği sürüsünün hakkından gelebilirdi. Arabanın içine hapsolmuş yolcuların durumu, eğer güneşin doğuşundan önce her iki taraftan da saldırıya uğrarlarsa gerçekten endişe verici olacaktı.

Arabaya koşulu atlar bunu hissetmişlerdi. Hızlı hızlı soluyorlar, kendilerini sağa sola atıyorlardı, öyle ki, koşum kayışlarının kopması ya da arabanın okunun kırılması işten bile değildi.

Birdenbire silahlar patladı. Van Mitten ve Bruno, saldırmaya yeltenen domuzların üzerine ikişer el ateş etmişlerdi. Yaralanan hayvanlar yerde debelenerek kudurmuş gibi bağırmaya başladılar. Bunun üzerine daha da azgınlaşan hayvanlar kendilerini savunmak için arabaya saldırdılar. Arabanın birçok yerinde delikler açıldı, çok yakında tamamen dağılacaktı.

"Kahretsin! Kahretsin!" diye söylendi Bruno.

Piştovunu boşaltan, fakat kabul etmek istemese de atışların dörtte birini ıskalayan Keraban Ağa bir yandan da bağırıyordu:

"Ateş! Ateş!"

Bruno ve Van Mitten'in tabancalarından çıkan kurşunlar, bazıları doğrudan atlara saldıran bu korkunç hayvanların birkaçını daha yaraladı. Domuzların tehdidi altındaki atlar serbestçe hareket edemedikleri için yalnızca çifte atarak kendilerini korumaya çalışıyorlardı ve doğal olarak müthiş bir korku içindeydiler. Eğer bağlarından kurtulup koşmaya başlayabilselerdi, bu vahşi hayvanlarla aralarında sadece bir hız meselesi söz konusu olacaktı. Bu yüzden, kayışlarını koparıp serbest kalabilmek için müthiş bir çaba sarf ediyorlardı. Fakat sağlam halattan yapılmış olan kayışlar dayanıklıydı. Bu durumda, ya arabanın ön koşum bölümü tamamıyla kopup ayrılacak ya da bu müthiş çabalar sonucunda araba saplandığı bataklıktan kurtulacaktı.

Keraban Ağa, Van Mitten ve Bruno bu durumun tamamıyla farkındaydılar. Onları en çok korkutan arabanın devrilmesi ihtimaliydi. Silah atışlarının yıldıramadığı domuzlar bu durumda önce arabanın sonra da içindekilerin üstüne atlayacaklardı. Fakat böyle bir ihtimal karşısında ne yapmak gerekiyordu? Bu kudurmuş sürünün insafına mı kalacaklardı? Yine de soğukkanlılıklarını kaybetmeyerek ateş etmeye devam ettiler.

Birdenbire çok şiddetli bir sarsıntı arabayı yerinden oynattı ve ön kısmın koptuğu zannedildi. "Daha iyi!" diye bağırdı Keraban, "atlarımız ovaya doğru koşar, domuzlar da onların peşine düşer, biz de rahat bir nefes alırız!"

Fakat arabanın ön kısmı sağlamdı ve eski İngiliz arabacılık sanatı adına gurur verici bir direnç gösteriyordu. Yani yerinden oynamamıştı. Yerinden oynayan arabaydı. Atların yarattığı sarsıntılar öyle şiddetli hale gelmişti ki dingiline kadar çamura batmış olan araba yerinden kurtulmuştu. Çılgına dönmüş hayvanlar, son bir kez koşum takımına asılarak arabayı daha sağlam bir zemine çekmişlerdi. İşte şimdi, bu karanlık gecenin ortasında, dörtnala giden bu kılavuzsuz atların arkasında sürükleniyorlardı.

Bu arada domuzlar da mücadeleden vazgeçmiş değillerdi. Arayı açamamış olan arabanın her iki yanında koşarak bazıları atlara, bazıları arabaya saldırıyordu.

Keraban Ağa, Van Mitten ve Bruno arabanın içinde büzülmüşlerdi.

"Ya devrileceğiz..." dedi Van Mitten.

"Ya da devrilmeyeceğiz," diye cevap verdi Keraban.

Bruno, "Dizginleri ele geçirmeye çalışmalıyız!" diyerek yerinde bir tespitte bulundu:

Ve camları indirerek, elini dışarı çıkarıp dizginlerin ulaşabileceği bir yerde olup olmadığına baktı. Ama hayvanlar debelenirken bunlar kopmuş olmalıydı. Artık, bu bataklık arazi üzerinde, bu çılgın yarışın tesadüflerine teslim olmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştı. Atları durdurmanın tek yolu, peşlerindeki kudurmuş sürüyü durdurmaktı. Ancak, yönünü bulamayan silah atışları, hareket halindeki bu kütlenin üzerinde yetersiz kalıyordu.

Arabanın her sarsıntısında yolcular –biri, bütün iyi Müslümanlar gibi mütevekkil, diğerleri bütün Hollandalılar gibi soğukkanlı– arabanın içinde sağa sola savruluyor, birbirlerine çarpıyor ve tek kelime etmiyorlardı.

Koskoca bir saat böyle geçti. Araba durmadan gidiyor, domuzlar da peşini bırakmıyordu.

Sonunda Keraban konuşmaya başladı:

"Dostum Van Mitten, bana bu duruma çok benzer bir olay anlatmışlardı. Rusya bozkırlarında bir kurt sürüsünün kovaladığı bir yolcu, uşağının yüce bir fedakârlığı sayesinde kurtulmuş."

"Nasıl?" diye sordu Van Mitten.

"Çok basit," dedi Keraban. "Uşak efendisiyle kucaklaşmış, ruhunu Tanrı'ya teslim etmek üzere arabadan atlamış ve kurtlar onu parçalamak için durunca efendisi aradaki mesafeyi açmayı başarmış ve kurtulmuş."

"Ne yazık ki Nizib burada değil!" dedi Bruno sakince.

Bunun üzerine üçü de derin bir sessizliğe gömüldüler.

Bu arada gece ilerliyor, atlar korkutucu hızlarından hiçbir şey kaybetmiyor, domuzlarsa bir türlü onların üstüne atlayabilecek kadar yakınlaşamıyorlardı. Hiçbir kaza olmazsa, tekerlek kırılmazsa, araba bir yere çarpmazsa veya devrilmezse, kendini buna hazır hissetmeyen Bruno'nun feda edilmesine gerek kalmadan da Keraban Ağa ve Van Mitten'in kurtulma ihtimali vardı.

Şunu da söylemek gerekir, tamamen kendi içgüdüleriyle hareket eden atlar, arazinin, her zaman gidip gelmeye alışık oldukları bölümünde koşuyorlardı. Posta menzillerinden birine yönelmiş, hiç şaşmadan ilerliyorlardı.

Bu yüzden, doğu ufkunda güneşin ilk ışıkları belirmeye başladığında posta menziline ancak birkaç *verst** mesafede bulunuyorlardı.

Domuz sürüsü yarım saat kadar daha peşlerinden koştuktan sonra yavaş yavaş geride kalmaya başladı. Ama bir an olsun yavaşlamayan atlar, ancak posta binasına birkaç yüz adım kala yorgunluktan bitkin düşerek durdular.

Keraban Ağa ve iki yol arkadaşı kurtulmuştu. Hollandalı ve Türk yolcuları kuşatan bu ölümcül gecede onları koruduğu için kâfirlerin Tanrısı kadar Hıristiyanların Tanrısı da şükredilmeyi hak etmiyor muydu!

Araba posta binasına ulaştığında gecenin karanlığında kendilerini tehlikeye atmaya cesaret

---

* *Verst*: Rusların eskiden kullandıkları, yaklaşık 1.066 km'lik bir uzunluk ölçüsü –çn.

edemeyen Nizib ve arabacı takviye atlarla birlikte yola çıkmak üzereydi. Burada atlar değiştirildi, ama Keraban Ağa yüklü bir para ödemek zorunda kaldı. Koşum takımları ve dizginler de tamir edildikten sonra, bir saat bile dinlenmeden tekrar yola koyuldular ve Kili'ye doğru ilerlemeye başladılar.

Rusların Romanya'ya bırakmadan önce surlarını yerle bir ettikleri bu küçük şehir, Tuna'nın aynı adı taşıyan bir kolu üzerinde kurulmuş bir Tuna limanıdır.

Araba 25 Ağustos akşamı, yeni bir belaya uğramadan bu şehre ulaştı. Perişan durumdaki yolcular, şehrin büyük hanlarından birine yerleşip on iki saat uyuyarak bir önceki gecenin yorgunluğunu çıkarttılar.

Ertesi gün, güneşin doğuşuyla birlikte yola çıkıp hızla Rus sınırına ulaştılar.

Sınırda bazı güçlükler çıktı. Moskof gümrüğünün can sıkıcı formaliteleri, iş ilişkileri dolayısıyla –ne yazık ki ya da iyi ki– derdini anlatacak kadar bu ülkenin dilini konuşan Keraban Ağa'nın sabrını zorladı. Hatta bir an, gümrük memurlarının yaptıklarına itiraz etmek konusundaki inadından dolayı sınırı geçemeyeceği sanıldı.

Van Mitten epeyce uğraşmakla beraber onu sakinleştirmeyi başarabildi. Keraban sonunda yolculuğun gereklerini yerine getirmeye ve eşyaların aranmasına razı oldu, gümrük vergilerini ödedi, ama şu çok yerinde düşüncesini defalarca dile getirmekten de geri durmadı:

"Aslında bütün hükümetler birbirinin aynı ve hiçbirinin bir karpuz kabuğu kadar değeri yok!"

Nihayet Romanya sınırı geçildi ve araba, Besarabya'nın kuzeydoğuya doğru Karadeniz kıyılarını takip eden bu bölümünde yol almaya başladı.

Keraban Ağa ve Van Mitten, Odessa'ya en fazla yirmi fersah mesafedeydiler.

8
OKUR, GÜZEL AMASYA VE NİŞANLISI AHMET İLE TANIŞIR

Türk kökenli Banker Selim'in biricik kızı Amasya ve halayığı Necibe, taraçalar halinde Karadeniz'e kadar uzanan bahçenin ortasındaki olağanüstü bir konağın koridorlarında dolaşıyor, bir yandan da sohbet ediyorlardı.

Çoğu zaman, doğudan esen eski *Pontos Eukseinos* rüzgârlarının dövdüğü, ama bugün sakin suların basamaklarını yaladığı son taraçadan bakıldığında, yarım fersah güneydeki Odessa tüm ihtişamıyla gözler önüne seriliyordu.

Denizin içine doğru uzanan yalçın bir falezin üzerine kurulmuş olan şehir, sarayları, kiliseleri, hanları, evleriyle muhteşem bir manzara sergiliyordu, etrafını kuşatan uçsuz bucaksız bozkırın ortasında bir vaha gibiydi. Banker Selim'in konağından bakıldığında, ağaçlarla süslü büyük meydan ve Dük de Richelieu heykelinin hâkim olduğu büyük merdiven bile görülebiliyordu. Şehrin kurucusu olan bu büyük devlet adamı, birleşmiş Avrupa'nın istilasına uğrayan Fransız topraklarının bağımsızlığı için çalışmak üzere ayrılmak zorunda kalana kadar buranın yöneticisiydi de.

Kuzey ve doğu rüzgârlarının etkisi altındaki iklimin kuru olması, yakıcı sıcaklarda, yeni

Rusya'nın bu başkentindeki zengin ahalinin *khoutor** gölgelerine kaçarak serinlemeye çalışması; işleri dolayısıyla, yazı geçirmek üzere birkaç aylığına Güney Kırım'a gidemeyenlerin neden sahil şeridi boyunca uzanan yalılarda oturduğunu açıklıyordu. Diğerleri arasında, Banker Selim'in, konumu itibariyle yoğun kuraklığın bütün sakıncalarını ortadan kaldıran yalısı göze batıyordu.

Bu şehre neden Odessa yani "Odysseus'un şehri" dendiğine gelince; Potemkin zamanında kalesiyle aynı adı taşıyan yani Hacıbey olarak bilinen şehre tanınan imtiyazlar sonucunda buraya yerleşen göçmenler Çariçe II. Katerina'dan bir isim isterler. Çariçe St. Petersburg Akademisi'ne danışır; akademisyenler Troya Savaşı tarihini gözden geçirirler ve vaktiyle sahil şeridinin bu bölümünde, tartışmalı olmakla birlikte bir Odyssos şehrinin bulunduğu sonucuna varırlar; böylece 18. yüzyılın ikinci çeyreğinde bu Odessa adı ortaya çıkar.

Odessa bir ticaret şehriydi, hâlâ da öyledir ve hep öyle kalacağı düşünülebilir. Yüz elli bin kişilik nüfusun içinde sadece Ruslar değil, aynı zamanda Türkler, Rumlar, Ermeniler de bulunmaktadır, sonuçta burası, ticaretle uğraşan her türlü insanın yaşadığı kozmopolit bir yerleşim birimidir. Ticaret, özellikle de ihracat, tüccarsız olmayacağı gibi bankersiz de olmaz. Bu sebeple, bu yeni şehir kurulduğundan beri bankalar da açılmıştı ve başlangıçta küçük bir müessese olan Banker Selim'inki zaman içinde hatırı sayılır bir banka haline gelmişti.

---

* Rusya, Belarus, Ukrayna, Estonya, Kazakistan gibi ülkelerde çok küçük köy ya da çiftlik –çn.

Banker Selim'i daha iyi tanımak için şu bilgiler yeter; zannedilenden çok daha fazla sayıdaki tek eşli Türklerden biridir; tek karısı öldükten sonra, Keraban Ağa'nın yeğeni Ahmet'in nişanlısı, biricik kızı Amasya ile yalnız kalmıştır; nihayet, kafası hiçbir zaman geleneksel sarığın kıvrımları arasında kaybolmayan, Osmanlıların en dik kafalısının muhabiri ve dostudur.

Bilindiği gibi, Ahmet ile Amasya'nın düğünü Odessa'da yapılacaktı. Banker Selim'in kızı, bir haremin birinci kadını olacak, bencil ve kaprisli bir Türkün harem dairesini az veya çok sayıdaki rakiplerle paylaşacak biri değildi. Hayır! Sadece Ahmet ve o, birlikte İstanbul'a gelecek ve amcası Keraban'ın evine yerleşeceklerdi. Sevdiği ve kendisini çocukluğundan beri seven bu adamla tek ve ortaksız yaşayacaktı. Muhammed'in ülkesinde, genç bir kadın için böyle bir gelecek pek alışılmış şey değildi, Ahmetse kendi ailesinin geleneklerine aykırı davranacak bir adam değildi.

Yine bilindiği gibi, Amasya'nın halası ölürken ona, on altı yaşını doldurmadan evlenmesi şartıyla yüz bin liralık muazzam bir miras bırakmıştı. Bu, koca bulamamış ve yeğeninin de kolay kolay bulamayacağını söyleyen yaşlı bir kızın kaprisiydi ve verilen süre altı hafta sonra doluyordu. Vasiyetin şartları yerine getirilmediği takdirde, genç kızın serveti daha uzak akrabalara gidecekti.

Bütün bunların ötesinde, Amasya, bir Avrupalının gözüyle bile harika bir kızdı. Beyaz yaşmağı, başını saran altın işlemeli örtüsü, alnının üzerindeki üç sıra altın para olmasaydı, muhteşem siyah saçlarının dalgalanan kıvrımları görülebilecekti. Amasya, güzelliğini ortaya çıkarmak için asla ülkesindeki usulleri takip etmezdi. Ne kaşlarına hanum sürer, ne kirpiklerini sürmeyle boyar, ne kına ile gözkapaklarına gölge yapardı. Yüzünü boyamak için ne bizmut beyazı, ne allık kullanırdı, ne de dudaklarını renklendirmek için

sıvı kırmız boyası. Günümüzün acınacak haldeki modasına uyan bir Batılı kadın onun yanında çok boyalı kalırdı. Amasya'nın doğal güzelliği, endamı, yürüyüşündeki zerafet, onu bir papaz elbisesi gibi, boynundan topuklarına kadar örten feracesinin altından bile anlaşılıyordu.

O gün, yalının bahçesine açılan terasta bulunan Amasya, geniş şalvarının üzerine dökülen Bursa ipeklisinden bir gömlek, işlemeli bir yelek, uzun etekli, kolları yırtmaçlı, sadece Türkiye'ye özgü bir tür dantel olan oya şeritlerle süslü ipek bir entari giymişti. Kaşmirden bir kuşak, yürüyüşünü kolaylaştıracak şekilde etek uçlarını tutuyordu. Bütün ziyneti, bir yüzük ve küpelerden ibaretti. Kadife çorapları bacaklarının alt tarafını gizliyor, küçük ayakları altın yaldızlı ayakkabıların içinde kayboluyordu.

Canlı, neşeli, sadık bir halayık, hatta denebilir ki arkadaş olan Necibe de onun yanındaydı. Gidiyor, geliyor, konuşuyor, gülüyor, samimi ve bulaşıcı neşesini etrafa yayıyordu.

Çingene kökenli olan Necibe kesinlikle bir köle değildi. Hâlâ imparatorluğun bazı pazarlarında Habeşistanlıların ya da Sudanlı zencilerin satıldığı görülse de, kölelik büyük oranda ortadan kalkmıştı. Büyük Türk ailelerin –ki bunların sayısı İstanbul'da Müslüman nüfusun üçte biri kadardır– ihtiyaçlarını karşılamak üzere konaklarda çok sayıda insan barındırılıyorsa da, bunlar sadece birer hizmetçi seviyesinde değildi, doğrusunu söylemek gerekirse her biri kendi uzmanlık alanındaki işlerle uğraşırdı ve yapacak fazla bir işleri de yoktu.

Banker Selim'in konağı da işte biraz bu tarz konaklardandı. Ama henüz küçük bir çocukken bu eve alınan ve sadece Amasya'nın hizmetiyle ilgilenen Necibe'nin özel bir konumu vardı ve ev işlerinden hiçbiriyle uğraşmazdı.

İran kumaşıyla kaplı bir divanın üzerine yarı uzanmış olan Amasya, gözlerini Odessa kıyılarında gezdiriyordu.

Necibe, genç kızın ayağının dibindeki bir yastığa oturdu:

"Sevgili hanımım, Ahmet Efendi burada değil mi hâlâ? Ne yapıyor şimdi?"

"Şehre indi," diye cevap verdi Amasya, "belki de amcası Keraban'dan bir mektup getirir bize?"

"Mektup mu? Mektup ha! Bize lazım olan mektup değil, amcanın kendisi, doğrusu bu amca da kendisini biraz fazla bekletti."

"Biraz sabırlı ol Necibe!"

"Siz rahat konuşuyorsunuz tabii hanımcığım, benim yerimde olsaydınız bu kadar sabırlı olamazdınız."

"Deli kız!" dedi Amasya. "Gören de ben değil de sen evleniyorsun sanacak!"

"Siz bir genç kızın hizmetinden bir hanımın hizmetine geçmenin ne kadar ciddi bir şey olduğunun farkında değilsiniz galiba?" "Bundan dolayı seni daha fazla sevecek değilim ki Necibe!"

"Ben de öyle hanımcığım! Ama aslında, Ahmet Efendi'yle evlendikten sonra sizi öyle mutlu, öyle mutlu göreceğim ki, bu mutluluğun birazı da bana bulaşacak!"

Nişanlısını hatırlayan genç kız bir an için gözlerini yumdu ve "Sevgili Ahmet!" diye mırıldandı.

"Onu görmek için gözlerinizi kapatıyorsunuz sevgili hanımcığım," dedi Necibe muzipçe, "oysaki burada olsaydı açmanız yetecekti!"

"Sana tekrar söylüyorum Necibe, bankaya gelen postaya bakmaya gitti ve mutlaka, bize amcasından bir mektup getirecek."

"Evet!.. Keraban Ağa'dan bir mektup daha; âdeti olduğu üzre, işlerinin kendisini İstanbul'a bağladığını, henüz yazıhanesinden ayrılamayacağını, tütün fiyatlarının yükseldiğini, yükselmediyse düştüğünü, bir hafta ya da olmadı en geç on beş gün içinde burada olacağını tekrar edip duran bir mektup daha!.. Ama zaman geçiyor! Sadece altı haftamız kaldı, bir an önce evlenmeniz gerek, yoksa bütün servetiniz..."

"Ahmet beni param için sevmiyor!"

"Olsun!.. Yine de bunu, bir gecikme yüzünden tehlikeye atmaya gerek yok. Ah şu Keraban Ağa... eğer benim amcam olsaydı!.."

"Ne yapardın senin amcan olsaydı?"

"Hiçbir şey yapmazdım hanımcığım, çünkü bu adama bir şey yapmak mümkün gibi görünmüyor!.. Ama yine de, eğer burada olsaydı, hatta bugün gelmiş olsaydı, yarın kadıda nikâh kaydınız yapılır, yarından sonra da imam, nikâhınızı kıyardı ve böylece evlenmiş olurdunuz ve bir kere evlendikten sonra, konaktaki düğün on beş gün sürerdi, Keraban Ağa da canı isterse düğünün sonunu beklemeden geri dönerdi!"

Keraban Amca'nın İstanbul'dan ayrılmakta daha fazla gecikmemesi şartıyla muhakkak ki her şey bu şekilde gelişecekti. Devletin resmi görevlisi olan molla tarafından sicillere geçirilen ve nişanlıyı, karısına ev eşyası, giyecek ve mutfak eşyası vermekle yükümlü kılan sözleşme akdedildikten sonra dini tören yapılacak ve Necibe'nin dediği gibi bütün formaliteler çok kısa bir zaman içinde tamamlanabilecekti. Ancak, nikâhın geçerli olabilmesi için, nişanlılardan birinin vasisi sıfatıyla

Keraban Ağa'nın orada bulunması gerekiyordu. İşlerinden başını kaldırıp, güzel hanımının adına sabırsızlanan Çingene kızın talep ettiği birkaç günü ayırabilirse tabii.

Genç hizmetçi bu sırada bağırdı:

"Gördünüz mü! Bir yelkenli bahçenin hemen önünde demirledi."

"Aaa, hakikaten."

İki genç kız, buraya gelip zarifçe demirleyen küçük yelkenliyi daha iyi görebilmek için denize inen merdivenlere yöneldiler.

Yelkenleri şimdi istinga ipleri üzerinde sallanan tek direkli bir yelkenliydi bu. Hafif bir rüzgârın yardımıyla Odessa Koyu'ndan geçebilmişti. Demiri, kıyıya yalnızca bir gomina mesafedeydi ve konağın önündeki sahilde kırılan dalgalarla usul usul sallanıyordu. Direğinin üzerinde Türk bayrağı dalgalanmaktaydı; kırmızı kumaşın üzerinde gümüşi bir hilal.

Amasya Necibe'ye sordu:

"Adını okuyabiliyor musun?"

"Evet," dedi genç kız, "bakın! Arka tarafında yazıyor adı *Guidare*."

Koya giren *Guidare* yani Kaptan Yarhud'du. Ama orada uzun süre kalacakmış gibi durmuyordu, zira yelkenleri sarılmamıştı ve denizcilikten anlayan biri harekete hazır olduğunu kolayca görebilirdi.

"Böyle güzel bir yelkenliyle, masmavi deniz üzerinde, şu geniş beyaz yelkenleri şişiren tatlı bir rüzgârda dolaşmak ne harika olurdu kim bilir!" dedi Necibe.

Sonra, düşünceleri çabucak oradan oraya atlayan Çingene kızı, divanın yanında duran Çin işi

lak cilalı sehpanın üzerindeki kutuyu fark etti ve açıp içinden birkaç mücevher çıkardı.

"Ahmet Efendi'nin size getirdikleri ne kadar da hoş şeyler! Zannediyorum koca bir saattir hiç bakmadık bu mücevherlere!"

"Öyle mi dersin?" diye mırıldandı Amasya, parmakları arasında parıldayan bir kolye ve bileziğe bakarak.

"Ahmet Efendi bu mücevherle sizi daha da güzelleştirmeye çalışıyor, ama başaramayacak!"

"Neler söylüyorsun Necibe?" dedi Amasya. "Bu şahane mücevherler hangi kadını güzelleştirmez? Şu Visapur elmaslarına bak! Bunlar ateşten cevherler, nişanlımın güzel gözleri gibi bana bakıyorlar!"

"Ah hanımcığım, ya sizin gözleriniz ona yöneldiğinde, siz de ona bu kadar değerli bir hediye vermiş olmuyor musunuz?"

"Deli kız!" dedi Amasya. "Ya şu Hürmüz safirleri, şu Ofir incileri, şu Makedonya firuzeleri!"

"Firuzeye karşılık firuze," dedi Necibe neşeyle gülerek, "Ahmet Efendi güzel bir seçim yapmış doğrusu!"

"Neyse ki burada değil de senin bu söylediklerini duymuyor Necibe."

"Eğer burada olsaydı hanımcığım, size gerçekleri kendi ağzıyla söyleyecekti ve tabii onun söyledikleri benimkilerden çok daha değerli olacaktı."

Sonra, kutunun yanında duran terlikleri eline alan Necibe yeniden konuşmaya başladı:

"Ve, çok iyi tanıdığım iki küçük ayak için yapılmış, pullu ve sırmalı, kuğu tüyünden püsküllü güzel pabuçlar!.. Haydi ayağınızı uzatın da deneyelim."

"Onları sen dene Necibe."

"Ben mi?"

"İlk defa yapmayacaksın ki, haydi hatırım için..."

"Tabii ki, tabii ki! Sizin güzel tuvaletlerinizi giyip terasa bile çıktım, neredeyse beni siz zannedeceklerdi! Çünkü ben de gayet güzel görünüyordum. Ama hayır! Böyle bir şey olamaz, hele bugün hiç olmaz. Haydi, şu güzel terlikleri bir deneyin!"

"Öyle istiyorsan!"

Ve Amasya, değerli bir bibloyu vitrine yerleştirir gibi terlikleri ayaklarına giydiren Necibe'nin kaprisine hatır için teslim oldu.

"Ah! Bunlarla yürümeye nasıl cesaret edilir?" diye bağırdı Çingene kızı. "Şimdi başınız küçük ayaklarınızı kıskanmayacak mı hanımcığım!"

"Beni güldürüyorsun Necibe," dedi Amasya, "yine de..."

"Ya bu kollar, tamamen çıplak bıraktığınız bu güzel kollar! Onlar size ne yaptı? Ahmet Efendi onları unutmadı ya! Kollarınıza çok yakışacak bilezikler görüyorum burada! Zavallı küçük kollar, kimse sizinle ilgilenmiyor! Neyse ki ben buradayım!"

Ve gülücükler içinde, genç kızın bileklerine, bu sıcak beyaz tenin üzerinde kadife mahfazasında olduğundan çok daha parlak duran iki muhteşem bilezik geçirdi.

Amasya ona engel olmadı. Sanki bütün bu mücevherler ona Ahmet'ten söz ediyordu, Necibe'nin bitmek bilmez gevezelikleri arasında, Ahmet usulca fısıldar gibiydi: "Sevgili Amasya!"

Bu sesi duyan genç kız birdenbire ayağa kalktı.

Yirmi iki yaşındaki delikanlı, yaşı yaşına uygun on altısındaki nişanlısının yanı başındaydı. Boyu ortadan uzundu, hem mağrur hem zarif bir tavrı vardı, bakışları tatlı, gözleri simsiyahtı, bu gözler ancak tutkuyla parıldayabilirdi, fesinden aşağıya sarkan ipek püskülün arasında siyah saçları kıvrılıyordu, ince bıyıkları Arnavut modasına göre kesilmişti, dişleri bembeyazdı. Nihayet, hiçbir aristokratik mirasın olmadığı bu ülkede bu vasıflandırmanın bir geçerliliği olsaydı, son derece aristokrat bir havası var denebilirdi.

Ahmet tamamıyla Türk tarzı giyinmişti. Zaten basit bir memur gibi Avrupalılara benzemeyi şerefsizlik telakki eden bir amcanın yeğeni başka nasıl yapabilirdi? Yaldız işlemeli ceketi, gözü rahatsız edecek hiçbir şeridin görülmediği mükemmel kesimli şalvarı, belini zerafetle saran kuşağı, etrafına Bursa pamuklusu sarılmış fesi ve deri çizmeleriyle tam şanına yakışır bir kıyafet içindeydi.

Ahmet genç kıza doğru ilerlemiş, ellerini tutup yavaşça oturmasını sağlamıştı, tam bu sırada Necibe atıldı:

"Evet Ahmet Efendi, bugün İstanbul'dan bir mektubunuz var mı?"

"Hayır," diye cevap verdi Ahmet, "Keraban Amcamdan bir iş mektubu bile gelmemiş!"

"Ne fena adam!" diye bağırdı Çingene kızı.

"Yazıhanesinden hiçbir mektup gelmemiş olması çok garip," diye devam etti Ahmet, "bugün her zaman Odessa'daki bankeriyle işlemlerini düzenlediği gün, daha önce hiç aksatmamıştı, ama babanız bugün hiçbir mektup almadı."

"Haklısınız Ahmetçiğim, amcanız Keraban gibi işinde çok titiz bir tüccar için bu gerçekten şaşırtıcı! Belki bir telgraf..."

"O mu telgraf çekecek? Sevgili Amasya siz de gayet iyi biliyorsunuz ki, amcam demiryoluyla yolculuk yapmadığı gibi telgrafla da haberleşmez. Ticari ilişkileri için bile bu modern icatları

kullanmaz! Eminim, mektupla kötü bir haber almayı, telgrafla iyi bir habere tercih edecektir! Ah, Keraban Amca!"

Bakışlarını yavaşça nişanlısına çeviren genç kız sordu:

"Ama yine de siz ona yazdınız değil mi?"

"Odessa'ya gelmekte acele etmesini on kere yazdım, düğünümüz için yakın bir tarih tespit etmesini defalarca rica ettim! Hatta zalim bir amca olduğunu bile kaç kere söyledim."

"İyi etmişsiniz!" dedi Necibe.

"İnsanların en iyisi ama kalpsiz bir amca..."

Necibe başını eğdi:

"Ahhhhh, ah!"

"Yeğeni için baba gibidir ama bir amca olarak kalpsizdir!.. Ama altı haftadan önce geleceğini, kendisinden başka da bir şey beklenmemesini yazmıştı bana!"

"O zaman bize de, onun keyfini beklemek düşüyor, Ahmet!"

"Beklemek, Amasya beklemek!.." diye karşılık verdi Ahmet, "bir o kadar da, mutlu gün çalıyor bizden!"

Necibe ayağını yere vurdu:

"Hırsızlar tutuklanır, evet, hırsızlar bu kadar kötüsünü yapmamıştır!"

"Daha ne yapayım?" dedi Ahmet. "Bir kere daha amcamı yumuşatmaya çalışacağım, yarın da mektubuma cevap gelmezse, İstanbul'a gideceğim ve..."

Amasya, onun gitmesine engel olmak ister gibi elini tuttu:

"Hayır Ahmetçiğim, sizin yokluğunuzun bana vereceği acı, evliliğimiz için kazanacağımız birkaç

günün vereceği mutluluktan fazladır. Gitmeyin, burada kalın! Amcanızın düşüncelerini değiştirecek bir şeylerin olmayacağını kim bilebilir?"

"Keraban Amcamın fikrini değiştirmek mi!" diye cevap verdi Ahmet. "Gezegenlerin yörüngelerini değiştirmeye, güneşin yerine ayın doğmasını sağlamaya, gökyüzü kanunlarını altüst etmeye çalışmak gibi bir şey bu!"

"Ah, ben onun yeğeni olacaktım ki!" dedi Necibe.

"Ne yapardın?" diye sordu Ahmet.

"Ben mi?.. Kaftanından şöyle sıkıca tutup..." diye söze başladı genç Çingene.

"Kaftanını yırtmakla kalırdın Necibe, o kadar!"

"Sakalından şöyle sıkıca çeker..."

"Sakalı elinde kalırdı!"

"Yine de," dedi Amasya, "Keraban Ağa insanların en iyisidir!"

"Ona şüphe yok," diye cevap verdi Ahmet, "ama öyle inatçı ki, inatçılık konusunda bir katırla yarışsa, katır üzerine bahse girmem!"

9
KAPTAN YARHUD'UN PLANININ BAŞARISIZLIĞA UĞRAMASINA RAMAK KALIR

Bu sırada, Osmanlı âdetleri gereğince görevi sadece ziyaretçileri haber vermek olan bir uşak yan kapıda belirdi:

"Ahmet Efendi," dedi genç adama, "sizinle konuşmak isteyen bir yabancı geldi."

"Kimmiş?" diye sordu Ahmet.

"Maltalı bir kaptan, ısrarla sizi görmek istiyor."

"Tamam geliyorum," diye karşılık verdi Ahmet.

"Ahmetçiğim," dedi Amasya, "size söyleyecek özel bir şeyi yoksa bu kaptanı buraya kabul edin."

Necibe, bahçenin hemen önündeki sularda salınan yelkenliyi göstererek, "Belki de şu güzel yelkenlinin kaptanıdır?" dedi.

"Belki," dedi Ahmet, "içeri alın."

Uşak geri çekildi, az sonra kapıda bir yabancı göründü.

Bu gerçekten de, Karadeniz'de olduğu kadar Akdeniz'deki Osmanlı limanları arasında da sefer yapan yüz tonilatoluk süratli gemi *Guidare*'nin kaptanı Yarhud'du.

Banker Selim'in yalısının önünde demirlemekte biraz gecikmiş olduğu için Yarhud'un canı

sıkkındı. Saffar Ağa'nın kâhyası Scarpante ile konuştuktan sonra, bir saat bile kaybetmeden, Bulgaristan ve Romanya demiryolları üzerinden İstanbul'dan Odessa'ya hareket etmişti. Böylece, eski kafalılığının ağırlığıyla yirmi dört saatte ancak on beş on altı fersah mesafe katedebilen Keraban Ağa'dan günlerce önce buraya ulaşmıştı. Ama Odessa'ya geldiğinde hava öyle kötüydü ki *Guidare*'yi limandan çıkarmaya cesaret edemedi, kuzeydoğu rüzgârının Avrupa toprakları üzerinde esmesini beklemek zorunda kaldı. Ancak o sabah konağın önüne demirleyebildi. Bu yüzden, kendi gelişiyle Keraban Ağa'nın gelişi arasındaki zaman farkı azalmıştı ki bu da onun zararına olabilirdi.

Sonuçta Yarhud'un hiç zaman kaybetmeden harekete geçmesi gerekiyordu. Planı hazırdı, önce hile, sonra kaba kuvvet, tabii eğer hile işe yaramazsa... Ama bu gece, *Guidare*'nin, güvertesinde Amasya ile birlikte Odessa limanını terk etmiş olması gerekiyordu. Hiç kimse farkına varmadan ve takip edilmeden yelkenli, kuzeybatı rüzgârlarıyla menzil dışına çıkabilirdi.

Bu tür kız kaçırmalar bu kıyının çeşitli noktalarında hâlâ ve tahmin edilebileceğinden çok daha sık yapılıyordu. Bu olaylar Türk sularında, Anadolu kıyılarında sık yaşandığı gibi, doğrudan Moskof otoritesi altındaki topraklarda da görülürdü. Daha birkaç sene önce Odessa'da, failleri meçhul kalan bir dizi kaçırma olayı olmuştu. Odessa'nın yüksek sosyetesine mensup birçok genç kız ortadan yok olmuştu, bunlar muhakkak ki Küçük Asya'nın pazarlarına yönelik şu çirkin köle ticaretiyle uğraşan gemilerle kaçırılmışlardı.

Sonuçta, Güney Rusya'nın bu merkez şehrinde bu işle uğraşan sefillerden biri olan Yarhud, bunu bu sefer Saffar Ağa için yapacaktı. *Guidare*'nin de bu işte ilk tecrübesi değildi bu ve kaptan, bu "ticari" işten elde etmeyi umduğu kârın yüzde onunu bile kaybetmeye razı olamazdı.

Yarhud'un planı şöyleydi; sahil şeridindeki büyük fabrikalardan alınmış değerli kumaşları göstermek bahanesiyle genç kızı *Guidare*'ye çekecekti. Çok büyük ihtimalle gemiye ilk gelişinde Ahmet de ona eşlik edecekti, ama belki de sadece Necibe'yle birlikte gelecekti. Bu durumda, daha kimse yardımına koşmadan denize açılmak mümkündü. Aksi takdirde, Amasya Yarhud'un söyledikleriyle ilgilenmez, gemiye gelmeyi reddederse, Maltalı kaptan onu kaçırmak için bu sefer zor kullanacaktı. Banker Selim'in yalısı, küçük bir koyun içindeki tek evdi ve yalının adamları, geminin mürettebatına karşı koyabilecek durumda değildi. Ama bu durumda tabii ki kavga çıkacaktı. Kaçırmanın hangi şartlar altında gerçekleşeceği çok geçmeden anlaşılacaktı. Bu yüzden, bu işin gürültüsüz patırtısız halledilmesi zorbaların işine gelirdi.

Kolunun altında birkaç kumaş parçası taşıyan bir tayfası eşliğinde içeri girdi Yarhud:

"Ahmet Efendi?"

"Benim," diye cevap verdi Ahmet. "Siz?.."

"Kaptan Yarhud, Banker Selim'in yalısı önünde demirli bulunan *Guidare*'nin kaptanı."

"Ne istiyorsunuz?"

"Yakında evleneceğinizi duydum Ahmet Efendi..." diye cevap verdi Yarhud.

"Benim için en önemli şeyi duymuşsunuz kaptan!"

"Anlıyorum Ahmet Efendi," diyerek Amasya'ya döndü Yarhud, "yelkenlimde bulunan bütün zenginlikleri sizin emrinize sunmanın uygun olacağını düşündüm."

"Çok iyi düşünmüşsünüz Kaptan Yarhud!" diye karşılık verdi Ahmet.

"Aslında Ahmetçiğim benim başka bir şeye ihtiyacım yok ki!" dedi genç kız.

"Kim bilir?" dedi Ahmet, "bu Levanten kaptanlarda çoğunlukla çok değerli eşyalar bulunur, bir görmek lazım..."

"Evet! Görmek, hatta satın almak lazım," diye bağırdı Necibe, "geciktiği için Keraban Ağa'yı zarara sokup cezalandırmış oluruz!"

"Ne gibi mallar var elinizde kaptan?" diye sordu Ahmet.

"Her zaman ticaretini yaptığım, üretim yerlerinden alınmış değerli kumaşlar" diye cevap verdi Yarhud.

"O halde, bunları bu genç hanımlara göstermek gerekecek. Onlar bu işten benden çok daha iyi anlar. Sevgili Amasya, *Guidare*'nin kaptanının deposunda beğeneceğiniz birkaç kumaş olursa mutlu olacağım."

"Bundan hiç şüphem yok," dedi Yarhud, "zaten gemiye gelmeden önce bir bakmanızı rica edeceğim çeşitli numuneler getirdim."

"Görelim, haydi görelim!" diye bağırdı Necibe, "Ama size söyleyeyim kaptan, hiçbir şey hanımıma yakışacak kadar güzel olamaz!"

"Evet, gerçekten!" dedi Ahmet.

Yarhud'un bir işaretiyle tayfa, getirdikleri kumaşları yere serip genç kıza gösterdi.

"İşte gümüş işlemeli Bursa ipeklileri," dedi kaptan, "bunlar İstanbul çarşılarında daha yeni satılmaya başlandı."

"Bu gerçekten güzel bir işleme," diye karşılık verdi Amasya, Necibe'nin çevik parmakları arasında güneş ışınlarından dokunmuş gibi parlayan kumaşlara bakarken.

"Bakın bakın!" deyip duruyordu Çingene kızı, "Odessa esnafında bu kadar iyisini bulamayız!"

"Aslında bu kumaşlar sizin için özel olarak dokunmuş gibi sevgili Amasya!" dedi Ahmet.

"İşkodra ve Turnovo müslinlerini de görmenizi tavsiye ederim," dedi Yarhud, "bu numuneye bakarak dokumanın mükemmeliyeti hakkında bir fikir edinebilirsiniz, ama asıl gemideki kumaşların desen çeşitlerini ve canlı renklerini görünce büyüleneceksiniz."

"O zaman anlaştık kaptan, *Guidare*'ye geliyoruz!" dedi, Necibe yüksek sesle.

"Pişman olmayacaksınız," diye cevap verdi Yarhud, "ama birkaç şey daha göstermeme izin verin, işte elmaslı dibalar, şeffaf çizgili bürümcük ipekten gömlekler, feracelik kumaşlar, yaşmaklık müslinler, kuşak için Acem şalları, şalvarlık taftalar..."

Amasya, Maltalı kaptanın, gözlerinin önünde parıldattığı bu sanat eserlerine hayranlıkla bakmaktan kendini alamıyordu. Kaptan, becerikli bir tüccar olduğu kadar da iyi bir kaptansa, *Guidare* talihli seferlere alışık olmalıydı. Doğu'nun en iyi fabrikalarında dokunmuş bu kumaşları

gören bütün kadınların –Türk genç hanımlar da bunun dışında değil– bunların cazibesine kapılmamasına imkân yoktu.

Ahmet, nişanlısının kumaşlara nasıl bir hayranlıkla baktığını kolayca fark etti. Necibe'nin dediği gibi, ne Odessa ne İstanbul çarşılarında, hatta ne de meşhur Ermeni tüccar Ludovic'in mağazalarında bulunurdu bunlar kadar güzelleri.

"Sevgili Amasya," dedi Ahmet, "bu dürüst kaptanın buraya kadar boş yere yorulmuş olmasını istemezsiniz değil mi? Bize bu kadar güzel kumaşlar gösterdiğine ve yelkenlisinde daha da güzelleri olduğuna göre, yelkenliye gidip bakalım."

Necibe yerinde duramıyordu, denize doğru koşmaya başlamıştı bile:

"Evet, evet!" diye haykırdı.

"Bu Necibe delisinin hoşuna gidecek birkaç ipekli de buluruz" diye ekledi Ahmet.

"Eh, hanımımın düğününde onun şanına yaraşır biçimde giyinmem gerekmez mi," dedi Necibe, "hele de Ahmet Efendi kadar cömert birisiyle evleniyorsa?"

"Ve özellikle de onun kadar iyi!" dedi genç kız, elini nişanlısına uzatırken.

"Tamam, anlaştık öyleyse kaptan," dedi Ahmet, "yelkenlinize geleceğiz."

"Kaçta gelirsiniz?" diye sordu Yarhud, "Gemimdeki bütün zenginlikleri size göstermek için orada olmak isterim."

"Öğleden sonra."

"Neden hemen değil?" diye bağırdı Necibe.

"Ah, sabırsız kız," dedi Amasya gülerek, "bu yüzen çarşıyı görmekte benden daha aceleci! Ahmet'in ona birkaç hediye sözü verdiği nasıl da belli, böylece daha süslü olacak."

"Süslü mü," diye bağırdı Necibe tatlı sesiyle, "yalnızca sizin için süslü sevgili hanımcığım."

"*Guidare*'ye şu andan itibaren istediğiniz zaman gelebilirsiniz Ahmet Efendi," dedi Yarhud, "sandalımı bahçenizin önüne kadar gönderebilirim, birkaç kürek çektikten sonra sizi güverteme bırakır."

"O zaman gönderin kaptan," diye cevap verdi Ahmet.

"Evet... Gemiye!" diye bağırdı Necibe.

"Gemiye, mademki Necibe öyle istiyor!" diye ekledi genç kız.

Kaptan Yarhud tayfasına, getirdikleri numuneleri toplamasını söyledi.

Tayfası onları toplarken Yarhud da, taraçanın ucundaki parmaklıklara gitti ve gemiye seslendi.

Aynı anda geminin güvertesinde bir hareketlenme oldu. İskele tarafından yükselen büyük sandal, hızlıca denize bırakıldı. Beş dakika geçmeden, ince uzun ve hafif, dört kürekle çekilen bir sandal, taraçanın en alt basamağına yanaştı.

Kaptan Yarhud, Ahmet Efendi'ye, sandalın hizmetlerine hazır olduğunu işaret etti.

Yarhud, kendine hâkim olmasına rağmen, heyecan içindeydi. Şu kız kaçırma işini halletmek için iyi bir fırsat çıkmamış mıydı? Zaman azalıyordu, Keraban Ağa her an gelebilirdi. Zaten Karadeniz'in etrafındaki bu saçma yolculuğu tamamlamadan önce, en kısa sürede Amasya ile Ahmet'in düğününü yapmak istemeyeceğini kim söyleyebilirdi? Ahmet'in karısı olan Amasya, Saffar Ağa'nın sarayında beklenen genç kız olmayacaktı!

Kaptan Yarhud, birdenbire zor kullanması gerektiğini hissetti. Zaten onun itidalsiz, sert tabiatında vardı bu. Üstelik şartlar çok elverişliydi, rüzgâr geçitlerden yol almak için uygundu. Genç kızın ortadan kaybolduğu haberi yayılıp takibe başlanmadan yelkenli açık denize çıkmış olurdu. Ahmet gelmeyip, sadece Amasya ve Ne-

cibe gemiye çıkarsa, Yarhud, iki genç kız hiçbir şeyden şüphelenmeden depoda kumaş seçerken hazırlıkları tamamlayıp denize açılmakta tereddüt etmeyecekti. Onları iki güverte arasına kapatmak, koydan çıkana kadar çığlıklarını boğmak kolay olacaktı. Eğer Ahmet yanlarında olursa iş daha zordu, yine de imkânsız değildi. Bu güçlü kuvvetli delikanlıdan kurtulmaya gelince, bunu cinayet pahasına yapması gerekse de, *Guidare*'nin kaptanı geri adım atmayacaktı. Cinayet de hesaba eklenecek ve Saffar Ağa daha fazla para ödeyecekti, hepsi bu.

Yarhud taraçanın basamakları üzerinde beklerken, Ahmet Efendi ve yanındakilerin *Guidare*'nin sandalına binmeleri halinde nasıl davranmasının daha uygun olacağını düşünüyordu. Hafif yelkenli, bir gominadan daha yakında, rüzgârla hafifçe kabaran suların üzerinde zerafetle salınıyordu.

Amasya'nın sandala binip arka tarafa oturmasına yardım etmiş olan Ahmet son basamakta duruyordu. O sırada bahçe kapısı açıldı, en fazla elli yaşlarında, Avrupa tarzına yakın giyinmiş olan bir adam, aceleyle ve bağırarak içeri girdi.

"Amasya?.. Ahmet?"

Bu Banker Selim'di. Genç kızın babası, Keraban Ağa'nın muhabiri ve dostu.

"Kızım, Ahmet?" diye tekrarladı Selim.

Yeniden Ahmet'in elini tutan Amasya, hemen taraçaya çıktı.

"Ne oldu babacığım?" diye sordu. "Sizi bu kadar çabuk şehirden buraya getiren nedir?"

"Büyük bir haber!"

"İyi mi?" diye sordu Ahmet.

"Mükemmel!" diye cevap verdi Selim. "Dostum Keraban'ın yolladığı bir ulak geldi yazıhaneme biraz önce."

"Mümkün mü bu?" diye bağırdı Necibe.

"Ondan çok kısa bir süre önce onun gelişini haber vermek için yola çıkan bir ulak, az önce geldi" dedi Selim.

"Keraban Amcam," deyip duruyordu Ahmet, "Keraban Amcam İstanbul'da değil mi?"

"Hayır değil, onu burada bekliyorum."

Guidare'nin kaptanının kendini tutamayarak yaptığı öfkeli hareketi neyse ki kimse görmedi. Ahmet'in amcasının bu ani gelişi planları suya düşürebilecek en önemli tehlikeydi.

"Ah, iyi kalpli Keraban Ağa!" diye bağırdı Necibe.

"Ama neden geliyor?" diye sordu genç kız. "Sizin düğününüz için hanımım!" dedi Necibe. "Yoksa Odessa'ya neden gelsin?'

"Öyle olmalı," dedi Selim.

"Bence de öyle," dedi Ahmet, "sebepsiz yere neden İstanbul'dan ayrılsın? Sevgili amcam fikir değiştirmiş olsa gerek! Hiç haber vermeden, yazıhanesini, işlerini birdenbire bıraktı!.. Bize sürpriz yapmak istedi muhakkak!"

"Ah, onu nasıl karşılayacağız!" diye haykırdı Necibe, "Çok güzel bir karşılama bekliyor onu burada!"

"Ulak, buraya neden geldiği hakkında bir şey söylemedi mi baba?" diye sordu Amasya.

"Hiçbir şey söylemedi," diye cevap verdi Selim, "adam, dostum Keraban'ın, arabasının atlarını

değiştirmek için durduğu Mayaki posta merkezinden at almış. Dostum Keraban'ın hiç durmadan doğrudan buraya, Odessa'ya geleceğini haber vermek üzere yazıhaneye geldi. Sonuçta, Keraban her an gelebilir."

Banker Selim için dost, Amasya ve Ahmet için amca, Necibe için ağa olan Keraban'ın "gıyabında" ne kadar hoş özelliklere sahip olduğu konuşuldu. Onun gelmesi, düğünün en kısa vadede yapılması demekti! Bu da nişanlıların en kısa zamanda saadete kavuşmaları anlamına geliyordu! Bunca arzulanan birliktelik için şu uğursuz tarihi beklemeye de gerek kalmayacaktı! Keraban Ağa inatçıların birincisi olmakla beraber insanların da en iyisiydi.

Ne yapacağını bilmez haldeki Yarhud bu aile sahnesine seyirci kalmıştı. Yine de sandalını geri göndermedi. Keraban Ağa'nın niyetinin ne olduğunu öğrenmek onun için son derece önemliydi. Karadeniz etrafındaki yolculuğuna devam etmeden önce Amasya ile Ahmet'in düğününü yapmak isteyebilir miydi acaba?

Bu sırada dışarıdan, bir sesin diğerlerinden daha baskın duyulduğu sesler geldi. Kapı açıldı ve peşinde Van Mitten, Bruno ve Nizib'le birlikte Keraban Ağa göründü.

10
AHMET, ZATEN ŞARTLARIN DAYATTIĞI ÖNEMLİ BİR KARAR ALIR

"Merhaba dostum Selim! Merhaba! Allah seni ve bütün aileni korusun!"

Bunu söyleyen Keraban Ağa, Odessa'daki muhabirinin elini kuvvetlice sıktı.

"Merhaba sevgili yeğenim Ahmet!"

Ve Keraban Ağa, yeğeni Ahmet'i bağrına basıp sıkı sıkı kucakladı.

"Merhaba, benim küçük Amasyam!"

Ve Keraban Ağa, gelini olacak genç kızı iki yanağından öptü.

Bunlar öyle çabuk olup bitmişti ki kimse cevap vermeye fırsat bulamadı.

"Ve hepiniz hoşça kalın, yola çıkıyoruz!" diyerek Keraban Ağa Van Mitten'e doğru döndü.

Hiç kimseyle tanıştırılmamış olan soğukkanlı Hollandalı, duygusuz yüz ifadesiyle, bir dramın en önemli sahnesindeki tuhaf kişilikleri hatırlatıyordu.

Keraban Ağa'nın böyle bol bol öpücük dağıtıp el sıktığını görünce herkes, onun düğünü çabuklaştırmak için geldiğini düşündü. Ama "yola çıkıyoruz" sözünü duyunca daha büyük bir şaşkınlığa düştüler.

İlk soruyu Ahmet sordu:

"Nasıl, yola çıkıyorsunuz?"

"Evet yola çıkıyoruz oğlum!"

"Yani gidiyor musunuz amca?"

"Evet, hemen!"

Herkes yeni bir şaşkınlığa düştü. Bu sırada Van Mitten Bruno'nun kulağına eğildi:

"Aslında bu şekilde davranmak dostum Keraban'ın kişiliğine çok uygun."

"Çok uygun!" diye cevap verdi Bruno.

Amasya, Selim'e bakmakta olan Ahmet'e bakmaktayken, Necibe de daha gelmeden gitmeye kalkan bu inanılmaz amcaya gözlerini dikmişti.

Keraban kapıya doğru ilerlerken Van Mitten'e seslendi:

"Haydi Van Mitten, gidelim."

"Mösyö, siz bir şey söylemeyecek misiniz?.." dedi Ahmet Van Mitten'e.

Arkadaşının arkasından yürümeye başlamış olan Hollandalı cevap verdi:

"Ne söyleyebilirim?"

Keraban Ağa tam çıkarken durdu ve bankere döndü:

"Bu arada Selim, birkaç bin gümüş lirayı rubleye çevirebilir misiniz?"

"Birkaç bin mi?.." dedi Selim, artık anlamaya bile çalışmıyordu.

"Evet Selim, Moskof topraklarından geçerken Rus parasına ihtiyacım olacak."

Ahmet ile genç kız bir ağızdan bağırdı:

"Ama amca, ne olduğunu bize söylemeyecek misiniz artık?"

"Bugünkü kurun oranı nedir?" diye sordu Keraban Ağa.

“Yüzde üç buçuk,” diye cevap verdi Selim, bir an için tam bir banker tavrı takınmıştı.

“Ne! üç buçuk mu?”

“Ruble yükseliyor,” diye cevap verdi Selim, “piyasada çok talep var.”

“Benim için, dostum Selim, üç çeyrek olur herhalde! Anlaştık mı?.. Üç çeyrek!..”

“Sizin için olur, sadece sizin için dostum Keraban, ayrıca hiç komisyon almayacağım.”

Banker Selim elbette ne söylediğinin de, ne yaptığının da farkında değildi.

Tabii ki bir köşeye gizlenmiş olan Yarhud, bütün olanlara dikkat kesilmişti. Kendi planının gerçekleşmesini kolaylaştıracak ya da zorlaştıracak ne gibi gelişmeler ortaya çıkacaktı?

Bu sırada Ahmet, amcasını kolundan tuttu ve geçmek üzere olduğu kapının eşiğinde durdurdu. Biraz zor da olsa, inatçı karakterine rağmen onu geri döndürdü.

"Amca, geldiğinizde hepimizi kucakladınız..." dedi.

"Hayır oğlum, hayır!" diye cevap verdi Keraban, "Tam gitmek üzereyken!"

"Olsun amca!.. Size karşı gelmek istemem... Ama en azından Odessa'ya neden geldiğinizi söyleyin!"

"Odessa'ya geldim, çünkü yolumun üstündeydi" dedi Keraban. "Odessa yolumun üstünde olmasaydı Odessa'da olmayacaktım! Öyle değil mi Van Mitten?"

Hollandalı başını hafifçe eğerek onayladı.

"Ah, sizi tanıştırmayı unuttum, tanıştırayım sizi!" diyerek Selim'e döndü Keraban.

"Dostum Van Mitten," dedi, "Rotterdam'daki muhabirim. Akşam yemeği için kendisini Üsküdar'a götürüyorum."

"Üsküdar'a mı?" diye haykırdı banker.

"Öyle görünüyor!.." dedi Van Mitten.

"Onu ve uşağı Bruno'yu," diye ekledi Keraban, "efendisinden ayrılmak istemeyen cesur bir hizmetkâr!"

"Öyle görünüyor!.." diye cevapladı Bruno, efendisinin sesinin sadık yankısı gibi.

"Artık yola koyulalım!"

Ahmet yeniden soru sormaya başladı:

"Amca, şunu bilin ki burada kimse size karşı çıkmak niyetinde değil... Ama eğer sadece yolunuzun üstünde olduğu için Odessa'ya geldiyseniz, İstanbul'dan Üsküdar'a gitmek için hangi yolu kullanıyorsunuz acaba?"

"Karadeniz'in etrafından dolaşan yolu!"

"Karadeniz'in etrafından dolaşan yolu mu?" diye haykırdı Ahmet.

Kısa bir sessizlik yaşandı.

"Söyler misiniz," diye devam etti Keraban, "İstanbul'dan Üsküdar'a Karadeniz'in etrafından dolaşarak gitmemde garip ya da şaşırtıcı olan nedir?"

Banker Selim'le Ahmet birbirlerine baktılar. Zengin Galata tüccarı aklını mı kaçırmıştı?"

"Dostum Keraban," dedi Selim, "size karşı çıkmayı aklımızdan bile geçirmeyiz..."

Bu cümle, bu inatçı şahsiyetle, ihtiyatla konuşmaya başlamadan önce kullanılan mutad giriş cümlesiydi.

"Size karşı çıkmak istemeyiz, ama bize öyle geliyor ki, İstanbul'dan Üsküdar'a gitmek için Boğaz'ı geçmek yeterli."

"Boğaz artık yok!"

"Boğaz artık yok mu?" dedi Ahmet.

"En azından benim için! Boğaz artık sadece, haksız bir vergiyi ödemeye razı olanlar için var. Kişi başına on paralık vergiyi ödemeye razı olanlar için; yeni Türklerin hükümetinin, bugüne kadar serbest olan Boğaz sularına koyduğu vergiyi!"

"Ne!.. Yeni bir vergi mi!" diye bağırdı Ahmet, amcasını bu maceraya hangi önüne geçilmez inadın savurduğunu bir anda anlamıştı.

Keraban, daha büyük bir heyecanla anlatmaya devam etti:

"Evet, tam dostum Van Mitten ile... akşam yemeği için Üsküdar'a gitmek üzere... kayığıma binecektim, tam bu sırada şu on paralık vergi kondu. Tabii ki ödemeyi reddettim! Onlar da benim geçmeme engel oldu!.. Ben de, Boğaz'ı geçmeden Üsküdar'a giderim dedim!.. Öyle şey olmaz dediler... Ben de bal gibi olur dedim... ve olacak! Allah'ın izniyle! Bu on parayı çıkarmak için elimi cebime sokacağıma keserim daha iyi! Hayır! Allah'ın izniyle! Onlar Keraban'ın kim olduğunu bilmiyor!"

Gerçekten de Keraban'ın kim olduğunu bilmiyorlardı! Ama arkadaşı Selim, yeğeni Ahmet, Van Mitten, Amasya onu iyi tanıyorlar, bütün bu olanlardan sonra onu kararından döndürmenin imkânsız olduğunu biliyorlardı. Onunla tartışmanın gereği yoktu, bu sadece işi daha da içinden çıkılmaz hale getirirdi, durumu olduğu gibi kabul etmek en iyisiydi.

Bu o kadar açıktı ki, bu konuda herkes sessiz bir fikir birliği içindeydi.

"Ne olursa olsun çok haklısınız amcacığım!" dedi Ahmet.

"Tamamıyla haklısınız!" diye ekledi Selim.

"Her zaman haklıyım!" diye cevap verdi Keraban.

"Böyle adaletsiz taleplere karşı direnmek gerek," dedi Ahmet, "servetiniz pahasına olsa bile..."

"Ve hayatım pahasına!" diye ekledi Keraban.

"Bu vergiyi ödemeyi reddetmekle ve İstanbul'dan Üsküdar'a Boğaz'ı geçmeden de gidilebileceğini onlara göstermekle çok iyi etmişsiniz!"

"Ve on parayı ödememekle," diye ekledi Keraban, "bana beş yüz bine patlasa da!"

"Ama gitmekte acele etmeniz için bir sebep yok sanıyorum ki?.." dedi Ahmet.

"Tam tersi çok acelem var oğlum," diye cevap verdi Keraban, "biliyorsun, altı haftadan önce tekrar burada olmam gerek."

"Yine de amcacığım, Odessa'da bir hafta kadar kalmak lütfunda bulunabilirsiniz!"

"Ne beş gün, ne dört gün, ne bir gün, hatta bir saat dahi kalamam!" diye karşılık verdi Keraban.

Amcasının gerçek karakterinin ortaya çıkmaya başladığını sezen Ahmet, Amasya'ya bir şeyler söylemesini işaret etti.

Genç kız Keraban'ın elini tuttu:

"Ya bizim düğünümüz Keraban Ağa?"

"Düğününüz mü Amasya? Hiçbir şekilde gecikmeyecek. Önümüzdeki ay son bulmadan bu düğünün yapılması lazım... ve yapılacak! Benim seyahatim bunu bir gün daha geciktirmeyecek, tabii eğer bir saniye bile kaybetmeden yola çıkabilirsem!"

Böylece, Keraban Ağa'nın bu beklenmeyen ziyaretinin yarattığı ümitler suya düşmüştü. Düğün için acele edilmeyecekti, ama geç de kalınmayacaktı! Keraban Ağa böyle diyordu! Kim, bunun üzerine bir laf söyleyebilirdi? Bu şartlar altında yapılan, böylesine uzun ve zahmetli bir yolculuğun neler getirebileceği nasıl öngörülebilirdi.

Ahmet, sinirli bir hareket yapmaktan kendini alıkoyamadı, ama neyse ki amcası bunu görmedi; zaten ne Amasya'nın yüzünün karardığını fark etti, ne de Necibe'nin, "Ah, hain amca," diye mırıldandığını.

Keraban, itiraz edilmesi imkânsız bir teklifte bulunuyor edasıyla şunu da ekledi:

"Zaten eminim ki Ahmet de benimle birlikte gelecek!"

Van Mitten Bruno'ya dönerek, "Vay be, karşılanması zor bir atak!" dedi usulca.

"Bundan kaçış yok!" dedi Bruno.

Ahmet bu sefer kalbinden vurulmuştu. Yanında duran Amasya, nişanlısının gideceğini duyunca kaskatı kesildi, onun yanındaki Necibe, elinde olsa Keraban Ağa'nın gözlerini oymaya hazırdı.

Arka tarafta duran *Guidare*'nin kaptanı, bu konuşmaların tek kelimesini bile kaçırmıyordu. İşlerin, onun planlarının lehine döndüğü açıktı.

Arkadaşını kararından döndürmek konusunda pek de umutlu olmayan Selim, yine de kendisini müdahale etmek zorunda hissetti:

"Keraban, yeğeninizin de sizinle birlikte Karadeniz'i dolaşması gerekiyor mu?"

"Hayır gerekmiyor!" diye cevap verdi Keraban, "ama ben Ahmet'in benimle gelmekte tereddüt edeceğini hiç sanmıyorum."

"Bununla beraber!.." dedi Selim.

"Bununla beraber?.." dedi Keraban, her tartışma öncesinde olduğu gibi dişlerini sıkıyordu.

Keraban Ağa'nın son sözlerini, hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bir dakikalık sessizlik takip etti. Ama Ahmet kesin kararını vermişti. Nişanlısına

kısık sesle, bu ayrılıktan dolayı her ikisi de üzülecek olsa da, direnmemenin daha iyi olacağını; eğer kendisi de katılmazsa bu yolculuğun çeşitli sebeplerden uzayabileceğini; o da işin içinde olursa, bunun aksine daha kısa sürede tamamlanacağını; Rusçayı çok iyi bildiği için, bir gün bile, bir saat bile kaybedilmesine izin vermeyeceğini, amcasını çabuk olmaya zorlayacağını, bu ona üç katına patlayacak olsa bile sonuçta gelecek ay son bulmadan yani Amasya'nın hatırı sayılır bir servete hak kazanabilmesi için evlenmesi gereken tarihten önce, Keraban'ı Boğaz'ın sol kıyısına ulaştırmış olacağını anlatıyordu.

Amasya kendisinde "evet" diyecek gücü bulamadı; ama yapılacak en iyi şeyin bu olduğunu anlıyordu.

"Anlaştık amca," dedi Ahmet, "sizinle birlikte geleceğim, gitmeye hazırım, ama..."

"Şart mart istemem oğlum!"

"Pekâlâ, şart yok!" dedi Ahmet, bir yandan da "seni nefesini tüketene kadar koşturmayı bilirim ben, ah amcaların en inatçısı!" diye geçirdi içinden.

"Artık yola koyulalım," dedi Keraban.

Ve Selim'e döndü:

"Benim gümüş liralarla değişecek olan şu rubleler?"

"Odessa'da vereceğim, oraya kadar sizinle birlikte geliyorum" diye cevap verdi Selim.

"Hazır mısınız Van Mitten?" diye sordu Keraban.

"Daima hazırım."

"Güzel, Ahmet," dedi Keraban, "nişanlını kucakla, sıkı kucakla, gidiyoruz!"

Ahmet genç kızı kollarına almıştı bile, Amasya birkaç damla gözyaşının akmasına engel olamadı:

"Ahmet, sevgili Ahmet!" deyip duruyordu.

"Ağlamayın Amasya," diyordu Ahmet, "düğünümüz çabuk olamayacaksa da geç de kalmayacak, size söz veriyorum! Sadece birkaç haftalığına yanınızda olmayacağım!.."

"Ah sevgili hanımcığım," dedi Necibe, "Keraban Ağa buradan çıkmadan bir ya da iki bacağını kırsa! İster misiniz, ben bu işle ilgileneyim?"

Ama Ahmet, Çingene kızına rahat durmasını söyledi, iyi de etti. Necibe kesinlikle, bu laf anlamaz amcayı durdurmak için her yola başvurabilecek bir kadındı.

Birbirleriyle öpüşüp vedalaştılar. Herkeste bir hüzün vardı. Hollandalı dahi, yüreğinin burkulduğunu hissediyordu. Herkesi kuşatan bu teessürü görmeyen ya da görmek istemeyen tek kişi Keraban Ağa idi.

Keraban, o sırada yanlarına gelen Nizib'e "Araba hazır mı?" diye sordu.

"Araba hazır" diye cevap verdi Nizib.

"Gidelim!" dedi Keraban. "Ah siz, Avrupa tarzı giyinen modern Osmanlılar! Ah, siz şişman olmayı bile beceremeyen yeni kuşak Türkler!.."

Keraban Ağa'nın gözünde bu, affedilmez bir çöküştü muhakkak.

"...Ah, Mahmud'un fermanlarına boyun eğen dönek efendiler, size hâlâ eski toprak müminlerin var olduğunu göstereceğim!"

Kimse ona itiraz etmiyor, bununla beraber Keraban Ağa daha da heyecanlanıyordu.

"Ah siz, kendi çıkarları için Boğaz'ı tekelleştirmeye çalışanlar! Geçeceğim sizin Boğazınızdan, dalgamı geçerim sizin Boğazınızla! Bir şey mi dediniz Van Mitten?"

"Hiçbir şey demedim," dedi Van Mitten, zaten ağızını bile açmayarak kendini sağlama almıştı.

"Sizin Boğazınız! Onların Boğazı!" diye devam etti Keraban Ağa, yumruğunu güneye doğru uzatarak. "Neyse ki Karadeniz burada! Karadeniz'in bir sahili var ve sahil sadece kervanların geçişi için değil! Bu sahili takip ederim, onun etrafını dolaşırım! Dostlarım, hükümet dilencilerinin keşkülüne yarım para bile atmadan beni Üsküdar sırtlarında gördüklerinde, şu devlet memurlarının yüzlerinin alacağı şekli buradan görebiliyor musunuz!"

Doğrusunu söylemek gerekirse, tehdit sınırlarını aşan bu lanetlemede Keraban Ağa muhteşemdi.

"Haydi Ahmet, haydi Van Mitten!" diye haykırdı. "Yola çıkıyoruz artık! Yola çıkıyoruz!"

Selim bir sözüyle onu durdurduğunda kapının önüne gelmişti bile:

"Dostum Keraban, basit bir uyarıda bulunacağım," dedi.

"Uyarı istemem!"

"Basit bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum sadece," dedi banker.

"Vaktimiz mi var?"

"Dinleyin dostum Keraban, bu Karadeniz turunu tamamlayıp Üsküdar'a ulaştıktan sonra ne yapacaksınız?"

"Ne mi?.. Eee, ben... şey..."

"Ticarethanenizin bulunduğu İstanbul'a bir daha hiç dönmeyip devamlı Üsküdar'da kalacağınızı pek sanmıyorum."

"Hayır..." dedi Keraban biraz tereddüt ederek.

"Amcacığım, siz Boğaz'ı bir daha geçmemekte ısrar ederseniz bizim düğünümüz ne olacak?" diye sordu Ahmet.

Keraban, canını sıkan ilk soruyu geçiştirip cevap verdi:

"Bundan daha basit bir şey olamaz, dostum Selim! Amasya ile birlikte Üsküdar'a gelmemeniz için bir sebep var mı? Doğru, onların Boğazını geçmek size kişi başına on paraya mal olur, ama bu sizin için, benim için olduğu gibi onur meselesi değil ki!"

"Evet, evet! Bir ay sonra Üsküdar'a gelin!" diye bağırdı Ahmet. "Bizi orada beklersiniz Amasya, biz de sizi fazla bekletmemek için gerekeni yaparız."

"Tamam!" dedi Selim. "Üsküdar'da buluşuruz, düğünü de orada yaparız! Ama dostum, sonuçta düğün yapıldıktan sonra İstanbul'a dönmeyecek misiniz?"

"Döneceğim," diye bağırdı Keraban, "elbette döneceğim!"

"Nasıl?"

"Şu münasebetsiz vergi kaldırılınca, para ödemeden Boğaz'ı geçeceğim."

"Ya kaldırılmazsa?"

Keraban Ağa muhteşem bir tavırla cevap verdi:

"Kaldırılmazsa?.. Allah'ın izniyle aynı yolu tutar, Karadeniz'in etrafını tekrar dolaşırım!"

Odessa merdivenleri.

11
BU KEYİFLİ YOLCULUK HİKÂYESİNE BİRAZ DRAM KARIŞIR

Hepsi gitmişti! Keraban Ağa yolculuğunu tamamlamak için, Van Mitten arkadaşına refakat etmek için, Ahmet amcasını izlemek için, Nizib ve Bruno da başka türlüsü ellerinden gelmediği için yalıdan ayrılmışlardı. Günlük işleriyle uğraşan beş altı hizmetçi sayılmazsa konak şimdi ıssızdı. Banker Selim de, yolcuların Osmanlı gümüşlerini rubleye çevirmek için Odessa'ya gitmişti.

Konakta ev sahibi olarak, iki genç kızdan, Amasya ile Necibe'den başka kimse kalmamıştı.

Maltalı kaptan da bunu iyi biliyordu. Bu vedalaşma sahnesinin bütün ayrıntılarını ve beklenmeyen gelişmeleri büyük bir dikkatle izlemişti. Keraban Ağa, Amasya ile Ahmet'in düğününü dönüşüne bırakmış mıydı? Bırakmıştı; bu Yarhud'un birinci kozuydu. Ahmet amcasıyla gitmeye razı olmuş muydu? Olmuştu; bu da Yarhud'un ikinci kozuydu.

Maltalı'nın bir üçüncü kozu daha vardı: Amasya ile Necibe şimdi konakta ya da en azından denize açılan bölümde yalnızdı. Yelkenlisi buraya yarım gomina mesafedeydi... Sandalı merdivenlerin dibinde bekliyordu... Tayfaları bir işaretiyle harekete geçmeye hazırdı... İstemesi yeterdi!

Kaptan Amasya'yı kaçırırken şiddet kullanmayı çok istiyordu, ama bir yandan da çok tedbirli bir adam olduğu için hiçbir şeyi tesadüfe bırakmak niyetinde değildi, hiçbir iz bırakmadan bu işi halletmeye karar verdi ve düşünmeye koyuldu.

Güpegündüz zor kullanacak olursa Amasya yardım çağırabilirdi. Onun çığlıklarına Necibe'ninkiler eklenecekti. Hizmetçiler arasında belki de bu sesleri duyanlar olacaktı! *Guidare*'nin alelacele Odessa Koyu'ndan çıkmaya çalıştığını belki de görenler olacaktı! Bu da bir işaret, suçlu olduğunun ispatı için ilk adım anlamına gelecekti... Hayır! Daha temkinli davranmak ve harekete geçmek için geceyi beklemek en iyisiydi. Önemli olan Ahmet'in burada olmamasıydı... ki o da artık yoktu.

Bir kenara çekilip parmaklıkların orada gizlenen Maltalı, iki genç kızı gözlemeye başladı. Onlara gelince, bu tehlikeli adamın varlığından haberdar bile değillerdi.

Bununla beraber, daha önce kararlaştırıldığı gibi Amasya ve Necibe, satın almak istedikleri malları incelemek için ya da herhangi bir başka sebeple –ki Yarhud'un bu konuda bir fikri vardı– yelkenliye gelmeye razı olurlarsa geceyi beklemeden karar vermek uygun olabilirdi.

Ahmet'in gidişinden sonra, bu ani darbeyle sarsılan Amasya, sessiz ve düşünceli, kuzeye doğru açılan ufkun derinliklerine bakıyordu. O tarafta, yolcuların inatla çevresini takip edecekleri sahiller uzanıyordu. Keraban Ağa ve kendilerine rağmen onunla birlikte gidenler, bu yol üzerinde kim bilir ne tehlikelerle karşılaşacak, ne sebeplerden gecikeceklerdi! Eğer şu nikâh kıyılmış olsaydı, Ahmet'le

birlikte gitmekte hiç tereddüt etmeyecekti! Amcası buna nasıl karşı çıkabilirdi? Kendisini istemeyecek miydi? Hayır. Amasya'ya öyle geliyordu ki, gelini olduktan sonra, onun üzerinde bir parça etkili olabilir, inadının kendisini daha da ileriye götürebileceği bu tehlikeli gidişte onu durdurabilirdi. Şimdi yalnız başına kalmıştı, nikâhlarının kıyılacağı Üsküdar'daki konakta Ahmet'e tekrar kavuşmadan önce haftalarca beklemesi gerekiyordu.

Amasya ne kadar üzgünse, Necibe de o kadar kızgındı. Bütün bu hayal kırıklarına sebep olan inatçıya kızgındı. Ah, eğer kendi düğünü söz konusu olsaydı, Çingene kızı nişanlısının bu şekilde alınıp götürülmesine asla izin vermezdi! O inatçıya kafa tutardı. Hayır, hiçbir şey böyle olmazdı!

Necibe genç kıza yaklaştı, elinden tutup onu divana götürdü, dinlenmesi için zorladı, kendisi de bir minder alıp ayaklarının dibine oturdu.

"Sevgili hanımcığım," dedi, "sizin yerinizde olsam Ahmet Efendi'yi düşünüp ona üzüleceğime, Keraban Ağa'yı düşünüp ona beddua ederdim."

"Neye yarar bu?" diye karşılık verdi Amasya.

"Bu daha az hüzünlü gibi geliyor bana," dedi Necibe. "İsterseniz şu amcaya, bildiğimiz bütün bedduaları edelim! Hak ediyor! Emin olun, hak ettiğinden de fazlasını yollarım ona!"

"Hayır Necibe," dedi Amasya. "Ahmet'ten söz edelim! Yalnızca onu düşünmeliyim, yalnızca onu düşünüyorum!"

"O zaman ondan söz edelim hanımcığım," dedi Necibe. "Doğrusu o, bir genç kızın hayal edebileceği en olağanüstü nişanlı, ama şu amcası yok mu! Şu despot, şu bencil, şu hain adam! Tek bir kelime söylemesi yeterliydi, ama söylemedi, bize birkaç gün vermesi yeterliydi ama reddetti! Gerçekten... Hak ediyor!"

"Ahmet'ten söz edelim!" dedi tekrar Amasya.

"Tabii hanımcığım! Sizi ne kadar da seviyor, onunla ne kadar mutlu olacaksınız! Ah, bir de böyle bir amcası olmasaydı! Bu adam acaba hangi malzemeden yapılmış? Biliyor musunuz, bir ya da daha fazla kadın almamakla çok iyi etmiş. Yoksa inatçılığı yüzünden haremindeki cariyelere kadar bütün kadınlar isyan ederdi!"

Düşünceleri tamamen başka bir yolda olan Amasya, "İşte yine ondan söz ediyorsun Necibe!" dedi.

"Hayır, hayır!.. Ahmet Efendi'den söz ediyorum. Ben de sizin gibi sadece Ahmet Efendi'yi düşünüyorum! Ama onun yerinde olsaydım, bu ka-

dar kolay teslim olmazdım. Israr ederdim!.. Ben nişanlınızı daha güçlü zannediyordum!"

"Ne diyorsun Necibe, amcasına direnmek yerine onun emirlerine boyun eğerek daha büyük bir güç göstermedi mi? Bu beni üzecek olsa da, işleri çabuklaştırmak için bütün imkânları kullanmak ve Keraban Ağa'nın her zamanki inatçılığıyla atılabileceği tehlikelerin önüne geçmek üzere bu yolculuğa onun da katılmasının daha iyi olduğunu görmüyor musun? Hayır, Necibe, hayır! Ahmet gitmekle ne kadar cesur olduğunu gösterdi! Gitmekle bana olan aşkını bir kere daha ispatladı!"

Damarlarındaki Çingene kanının ateşiyle hiddetlenen Necibe cevap verdi:

"Haklısınız hanımcığım, evet! Ahmet Efendi gitmekle ne kadar güçlü olduğunu gösterdi. Ama amcasının gitmesine engel olabilseydi daha büyük bir güç göstermiş olmayacak mıydı!"

"Bu mümkün mü Necibe?" dedi Amasya. "Sorarım sana, mümkün mü bu?"

"Evet... hayır!., belki!" diye cevap verdi Necibe. "Bükülmeyecek demir yoktur... ya da duruma göre, kırılmayacak! Ah, şu Keraban Amca! Eğer bir aksilik olursa tek sorumlusu odur! Hele de, Ahmet Efendi'yi, sizi ve dolayısıyla da beni, on parayı ödememek için mutsuz ettiğini düşündükçe!.. İsterdim ki, evet isterdim ki Karadeniz dünyanın en uzak köşelerine kadar genişlesin, bakalım o zaman da etrafında dolaşmakta inat edecek miydi?"

Amasya tam bir inançla cevap verdi:

"Ederdi! Ama Ahmet'ten söz edelim Necibe, yalnızca ondan söz edelim!"

Bu sırada Yarhud sandaldan inmiş, kimseye görünmeden iki genç kıza doğru yaklaşıyordu. Ayak seslerini duyunca, ikisi de arkalarına döndü. Adamı bu kadar yakınlarında görünce, tedirginlikle karışık bir şaşkınlık yaşadılar.

İlk önce Necibe ayağa kalktı:

"Siz misiniz kaptan?" dedi. "Burada ne işiniz var? Ne istiyorsunuz?.."

Yarhud, bu şekilde karşılandığı için şaşırmış gibi davrandı:

"Hiçbir şey istemiyorum, sadece şey için hizmetinize hazır olduğumu..."

"Ne için?" dedi Necibe.

"Sizi yelkenliye götürmek için. Malları görüp istediklerinizi seçmek için gelmeyecek miydiniz?"

"Doğru söylüyor hanımcığım, kaptana söz vermiştik" diye bağırdı Necibe.

"Ahmet buradayken söz vermiştik" diye karşılık verdi genç kız, "ama o gittiğine göre, *Guidare*'yi görmemizin bir gereği yok!"

Bir an için kaptanın kaşları çatıldı, sonra sakin bir tavırla devam etti:

"*Guidare*, Odessa Koyu'nda uzun süre kalamayacak, yarın ya da en geç yarından sonra hareket edeceğim. Ahmet Efendi'nin nişanlısı, numunelerini gördüğü ve hoşuna gittiğini zannettiğim kumaşlardan almak istiyorlarsa, bu fırsattan yararlanmaları gerekir. Sandalım dışarıda, birkaç dakikada güvertede oluruz."

Amasya soğukça cevap verdi:

"Teşekkür ederiz kaptan, Ahmet Efendi'nin yokluğunda böyle eğlencelerle uğraşacak değilim! *Guidare*'ye bizimle birlikte gelip, tavsiyele-

riyle bize yardımcı olacaktı... Ama artık burada değil, onsuz ne bir şey yapabilirim ne de bir şey yapmak isterim!"

"Buna üzüldüm," diye karşılık verdi Yarhud, "eminim, döndüğünde bu malları almış olduğunuzu görmek Ahmet Efendi'nin de hoşuna gidecektir! Bu fırsat bir daha ele geçmez, sonra pişman olursunuz!.."

"Mümkündür," dedi Necibe, "ama sanırım şu anda bu konuda daha fazla ısrar etmezseniz iyi edersiniz!"

Yarhud hafifçe eğildi:

"Öyle olsun, yine de, eğer birkaç hafta sonra tesadüfler *Guidare*'yi tekrar Odessa'ya atarsa, söz verdiğiniz ziyareti unutmamış olacağınızı ümit etmeme izin verin."

Amasya, Maltalıya, artık çekilebileceğini hissettiren bir tonda cevap verdi:

"Unutmayacağız kaptan."

Yarhud, genç hanımları selamlayıp taraçaya doğru birkaç adım attı. Sonra birden, sanki aklına bir fikir gelmiş gibi durdu, Amasya tam oturduğu yerden kalkıp gitmek üzereyken, tekrar onun yanına geldi.

"Son bir şey daha," dedi, "daha doğrusu Ahmet Efendi'nin nişanlısının hoşuna gidebilecek bir teklif."

Amasya, Maltalı kaptanın konuşmak konusundaki bu ısrarından ve yalıdaki varlığından dolayı sabırsızlanıyordu:

"Mesele nedir?"

"Ahmet Efendi'nin gidişinden önce olanlara tesadüfen şahit oldum."

Amasya önsezileriyle kuşkulanmaya başlamıştı:

"Tesadüfen mi?"

"Evet tesadüfen!" diye cevap verdi Yarhud. "Sandalımın içinde sizin hizmetinize hazır bekliyordum..."

"Teklifiniz nedir kaptan?" diye sordu genç kız.

"Sıradan bir teklif," diye cevap verdi Yarhud. "Bu ani gidişin, Banker Selim'in kızını ne kadar sarstığını gördüm, eğer Ahmet Efendi'yi bir kere daha görmek isterlerse?.."

Amasya'nın kalbi bu düşünceyle çarpmaya başladı:

"Bir kere daha görmek mi? Ne demek istiyorsunuz?"

"Demek istiyorum ki," dedi Yarhud, "Keraban Ağa'nın arabası bir saate kadar şu ileride gördüğünüz küçük burundan geçecek..."

Amasya ilerledi, kaptanın işaret ettiği yerdeki hafif kıvrıma baktı:

"Orası mı?.. Orası mı?.." dedi.

"Evet."

"Ah, hanımcığım, keşke oraya gidebilsek!" diye bağırdı Necibe.

"Bundan kolay bir şey yok," diye karşılık verdi Yarhud, "rüzgârı arkamıza alırsak, *Guidare* yarım saatte orada olur, gemiye gelirseniz derhal hareket edebiliriz."

Bu deniz gezintisini Amasya'nın nişanlısını bir kere daha görebilmesi için fırsat bilen Necibe "Evet!.. Evet!.." diye bağırdı.

Ama Amasya durup düşündü. Bu tereddüt karşısında kaptanın istemeden yaptığı bir hare-

ket gözünden kaçmadı. Yarhud'un görünüşü hiç de güven telkin etmiyor gibi geldi ona. Tekrar kuşkulanmaya başladı.

Amasya, sahilin uzantısını daha iyi görebilmek için dirseklerini dayadığı parmaklıktan ayrılıp elini tutmuş olan Necibe ile birlikte geri döndü.

"Emirlerinizi bekliyorum," dedi kaptan.

"Hayır kaptan, nişanlımı bu şartlar altında görürsem, onu sevindirmekten çok üzerim."

Yarhud, genç kızın fikrini değiştiremeyeceğini anlayınca, soğuk bir tavırla çekildi.

Biraz sonra, Maltalı kaptan ve adamlarını götüren sandal kıyıdan ayrıldı, yelkenliye yanaştı ve açık denize bakan iskele tarafında durdu.

İki genç kız bir saat daha orada kaldılar. Amasya dirseklerini yeniden parmaklıklara dayadı. Yarhud'un göstermiş olduğu, Keraban Ağa'nın arabasının geçeceği noktaya gözünü dikmiş bakıyordu.

Necibe de onun gibi, bir fersah kadar doğuda uzayan kıyının kıvrımını inceliyordu.

Gerçekten de bir saatin sonunda Çingene kızı bağırmaya başladı:

"Hanımcığım, görüyor musunuz! Bakın! Şurada, kayalığın ucundaki yolu takip eden arabayı fark ettiniz mi?"

"Evet, evet!" diye cevap verdi Amasya. "Bunlar onlar! Bu o... o!"

"Ama o sizi göremez!.."

"Ne önemi var! Bana baktığını hissediyorum!"

"Şüpheniz olmasın hanımcığım! Onun gözleri, koyun dibinde, ağaçlar arasındaki yalıyı seçiyordur, hatta belki bizi de."

"Hoşçakal Ahmedim! Hoşçakal!" dedi genç kız son bir defa, sanki bu veda nişanlısına ulaşabilecekmiş gibi.

Amasya ile Necibe, kayalıkların en ucundaki yamaçta, yolun dönemecinde araba gözden kaybolduktan sonra eve girdiler.

Yarhud, yelkenlinin güvertesinden onların içeri girdiklerini gördü. Hava kararmaya başladıktan sonra tekrar dışarı çıkıp çıkmayacaklarını gözetlemeleri için vardiya mürettebatına emir verdi. Hile işe yaramadığına göre zor kullanacaktı.

Ahmet'in gidişinin ve düğünün altı haftadan önce yapılamayacak olmasının yarattığı uygun koşullar söz konusuyken kızı kaçırmakta çok da acele etmek gerekmiyordu. Ancak, Trabzon'a dönmesi belki de çok yakın olan Saffar Ağa'nın sabırsızlığını hesaba katmak lazımdı. Karadeniz üzerindeki bir seferde, havanın değişkenliği yüzünden, basit bir yelkenli on beş yirmi gün gecikebilirdi. Bu durumda Yarhud, Kâhya Scarpante ile görüştüklerinde kararlaştırılan tarihte orada olmak istiyorsa, mümkün olduğu kadar çabuk yola çıkmalıydı. Yarhud kesinlikle bir alçaktı, ama sözünün eri bir alçak. Planını uygulamakta bir saniye bile gecikmeyecekti.

Şartlar tamamıyla onun lehineydi! Nitekim akşama doğru, babası bankadan dönmeden önce Amasya tekrar dışarı çıktı. Bu defa yalnızdı. Genç kız, karanlık tamamıyla çökmeden, kuzey ufkunu kaplayan uzaklardaki kayalıkları bir kere daha görmek istemişti. Onun yüreği şimdi bu kayalıklardaydı. Bundan sonra muhakkak sık sık geleceği aynı köşede durdu, parmaklıklara dirseklerini da-

yadı, mesafelere meydan okuyan bakışını uzaklara dikti, sessiz ve düşünceli, öylece kalakaldı.

Düşüncelere dalmış olan Amasya, *Guidare*'den, karanlıkta pek de görünmeyen bir sandalın ayrıldığını fark etmedi. Taraçanın kıyısını takip ederek, koyun sularıyla yıkanan ilk basamakların önünde sessizce durduğunu görmedi.

Bu sırada Yarhud, peşinde üç tayfasıyla birlikte basamakları çıkarak içeri süzüldü.

Hülyalara dalmış olan genç kız adamın farkına varmadı.

Yarhud birdenbire kızın üzerine atlayıp, onu öyle sıkıca kavradı ki, direnmesine imkân bırakmadı.

Zavallı çocuk bu sırada ancak "İmdat! İmdat!" diye bağırabildi.

Bu haykırışlar anında boğuldu ama hanımının yanına gelmekte olan Necibe sesleri duymuştu.

Çingene kızı daha kapıya henüz ulaşmıştı ki, tayfalardan ikisi üzerine atlayıp çırpınışlarına ve çığlıklarına engel oldu.

"Gemiye!" dedi Yarhud.

Karşı koyamayacak durumdaki iki genç kız yelkenliye gitmek üzere kıyıdan ayrılan sandala götürüldü.

Demirini almış, yelkenlerini açmış olan *Guidare* harekete hazırdı.

Amasya ve Necibe, kıç tarafında, hiçbir şey göremeyecekleri, seslerini duyuramayacakları bir kamaraya kapatılır kapatılmaz da hareket etti.

Rüzgârı almış olan yelkenli, yalının duvarlarıyla çevrili küçük koydan çıkarken hafifçe eğilmişti.

Ama bu zorbaca hareket ne kadar kısa sürede tamamlanmış olursa olsun, bahçeyle uğraşan bazı hizmetkârların dikkatini çekmişti.

Aralarından biri Amasya'nın çığlığını duymuş, hemen işaret vermişti.

Tam bu sırada Banker Selim evine geldi ve olanlardan haberdar edildi. Derin bir kaygı içinde kızını aradı... kızı ortadan kaybolmuştu.

Ancak, yelkenlinin küçük koyun güney ucunu dolaşmak için manevra yaptığını gören Selim her şeyi anladı. Bahçelerin içinden, *Guidare*'nin, sahilin son kayalıklarından sakınmak için epeyce yaklaşmak zorunda olduğu burna doğru koştu:

"Sefiller! Kızımı kaçırıyorlar!.. Kızım, Amasya! Durdurun onları!.. Durdurun!.." diye bağırıyordu.

Selim'in haykırışlarına verilen tek cevap *Guidare*'nin güvertesinden edilen bir el ateş oldu.

Selim, omzuna yediği bir kurşunla yere düştü.

Birkaç saniye sonra, bütün yelkenlerini açmış olan gemi, akşam rüzgârının yardımıyla, yalının açıklarında gözden kayboldu.

12
VAN MİTTEN, OKURU BELKİ DE İLGİLENDİREBİLECEK BİR LALE HİKÂYESİ ANLATIR

Yeni atların koşulu olduğu araba, öğlen saat bire doğru Odessa'dan ayrıldı. Keraban Ağa arabanın sol köşesinde, Van Mitten sağ köşesinde, Ahmet ise ortada oturuyordu. Zamanlarını konuşmaktan çok uyumakla geçiren Bruno ve Nizib arka taraftaydılar.

Pırıl pırıl bir güneş kırlara neşe saçıyordu. Deniz koyu mavi rengiyle sahilin kurşuni kayalıklarından ayrılıyordu.

Arabanın içinde önce herkes, arka taraftakiler kadar sessizdi ama arkadakiler uyukluyor, içeridekiler düşünüyordu.

Büyük bir zevkle inatçılık hayallerine dalmış olan Keraban Ağa'nın aklı, Osmanlı otoritelerine oynadığını iddia ettiği oyunda, yaptığı "üç kâğıt"taydı.

Van Mitten bu beklenmeyen yolculuğu düşünüyor, kendisi gibi bir Batavyalının, İstanbul'un Pera semtinde sakince oturmak varken, neden Karadeniz sahillerindeki yollara sürüklendiğini sormaktan kendini alamıyordu.

Ahmet bu yolculuğa kendi rızasıyla katılmıştı. Ama herhangi bir gecikmeyi önlemek ya da her-

hangi bir engeli aşmak için para harcamak gerektiğinde, amcasının kesesinden tek kuruş bile tasarruf etmemeye kararlıydı. En kısa yoldan gidilecekti, hem de en hızlı şekilde.

Ahmet kafasında bunları evirip çevirmekteyken, küçük burnun dönemecine gelindiğinde, koyun dibinde Banker Selim'in yalısını fark etti. Gözlerini o noktaya diktiğinde, şüphe yok ki Amasya'nın gözleri de ona dönmüştü; ihtimal, birbirlerine yetişemeyen bakışları boşlukta karşılaşmıştı.

Sonra, hassas bir meseleye dokunmaya karar veren Ahmet amcasına döndü ve izlenecek yolun bütün ayrıntılarının inceden inceye tespit edilip edilmediğini sordu.

"Evet oğlum," diye cevap verdi Keraban. "Hiç ayrılmadan sahil yolunu takip edeceğiz."

"Peki, şu anda nereye gidiyoruz?"

"Koblevo'ya, Odessa'ya yaklaşık on iki fersah uzaklıkta, bu akşam oraya varacağımızı sanıyorum."

"Koblevo'ya vardıktan sonra?" diye sordu Ahmet.

"Bütün gece yol alacağız oğlum; yarın öğlen civarı bu kasabadan on sekiz fersah ilerideki Nikolayef'e ulaşabilmek için."

"Çok iyi Keraban Amca, gerçekten de hızlı gitmemiz gerekiyor. Ama Nikolayef'ten sonra, sadece birkaç gün içinde Kafkas şehirlerine ulaşmayı düşünmez misiniz?"

"Nasıl?"

"Aleksandrof ile Rostov arasındaki Güney Rusya demiryollarını kullanarak, böylece yolculuğumuzun üçte birini tamamlamış oluruz."

"Demiryolu mu?" diye bağırdı Keraban.

Bu sırada Van Mitten, dirseğiyle genç arkadaşını dürttü ve "Faydasız!.." dedi alçak sesle. "Tartışmak faydasız!.. Demiryollarından nefret ediyor!"

Ahmet, eski kuşak Türklerin sadık bir temsilcisi olan amcasının, bu fazla modern ulaşım aracı hakkındaki fikirlerini bilmiyor değildi. Ama içinde bulundukları durum söz konusuyken, Keraban Ağa pekâlâ bir kereliğine bu saçma önyargılarını bırakabilir gibi geliyordu ona.

Herhangi bir konu üzerinde bir an için bile olsa fikrinden vazgeçmek! Böyle bir şey olursa gerçekleşirse Keraban artık Keraban olmazdı!

"Demiryolundan bahsediyorsun sanıyorum?" dedi.

"Evet amca."

"Yani sen istiyorsun ki ben, Keraban, daha önce hiç yapmadığım bir şeyi yapmaya razı olayım öyle mi?"

"Bana öyle geliyor ki..."

"Sen istiyorsun ki ben, Keraban, ahmakça buharlı bir makineye bineyim?"

"Bir kere denerseniz..."

"Ahmet, belli ki bana teklif etmeye cüret ettiğin şeyin ne olduğunun farkında değilsin!"

"Ama amca..."

"Sana ne söylediğinin farkında değilsin diyorum, böyle bir teklif getirebildiğine göre!"

"Sizi temin ederim amca, bu vagonlarda..."

Keraban bu ithal malı kelimeyi, anlatılması zor, garip bir tonlamayla tekrar etti:

"Vagonlar?.."

"Evet, raylar üzerinde kayan vagonlar..."

"Raylar mı?" dedi Keraban. "Nedir bu korkunç kelimeler, hangi dili konuşuyoruz Allah aşkına?"

"Modern seyyahların dilini!"

İnatçı şahsiyet sinirlenerek cevap verdi:

"O zaman söyle bakalım yeğenim; bende hiç, vagona binmeye ve bir makine tarafından sürüklenmeye razı olacak bir modern seyyah hali var mı? Yolda gitmek varken niye rayların üstünde kayayım?"

"Ama insanın acelesi olunca amca..."

"Ahmet, yüzüme iyi bak ve şunu sakın aklından çıkarma; eğer araba olmazsa kağnıyla, kağnı olmazsa atla, at olmazsa eşekle giderim, o da olmazsa yürürüm, o da olmazsa dizlerimin üzerinde, o da olmazsa..."

Van Mitten, arkadaşının kolunu tutarak bağırdı:

"Dostum Keraban, rica ederim durun artık!"

"Karnımın üstünde giderim!.." dedi Keraban. "Evet, karnımın üstünde!"

Ve Ahmet'i kolundan tuttu:

"Sen hiç Hz. Muhammed efendimizin Mekke'ye demiryoluyla gittiğini duydun mu?" Artık bu son cümle üzerine elbette söylenebilecek bir şey kalmamıştı. Ahmet, eğer yaşadığı dönemde demiryolu olsaydı, Hz. Muhammed'in elbette bunu kullanacağını söyleyebilirdi ama sustu. Bu sırada Keraban Ağa kendi köşesinde, demiryolu argosunun bütün kelimelerini ağzında geveleyerek homurdanmaya devam ediyordu.

Araba, her ne kadar bir trenle yarışabilecek durumda olmasa da iyi gidiyordu. Düzgün yol üzerinde atlar rahatça dörtnala ilerleyebiliyordu. Posta menzillerinde kolayca at bulunabiliyordu. Har-

camalardan sorumlu olan Ahmet –amcası bu işi ona gönül rızasıyla bırakmıştı– ücretleri ödüyor, arabacılara son derece cömertçe bahşiş veriyordu. Cebinden durmadan banknotlar çıkmaktaydı. Yollara rubleler saçan bir şövalyeye benziyordu.

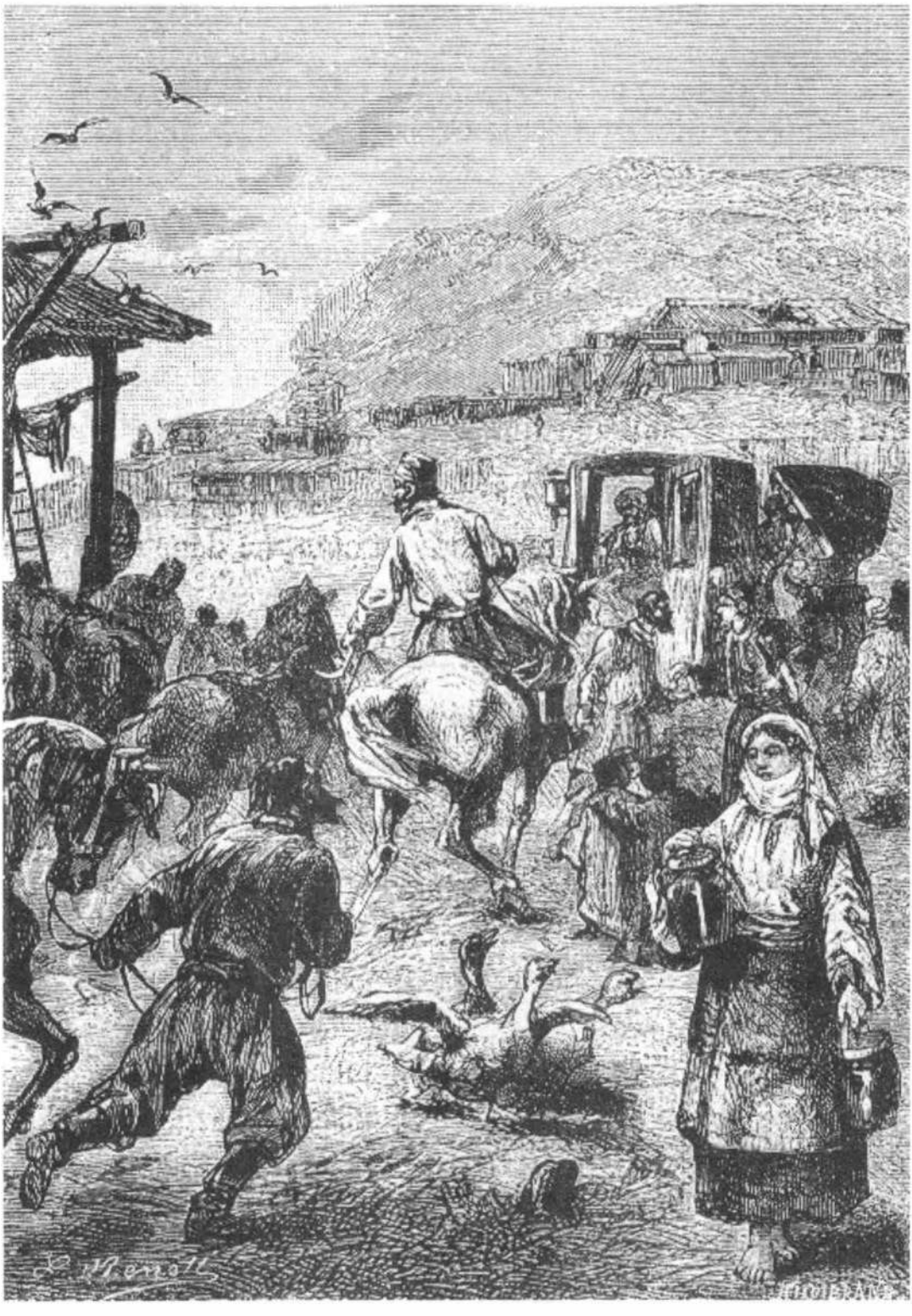

Öyle ki, aynı gün, kıyı boyunca ilerleyen araba, Şumirka, Aleksandrovka kasabalarından geçti ve akşam Koblevo kasabasına vardı.

Gece de yolcular, bölgenin içlerine girerek, Nikolayef'in yakınlarındaki Bug Nehri'ni aşarak Herson eyaletinden geçerek 28 Ağustos günü öğleye doğru kolayca bu şehre ulaştılar.

Araba, üç saatlik bir mola vermek üzere, vasat bir yemek veren, orta halli bir hanın önünde durdu. Bruno büyük bir iştahla yemek yedi. Ahmet bu fırsattan yararlanarak Banker Selim'e, yolculuğun iyi gittiğini anlatan, Amasya'nın gönlünü alacak tatlı sözler eklemeyi de ihmal etmediği bir mektup yazdı. Keraban Ağa için ise vakit geçirmenin en iyi yolu, lezzetli Yemen kahvesini höpürdeterek ve hoş kokulu nargilesini tellendirerek tatlı faslını uzatmaktı.

Bu tuhaf yolculuğun, bilgilerini görgülerini artırmaya yaradığı konusunda Bruno ile aynı fikirde olan Van Mitten'e gelince o da, rakibi Herson'a göre fark edilir derecede gelişmiş olan ve hükümetin coğrafi tanımlamasında onun isminin yerini alabilecek durumdaki Nikolayef şehrini dolaşmaya çıktı.

Yola devam etmeleri için ilk işareti veren Ahmet oldu. Hollandalı onu bekletmedi.

Arabacı yerini alırken Keraban Ağa nargilesinden son bir nefes daha çekti ve araba Herson'a doğru inen yolu tuttu.

Verimsiz topraklar üzerinden on yedi fersahlık yol katedeceklerdi. Sağda solda dut, kavak, söğüt ağaçları vardı. Yaklaşık dört yüz fersahlık mecrası Herson'da son bulan Dinyeper Nehri yakınlarında, kantaron çiçekleriyle bezeli gibi görünen sazlarla kaplı ovalar uzanıyordu. Ama bu kantaronlar, arabanın gürültüsüyle kanat çırparak havalanıyor-

lardı; bunlar, gök renkli alakargalardı, ötüşlerinin kulaklara verdiği rahatsızlık, parıltılı renklerinin yarattığı göz zevkinden çok daha fazlaydı.

29 Ağustos sabahı şafakla birlikte, Keraban Ağa ve beraberindekiler, olaysız bir gecenin ardından Potemkin tarafından kurulmuş olan eyalet merkezi Herson'a ulaştılar. II. Katerina'nın bu kibirli gözdesini, yarattığı şehirden dolayı saygıyla andı yolcular. Burada, içinde birkaç saat dinlendikleri iyi bir han buldular ve tükenen erzağın yerine arabayı yeni yiyeceklerle doldurdular. Bu işte Nizib'den çok daha becerikli olan Bruno harikalar yarattı.

Birkaç saat sonra önemli bir kasaba olan Aleşki'de atları değiştirdiler ve Kırım'ı Güney Rusya sahillerine bağlayan Perekop kıstağına doğru ilerlemeye başladılar.

Ahmet, Aleşki kasabasından Odessa'ya bir mektup yollamayı ihmal etmemişti. Herkes arabaya yerleşip atlar Perekop yolunda koşmaya başlayınca, Keraban Ağa yeğenine, arkadaşı Selim'e kendisinden de selam yazıp yazmadığını sordu.

"Tabii ki yazdım, hiç unutur muyum amca," diye cevap verdi Ahmet, "Üsküdar'a mümkün olduğu kadar çabuk ulaşabilmek için elimizden geldiği kadar acele ettiğimizi de yazdım."

"İyi etmişsin oğlum, yolumuzun üstünde ne zaman postaneye rastlarsak, onları haberdar etmeyi ihmal etmemek lazım."

"Ama ne yazık ki, hiçbir zaman nerede konaklayacağımızı önceden bilemediğimiz için mektuplarımız hep cevapsız kalacak!" diyerek durum tespitinde bulundu Ahmet.

"Doğru," dedi Van Mitten.

Keraban Rotterdamlı arkadaşına döndü:

"Bu arada, Madam Van Mitten ile haberleşmek konusunda pek de aceleci değilsiniz gibi geldi bana. Bu mükemmel kadın, onu bunca ihmal etmenize ne diyecek?"

"Madam Van Mitten mi?" diye karşılık verdi Hollandalı.

"Evet!"

"Madam Van Mitten kesinlikle çok namuslu bir hanımdır! Bir kadın olarak hiçbir zaman kendisinden en ufak bir şikâyetim olmadı, ama hayat arkadaşı olarak... Ama dostum Keraban, neden Madam Van Mitten'den söz ediyoruz?"

"Çünkü hatırladığım kadarıyla çok sevimli biriydi!"

"Yaa?" dedi Van Mitten, sanki çok yeni bir şey öğreniyormuş gibi.

"Rotterdam'dan döndüğümde sana ondan iyi duygularla söz etmemiş miydim Ahmet?"

"Evet amca."

"Seyahatim boyunca beni öyle iyi ağırlamıştı ki, büyülenmiştim doğrusu."

"Yaa?" dedi Van Mitten.

"Bununla beraber," dedi Keraban, "bazen tuhaf fikirleri, kaprisleri... sunni rahatsızlıkları olduğunu da fark ettim! Ama bunlar kadın karakterinin bir parçasıdır, onları bundan vazgeçiremiyorsanız aldırmamak daha iyidir. Ben de aynen böyle yaptım."

"Akıllıca davranmışsınız" dedi Van Mitten.

"Gerçek bir Hollandalı olduğu için lalelere bayılıyor değil mi?" diye sordu Keraban.

"Bayılıyor."

"Açık konuşalım Van Mitten, ben sizi karınıza karşı soğuk buluyorum!"

"Soğuk kelimesi, onun hakkında hissettiklerimin yanında sıcak kalacaktır!"

"Ne diyorsunuz?" diye haykırdı Keraban.

"Diyorum ki," diye cevap verdi Hollandalı, ben size Madam Van Mitten'den belki de hiç bahsetmeyecektim, ama mademki konuyu açtınız, size bir itirafta bulunacağım."

"İtiraf mı?"

"Evet dostum Keraban! Madam Van Mitten ve ben ayrılmış bulunuyoruz."

"Nasıl, ayrıldınız mı?.." diye haykırdı Keraban... "Birlikte mi karar verdiniz?"

"Birlikte karar verdik."

"Kesin mi?"

"Kesin!"

"Neler olduğunu bana heyecanlanmadan anlatır mısınız?"

"Heyecan mı?" diye cevap verdi Hollandalı. "Neden heyecanlanayım ki?"

"Haydi anlatın öyleyse Van Mitten!" dedi Keraban. "Bir Türk olarak hikâyelere bayılırım, bir bekâr olarak da özellikle evlilik hikâyelerine bayılırım!"

Hollandalı, sanki bir başkasının hikâyesini anlatıyormuş gibi sakin, söze başladı:

"Pekâlâ dostum Keraban, son birkaç yıldır Madam Van Mitten ile hayatımız çekilmez hale gelmişti. Her konuda bitmez tükenmez tartışmalar yapıyorduk; kalkma saati konusunda, yatma saati konusunda, yemek saati konusunda, ne yeneceği, ne yenmeyeceği, ne içileceği, ne içilme-

yeceği, havanın nasıl olduğu, nasıl olacağı, nasıl olmuş olduğu, bir mobilyanın şuraya mı buraya mı konacağı, ateşin şu odada mı bu odada mı yakılacağı, hangi pencerenin açılıp hangi kapının kapatılacağı, bahçeye hangi bitkilerin ekileceği hangilerinin sökületeceği... Sonunda!.."

"İyi gidiyordu yani!" dedi Keraban.

"Gördüğünüz gibi, yumuşak, uysal bir mizacım olduğu için hır çıkmasın diye her şeye boyun eğdim ve işler daha da berbat hale geldi."

"Belki de en akıllıcası buydu!" dedi Ahmet.

Bu konuda bir tartışma çıkarmaya hazır olan Keraban itiraz etti:

"Tam tersi, en akılsızcası!"

"Hiçbir fikrim yok;" dedi Van Mitten, "ama ne olursa olsun, son tartışmamızda ona karşı koymak istedim... Karşı koydum, tam bir Keraban gibi!"

"Allah Allah! Bu mümkün değil!" diye bağırdı kendini iyi tanıyan Ahmet'in amcası.

"Hatta bir Keraban'dan daha da fazla!" diye ekledi Van Mitten.

"Allah korusun!" diye karşılık verdi Keraban. "Benden daha inatçı olduğunuzu iddia etmeniz biraz..."

"Bu kesinlikle imkânsız!" dedi Ahmet, sesinde amcasının yüreğine dokunan bir kesin kanaat ifadesi vardı.

"Göreceksiniz," dedi Van Mitten sakince, "ve..."

"Hiçbir şey görecek değiliz!" diye bağırdı Keraban.

"Sonuna kadar dinleyin rica ederim. Madam Van Mitten ile aramızda çıkan tartışma, şu güzel laleleri hakkındaydı, sapları üzerinde dimdik

yükselen, yüzden fazla çeşidi olan *genner*'ler hakkında. Bunların en ucuzunun soğanı bana bin florine mal olmuştu."

"Sekiz bin gümüş lira," dedi her şeyi Türk parasıyla hesaplamaya alışık olan Keraban.

"Evet, yaklaşık sekiz bin," diye karşılık verdi Hollandalı. "Günün birinde Madam Van Mitten, yerine bir *güneş gözü* ekmek için bir *valentia*'yı sökmeye kalkmasın mı! Bu kadarına çizmeyi aşmak denirdi! Karşı çıktım!.. İnat etti... Onu tutmaya çalıştım, elimden kurtuldu! *Valentia*'nın üzerine atıldı ve onu söktü..."

"Kayıp, sekiz bin gümüş!" dedi Keraban.

"Ben de onun *güneş gözü*'nün üstüne atlayıp ezdim" diye devam etti Van Mitten.

"Kayıp, on altı bin gümüş!" dedi Keraban.

"İkinci bir *valentia*'nın üzerine atladı!" dedi Van Mitten.

"Kayıp, yirmi dört bin gümüş!" dedi Keraban, kasa defterine günlük işlemlerini geçirir gibiydi.

"Buna ikinci bir *güneş gözü* ile karşılık verdim!.."

"Kayıp, otuz iki bin gümüş!"

"Artık savaş başlamıştı" diye devam etti Van Mitten. "Madam Van Mitten kendinde değildi. Kafama iki pahalı, yeni sürgün vermiş soğan yedim..."

"Kayıp, kırk bin gümüş!"

"O da göğüsüne üç lale soğanı yedi!.."

"Kayıp, yetmiş iki bin gümüş!"

"Bu, belki de hiç görülmemiş, gerçek bir lale soğanı yağmuruydu. Yarım saat kadar sürdü. Önce bahçe, ardından sera mahvoldu. Lale koleksiyonumdan geriye hiçbir şey kalmadı!"

"Sonuçta bu size kaça mal oldu?" diye sordu Keraban.

"Homeros'un tutumlu kahramanları gibi birbirimize hakaret etseydik çok daha ucuza gelirdi. Yaklaşık yirmi beş bin florin."

"İki yüz bin gümüş!"[1] dedi Keraban.

---

1 Yaklaşık 50.000 frank.

"Ama ona kim olduğumu gösterdim!"

"Kesinlikle buna değer!"

"Bunun üzerine," diye devam etti Van Mitten, "servetimle ilgili işlemlerin yapılması ve İstanbul'daki bankaya aktarılması için gerekli talimatları verdikten sonra, sadık uşağım Bruno ile Rotterdam'dan kaçtım ve Madam Van Mitten orayı terk etmeden evime adım atmamaya karar verdim... Daha güzel bir dünya için..."

"Lale yetişmeyen bir dünya!" dedi Ahmet.

"Eh, dostum Keraban," dedi Van Mitten, "size iki yüz bin gümüşe mal olan bir inadınız oldu mu hiç?"

Keraban, arkadaşının bu sorusundan biraz rahatsız olmuştu:

"Benim mi?"

"Amcamın da başına böyle şeyler geldi, en azından ben bir tanesini biliyorum," dedi Ahmet.

"Nedir, söyler misiniz lütfen?" diye sordu Hollandalı.

"On parayı ödememekte inat ettiği için Karadeniz'in etrafını dolaşması! Bu sizin lale sağanağından daha pahalıya patlayacak ona!"

Keraban sert bir sesle cevap verdi:

"Neye patlayacaksa patlayacak! Ama bence Van Mitten özgürlüğü için çok da yüksek bir bedel ödemiş sayılmaz. İşte tek bir kadınla evli olmanın sakıncaları! Muhammed bu büyücü cinsi iyi tanıdığı için, ümmetinin istediği kadar kadın almasına izin verdi!"

"Elbette!" dedi Van Mitten. "Bence on kadını idare etmek bir kadınla uğraşmaktan daha kolaydır."

"Daha da kolay olan," diye ekledi Keraban, "hiçbir kadınla uğraşmamaktır!"

Bu tespit üzerine konu kapandı.

Araba bir posta merkezine geldi. Burada atlar değiştirildi ve bütün gece yola devam edildi. Ertesi gün öğlen civarı, çok yorgun olmakla beraber Ahmet'in ısrarları üzerine bir saat bile kaybetmemeye karar veren yolcular, Bolşoy-Kopani ve Kalançak'ı geçtikten sonra, Kırım'ı Güney Rusya'ya bağlayan kıstağın üzerinde, aynı adı taşıyan körfezin içinde bulunan Perekop kasabasına ulaştılar.

Yalta, Kırım.

13
ESKİ TAVRİDA BİR UÇTAN BİR UCA GEÇİLİR VE ORADAN ACABA HANGİ KOŞUMLA ÇIKILIR

Kırım! İtalya'nın en büyülü sahillerinden koparılıp getirilmiş gibi duran, dörtgen, daha doğrusu düzgün olmayan bir eşkenar dörtgen şeklindeki, eskilerin "Tavrida Horsonu" Ferdinand de Lesseps'in* iki çakı darbesiyle adaya dönüştürebileceği yarımada; Doğu Roma İmparatorluğu'yla mücadele eden bütün halkların göz diktiği toprak parçası; milattan altı yüzyıl önce Herakleialıların, sonra birbirlerinin ardı sıra Mithridat'ın, Alanların, Gotların, Hunların, Macarların, Tatarların, Cenevizlilerin hâkim olduğu eski Bosporos Krallığı; II. Mehmed'in imparatorluğuna bağladığı, II. Katerina'nın da 1791'de kati surette Rusya'ya kattığı zengin eyalet!

Tanrıların takdis ettiği, ölümlülerin paylaşamadığı bu bölgenin, mitolojik efsanelerden uzak kalması mümkün olur muydu hiç? Atlantis kavminin muazzam çalışmalarına ait izler Sıvaş bataklıklarında aranmak istenmemiş midir? Eski çağların şairleri, cehennemin bir girişini, üç dal-

---

* Ferdinand de Lesseps (1805-1894): Süveyş Kanalı'nın açılmasını sağlayan Fransız diplomat ve girişimci –çn.

gakıranı Kerberos'un* üç başını andıran Kerberian Burnu'nun yakınlarına yerleştirmek istememişler midir? Agamemnon ile Klytaimnestra'nın Diana rahibesi olan kızları İphigenia, rüzgârların Parthenium Burnu kıyılarına savurduğu kardeşi Orestes'i Tavrida'da iffetli tanrıçaya neredeyse kurban edecek değil miydi?

Güney bölgesiyle çorak takımadaların hepsine tek başına bedel olan Kırım, bin beş yüz metrelik sofrasında, Olimpos'un bütün tanrılarına şölen düzenleyebilecek Çadırdağı'yla; yeşil örtüsü denize kadar uzanan yabani kestane, servi, zeytin, erguvan, badem, sarısalkım ağaçlarının amfiteartr gibi yükseldiği ormanlarıyla Puşkin'in şiirlerinde anlattığı çağlayanlarıyla, Karadeniz'den Kuzey Buz Denizi'ne uzanan bu tacın en güzel mücevheri değil miydi? Kuzeyli Rusların kutup kışının haşin soğuklarına karşı sığınak aramak için geldikleri gibi, güneyli Ruslar da yazın kurutucu rüzgârına karşı korunak bulmak için bu ılımlı iklime gelmiyorlar mıydı? Tavrida'nın güney ucunda, Karadeniz'in dalgalarına bir koçbaşı gibi uzanan Aya Burnu etrafında, şatolardan, villalardan, sayfiye evlerinden oluşan koloniler; Yalta; Prens Voronsov'un mülkiyetindeki Alupka, dışarıdan derebeylik zamanını, içeriden Doğu'nun hayal âlemini yansıtan malikâne; Kont Ponyatovski'ye ait olan Kızıltaş; Prens Andre Galitzin'in mülkiyetindeki Arteki, imparatorluk mülkleri Marsanda, Orkanda, Eriklik; bol kaynakları, kabına sığmaz su-

---

* Kerberos: Yunan mitolojisinde cehennemin bekçisi olan çok başlı canavar –çn.

ları, kış bahçeleriyle Rus imparatoriçesinin en gözde inziva mekânı olan olağanüstü Livadya Sarayı, hepsi burada bulunmuyor muydu?

Alupka, Kırım.

Öyle görünüyordu ki bu toprak parçasında, Asya ile Avrupa'nın içinde buluştuğu bu gerçek mikrokozmosta, en meraklı, en duygusal, en sanatçı, en romantik ruh bile arzularını tatmin

edecek bir şeyler bulurdu. Tatar köyleri, Rum kasabaları, cami ve minareleriyle, müezzin ve dervişleriyle Doğu şehirleri, Rus manastırları, han sarayları, duygusal maceraların yaşandığı tenhalar, hac yolculuklarının yapıldığı kutsal yerler burada toplanmıştı. Karaim boyunun yaşadığı Musevi Dağı buradaydı. Kıyamet gününde sûr sesiyle, milyarlarca ruhun yargılanmak üzere toplanacağı meşhur Kidron Vadisi'nin küçük bir şubesi gibi oyulmuş Yehoşafat Vadisi buradaydı.

Van Mitten burada kim bilir ne harika şeyler görecekti! Garip yazgısının kendisini sürüklediği bu ülkede kim bilir ne izlenimler edinecekti! Ama arkadaşı Keraban gezip görmek için seyahat etmiyordu, Kırım'ın bütün güzelliklerini zaten çok iyi bilen Ahmet ise, ona hızlıca dolaşması için bir saat bile vermedi.

Van Mitten kendi kendine söyleniyordu:

"Yine de belki, bu kadar övülen şu kadim Horson'u geçerken şöyle bir görebilirim."

Fakat hiç de öyle olmayacaktı! Araba en kısa yoldan giderek, eski Tavrida'nın orta ve güney bölgelerine uğramaksızın kuzeydeki, güneybatıya uzanan eğri hattı takip edecekti.

Ancak bu güzergâh, Hollandalı'nın fikrinin bile sorulmadığı bir toplantı sonucunda değiştirildi. Nasıl Kırım geçilerek Azak Denizi'nin etrafından dolaşarak –bu dairesel yolculuğu en azından yüz elli fersah uzatırdı bu yol– kaybedilecek zamandan tasarruf ediliyorsa, Perekop'tan doğruca Kerç Yarımadası'na gidilerek, güzergâh biraz daha kısaltılmaktaydı. Yenikale Boğazı'nın karşı tarafın-

da ise Taman Yarımadası, Kafkasya sahillerine kadar rahat bir geçiş sağlıyordu.

Araba, Kırım'ın bir portakal ağacının dalında dev bir portakal gibi sallandığı daracık kıstaktan geçiyordu. Bir yanda Perekop Koyu, diğer yanda, Tavrida suları ve Geniçesk açıklığının kanal görevi yaptığı Azak Denizi sularıyla beslenen, iki milyar metrekarelik geniş su birikintisi, daha çok "Çürük Deniz" adıyla bilinen Sıvaş bataklığı bulunuyordu.

Buradan geçerken yolcular, ortalama derinliği bir metreden fazla olmayan ve tuzluluk oranı yer yer doyma noktasında bulunan Sivaş bataklığını incelediler. Kristalize olmuş tuzun doğal olarak çökmesi durumunda, bu Çürük Deniz, yeryüzünün en verimli tuzlalarından biri olabilirdi.

Fakat Sıvaş boyunca gitmenin koku alma duyusu açısından hiç de hoş olmadığını belirtmek gerek. Havaya bir oranda sülfihidrik asit karışıyor, buraya giren balıklar ise çok kısa bir süre içinde ölüyordu. Filistin'deki Lût Gölü'nün bir eşi gibiydi burası.

Aleksandrof'tan Sivastapol'a inen demiryolu hattı bu bataklığın ortasından geçiyordu. Zaman zaman Çürük Deniz'in ağır sularıyla yıkanan rayların üzerinden kayan lokomotiflerin çıkardığı kişnemeye benzer sesleri, kulak patlatan düdükleri, Keraban Ağa gecenin içinde dehşetle duyuyordu.

Ertesi gün, 31 Ağustosta, gün boyu yemyeşil kırların ortasından yol aldılar. Rüzgârla kıpırdaşan yaprakları bir cıva yağmurunu andıran zeytin ağaçları, yeşilin siyaha çalan bir tonundaki serviler, kocaman kestaneler, uzun kocayemiş ağaçları yol boyunca uzanıyordu. Tepelerin üstünde,

her tarafta, Fransa bağlarınınkinden pek de düşük kalitede olmayan üzümlerin yetiştiği bağ çubukları vardı.

Bu arada, Ahmet'in rubleleri müsrifçe dağıtması sayesinde at bulmak hiç de zor olmuyor, bol bahşiş alan arabacılar en kısa yoldan gidiyordu. Akşamüstü Dorte kasabası geçilmiş ve birkaç fersah ileride tekrar Çürük Deniz kıyılarına gelinmişti.

Bu bölgede, bu garip lagün, Azak Denizi'nden sadece deniz kabuğu yığınından oluşan, fazla yüksek olmayan kumdan bir dil ile ayrılıyordu, bunun ortalama genişliği çeyrek fersah kadardı.

Bu dil Arabat'ın oku ya da Arabat Beli adını taşıyordu. Güneyde aynı adı taşıyan köyden, kuzeyde, anakaradaki Geniçesk'e kadar uzanıyor, daha önce de söylendiği gibi, bu bölgede Azak Denizi sularının girmesine imkân verecek, sadece üç yüz ayaklık bir geçit bırakıyordu.

Güneşin doğuşuyla birlikte Keraban Ağa ve beraberindekileri kuşatan nemli, kalın, sağlıksız sis tabakası, güneş ışınlarının etkisiyle yavaş yavaş dağıldı.

Kırlar hem ıssız hem ağaçsızdı. Etrafta serbestçe atlayan kocaman hecin develeri Arap çöllerini hatırlatıyordu. Hiç demir kullanılmadan tamamıyla tahtadan yapılmış yük arabaları, ziftli dingillerinin üzerinde, sağır edici gıcırtılar çıkararak geçiyorlardı. Bütün bunlar oldukça ilkel bir görünüm arz etmekle beraber, köy evlerinde, çiftliklerde Tatar misafirperverliği bütün cömertliğiyle devam ediyordu. İsteyen herkes buralara girer, ev sahibinin sofrasına oturur, arkası kesilmeyen

ikramlardan dilediğince yer içer ve bütün bunlar karşılığında bir kuru teşekkür edip giderdi.

Yolcuların, yakında tarihe karışması muhtemel bu eski gelenekleri asla suiistimal etmediklerini söylemeye gerek yok. Her zaman ve her yerde bir miktar ruble bıraktılar. Uzun yolun verdiği yorgunlukla bitkin düşmüş olan atlar, okun güney ucundaki Arabat kasabasında durdu.

Burada, kumun üzerinde bir kale yükseliyor, kalenin eteklerindeyse, karman çorman inşa edilmiş evler bulunuyordu. Her tarafta, karayılanların toplanma yeri olan rezene yığınları, çok verimli karpuz bostanları vardı.

Araba oldukça hoş görünüşlü bir hanın önünde durduğunda saat akşamın dokuzuydu. Kabul etmek gerekir ki, burası bölgenin en iyi yeriydi. Horson'un bu ücra köşelerinde fazla müşkülpesent olmanın gereği yoktu.

"Oğlum Ahmet," dedi Keraban Ağa, "ne zamandır, posta menzilleri dışında hiçbir yerde konaklamadan gece gündüz yol alıyoruz. Han yatağı bile olsa birkaç saatliğine bir yatağa uzansam hiç de fena olmayacak."

"Buna ben de çok memnun olacağım" dedi Van Mitten belini doğrultarak.

"Ne, on iki saat kaybedelim mi istiyorsunuz! Altı haftalık bir yolculukta on iki saat!" diye bağırdı Ahmet.

Keraban kendisine çok yakışan, biraz saldırgan bir ses tonuyla sordu:

"Bu konuda tartışalım mı istiyorsun?"

"Hayır, amca hayır!" diye cevap verdi Ahmet. "Eğer dinlenmeye ihtiyacınız varsa..."

"Evet! Dinlenmek istiyorum, zannederim Van Mitten ve Bruno da istiyorlardır, Nizib'in zaten canına minnet!"

Bruno lafa karıştı:

"Keraban Ağa, bu şimdiye kadar ileri sürdüğünüz en iyi fikir, hele bir de iyi bir akşam yemeği bizi güzel bir uykuya hazırlarsa!"

Bruno çok yerinde bir tespitte bulunmuştu. Arabadaki erzak bitmek üzereydi. Bölgenin önemli bir şehri olan ve yarımadayla aynı adı taşıyan Kerç'e ulaşmadan bu yiyeceklere dokunmamaları gerekiyordu. Burada istedikleri kadar yiyecek ikmali yapabilirlerdi.

Arabat Hanı'nın yatakları iyi kötü idare edebilecek durumda olsa da, maalesef mutfağı çok zayıftı. Yılın hiçbir mevsiminde, Tavrida'nın ücra köşelerinde maceraya atılan pek fazla turist yoktu. Arabat Hanı'nın asıl müşterileri, atları ya da arabaları Kerç-Perekop arasında sık sık gelip giden birkaç esnafla buz tüccarından ibaretti. Bunlar da, sert yatakta yatmaktan şikâyet etmeyen, ne bulurlarsa onu yiyen kalender insanlardı.

Keraban Ağa ve yanındakiler bu kadar zayıf bir menüden pek de hoşnut kalmadılar. Yemek, milli yemek olan tavuklu pilavdan oluşuyordu, ama içinde tavuktan çok pirinç ve beyaz etten çok kemik vardı. Üstelik tavuk öyle kart, öyle sertti ki, Keraban Ağa'yı bile zorladı. Ancak inatçı şahsiyet, güçlü azıdişleri sayesinde, bu şartlar altında bile geri adım atmadı.

Bu ana yemeğin ardından, pilavın yutulmasını kolaylaştırmak için yoğurt geldi, sonra da o bölgede katlama adıyla bilinen lezzetli yufka ekmekleri.

Bruno ve Nizib efendilerinden daha kötü durumdalardı. Her ne kadar çeneleri, en sert tavuğun bile hakkından gelebilecek olsa da buna fırsat bulamadılar. Onların masasına pilavdan sonra, uzun süre ateşte kalıp simsiyah olmuş, isli bir ocak kapağını hatırlatan bir madde getirildi.

"Nedir bu?" diye sordu Bruno.

"Bilemiyorum," dedi Nizib.

"Nasıl bilemezsiniz? Siz buralı değil misiniz?"

"Değilim."

"Türk olduğunuza göre, hemen hemen buralı sayılırsınız. Haydi ahpap, şu kurutulmuş köselenin tadına bakın ve fikrinizi söyleyin!"

Yumuşakbaşlı bir adam olan Nizib, güzel dişleriyle söz konusu köseleden bir parça ısırdı.

"Nasıl?" diye sordu Bruno.

"Güzel olmadığı kesin! Ama yenebiliyor!"

"Evet Nizib, açlıktan ölmek üzereysen ve yiyecek bir şey de yoksa..."

Bruno, zayıflamamak için her şeyi tehlikeye atmayı göze almış biri olarak, da bu acayip şeyin tadına baktı.

Bu ancak birkaç bardak biranın yardımıyla yutulabilirdi, iki arkadaş da böyle yaptılar.

Fakat Nizib birdenbire bağırdı:

"Allahım yardım et!"

"Ne oldu Nizib?"

"Ya bu yediğim domuz etiyse?.."

"Domuz eti mi?" dedi Bruno. "Ah, haklısınız Nizib, sizin gibi iyi bir Müslümanın bu nefis fakat murdar hayvandan yememesi gerekir. Bana kalırsa, eğer bu ne olduğu belirsiz yemek domuz etiyse, yapabileceğiniz tek bir şey var..."

"Nedir o?"

"Yemiş olduğunuz domuzu sakince sindirmek!"

Ancak bu, dini kurallara çok bağlı olan ve vicdanını son derece rahatsız hisseden Nizib'in içini rahatlatmaya yetmedi. Bruno, meselenin aslını öğrenmek için hanın sahibiyle konuşmak zorunda kaldı.

Böylece yüreğine su serpilen Nizib, hiçbir vicdan azabı olmaksızın sindirimine devam etti. Çünkü bu meçhul yemek et bile değildi, şebak denen bir tür balıktı. Dülgerbalığı gibi ikiye ayrılıp güneşte kurutulan, ocağın üstünde tütsülenen ve neredeyse çiğ yenen balık, Azak Denizi'nin kuzeydoğusunda bulunan Rostov limanından bütün sahile büyük miktarlarda ihraç ediliyordu.

Sonuçta, efendiler de uşaklar da Arabat Hanı'nın bu basit yemeğiyle yetinmek zorunda kaldılar. Yatak onlara arabanın döşemelerinden daha sert gibi geldi, ama en azından bozuk yolların sarsıntılarıyla hoplayıp zıplamıyordu. Bu pek de rahat olmayan odalarda çektikleri uyku, önceki günlerin yorgunluğunu atmalarına yetti.

Ertesi gün, 2 Eylül'de, güneş doğar doğmaz Ahmet kalktı ve atları değiştirmek için posta merkezi aramaya başladı. Uzun ve zorlu bir yoldan gelmiş olan önceki günün atları, en azından yirmi dört saat dinlenmeden tekrar yola çıkacak durumda değildi.

Ahmet, arabayı hana koşumlu olarak götürmek niyetindeydi, böylece amcasının ve Van Mitten'in Kerç Yarımadası'na doğru yola koyulmaları için arabaya binmekten başka yapacakları bir şey kalmayacaktı.

Çatısı, kontrbas sapına benzeyen tahtalarla süslü posta merkezi kasabanın uç tarafındaydı. Ama ortalıkta hiç at görünmüyordu. Ahır bomboştu, servet bile verilse buradan at temin etmek mümkün değildi.

Bu aksilikten dolayı ümitsizliğe düşen Ahmet hana geri döndü. Keraban Ağa, Van Mitten, Bruno ve Nizib, yola çıkmak için hazırlanmış, arabanın gelmesini bekliyorlardı. Hatta içlerinden biri –kim olduğunu söylemeye gerek yok– sabırsızlanmaya başlamıştı bile.

"Hayrola Ahmet," diye bağırdı, "elin boş geliyorsun? Arabayı almak için posta merkezine bizim mi gitmemiz gerekiyor?"

"Maalesef boşa zahmet etmiş olursunuz amca," dedi Ahmet, "tek bir at bile yok!"

"At yok mu?.." dedi Keraban.

"Ancak yarın temin edebileceğiz."

"Ancak yarın mı?.."

"Evet! Bu da demektir ki yirmi dört saat kaybedeceğiz."

"Yirmi dört saat kaybetmek mi!" diye haykırdı Keraban. "Ne on, ne beş, ne de bir saat kaybedeceğim!"

Hollandalı, sinirlenmeye başlamış olan arkadaşına döndü:

"Ama, ya at yoksa?.."

"Olacak!" dedi Keraban Ağa ve işareti üzerine herkes onu takip etmeye başladı.

On beş dakika sonra, posta merkezinin kapısının önündeydiler.

Posta merkezinin sahibi, kendisinde olmayan bir şeyi vermeye kimsenin zorlayamayaca-

ğını iyi bilen biririnin kayıtsızlığıyla eşikte duruyordu.

Keraban, pek de sakin olmayan bir sesle sordu:

"Hiç atınız yok mu?"

"Yalnızca dün gece sizin getirdiğiniz atlar var, onlar da yürüyemez" diye cevap verdi posta merkezinin sahibi.

"Ahırınızda neden at yok söyler misiniz?"

"Çünkü atların hepsini, Kerç'e, oradan da Kafkaslar'ı geçerek Poti'ye gidecek olan bir Türk ağası aldı."

"Bir Türk ağası demek!" diye bağırdı Keraban. "Şu Avrupa modasına uyanlardan biridir muhakkak! İşte bak, İstanbul sokaklarının bunlarla dolduğu yetmiyormuş gibi, Kırım yollarında da karşımıza çıkıyorlar! Kimmiş bu?"

"Sadece adının Saffar Ağa olduğunu biliyorum o kadar" dedi sakince posta merkezinin sahibi.

Keraban, aşağılayıcı bir ses tonuyla sordu:

"Peki, neden elinizdeki bütün atları bu Saffar Ağa'ya verdiniz?"

"Çünkü bu yolcu buraya dün sabah, sizden tam on iki saat önce geldi, elimde kullanıma hazır atlar vardı, onu reddetmem için hiçbir sebep yoktu."

"Tam tersi, vardı!"

"Var mıydı?" dedi posta merkezinin sahibi.

"Elbette vardı, çünkü ben geliyordum."

Böyle bir lafa ne cevap verebilirdi? Van Mitten araya girmeye çalışınca Keraban onu elinin tersiyle itti. Posta merkezinin sahibi ise, Keraban Ağa'ya müstehzi bir bakış attıktan sonra içeri girmek üzereydi ki, onun sesini duyunca durdu:

"Her neyse! Atınız olsun olmasın bizim hemen gitmemiz lazım!"

"Hemen mi?" dedi posta merkezinin sahibi. "Size tekrar söylüyorum, elimde at yok."

"Bulun o zaman!"

"Arabat'ta at yok."

Keraban kendini kaybetmeye başlamıştı:

"İki tane at bulun, ya da bir tane, ya da yarım, ama bulun!"

Her zaman ortalığı yatıştırmaya çalışan Van Mitten usulca araya girdi:

"Ya eğer at yoksa?.

"Olması lazım!"

"Belki bize katır bulabilirsiniz?" dedi Ahmet.

"Olur, katır da olur, katırla da yetiniriz!" dedi Keraban Ağa.

"Bu civarda hiç katır görmedim," diye cevap verdi posta merkezinin sahibi.

Bruno Keraban'ı işaret ederek efendisinin kulağına eğildi:

"Bugün bir tane gördü işte, hem de meşhur bir tane."

"O zaman eşek?" dedi Ahmet.

"Ne eşek, ne katır!"

"Eşek de mi yok!" diye bağırdı Keraban. "Siz benimle dalga mı geçiyorsunuz posta merkezi sahibi olacak efendi! Nasıl olmaz, memlekette eşek nasıl olmaz! Her ne olursa olsun arabaya koşacak hiçbir şey yok mu burada!"

İnatçı şahsiyet bir yandan böyle konuşurken, bir yandan da sağa sola öfkeli bakışlar atıyordu. Kapının önünde bir düzine kadar insan toplanmıştı.

"Arabayı bunlara çektirebilir!" dedi Bruno.

"Evet, ya onlara ya bize!" diye cevap verdi efendisini iyi tanıyan Nizib.

Bu arada, ortada ne at, ne katır, ne eşek olduğundan, yola çıkamayacakları aşikârdı. Bu da yirmi dört saatlik bir gecikmeye razı olmak demekti. Bu duruma amcası kadar canı sıkılan Ahmet, yine de bu mutlak imkânsızlığı ona anlatmaya çalışıyordu ki, tam bu sırada Keraban Ağa bağırdı:

"Bana koşum hayvanı bulana yüz ruble!"

Arabat'ın yerlileri arasında bir kıpırdanma oldu. İçlerinden biri, kendinden emin bir tavırla öne çıktı:

"Ağam, bende iki tane satılık hecin devesi var."

"Alıyorum!" diye cevap verdi Keraban.

Bir posta arabasına hecin devesi koşulduğu görülmüş şey değildi. Bu sefer görülecekti.

Bir saate kalmadan alışveriş tamamlandı ve epeyce para ödendi. Ama bunun bir önemi yoktu! Keraban Ağa icabında iki katını da öderdi. İki hayvan arabanın okuna bağlanarak iyi kötü arabaya koşuldu, yüklü bir bahşiş vaadiyle arabacı olmaya ikna edilen hayvanların eski sahibi bunlardan birinin kamburuna oturdu, hallerinden son derece memnun yolcularıyla araba, Arabat halkının hayretli bakışları arasında, tuhaf koşumuyla hızla Kerç yolunu inmeye başladı.

Akşam olduğunda, Arabat'ın on iki fersah ilerisindeki Argin kasabasına kazasız belasız ulaşmışlardı.

Argin'deki posta merkezinde de at yoktu, Saffar Ağa buradan da geçmişti. Develerin dinlenmesi için burada bir gece kalmaya karar verdiler.

Ertesi gün, 3 Eylül'de, araba aynı şartlar altında yola çıktı. Gün boyu, Argin-Mariental arasındaki on yedi fersahlık mesafeyi kat edip geceyi orada geçirdiler, şafakla birlikte yine yola koyulup on iki fersahlık bir yolculuktan sonra gece kazasız belasız Kerç'e ulaştılar ama, koşumlardaki, bu tür hizmetler için eğitilmemiş güçlü hayvanlar yüzünden sert sarsıntılara maruz kaldılar.

Sonuçta, 17 Ağustos'ta yola çıkan Keraban Ağa ve arkadaşları, 19 günlük bir seyahatten sonra, yollarının yedide üçünü tamamlamışlardı, yani yaklaşık yedi yüz fersahın üç yüz fersahını, iyi bir ihtimalle, yolun geri kalan kısmını yirmi altı günde alabilirlerse, istenen tarih olan 30 Eylül'de Karadeniz turunu tamamlamış olacaklardı.

"Yine de," dedi Bruno efendisine, "bu işin sonu kötü bitecek gibi bir his var içimde!"

"Dostum Keraban için mi?"

"Dostunuz Keraban ya da ona eşlik edenler için!"

14
KERABAN AĞA COĞRAFYASININ YEĞENİ AHMET'İN ZANNETTİĞİNDEN DAHA KUVVETLİ OLDUĞUNU GÖSTERİR

Kerç şehri Tavrida'nın doğu ucunda, aynı adı taşıyan yarımadada yer alır. Dil şeklindeki bu toprak parçasının kuzey kıyısında, bir hilal gibi uzanır. Vaktiyle üzerinde akropol bulunan tepe, şehrin üzerinde azametle yükselir: Bu Mithridates Tepesi'dir. Romalıların onları Asya topraklarından kovan korkunç ve amansız düşmanının, bu gözüpek komutanın, bu çok dil bilen dil ustasının, bu efsanevi zehir uzmanının adını taşıyan tepe, bir zamanlar Bosporos Krallığı'nın başkenti olan şehrin ön tarafında yerini alır. Bu Pontos kralının, bu korkunç Eupator'un, zehre alışkın demirden vücudunu boş yere zehirlemeye çalışıp başaramayınca, bir Galat askerinin kılıcına hedef ettiği yer burasıdır.

Yarım saatlik mola esnasında, Van Mitten'in arkadaşlarına karşı bir vazife bilerek anlattığı kısa tarih dersi işte böyleydi. Keraban bunun üzerine şöyle bir yorum yaptı:

"Mithridates beceriksizin biriydi!"

"Neden?" diye sordu Van Mitten.

"Gerçekten kendini zehirlemek isteseydi, bizim Arabat Hanı'nda akşam yemeğine gitmesi yeterdi."

Hollandalı bunun üzerine, güzel Monime'nin kocasına övgüye devam etmeye gerek görmedi, ama kendisine verilecek olan birkaç saatte başkenti gezmeye kendi kendine söz verdi.

Araba; çoğunluğu Yahudi olmak üzere, Tatarlardan, Rumlardan hatta Ruslardan oluşan on iki bin nüfuslu bu melez şehrin içinden, tuhaf koşumuyla, halkın şaşkın bakışları arasında geçti.

Konstantin Oteli'ne varır varmaz Ahmet'in ilk işi, ertesi sabah için at bulup bulamayacağını soruşturmak oldu. Bu sefer posta merkezinin ahırında istediği kadar at olduğunu öğrenince rahat bir nefes aldı.

"Neyse ki, Saffar Ağa buradaki bütün atları almamış!" dedi Keraban.

Ahmet'in pek de sabırlı olmayan amcası, gideceği yollardan daha önce geçip atları toplayan bu can sıkıcı adama kin duymaktan kendini alamıyordu.

Artık develere ihtiyaç kalmadığı için, Keraban Ağa onları, Yenikale Boğazı'na giden bir kervan reisine sattı, ama o fiyata o develerin ancak ölüsü alınırdı. Zaten kin tutmakta olan Keraban Ağa, kafasında bu ciddi zararı da derhal Saffar Ağa'nın eksi hanesine yazdı.

Saffar Ağa artık Kerç'te olmadığı için, şüphesiz rakibiyle girişeceği, çok büyük bir tartışmadan kurtulmuştu. İki gün önce, Kafkasya'ya doğru yola çıkmak üzere şehirden ayrılmıştı. Ne mutlu ki böylece, sahil yolunu takip etmeye karar vermiş olan yolcuların önünden gitmiş olmayacaktı.

Konstantin Oteli'nde güzel bir yemek ve rahat odalar, efendilere de uşaklara da daha önceki sı-

kıntıları unutturdu. Ahmet de Odessa'ya bir mektup yazıp yolculuğun olması gerektiği gibi gittiğini bildirdi.

5 Eylül'e denk düşen ertesi gün saat onda yola çıkmaya karar vermişlerdi. Kendine saygılı bir adam olan Van Mitten, şehri gezmek için sabah güneşle birlikte uyandı. Bu sefer, Ahmet de ona eşlik etmeye hazırdı.

İkisi birlikte, başıboş köpeklerle dolu geniş Kerç sokaklarının taş döşeli kaldırımlarında yürümeye başladılar. Bayağı işleri üstlenen ve bu köpekleri tepelemekle görevli bir Çingene elinde sopayla dolaşıyordu. Ancak zalim adam gecenin bir kısmını içmekle geçirmişti besbelli, zira Hollandalı ile Ahmet bu tehlikeli hayvanların dişlerinden kendilerini zor kurtardılar.

Koyun iç tarafındaki sahilin dönemecini takip eden, boğazın kıyılarına kadar uzanan, denizin üzerindeki taş rıhtım daha rahat dolaşmalarını sağladı. Burada hükümet konağı ve gümrük binası yükseliyordu. Sular sığ olduğu için gemiler biraz daha açıkta demirlemişti. Kerç limanı, karantina yerinin biraz ilerisinde, gemilere çok uygun bir demirleme yeri sağlıyordu. Şehrin 1774'te Rusya'ya terk edilmesinden sonra burası son derece ticari bir limana dönüşmüştü. Burada, Perekop tuzlalarından elde edilen tuzun depolandığı geniş bir antrepo da bulunuyordu.

Van Mitten, üzerinde, Kerç taşrasında çok sayıda bulunan tümülüslerin ganimetleriyle süslü Yunan tapınağının –antik akropolün yerini alan tapınağın– bulunduğu Mithridates Tepesi'ni göstererek, "Buraya çıkacak vaktimiz var mı?" dedi.

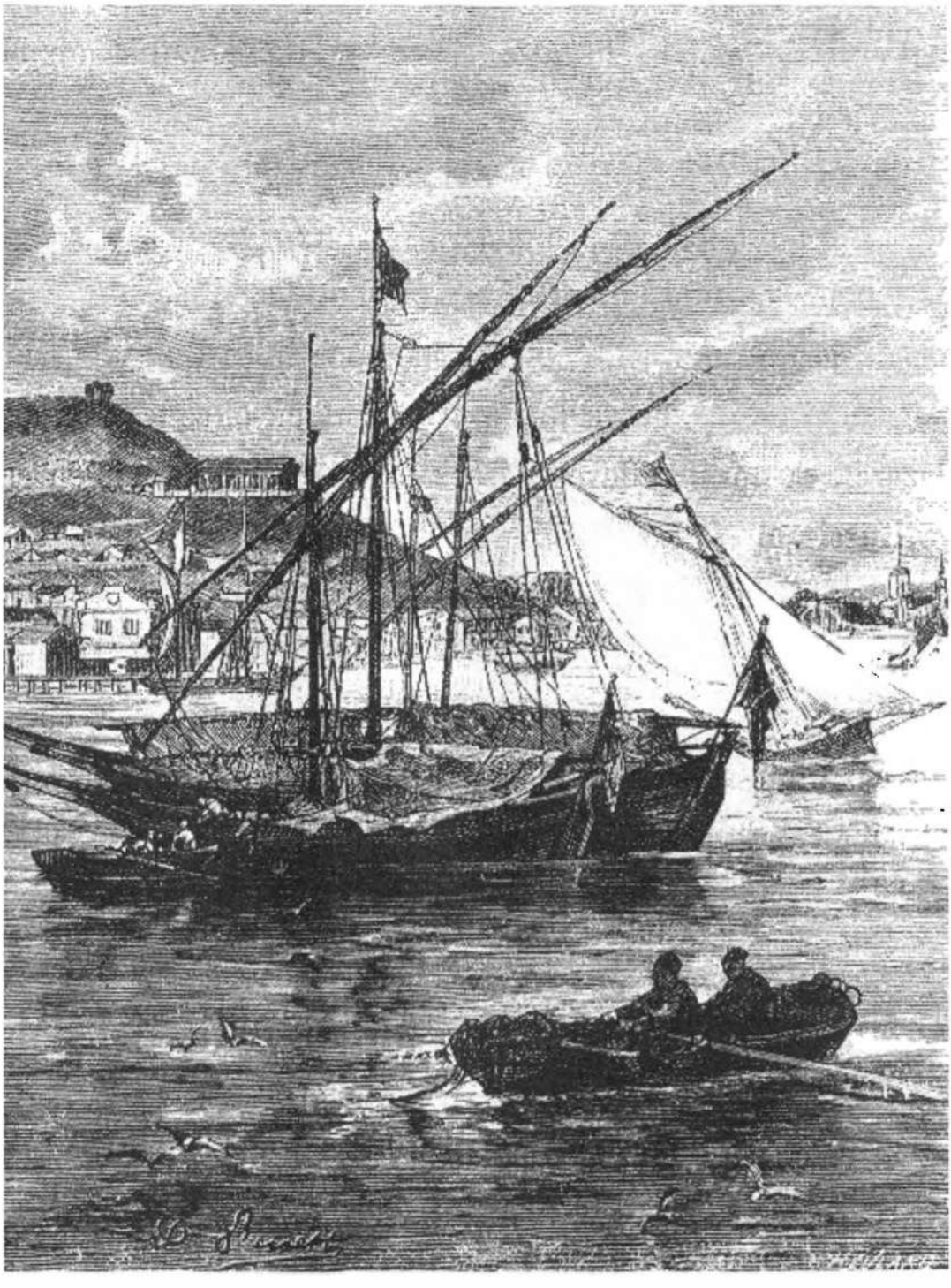

"Keraban Amca'yı bekletmek gibi bir riske girmemek lazım," diye cevap verdi Ahmet.

Van Mitten güldü, "Ne de yeğenini!" dedi.

"Doğrusu," dedi Ahmet, "yolculuk boyunca, Üsküdar'a ulaşmaktan başka bir şey düşünmüyorum! Beni anlıyorsunuz değil mi Mösyö Van Mitten?"

"Anlıyorum genç dostum," diye cevap verdi Hollandalı, "ama yine de, Madam Van Mitten'in kocası olarak sizi anlamasam yeridir!"

Rotterdam'daki evlilik hayatının fazlasıyla doğruladığı bu düşünce üzerine, ikisi de Mithridates Tepesi'ni tırmanmaya başladılar, arabanın hareketine daha iki saat vardı.

Bu yüksek noktadan bakıldığında, Kerç Koyu'nun manzarası muhteşemdi. Güneyde, yarımadanın uç noktası görülüyordu. Doğuya doğru, Yenikale Boğazı'nın öte tarafında, Taman Koyu'nu çevreleyen iki dil yuvarlak bir şekil alıyordu. Açık gökyüzü, en küçük tepelere kadar kurgan denen eski mezarlarla kaplı bu toprak parçasının bütün doğal özelliklerinin görülmesini sağlıyordu.

Ahmet, otele dönme zamanının geldiğine karar verince, Van Mitten'e, Mithridates Tepesi'nden şehre inen ve çarşı meydanında son bulan parmaklıklarla süslü anıtsal merdiveni gösterdi. On beş dakika sonra, otelin fazlasıyla sakin Tatar sahibiyle boş yere kavga etmeye çalışan Keraban Ağa'nın yanındaydılar. Tam zamanında gelmişlerdi, zira Keraban öfkelenecek bir şey bulamadığı için sinirliydi.

Kerç ticaretinde önemli bir yer tutan Acem atlarının koşulu olduğu araba kapının önündeydi. Herkes yerini aldı, hecin develerinin yorucu koşusunu hiç de aratmayan koşum hayvanları dörtnala yola koyuldu.

Ahmet, boğaza yaklaşırken biraz endişeliydi. Horson'da güzergâhın nasıl değiştiğini hatırladı. Keraban Ağa, yeğeninin ısrarı üzerine, Kırım'ı en kestirme yoldan geçmek için, Azak Denizi'nin etrafını dolaşmaktan vazgeçmişti. Oysaki bütün yol boyunca ayağının hep karada olacağını düşünü-

yor olmalıydı. Ama yanılıyordu ve Ahmet onun bu yanılgısını düzeltmek için hiçbir şey yapmamıştı.

İnsan çok iyi bir Türk, mükemmel bir tütün tüccarı olabilirdi ama bu, iyi coğrafya bildiği anlamına gelmezdi. Ahmet'in amcası, Azak Denizi sularının Karadeniz'e geniş bir açıklıktan, bugün Yenikale Boğazı adını taşıyan antik Bosporus Cimmerius'tan aktığını ve dolayısıyla Kerç Yarımadası'yla Taman Yarımadası arasındaki bu boğazı geçmek gerektiğini bilmiyor olmalıydı.

Oysaki Keraban Ağa'nın denizden hiç hazzetmediğini yeğeni eskiden beri biliyordu. Kendisini boğazın önünde bulduğunda, eğer akıntılar ya da suların sığlığı yüzünden, yirmi mil civarındaki en geniş bölgeden karşıya geçmek zorunda kalırlarsa Keraban Ağa ne diyecekti? Ya inatla buradan geçmeyi reddederse ne olacaktı? Ya Kafkas dağlarının ilk sıralarına kadar Azak Denizi sahilini takip etmek üzere Kırım'ın bütün doğu kıyısını tekrar tırmanmakta ısrar ederse? Yolculuk ne kadar uzayacaktı! Ne kadar çok zaman kaybedilecekti! Ne kadar çok şey tehlikeye atılacaktı! Üsküdar'a 30 Eylül'de nasıl ulaşılacaktı?

Araba yarımada boyunca ilerlerken Ahmet'in aklından işte bunlar geçiyordu. İki saat geçmeden boğaza ulaşmış olacaklardı ve amcası durumun ne olduğunu öğrenecekti. Acaba bu ciddi duruma onu şimdiden hazırlamak uygun olur muydu? Ama konuşmanın tartışmaya, tartışmanın kavgaya dönüşmemesi için ne yapmak lazımdı? Eğer Keraban Ağa'nın inadı tutarsa, hiçbir kuvvet onu fikrinden caydıramazdı ve ne olursa olsun, arabayı tekrar Kerç yoluna dönmeye zorlardı.

Ahmet ne yapacağını bilemiyordu. Hilesini itiraf ederse, amcası zıvanadan çıkabilirdi! Hiçbir şey bilmiyormuş gibi yapıp, kara olması gereken yerde boğazla karşılaşınca şaşırmış gibi görünmek daha iyi değil miydi?

"Allah yardımcım olsun!" dedi Ahmet kendi kendine. Ve tam bir tevekkül içinde, Müslümanların Tanrısı'nın, kendisini bu işin içinden kurtarmasını beklemeye başladı.

Kerç Yarımadası, Akos Surları denen, antik dönemden kalma uzun bir duvarla ikiye ayrılır. Kısmen bu duvarı takip eden yol, şehirden karantina bölgesine kadar iyidir, daha sonra, sahile doğru indikçe bozuk ve kaygan bir hal alır.

Dolayısıyla araba, sabah pek hızlı yol alamadı, böylece Van Mitten, Horson'un bu bölümünü daha iyi tanıma fırsatı bulmuş oldu.

Burası, bütün çıplaklığıyla Rus bozkırlarıydı. Oradan geçen birkaç kervan, Akos surlarının korunaklı bir köşesine, tamamıyla Doğu tarzı bir konaklamanın bütün ilginçliğiyle yerleşiyordu. Her tarafı kaplayan sayısız kurgan, bölgeye pek de eğlenceli olmayan dev bir mezarlık görüntüsü veriyordu. Antikacılar tarafından, dibine kadar kazılmış olan bu mezarlardan çıkan zenginlikler; Etrüsk vazoları, anıt-mezar taşları, eski mücevherler, şimdi tapınağın duvarlarını ve Kerç Müzesi'nin salonlarını süslüyordu.

Öğlen on ikiye doğru, ufukta etrafında dört kule yükselen, kare şeklinde büyük bir yapı belirdi; bu, Yenikale kasabasının kuzeyindeki kaleydi. Güneyde, Kerç Koyu'nun ucunda, Karadeniz sahiline hâkim vaziyetteki Oburum Burnu

bulunuyordu. Buradan sonra boğaz, limanı ya da Taman Koyu'nu oluşturan iki nokta arasında açılıyordu. Uzaklarda, Asya kıyılarında, Bosporus Cimmerius'a dev bir çerçeve oluşturan Kafkaslar'ın ilk çizgileri görülüyordu.

Dostu Keraban'ın denizden hiç hoşlanmadığını iyi bilen Van Mitten, bu boğazın denizin bir kolu olduğunu anlayınca Ahmet'e şaşkın şaşkın bakmaya başladı.

Ahmet ona susmasını işaret etti. Neyse ki amca uyukluyor ve Karadeniz ile Azak Denizi'nin sularının en dar yeri beş altı mil olan bu boğazda birbirine karıştığını görmüyordu.

"Kahretsin!" dedi Van Mitten kendi kendine.

Keraban Ağa'nın birkaç yüzyıl daha sonra dünyaya gelmemiş olması gerçekten esef edilecek bir durumdu. Bu yolculuk o devirde yapılacak olsa, Ahmet'in şimdiki gibi endişelenmesine gerek kalmazdı.

Boğazın kıyılarına kum ve deniz kabukları birikiyor, bu da boğazı daraltıp akıntıyı hızlandırıyordu. Bundan yüz elli yıl önce, Deli Petro'nun savaş gemileri, Azak Denizi'ni kuşatma altına almak için buradan geçebilmiş olsalar da, bugünün ticaret gemileri, güney rüzgârının etkisiyle suların kabarıp on, on iki ayaklık bir derinliğe ulaşmasını beklemek zorundaydılar.

Yıl 1882 idi, 2000 değil ve hidrografik şartları olduğu gibi kabullenmek gerekiyordu.

Bu arada araba, otlar arasındaki toykuşlarını çığlık çığlığa kaçırarak Yenikale'ye ulaşan yokuşu inmişti. Kasabanın en büyük hanının önünde durdu ve Keraban Ağa gözlerini açtı.

"Posta menziline mi geldik?" diye sordu.

Ahmet basit bir cevap verdi:

"Evet, Yenikale posta menzili."

Herkes arabadan inip hana girdi, araba da posta merkezine doğru ilerledi. Buradan sonra, yükleme boşaltma rıhtımına gitmeleri gerekiyordu. Rıhtımda, yaya, atlı, arabalı yolcuları, hatta Avrupa'dan Asya'ya, Asya'dan Avrupa'ya giden kervanları karşıya geçirmekte kullanılan bir sal bulunuyordu.

Yenikale; tuz, havyar, hayvani yağ, yün ticaretinin çok kârlı olduğu bir kasabadır. Neredeyse tamamı Rum olan nüfusun bir bölümü, mersin ve kalkan balıkçığıyla uğraşır. Denizciler, iki Latin yelkeniyle donanmış hafif teknelerle boğazda ve komşu sahillerde kısa seferler yapar. Yenikale, konumu itibariyle stratejik öneme sahiptir, Rusların 1771'de Türklerden aldıktan sonra burayı tahkim etmelerinin sebebi de budur. Burası Karadeniz'e açılan kapılardan biridir ve kapının güvenliğini sağlayan iki anahtar vardır: bir tarafta Yenikale, bir tarafta Taman.

Yarım saatlik bir moladan sonra Keraban Ağa arkadaşlarına gitme zamanının geldiğini söyledi ve salın olduğu rıhtıma doğru ilerlemeye başladılar.

Keraban önce sağ tarafa baktı, sonra sol tarafa baktı ve hayret ifade eden bir ses çıkardı.

Kendini huzursuz hisseden Ahmet sordu:

"Neyiniz var amca?"

Keraban boğazı gösterdi:

"Şu ilerideki, bir ırmak mı?"

Kendisini, amcasının yanılgısını devam ettirmek zorunda hisseden Ahmet cevap verdi: "Evet, ırmak!"

"Bir ırmak!.." diye bağırdı Bruno, ama efendisi ona bu nokta üzerinde fazla ısrar etmemesi gerektiğini işaret etti.

"Ama hayır, bu..." dedi Nizib.

Arkadaşı Bruno'dan kuvvetli bir dirsek darbesi yiyen Nizib cümlesini tamamlayamadı, neredeyse bu hidrografik oluşumun gerçek niteliğini açıklayacaktı.

Keraban Ağa hâlâ yolunu kesen ırmağa bakıyordu:

"Geniş bir ırmak!" dedi.

"Evet... epey geniş... ırmak kabarmış anlaşılan!" diye cevap verdi Ahmet.

Van Mitten genç arkadaşını desteklemeye çalıştı:

"Evet evet, karların erimesiyle kabarmış olmalı!"

Keraban Hollandalıya döndü:

"Karların erimesiyle mi?.. Eylül ayında mı?"

Artık ne dediğinin pek farkında olmayan Van Mitten devam etti:

"Kesinlikle... karların erimesi... eski karlar... Kafkasya karları! "

"Ama ben bu ırmağın üzerinde geçilecek bir köprü göremiyorum!" dedi Keraban.

Ahmet, farazi ırmağın farazi köprüsünü daha iyi görebilmek için iki elini dürbün gibi yapıp gözlerinin önüne tuttu:

"Gerçekten de amcacığım, köprü yok!"

"Fakat bir köprü olması lazım," dedi Van Mitten, "elimdeki rehber bir köprünün varlığından söz ediyor..."

Keraban Ağa kaşlarını çatıp arkadaşının gözlerine baktı:

"Yaa, demek rehberiniz bir köprünün varlığından söz ediyor?.."

Hollandalı kekelemeye başladı:

"Evet... şu meşhur köprü... bilirsiniz... Eukseinos Köprüsü... eskilerin Pontos Eukseinos dedikleri..."

Keraban'ın sözleri, sıkılmış dudaklarının arasından tıslayarak çıkıyordu:

"O kadar eski ki, karların erimesiyle oluşan taşkına dayanamamış olmalı... şu eski karların..."

Van Mitten artık hayal gücünün sınırlarını zorluyordu:

"Kafkasya karları!"

Sonu kesinlikle kötü bitecek bir tartışmaya sebebiyet vermek istemeyen Ahmet, bir kenara çekilmiş amcasına ne cevap vereceğini düşünüyordu.

Keraban, tok bir sesle konuştu:

"Pekâlâ oğlum, köprü olmadığına göre ya da artık olmadığına göre, bu ırmağı nasıl geçeceğiz?"

Ahmet önemsemez bir tavırla cevap verdi:

Herhalde bir geçit yeri buluruz, o kadar az su var ki!"

Ağzını açmasaydı çok daha iyi edecek olan Hollandalı araya girdi:

"Ayaklarımız biraz ıslanacak!"

Keraban bağırmaya başladı:

"Öyleyse Van Mitten, pantolonunuzu sıvayıp nehre girin, biz de arkanızdan gelelim!"

"Ama... ben..."

"Haydi, sıvayın paçalarınızı, haydi!"

Sadık uşak Bruno, efendisini bu kötü durumdan kurtarmak için araya-girmesi gerektiğini hissetti:

"Buna hiç gerek yok Keraban Ağa, ayaklarımızı ıslatmadan geçebiliriz, bir sal var."

"Yaa, demek bir sal var? Suların alıp götürdüğü köprünün, şu meşhur Eukseinos Köprüsü'nün yerine bir sal koymayı düşünmüş olmaları ne kadar da iyi! Neden bir sal olduğunu daha önce söylemediniz? Nerede bu sal?"

Ahmet, rıhtıma yanaşmış olan salı gösterdi:

"İşte şurada amca, hatta arabamız yüklenmiş bile!"

"Sahi mi? Arabamız yüklenmiş demek?"

"Evet, üstelik hayvanlarla birlikte!"

"Hayvanlarla birlikte mi? Kim emir verdi peki?"

"Hiç kimse amca!" diye cevap verdi Ahmet. "Posta merkezi sahibi kendisi götürmüş, her zaman yaptığı gibi..."

"Köprünün yok olmasından beri yani, öyle değil mi?"

"Zaten amcacığım, yola devam etmek için başka çaremiz yok ki!"

"Var oğlum Ahmet, var! Geldiğimiz gibi geri dönüp kuzeyden Azak Denizi'nin etrafını dolaşmak!"

"Bu fazladan iki yüz fersah demek amca! Benim düğünüm ne olacak? Ayın 30'u, son tarihin ayın 30'u olduğunu unuttunuz mu yoksa?.."

"Unutmadım oğlum! Bu tarihten önce dönmüş olacağım. Gidelim!"

Ahmet bir an için müthiş bir heyecan yaşadı. Amcası, yarımadayı geriye doğru tekrar geçmek gibi bir mantıksızlık mı yapacaktı, yoksa sala binerek Yenikale Boğazı'nı mı geçecekti?

Keraban Ağa, sala doğru yürümeye başlamıştı. Van Mitten, Ahmet, Nizib ve Bruno, her an patlama tehlikesi olan şiddetli bir tartışmaya bahane yaratmamak için tek bir kelime etmeden onu takip etmekteydiler.

Keraban rıhtımın üzerinde durdu ve uzun bir dakika boyunca etrafına bakındı.

Arkadaşları da durdu.

Keraban sala bindi.

Ardından arkadaşları da bindi.

Keraban arabanın içine girdi.

Ardından diğerleri de girdi.

Salın halatları çözüldü, kıyıdan ayrıldı ve akıntıyla birlikte karşı kıyıya doğru sürüklenmeye başladı.

Keraban tek kelime etmiyor, diğerleri de onun sessizliğine katılıyordu. Neyse ki su çok durgundu ve mavnacılar, su derinliğinin gerektirdiği şekilde, kâh uzun gönderlerle kâh geniş küreklerle salı idare etmekte hiçbir güçlük çekmiyorlardı.

Bununla beraber, bir an için bir kaza ihtimalinden endişe duyuldu.

Taman Koyu'nun güney ucundan gelen hafif bir akıntı, salı yan tarafından yakalamıştı. Sal bu noktada karaya yanaşacağı yerde, koyun dibine doğru sürüklenme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Bu da, bir fersah yerine beş fersahlık yol kat edilmesine yol açtı. Keraban Ağa'nın sabırsızlığı, yüzünden okunuyordu, her an geri dönüş emri verebilirdi.

Ancak, kalkıştan önce, Ahmet'in ruble kelimesini sıkça kullanarak kulaklarına birşeyler fısıldadığı mavnacılar, ustaca manevralarla sala hâkim oldular.

Böylece, Yenikale Rıhtımı'ndan ayrıldıktan bir saat sonra, yolcular, atlar ve araba, dilin güney ucuna, Rusların Yujnaya-Kossa diye adlandırdığı yere yanaştılar.

Araba zorluk çekilmeksizin karaya indirildi, denizciler de hatırı sayılır miktarda rubleyi cebe indirdi.

Vaktiyle bu dil, iki ada ve bir yarımadadan oluşuyordu, yani iki yerinden kanalla bölünmüş ve burayı arabayla geçmek mümkün değildi. Ama şimdi, bu kesintiler doldurulmuştu. Böylece araba, Taman kasabasını uç noktadan ayıran dört *verst*'i geçebilecekti.

Bir saat sonra, kasabanın girişinde Keraban Ağa, yeğenine bakarak, memnun bir tavırla şunları söyledi:

"Doğrusu, Azak Denizi'nin sularıyla Karadeniz'in suları Yenikale Boğazı'nda hiç de fena bir karışım oluşturmuyor!"

Bundan sonra bir daha asla, ne yeğeni Ahmet'in ırmağından söz edildi, ne de arkadaşı Van Mitten'in Eukseinos Köprüsü'nden!

15
KERABAN AĞA, AHMET, VAN MİTTEN VE UŞAKLARI SEMENDER ROLÜNDELER

Pek güzel olmayan evleri, zamanın renklerini soldurduğu çatıları, çan kulesinin etrafında şahinlerin uçuşup durduğu ahşap kilisesiyle oldukça hüzünlü bir görüntüsü vardır Taman'ın.

Araba hiç durmadan Taman'ın içinden geçip gitti. Van Mitten ne önemli bir yer olan askeri karakolu görebildi, ne Phanagorea Kalesi'ni, ne de Tmutarakan harabelerini.

Kerç nasıl nüfusu ve âdetleri açısından Rum ise, Taman da Kazaktı.* Hollandalı geçerken bu karşıtlığı gözlemleme fırsatı buldu.

Daima en kısa yollardan giden araba, bir saat boyunca Taman Koyu'nun güney sahilini takip etti. Bu kadarı bile, yolcuların, buranın belki de yerkürenin başka hiçbir yerinde rastlanmayacak, olağanüstü bir av bölgesi olduğunu anlamalarına yetti.

Toykuşu sürüleri bir yana, inanılmaz sayıdaki pelikanlar, karabataklar, sukuşları bu bataklıkların üzerine dizilmişti.

"Hiç bunca sukuşunu bir arada görmemiştim," dedi Van Mitten, "bu bataklıkların üzerine gelişigüzel ateş edilse tek bir saçma bile boşa gitmez!"

---

* Değişik etnik grupları içinde barındıran, Slav dilleri konuşan, Türkçede Rus Kazakları da denen insan topluluğu (*Cosaque*) kastedilmektedir –çn.

Hollandalının bu tespiti herhangi bir tartışmaya sebep olmadı, çünkü Keraban Ağa'nın avcılıkla hiçbir ilgisi yoktu, Ahmet'in de aklı tamamen başka yerdeydi.

Araba sahili sol tarafta bırakıp güneydoğuya doğru dönerken, atlardan korkan ördeklerin havalanmasıyla bir tartışma başlar gibi oldu.

"İşte bir grup ördek!" diye bağırdı Van Mitten. "Hatta bir alay!"

Keraban omuzlarını silkti:

"Bir alay mı? Ordu diyeceksiniz neredeyse!"

"Valla haklısınız, rahat yüz bin ördek var!" diye devam etti Van Mitten.

"Yüz bin ördek!" diye haykırdı Keraban. "İki yüz bin deseydiniz bari!"

"Evet, iki yüz bin."

"Hatta üç yüz bin bile diyebilirim Van Mitten ve yine de gerçek rakamın altında kalmış olurum."

Hollandalı, arkadaşını ördeklerin sayısını bir milyona çıkarmak konusunda tahrik etmemek için dikkatlice cevap verdi:

"Haklısınız dostum Keraban."

Ama sonuçta Van Mitten haklıydı. Yüz bin ördek vardı! Koyun üzerine devasa bir gölge düşüren, kuşlardan müteşekkil harikulade bir bulut güneşe doğru ilerliyordu.

Hava güzel, yol düzgündü. Atlar hızla ilerliyordu ve hayvan değiştirmek için beklemeleri gerekmedi. Yarımadanın yollarında, önlerinden giden bir Saffar Ağa yoktu.

Gece yaklaşıyordu, bütün geceyi, ufukta hayal meyal görülen Kafkas Dağları'nın ilk sıralarına doğru yol almakla geçireceklerdi. Kerç Oteli'nde

bir gece geçirildiğine göre, hiç kimse otuz altı saatten önce arabadan inmeyi düşünecek değildi.

Bununla beraber, akşama doğru, yemek saati geldiğinde, aynı zamanda han da olan bir posta menzilinin önünde durdular. Kafkas sahillerinde kaynakların ne durumda olduğunu, kolaylıkla yiyecek bulup bulamayacaklarını çok iyi bilmiyorlardı, dolayısıyla Kerç'te edindikleri erzağı tasarruflu kullanmaya özen göstermeleri gerekiyordu.

Han vasat bir yerdi ama yiyecek boldu, bu konuda şikâyet edecek bir şey yoktu.

Yalnız, ilginç bir ayrıntı vardı ki, o da han sahibinin, ya doğal bir güvensizlik sebebiyle ya da memleketin âdeti olduğu için yiyecekleri getirdikçe parasının hemen ödenmesini istemesiydi.

Ekmeği getirir getirmez:

"On kopek"[1] dedi.

Ve Ahmet on kopeği hemen vermek zorunda kaldı.

Yumurtaları getirir getirmez:

"Seksen kopek" dedi.

Ve Ahmet istenen seksen kopeği ödemek zorunda kaldı.

Kvas* için şu kadar, ördek için bu kadar, tuz için şu kadar, biber için bu kadar!

Ve Ahmet hepsini hemen ödedi.

Masa örtüsü, peçeteler, sandalyeler, bıçaklar, bardaklar, kaşıklar, çatallar, tabaklar için de aynı şey devam etti.

Bu durum, tahmin edilebileceği gibi Keraban

---

1 Kopek, dört santim değerinde bir bakır paradır.

* Rus köylülerinin yaptıkları, hafif alkollü, mayalı bir tür içki –çn.

Ağa'nın canını sıkmakta gecikmedi. Öyle ki, akşam yemeği için gerekli olan bütün araç gereci, Van Mitten'in takdirini kazanacak kadar soğukkanlı olan han sahibinin hiçbir itirazı olmaksızın toptan satın aldı.

Yemek bittikten sonra Keraban, almış olduğu araç gereci yüzde elli zararla geri sattı.

"Hazmetme parası istemediğine dua edin!" dedi. "Ne adam! Osmanlı İmparatorluğu'na maliye nazırı olsa yeridir! Buna kalsa Boğaz'daki kayıkların her kürek darbesine vergi koyar!"

Fakat iyi bir yemek yemişlerdi ve Bruno'nun belirttiği gibi bu çok önemliydi. Yola koyulduklarında gece olmuştu bile; karanlık, mehtapsız bir geceydi.

Bilinmeyen bir ülkede, koyu karanlığın içinde, kasabaların birbirine çok uzak olduğu, tek tük çiftliklerin oraya buraya dağıldığı bozkırın ortasında, tırıs giden atlarla sürüklendiğini hissetmenin garip ama büyüleyici bir duygusu vardı. Atların çıngırakları; ahenkli nal sesleri, kumlu zemindeki tekerlek gıcırtıları; yağmurların çukurlaştırdığı yoldaki tekerlek darbeleri, arabacının kamçısının şaklamaları; ağaçların, taş blokların, toprakla doldurulmuş şosenin üzerindeki işaret kazıklarının birbirlerine girdiği, yolun dümdüz olduğu yerlerde karanlığın içinde kaybolan fener ışıkları; bunların hepsi, çok az yolcunun kayıtsız kalabileceği tuhaf bir gürültüler ve hızlı görüntüler yumağı oluşturuyordu. Bu gürültüler, bu görüntüler, onlara düşsel bir parıltı veren uykuyla uyanıklık arasında duyuluyor, görülüyordu.

Keraban Ağa ve beraberindekiler, çok yoğun olarak hissedilen bu duygudan kendilerini sıyıramıyorlardı. Arabanın camlarının ardından, yarı açık gözlerle, fener ışıklarıyla aydınlanan yolun ilerisine düşen, değişken, ölçüsüz, hareketli gölgelere bakıyorlardı.

Garip bir gürültü onları rüyalarından uyandırdığında saat yaklaşık on bir olmalıydı. Bir soda şişesi açılırken çıkan ıslık sesinin on kat daha kuvvetli haliydi sanki bu ses. Buhar kazanının tahliye borusundan buhar boşalırken çıkan sese benziyordu.

Atlar durmuştu. Arabacı, atlara hâkim olmakta zorlanıyordu. Ahmet, ne olduğunu öğrenmek için camı indirip dışarıya sarktı.

"Ne oldu, neden ilerlemiyoruz?" diye sordu. "Bu gürültü nereden geliyor?"

"Çamur volkanları bunlar" dedi arabacı. "Çamur volkanı mı?" diye bağırdı Keraban, "Hiç çamur volkanı diye bir şey duyanınız oldu mu? Bizi soktuğun yol eğlenceli olsa gerek oğlum Ahmet."

Arabacı içeriye seslendi:

"Keraban Ağa, siz de, yanınızdakiler de arabadan inseniz iyi edersiniz."

"İnelim mi?"

"Evet! Bu bölgeyi geçene kadar arabayı yürüyerek takip edin, çünkü atlara hâkim olamıyorum, huysuzlanıp arabayı sürükleyebilirler."

"Haydi," dedi Ahmet, "adam haklı, inmemiz lazım!"

Arabacı ekledi:

"Beş altı *verst*'lik bir mesafeyi böyle geçmemiz gerekiyor, belki sekiz, ama daha fazla değil."

Ahmet, "Karar verdiniz mi amca?" diye sordu.

"İnelim dostum Keraban," dedi Van Mitten, "neymiş şu çamur volkanları, bir görmek lazım."

Keraban Ağa bir süre söylendikten sonra kararını verdi. Hepsi aşağıya indi ve adım adım ilerleyen arabanın arkasından, fenerlerin ışığını takip ederek yürümeye başladılar.

Gece zifiri karanlıktı. Hollandalı, arabacının söz ettiği doğa olaylarını görmeyi umuyorsa yanılıyordu. Ama, zaman zaman etrafı şiddetli bir fısıltıyla saran garip ıslık seslerine gelince, onları duymamak için sağır olmak gerekirdi.

Gündüz olsaydı görecekleri manzara şuydu: Geniş bir alan üzerine yayılmış, Ekvator Afrikası'nın bazı bölümlerinde rastlanan dev karınca yuvalarını andıran, koni şeklinde tepelerin bulunduğu bir bozkır. Volkanik faaliyetlerin bu oluşumla hiçbir ilgisi olmadığı halde, bu tepelerin ucundan gazlı ve bitümlü maddelerin fışkırmasına "çamur volkanı" denir. Balçık, alçı taşı, kalker, pirit, hatta petrolden oluşan bu karışım, karbonlu hidrojen gazının etkisiyle, bazen fosforlu halde, belirli bir şiddetle fışkırır. Yavaş yavaş yükselen bu tümsekler, fışkırıcı maddenin dışarıya çıkması için açılır ve yarımadanın bu üçüncü zaman arazisinin uzun ya da kısa bir zaman sonunda boşalmasından sonra çöker.

Bu şartlar altında oluşan hidrojen gazı değişik maddelerle karışan petrolün yavaş ama sürekli çözülmesinden ileri gelir. Bu madenin içinde bulunduğu kayalık çeperler, sızıntısı hiç kesilmeyen yağmur ya da kaynak sularının etkisiyle sonunda çatlar. Aynen, içinde köpüklü bir sıvı bulunan şişenin gazın etkisiyle boşalması gibi, bu çatlaklardan akıntılar meydana gelir.

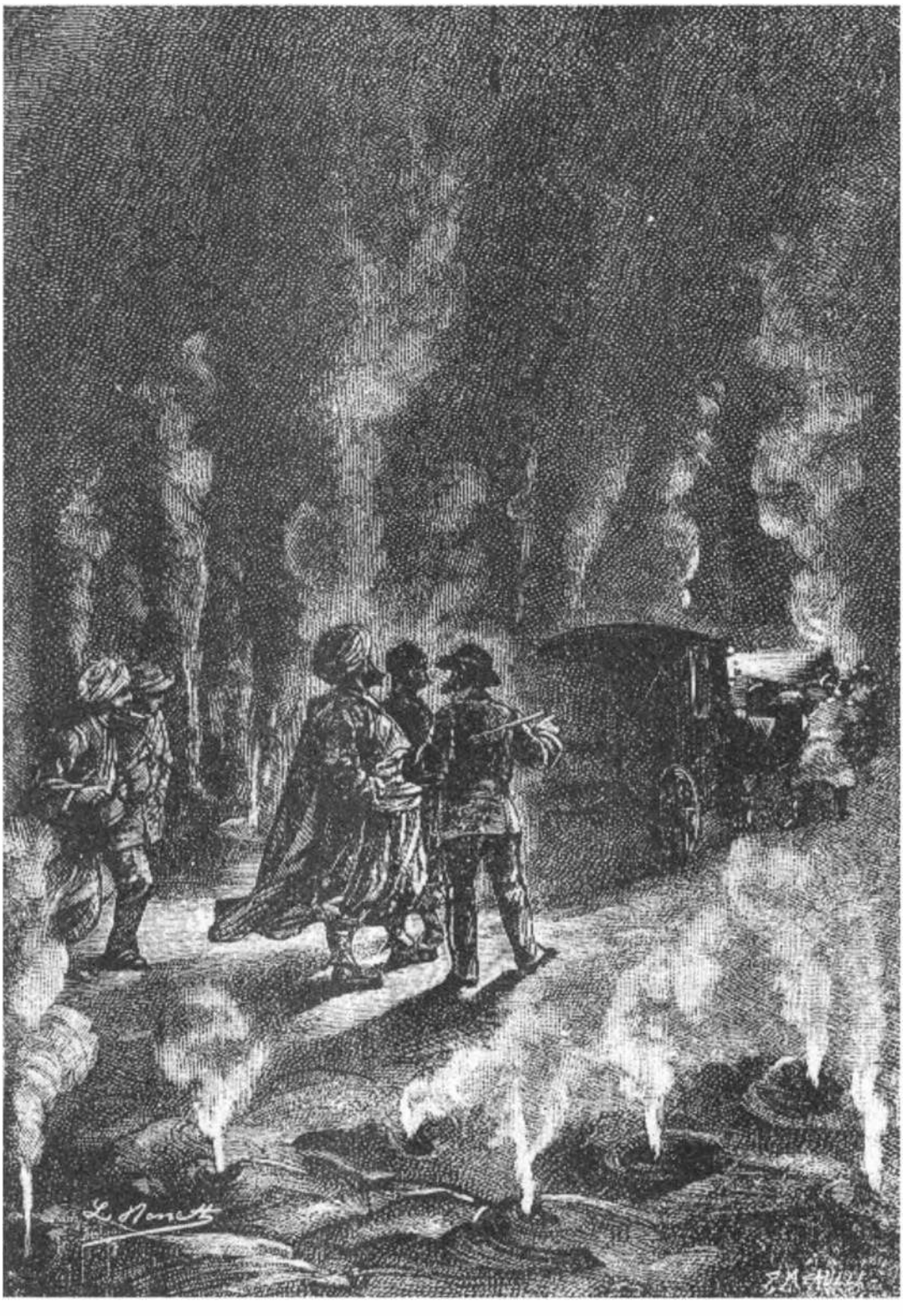

Bu boşaltım delikleri Taman Yarımadası üzerinde çok sayıda açılmıştır. Bunlardan, Kerç Yarımadası'nın benzer toprakları üzerinde de bulunur. Fakat arabanın takip ettiği yol buradan geçmediği için yolcular bunu fark etmemişlerdi.

Yolcular, özelliklerini arabacının kendilerine iyi kötü açıkladığı, ortasından sıvı çamur fışkıran, tepesinde buhardan sorguçları olan bu tepecik-

lerin arasından geçiyorlardı. Bazen, bunlara çok yaklaştıklarında, bir fabrikanın gazometresinden çıkan gaz kokularını hatırlatan buharı yüzlerinde hissediyorlardı.

Van Mitten aydınlatma gazının varlığını hissetti:

"Pek de güvenli olmayan bir yol bu! Umarım bir patlama olmaz."

"Haklısınız," dedi Ahmet, "tedbiren fenerleri söndür..."

Bu bölgeden geçmeye alışık olan arabacı bunu düşünmüştü şüphesiz, zira arabanın fenerleri birdenbire söndü.

Ahmet, Bruno ve Nizib'e döndü:

"Siz de tütün içmeyin sakın!"

"Merak etmeyin Ahmet Efendi," dedi Bruno, "havaya uçmaya niyetimiz yok!"

Bu sefer Keraban bağırdı:

"Neee! Şimdi de tütün içmek mi yasaklandı!"

"Hayır amcacığım hayır," dedi Ahmet heyecanla, "sadece birkaç *verst*'i geçene kadar!"

İnatçı adam bir yandan, parmakları arasında, eski bir tiryakinin ustalığıyla tömbeki sarıyordu:

"Tek bir cıgara bile içilmeyecek mi?"

"Daha sonra dostum Keraban, daha sonra... hepimizin iyiliği için!" dedi Van Mitten. "Bu bozkırda sigara içmekle barut deposunda sigara içmek arasında fark yok."

"Ne biçim memleket!" diye homurdandı Keraban. "Tütün tüccarları burada para kazanıyorsa şaşarım! Oğlum Ahmet, birkaç gün kaybetmek pahasına bile olsa Azak Denizi'nin etrafını dolaşmak daha iyiydi!"

Ahmet, hiçbir cevap vermedi. Bu konuda yeniden bir tartışma başlatmaya hiç niyeti yoktu. Amcası homurdanarak tömbekiyi cebine koydu ve hep birlikte, bu koyu karanlıkta zar zor seçilen arabayı takip etmeye devam ettiler.

Düşmemek için çok dikkatli yürümek gerekiyordu. Yer yer çökmüş olan yol, yürümek için sağlam bir zemin oluşturmuyordu. Doğuya doğru ilerledikçe seviye hafifçe yükseliyordu. Neyse ki bu sisli atmosferde rüzgâr esmiyordu. Böylece buhar, havaya dümdüz yükseliyor ve rahatsız edici şekilde yolcuların yüzüne vurmuyordu.

Yarım saat kadar bu şekilde, küçük adımlarla ilerlediler. Atlar hâlâ kişniyor, şaha kalkıyor ve arabacı onlara hâkim olmakta zorlanıyordu. Tekerler çukurlara girdikçe dingillerden acayip sesler geliyordu, ama araba ne kadar sağlam olduğunu aşağı Tuna havzası bataklıklarında ispatlamıştı.

On beş dakika daha yürüdükten sonra, püskürtme tepeciklerinin bulunduğu bölge tamamen aşılmış olacaktı.

Aniden, yolun sol tarafında güçlü bir ışık belirdi. Tepeciklerden biri tutuşmuş, şiddetli bir alev çıkartıyordu. Bozkır bir *verst*'lik bir ışıkla aydınlanmıştı.

Diğerlerinden biraz önde yürüyen Ahmet arkasına döndü:

"Birisi tütün mü içiyor!" diye bağırdı.

Kimse tütün içmiyordu.

Birdenbire ön taraftan arabacının haykırışları duyuldu, buna kamçı şaklamaları eklendi. Arabacı artık hayvanlara hiçbir şekilde hâkim olamıyordu. Dehşet içindeki atlar, arabayı hızla sürüklüyordu.

Herkes durmuştu. Karanlık gecenin içinde bozkır, korkunç görünüyordu.

Gerçekten de, tepeciklerin birinden çıkan alev, çevre tepelere de yayılmıştı. Ateşleri havada kesişen havai fişekler gibi art arda şiddetle patlıyorlardı.

Şimdi ortalığı müthiş bir aydınlık kaplıyordu. Bu ışığın altında, fışkırttığı sıvı maddelerin ortasında tutuşmuş gazıyla, yüzlerce ateş püsküren ağız görülüyordu. Bazılarının içinde petrolün uğursuz ışığı, bazılarında, beyaz kükürtün, piritin, demir karbonatının çeşitli renkleri parıldıyordu.

Aynı zamanda, yerdeki kireçli balçığın içinden boğuk gürlemeler geliyordu. Acaba toprak yarılacak ve fışkıran maddelerin basıncıyla bir krater mi oluşacaktı?

Çok büyük bir tehlike içinde oldukları kesindi. Hep beraber toprağa gömülme ihtimalini azaltmak için içgüdüsel olarak birbirlerinden ayrıldılar. Ama hiç durmadan hızla yürümek gerekiyordu. Bu tehlikeli bölgeden en kısa zamanda çıkmak son derece önemliydi. İyice aydınlanmış olan yol ve rahatça yürünebilir gibi görünen yol, tepeciklerin arasından kıvrılarak bu ateşten bozkırı geçiyordu.

Ahmet, "İleri, ileri!" diye bağırdı.

Kimse cevap vermedi ama onun dediğini yaptılar. Hepsi de, artık gözden kaybolmuş olan arabanın gittiği tarafa yöneldi. Ufkun ötesinde bozkır yine karanlıktı, demek ki geçilmesi gereken bu tehlikeli tepecikler bölgesinin sonu bu noktadaydı.

Aniden, yolun üzerinde çok şiddetli bir patlama oldu. Toprağı bir anda kabartan kocaman bir tepecikten ateş fışkırmaya başladı.

Keraban yere yuvarlandı, alevlerin içinde debeleniyordu. Ayağa kalkamazsa işi bitik demekti.

Ahmet bir sıçrayışta onun yardımına koştu. Alev alan gaz her tarafını sarmadan, hidrojen buharından boğulmak üzere olan amcasını oradan uzaklaştırdı.

"Amca, amca!"

Van Mitten, Bruno, Nizib hepsi birlikte onu bir yamacın kenarına taşıdıktan sonra ciğerlerinin biraz hava almasını sağlamaya çalıştılar.

Sonunda iyiye işaret olan şiddetli öksürükler duyuldu. Keraban'ın güçlü göğsü sık aralıklarla inip kalkarak zehirli gazı dışarıya atmaya başladı. Sonra uzun uzun nefes aldı, kendine geldi ve ilk sözü şu oldu:

"Hâlâ Azak Denizi'nin etrafından dolaşmanın daha iyi olmadığını iddia edecek misin Ahmet?"

"Haklısınız amca!"

"Her zamanki gibi oğlum, her zamanki gibi!"

Keraban Ağa sözünü henüz bitirmişti ki, bütün bozkırı aydınlatan güçlü ışık yerini koyu karanlığa bıraktı. Tepecikler ansızın ve aynı anda sönüvermişti. Sanki bir ışıkçı tiyatronun şalterini indirmişti. Her şey yeniden karanlığa gömüldü; retinalarının üzerinde, kaynağı birdenbire tükenen güçlü ışığın etkisini koruyan gözlerin algıladığından daha derin bir karanlığa.

Neler olmuştu? Kraterlerine hiç ışık yaklaşmadığı halde tepecikler neden alev almıştı?

Bu durum muhtemelen şu şekilde açıklanabilir: Havayla temas sonucunda kendi kendine alev alan bir gazın etkisiyle meydana gelen olayın aynısı 1840'ta Taman civarında büyük bir yangına sebep olmuştu. Söz konusu gaz, kireçli balçık tabakaları arasında gömülü deniz hayvanı cesetlerinin yarattığı fosfatlı maddelerden açığa çıkan fosforlu hidrojen gazıydı. Bu gaz alev alıyor ve bu alev lamba gazından başka bir şey olmayan karbonlu hidrojene de sıçrıyordu. Uygun hava koşullarının etkisiyle, bu ani tutuşmalar öngörülemez biçimde her an meydana gelebilirdi.

Bu açıdan, Kerç ve Taman yarımadalarının yolları, aniden meydana geldiği için tedbir almanın imkânsız olduğu ciddi tehlikeler arz ediyordu.

Sonuçta Keraban Ağa; herhangi bir başka yolun, Ahmet'in sabırsızlığının kendilerini sürüklediği bu yoldan daha iyi olduğunu söylerken haksız değildi.

Neyse ki herkes tehlikeyi atlatmıştı, amca ile yeğen hafifçe kızarmıştı şüphesiz, diğerlerindeyse en ufak bir yanık izi dahi yoktu.

Arabacı, buradan üç *verst* ileride atları durdurabilmişti. Alevler söner sönmez arabanın fenerlerini yakarak, yolcuların yorulmadan ve herhangi bir tehlikeye maruz kalmadan kolayca arabayı bulmalarını sağlamıştı.

Herkes yerini aldı, yola devam edildi ve gece sakin geçti. Ama Van Mitten, bu gösterinin heyecan verici hatırasını hafızasında saklıyor olmalıydı. Kaderin bir cilvesi onu, Yeni Zelanda'nın benzer bölgelerine, kademe kademe yükselen alevli tepelerin arasına atmış olsaydı, daha fazla büyülenecek değildi.

Ertesi gün, 6 Eylülde, Kızıltaş Koyu'nun etrafını dolaşıp Anapa kasabasından geçen araba, akşam sekize doğru, Taman'a on sekiz fersah mesafede, Kafkas bölgesi sınırında bulunan Rayevskaya kasabasına geldi.

16
İRAN VE KÜÇÜK ASYA TÜTÜNLERİNİN ÜSTÜNLÜĞÜ MESELESİ

Kafkasya, Güney Rusya'nın, üç yüz elli kilometrelik bir mesafe boyunca batıdan doğuya uzanan yüksek dağlar ve geniş yaylalardan oluşan bir bölgesidir. Kuzeyde; Don Kazaklarının memleketi, Stavropol hükümeti, göçebe Kalmuk ve Nogayların bozkırları uzanır, güneyde; Gürcistan'ın başkenti olan Tiflis, Kutaisi, Bakû, Elizabetpol, Erivan hükümetleri ile Megrelya, İmereti, Abhazya, Guria bölgeleri vardır. Kafkasya'nın batısında Karadeniz, doğusunda Hazar Denizi yer alır.

Kafkas sıradağlarının güneyinde kalan bölgeye Güney Kafkasya da denir, bu bölge sadece Türkiye ve İran ile sınır komşusudur. Bu sınırların kesiştiği yerde bulunan Ağrı Dağı, Kutsal Kitap'a göre, Nuh'un gemisinin tufandan sonra karaya çıktığı yerdir.

Bu önemli bölgede yaşayan ya da göçebe olarak dolaşan çeşitli kabileler vardır. Bunlar Kaztevel, Ermeni, Çerkez, Çeçen, Lezgi ırklarına mensupturlar. Kuzeyde, Kalmuklar, Nogaylar, Moğal Tatarları; güneyde Türk Tatarları, Kürtler, Rus Kazakları bulunur.

Bu konuda uzman olan bilimadamlarına bakılırsa, bugün Asya ve Avrupa'nın nüfusunu oluş-

turan beyaz ırkın çıkış yeri, bu yarı-Avrupalı, yarı-Asyalı topraklardır. Bundan dolayıdır ki, bu ırka "Kafkas ırkı" adı verilir.

Dört bin metrelik Chat-Elbruz, dört bin sekiz yüz metrelik Kazbek –ki bu Mont Blanc'nın yüksekliğine eşittir–, beş bin altı yüz metrelik Elbruz zirvelerinin hâkim olduğu bu muazzam sıradağları yalnızca üç büyük Rus yolu aşar.

Karadeniz sahillerini takip ederek Taman'dan Poti'ye giden ilk yol, hem stratejik hem ticari öneme sahiptir. İkincisi, Daryal Geçidi yoluyla Mozdok'tan Tiflis'e, üçüncüsü Derbend üzerinden Kızılyar'dan Bakü'ye gider.

Bu sefer yeğeni Ahmet ile aynı fikirde olan Keraban Ağa, elbette ki birinci yolu takip edecekti. Kafkas dağlarının dolambaçlı yollarında güçlüklerle mücadele edip bu yüzden geç kalmaya ne gerek vardı, Poti limanına kadar uzanan bir yol ve Karadeniz sahillerinde bol miktarda köy ve kasaba varken?

Rostov'dan Vladikafkas'a, sonra da Tiflis'ten Poti'ye demiryolu vardı ve bu iki hat arasındaki uzaklık neredeyse yüz *verst*'ti. Ancak Ahmet akıllılık ederek, Tavrida ve Kerson demiryolları söz konusu olduğunda bu fikri hiç de hoş karşılamamış olan amcasına bu ulaşım yöntemini teklif dahi etmedi.

Her şey kararlaştırıldıktan sonra araba, o tahrip edilemez araba, ufak tefek bir iki tamirat geçirdi ve 7 Eylül sabahı Rayevskaya kasabasından ayrılarak sahil yolunda ilerlemeye başladı.

Ahmet, mümkün olduğu kadar hızlı gidilmesinde kararlıydı. Yolculuğu tamamlayıp istenen

tarihte Üsküdar'da olmaları için yirmi dört günleri kalmıştı. Van Mitten elbette keyfine göre gezmek, daha kalıcı izlenimler edinmek ister, bir gün geç gitmeyi önemsemezdi; ama Van Mitten'in fikrini soran yoktu. O, arkadaşı Keraban'ın evinde yemek davetini kabul etmiş bir misafirden başka bir şey değildi ve onu Üsküdar'a götürüyorlardı; daha ne isteyebilirdi?

Bu arada, Kafkas Rusyası'nda maceraya atılmadan önce, Bruno üzerine düşeni yapmış olmak için efendisine bazı düşüncelerini açıkladı. Hollandalı onu dinledikten sonra, lafı nereye getirmek istediğini sordu:

"Yani efendim, bırakalım Keraban Ağa ve Ahmet Efendi Karadeniz boyunca durup dinlenmeden gitsinler" dedi Bruno.

"Yani onlardan ayrılalım mı Bruno?" diye cevap verdi Van Mitten.

"Evet ayrılalım efendim, onlara iyi yolculuklar dileyelim ve ayrılalım."

"Ve burada mı kalalım?"

"Evet, mademki bir talihsizlik bizi buraya sürükledi, burada kalır rahat rahat Kafkasya'yı gezeriz! Üstelik burada da İstanbul'da olduğu kadar Madam Van Mitten'in kaprislerinden korunmuş olu..."

"Bu adı ağzına alma Bruno!"

"Tamam, canınızı sıkmak istemiyorum efendim, ama sonuçta böyle bir maceraya atılmış olmamızın sebebi o! Gece gündüz bir at arabasında sürüklenmek, bataklıklarda çamura gömülmek; yangın bölgelerinde kızartma olma tehlikesi atlatmak, bu kadarı fazla, hem de çok fazla! Kera-

ban Ağa ile tartışmanızı tavsiye etmem çünkü üste çıkamazsınız! Sadece, ne zaman isterseniz o zaman İstanbul'a döneceğinizi ve onu tekrar bulacağınızı nazikçe haber verin ve bırakın gitsin!"

"Bu uygun olmaz" dedi Van Mitten.

"Bu tedbirli bir davranış olur" diye karşılık verdi Bruno.

"Şikâyetçi olacak bir şeyin mi var?"

"Çok şeyim var, farkına vardınız mı bilmiyorum ama zayıflamaya başladım!"

"Pek de değil Bruno, pek de değil."

"Hayır efendim, ben zayıfladığımı hissediyorum, böyle giderse yakında iskelete döneceğim!"

"Tartıldın mı Bruno?"

"Kerç'te tartılmak istedim ama sadece mektup terazisi bulabildim."

Van Mitten güldü:

"O yetmedi mi Bruno?"

Bruno ciddiyetle cevap verdi:

"Hayır efendim, ama kısa bir süre sonra uşağınızı tartmaya yetecektir herhalde!.. Ne dersiniz, bırakalım Keraban Ağa kendi yoluna gitsin?"

Mizacı itibariyle sakin, hiçbir şey için acele etmeyen bir adam olan Van Mitten, bu tarz bir yolculuktan elbette hoşlanmıyordu. Ama onu böyle yarı yolda bırakarak arkadaşı Keraban'ın kalbini kırma fikri ona öyle kötü göründü ki, Bruno'yu reddetti:

"Hayır Bruno hayır," dedi, "ben onun misafiriyim..."

"Misafir mi?" diye haykırdı Bruno. "Bir fersah yerine yedi yüz fersah gitmek zorunda bırakılan bir misafir!"

"Önemli değil!"

"İzin verirseniz yanıldığınızı belirtmek isterim efendim!" diye devam etti Bruno. "Size onuncu defa söylüyorum, çektiğimiz sefillik burada bitmeyecek ve içimde öyle bir his var ki başımıza gelecek olanlardan siz de payınızı alacaksınız!"

Bruno'nun içindeki his, gerçeğe dönüşecek miydi? Bunu ancak zaman gösterecekti. Ne olursa olsun, o sadık bir uşak olarak üzerine düşeni yapmış, efendisini uyarmıştı; mademki Van Mitten, bu yorucu olduğu kadar saçma yolculuğa devam etmeye karar vermişti, onu takip etmekten başka yapacak bir şey yoktu.

Bu sahil yolu, Karadeniz kıyılarını neredeyse hiç ayrılmadan takip ediyordu. Birkaç yerde, arazi üzerindeki bir engelden dolayı ya da biraz içeride kalan kasabalardan geçmek için sahilden uzaklaşsa da, bu birkaç *verst*'i geçmiyordu bu. Kafkas sıradağlarının kıyıya hemen hemen paralel giden son kolları, pek işlek olmayan bu sahillerin ucunda son buluyordu. Doğu ufkunda uzanan daima karlı zirveler, gökyüzünü ısıran eğri büğrü dişlere benziyordu.

Öğlen saat birde, sekiz fersah daha ilerideki Gelencik kasabasına ulaşmak üzere Rayevskaya'ya yedi fersah uzaklıktaki Zemes Koyu kıyılarını takip etmeye başlamışlardı.

Bu kasabalar birbirlerine pek uzak değildi.

Karadeniz sahillerinde, kasabalar arasındaki mesafeler ortalama olarak bu civardaydı; ama ancak küçük bir köy oluşturabilecek sayıdaki bu ev topluluklarının dışına çıkıldığında ülke ıssız bir çölü andırıyordu ve ticaret daha çok, kıyılarda sefer yapan gemiler aracılığıyla sağlanıyordu.

Sıradağların etekleriyle deniz arasındaki bu kara şeridinin çok hoş bir görünümü vardı. Arazi ağaçlıktı. Meşe, ıhlamur, ceviz, kestane, çınar ağaçlarının etrafında, tropik bir ormanın sarmaşıkları gibi, yabanasmasının filizleri çiçekleniyordu. Doğanın bu verimli topraklara bahşettiği tarlalar arasında bülbüller ve çalıkuşları cıvıldaşarak uçuşuyordu.

Öğlen on ikiye doğru yolcular göçebe Kalmuk boylarından biriyle karşılaştılar. Kalmuklar, birçok "hoton"dan oluşan "uluslara" bölünmüştü. Bu hotanlar; oraya buraya, beylerinin isteğine göre kimi zaman bozkıra, kimi zaman yeşil vadilere, kimi zaman su kenarlarına kurulan belirli sayıdaki "kibitka" ya da çadırdan oluşan seyyar köylerdir. Moğol kökenli olduğu bilinen Kalmuklar, zamanında Kafkasya bölgesinde kalabalık bir nüfus teşkil etmekle beraber Rus yönetiminin baskıları sonucunda Asya'nın içlerine doğru göç etmişlerdir.

Kalmuklar âdetlerini ve geleneksel kıyafetlerini korumuşlardı. Van Mitten defterine, bu adamların geniş bir pantolon, deri bot, "halat" denen bol bir hırka, etrafına kumaş sarılı, koyun derisinden, kürklü, kare şeklinde bir külah giydiklerini not etti. Kadınlar için de hemen hemen aynısı söz konusuydu, sadece kuşakları yoktu ve börklerinin arasından renkli kurdelelerle süslü saç örgüleri sallanıyordu. Çocuklara gelince, neredeyse tamamen çıplaktılar ve kışın ısınmak için kibitkanın ocağının kenarına büzülüp sıcak küllerin arasında uyuyorlardı. Kafkas bozkırlarını durup dinlenmeden arşınlayan bu göçebeler, kısa boylu ama gürbüz, canlı, becerikli, atiktiler; un, su ve at eti parçalarıyla pişirilmiş bir bulamaç yerlerdi, sarhoşluğa dayanıklı, hırsızlıkta ustaydılar, okuma yazmadan haberleri bile yoktu, fazlasıyla batıl inançlı ve iflah olmaz derecede kumarbazdılar. Araba fazla dikkatlerini çekmeden hotanlarından birinin içinden geçti. Yolcularından en azından birinin ilgiyle kendilerini incelediği arabaya şöyle

bir göz attılar. Belki de yolun üzerinde dörtnala giden bu atlara arzuyla bakıyorlardı. Neyse ki bakmakla yetindiler de atlar, ahırdaki hücreleri yerine bir Kalmuk obasında kazığa bağlanmak zorunda kalmadan bir sonraki posta menziline ulaşabildiler.

Zemes Koyu'nu döndükten sonra araba, sıradağların ilk kollarıyla sahil arasına sıkışmış dar bir yola girdi, ama bu yol daha ötede, hissedilir derecede genişliyor ve geçişe daha uygun hale geliyordu.

Akşam sekizde Gelencik kasabasına ulaşıldı. Burada atlar değiştirildi, kısa bir yemek yendi, saat dokuzda tekrar yola çıkıldı. Bütün gece boyunca, bazen bulutlu, bazen yıldızlı bir gökyüzü altında, kayalara çarpan dalga seslerini dinleyerek yol aldılar. Ertesi sabah saat yedide Beregovaya, on ikide Dşuba, altıda Tenginsk, gece on ikide Nebugsk, sonraki gün sekizde Golovinsk, on birde Laçovsk ve iki saat sonra da Duşa kasabalarına ulaştılar.

Ahmet şikâyet ederse haksızlık etmiş olurdu. Yolculuk tam onun istediği gibi, hiçbir aksilik olmaksızın devam ediyordu; ama herhangi bir olay olmaması da Van Mitten'in keyfini kaçırıyordu. Not defteri sıkıcı coğrafi isimlerle dolmuştu. Yeni bir gözlem, hatırasını saklamaya değer bir izlenim yoktu!

Duşa'da, posta merkezi sahibi otlağa gönderilmiş olan atları alıp gelene kadar iki saat beklemek zorunda kaldılar.

"Bu durumda," dedi Keraban, "şartların izin verdiği ölçüde şöyle uzun ve güzel bir yemek yiyelim."

"Evet yiyelim," dedi Van Mitten.

Bruno, incelmiş olan karnına bakarak mırıldandı:

"Ve mümkünse çok yiyelim!"

Hollandalı devam etti:

"Belki de bu mola, yolculuğumuzda pek sık rastlamadığımız türden değişik bir şeyler görme fırsatı verir bize! Zannediyorum genç dostum Ahmet biraz nefes almamıza izin verir?"

"Atlar gelene kadar," dedi Ahmet, "ayın dokuzu oldu bile!"

"Güzel bir cevap!" diye karşılık verdi Keraban. "Görelim bakalım yemekte neler var!"

Civardaki dağlardan çağlayarak akan Mdsymta Çayı'nın kıyısında bulunan Duşa Hanı oldukça vasattı.

Bu kasaba; "stamisti" denen, çitler ve kapılarla çevrili, üzerinde gece gündüz birkaç nöbetçinin beklediği kare şeklinde bir kulesi olan Kazak köylerine benziyordu. Yüksek çatıları samanla kaplı, tahta duvarları kerpiçle sıvalı, güzel ağaçların gölgesi altındaki evler, ahaliye, çok rahat olmasa bile sefil de sayılamayacak bir barınma imkânı sağlıyordu.

Ancak Kazaklar, Doğu Rusya kırsal bölgeleriyle sürekli temasları sonucunda, kendilerine has özelliklerini neredeyse tamamen kaybetmişlerdi. Ama hâlâ cesur, atak, uyanık ve kendilerine emanet edilmiş askeri hatlar için mükemmel muhafızlar idiler ve dünyanın en iyi binicileri olarak kalmışlardı. Aynı şekilde, kronik hale gelmiş olan dağlıların isyanlarını bastırmakta ve usta biniciler olduklarını ispatladıkları at üstünde mızrak oyununda da üstlerine yoktu.

Bu kasabanın yerlileri de, Kafkas dağlılarının kıyafetlerine benzeyen giyiniş tarzlarıyla değil ama, biçim güzelliğiyle ve zerafetiyle dikkat çeken güzel bir ırka mensuptular. Tüylü, uzun börk-

lerinin altından, elmacık kemiklerine kadar uzanan sakallarının arasından bile bu enerjik yüzleri ayırt etmek kolaydı.

Keraban Ağa, Ahmet ve Van Mitten handa bir masaya oturdular. Önlerine getirilen yemeğin malzemeleri; şarküteri, kasap ve bakkalın tek bir işkolunda birleşmesiyle oluşan komşu "dükkân"dan alınmıştı. Yemekte kızarmış hindi, "gatçapuri" denen mısır unuyla ve manda peyniri dilimleriyle yapılan milli yemek, sütle yapılan bir tür krep olan "blini" vardı; içki olarak da birkaç şişe koyu bira, birkaç şişe de Ruslar tarafından inanılmaz miktarlarda tüketilen sert bir içki olan votka getirildi.

Doğrusu, Karadeniz'in ücra köşelerinde unutulmuş bir küçük kasabanın hanından daha iyisi beklenemezdi. Yolcular da, yanlarında taşıdıkları erzaktan farklı bir şeyler yiyebildikleri için memnundular.

Yemekten sonra, Bruno ve Nizib kızarmış hindinin ve milli krepin hâlâ tadını çıkarmaktayken Ahmet masadan kalktı ve âdeti olduğu üzere bizzat posta merkezine gitti. Yeni atların bulunmasını hızlandırmak için gerekirse, resmi olarak at ve *verst* başına beş kopek olarak belirlenmiş ücretin on katını ödemeye kararlıydı, arabacıya vereceği bahşiş de buna dahil değildi.

Keraban Ağa ve Van Mitten, Ahmet'in dönmesini beklerken, çay sularının mırıldanarak yaladığı, yeşillikler içinde bir çardağa oturdular.

Doğuluların adına keyif dedikleri bu rehavetin, bu tatlı hülyanın kollarına kendilerini bırakmak için iyi bir fırsattı bu.

Güzelce hazmedilmeyi hak eden bu yemeği ancak nargile fokurtuları tamamlayabilirdi. Arabadaki iki nargile hemen, servetlerini borçlu oldukları bu zaman öldürme yönteminin zevklerini iyi bilen tiryakilere getirildi. Tabii ki Keraban Ağa her zamanki gibi Acem tütününden sardığı tömbekiyi nargilesine yerleştirdi, Van Mitten ise Lazkiye tütünüyle yetindi.

Sonra tömbekiler ateşlendi, tiryakiler yan yana sedire uzandı ve altın sırmalı boruların ucundaki Baltık amberinden marpuçlar, iki arkadaşın dudakları arasındaki yerlerini aldı.

Biraz sonra her taraf, nargilenin berrak suyunda güzelce serinledikten sonra ağıza gelen bu güzel kokulu dumanla doldu.

Keraban Ağa ve Van Mitten; çubuğa, puroya ya da sigaraya fazlasıyla yeğ olan nargilenin verdiği sınırsız zevkle, duman kıvrımlarının yarattığı, havada asılı kuş tüyü yastıklara dayanmış gibi, gözleri yarı kapalı, bir süre sessiz kaldılar.

"Ah, işte zevk buna denir," dedi sonunda Keraban Ağa, "zaman geçirmenin insanın nargilesiyle bu derin muhabbetinden daha iyi bir yolu yoktur!"

"Tartışmanın olmadığı bir muhabbet, muhabbetlerin en güzeli!" diye karşılık verdi Van Mitten.

"Bu yüzden," dedi Keraban "tütüne, fiyatının katlanmasına sebep olan bir vergi koymakla Türk hükümeti her zamanki gibi isabetsiz bir karar verdi. Bu aptalca karar yüzünden nargile kullanımı gitgide azalıyor, bir gün tamamen ortadan kalkacak!"

"Gerçekten yazık olur, dostum Keraban!"

"Bana gelince Van Mitten, tütün benim için öyle önemlidir ki, ondan vazgeçmektense ölmeyi tercih ederim. Evet, ölmeyi! Eğer, tütün kullanımını ortadan kaldırmak için kullananlara ölüm cezası getiren şu despot IV. Murad'ın döneminde yaşamış olsaydım, ancak kellem omuzlarımdan düştüğü zaman marpucum dudaklarımdan düşerdi."

"Sizinle aynı fikirdeyim dostum Keraban" diye cevap verdi Van Mitten, bir yandan da nargilesinden üst üste birkaç nefes çekti.

"Bu kadar hızlı çekmeyin Van Mitten rica ederim, acele etmeyin. Bu nefis dumanın tadını çıkaracak zaman bırakın kendinize; bu halinizle, lokmaları çiğnemeden yutan oburlara benziyorsunuz!"

Böyle tatlı bir huzuru, dünyadaki hiçbir şey için bir tartışmayla bölmeye niyeti olmayan Van Mitten, "Her zaman haklısınız dostum Keraban." diye cevap verdi.

"Her zaman dostum Van Mitten."

"Ancak, doğrusunu isterseniz, sevgili Keraban, tütün tüccarları olarak, bizim kendi ticari malımızdan bu kadar zevk almamız bana biraz garip geliyor."

"Neden?" diye sordu Keraban, çıkabilecek bir tartışmaya yine hazır gibiydi.

"Çünkü, genellikle pastacılar pastadan nefret eder, şekerlemeciler şekerden, bana öyle geliyor ki bir tütün tüccarının da..."

"Tek bir şey söylememe izin verin rica ederim Van Mitten," diye karşılık verdi Keraban.

"Nedir o?"

"Siz hiç şarap tüccarının sattığı şaraplara burun kıvırdığını duydunuz mu?"

"Tabii ki hayır!"

"İyi ya, şarap tüccarıyla tütün tüccarı tamamıyla aynı şeydir."

"Kesinlikle mükemmel bir açıklama!" dedi Hollandalı.

"Ama" dedi Keraban, "bence, siz bu konuda benimle tartışmak için aranıyorsunuz..."

Van Mitten hararetle cevap verdi:

"Sizinle tartışmak filan istemiyorum dostum Keraban!"

"Evet, evet istiyorsunuz!"

"Sizi temin ederim!"

"Benim tütün zevkim hakkında böyle saldırgan bir tespitte bulunduğunuza göre..."

"İnanın ki..."

"Evet, evet!" diye karşılık verdi Keraban, sinirlenerek. "İmalarınızı anlamıyor değilim..."

Van Mitten'in bu ısrar karşısında, sebebini pek de anlayamasa da –belki de biraz önce yedikleri akşam yemeğinin etkisiyle– sabrı taşmaya başlamıştı:

"Ben en ufak bir imada dahi bulunmadım."

"Evet bulundunuz" dedi Keraban, "ve ben de size bir şey söyleyeceğim."

"Söyleyin!"

"Hiç anlayamıyorum! Nargilede neden Lazkiye tütünü kullandığınızı hiç anlayamıyorum! Kendine saygısı olan bir tiryakiye yakışmaz böyle bir zevksizlik!"

"Ama buna hakkım var zannediyorum," diye karşılık verdi Van Mitten, "ben Küçük Asya tütünlerini tercih ederim."

"Küçük Asya mı! Gerçekten mi! Tütün söz konusu olduğunda Anadolu İran'dan çok geridedir!"

"Bu belli olmaz!"

"İki kere yıkandığı halde, hâlâ aktif özellikleri olan tömbeki, Lazkiye'ninkilerden kat kat üstündür!"

"Haklısınız," diye haykırdı Hollandalı, "bu fazla aktif özellikler içinde güzelavratotu olduğunu gösterir!"

"Uygun miktardaki güzelavratotu ancak tütünün kalitesini yükseltir!"

"Yavaş yavaş zehirlenmek isteyenler için evet!" dedi Van Mitten.

"Zehir filan değildir bu!"

"Zehirdir, hem de en güçlülerinden!"

Keraban, haklılığını ispatlamak istercesine nargilesinden bir nefes çekti ve tütün dumanını yuttu:

"Şimdi ben ölü müyüm?" diye bağırdı.

"Hayır ama bu yüzden öleceksiniz!"

Keraban'ın ses tonu endişe verecek kadar kuvvetli çıkmaya başladı:

"Ama yine de, ölüm saatimde bile, tömbekinin Lazkiye tütünü denen şu kuru samandan daha iyi olduğunu iddia edeceğim!"

Bu sefer de Van Mitten zıvanadan çıkmıştı:

"Böyle bir hatayı kabul etmek imkânsız!"

"İster edin, ister etmeyin!"

"Yirmi yıldır tütün satın alan birine bunu söylemeye nasıl cesaret edersiniz!"

"Ya siz, otuz yıldan beri tütün satan birine itiraz etmeye nasıl cesaret edersiniz!"

"Yirmi yıl!"

"Otuz yıl!"

Tartışmanın bu yeni aşamasıyla birlikte ikisi birden ayağa kalktı. Heyecanlı el kol hareketleri sırasında, marpuçlar dudaklarında kaydı, borular

yere düştü. Aynı anda düşenleri toplayıp kavgaya devam ettiler, artık konu kişiliklere gelmişti:

"Siz Van Mitten, kesinlikle tanıdığım en inatçı adamsınız!" dedi Keraban.

"Sizden sonra, Keraban, sizden sonra!"

"Ben mi?"

Hollandalı iyice kendini kaybetmişti:

"Evet siz, ağzımdan çıkan şu Lazkiye dumanına bakar mısınız!" diye bağırdı.

"Siz de," diye tersledi Keraban, "rayihalı bir bulut gibi üflediğim tömbeki dumanına bakar mısınız!"

Her ikisi de amber marpuçlarından, soluksuz kalana kadar çekiyor ve dumanı birbirlerinin yüzüne üflüyorlardı.

"Tütünümün güzel kokusunu duyuyor musunuz!" diyordu biri.

"Siz benimkinin kokusunu duyuyor musunuz!" diyordu öteki.

"Size şunu itiraf etmek zorundayım," dedi Van Mitten sonunda, "tütün konusunda hiçbir şey bilmiyorsunuz!"

"Siz," diye cevap verdi Keraban, "en kötü tiryakiden bile daha betersiniz!"

Her ikisi de öfkelerine kapılıp öyle yüksek sesle konuşuyorlardı ki, sesleri dışarıdan duyuluyordu. Artık, savaş meydanında patlayan obüs topları gibi, karşılıklı hakaretlerin patlayacağı noktaya gelinmişti kesinlikle.

Fakat tam bu sırada Ahmet geldi. Gürültüyü duymuş olan Bruno ile Nizib de onu takip ediyorlardı. Üçü de çardağın eşiğinde durdu.

Ahmet gülmekten kırılıyordu:

"Şu işe bak! Keraban Amcam Mösyö Van Mitten'in nargilesini, Mösyö Van Mitten de Keraban Amcamın nargilesini içiyor."

Nizib ve Bruno da kahkahalara katıldı.

Gerçekten de, marpuçlarını yerden toplarken yanlış boruları almış ve birbirlerine kendi tütünlerinin üstünlüğünü beyan ederken, Keraban Lazkiye'den, Van Mitten tömbekiden içmişti.

Bunun üzerine ikisi de gülmekten kendilerini alamadı ve bu kadar önemli bir konu hakkında dahi olsa hiçbir tartışmanın dostluklarını bozamayacağı iki iyi arkadaş olarak içtenlikle el sıkıştılar.

"Atlar arabaya koşuldu," dedi Ahmet, "gidebiliriz!"

"Gidelim öyleyse!" diye cevapladı Keraban.

Savaş silahına dönüşmesine ramak kalmış olan nargileleri Bruno ve Nizib'e verdiler; ardından herkes arabadaki yerini aldı.

Ama arabaya binerken Keraban, arkadaşının kulağına şunları fısıldamaktan kendini alamamıştı:

"Tatmış olduğunuza göre Van Mitten, artık tömbekinin Lazkiye'den daha üstün olduğunu itiraf edebilirsiniz!"

"İtiraf ediyorum!" diye cevap verdi Hollandalı, ama arkadaşına kafa tutmaya cesaret edebilmiş olmayı isterdi.

Keraban bu yücegönüllülükten etkilenmişti:

"Teşekkür ederim dostum Van Mitten, bu asla unutmayacağım bir itiraf."

Bunun üzerine, kuvvetli bir tokalaşmayla, hiçbir zaman bozulmayacak olan dostluklarını yeniden perçinlediler.

Bu sırada, dörtnala giden atların çektiği araba sahil yolunda hızla ilerliyordu.

Akşam saat sekizde Abhazya sınırına ulaşan yolcular, posta menzilinde konakladılar ve geceyi orada geçirdiler.

17
BU HİKÂYENİN BİRİNCİ BÖLÜMÜNÜ SONA ERDİREN ÇOK ÖNEMLİ BİR MACERA YAŞANIR

Kafkas bölgesinin tam ortasında bulunan Abhazya, henüz sivil idarenin girmediği, askeri idareye bağlı, kıyıda kalmış bir eyalettir. Kutaisi idare bölgesinin başlıca merkezlerinden biri olan Mingrelya'nın kenarından geçen İnguri Irmağı eyaletin güney sınırını oluşturur.

Bu güzel bölge, Kafkasya'nın en zengin eyaletlerinden biridir, ama yönetim bu zenginlikleri değerlendirememektedir. Tamamıyla, bir İran hanedan soyundan gelen prenslere ait olan toprak üzerinde, bölge halkı daha yeni yeni mülkiyet hakkı elde etmeye başlamıştır. Bölgenin hâlâ yarı vahşi yaşayan ahalisinin, doğru dürüst zaman kavramı ve yazı dili yoktur, komşularının anlayamadığı, en basit düşünceyi dahi ifadeden âciz, fakir bir yerel lehçe konuşurlar.

Van Mitten buradan geçerken, daha önce geçtikleri, medeni açıdan daha ilerlemiş bölgelerle buranın oluşturduğu tezatı hemen fark etti.

Yolun sol tarafında; mısır ve daha seyrek olarak buğday tarlaları; sıkı koruma altında keçi ve koyun sürüleri, otlaklarda başıboş dolaşan mandalar, atlar, inekler; beyaz kavak, incir, ceviz, meşe, ıhlamur, çınar ağaçları; şimşir ve ço-

banpüskülü korulukları vardı. İşte Abhazya'nın manzarası buydu. Madam Carla Serena adındaki gözüpek seyyah bu bölge hakkında şu son derece isabetli tespitlerde bulunmuştur: "Birbirleriyle sınırdaş olan bu üç eyaleti; Mingrelya, Samurzakan ve Abhazya'yı karşılaştırmak gerekirse, denebilir ki herbirinin medeni gelişmişliği, kendilerini çevreleyen dağ kültürünün gelişmişliğiyle aynı seviyededir: Sosyal açıdan en önde gelen Mingrelya ormanlık dağlara sahiptir ve bunu değerlendirmiştir; daha geri kalmış olan Samurzakan yarı vahşi bir görünüm arz eder; neredeyse tamamen ilkel kalmış olan Abhazya ise, insan elinin henüz değmediği, işlenmemiş bir dağ yığınından ibarettir. Dolayısıyla Kafkasya'nın bütün idari bölgeleri arasında, bireysel özgürlüğün nimetlerinden en son yararlanacak olan Abhazya'dır."

Yolcuların sınırı geçtikten sonra mola verdikleri ilk yer Gagri kasabası oldu. Bu şirin kasabada, kutsal eşya bölmesi şu anda mahzen olarak kullanılan olağanüstü Azize Hypata Kilisesi, askeri hastane olarak da kullanılan bir kale, artık kurumuş olan Gagrinska Nehri bulunuyordu. Bir yanda deniz, diğer yanda meyve ve akasya ağaçlarıyla, güzel kokulu güllerle kaplı kırlar uzanıyordu. İleride, elli *verst*'ten daha yakın bir mesafede Çerkezistan sınırı bulunmaktaydı; buranın sakinleri, 1859'daki kanlı seferle Ruslar tarafından bozguna uğratılmış ve bu güzel sahilleri terk etmişlerdi.

Araba buraya akşam dokuzda ulaştı ve gece burada geçirildi. Keraban Ağa ve beraberindekiler kasabanın dükkânlarından birinde dinlenip ertesi sabah tekrar yola çıktılar.

Öğlen on ikide, altı fersah uzaktaki Pizunda'da atları değiştirme imkânı buldular. Van Mitten burada yarım saatlik bir moladan faydalanarak, eski Batı Kafkasya patriklerinin ikamet yeri olan kiliseyi gezdi. Bu bina; vaktiyle bakırla kaplı olan tuğladan kubbesiyle, Grek haçı planına uygun nef düzeniyle, duvar freskleriyle, cephesini gölgeleyen asırlık karaağaçlarıyla 6. yüzyıl Bizans döneminin en ilginç eserleri arasında sayılabilir.

Aynı gün, daha sonra, Guduati ve Gunista adlı küçük kasabalardan geçtiler ve gece yarısı, on sekiz fersahlık yolu hızlıca katettikten sonra, Kodor Burnu'nun güneyinde, geniş bir koy üzerine kurulmuş olan Sohumkale'de birkaç saat dinlenmek için durdular.

Sohumkale Abhazya'nın başlıca limanıdır; ama son Kafkas savaşında, Abhazlardan çok Rum, Ermeni, Türk, Ruslardan oluşan karışık bir nüfus barındıran şehrin bir kısmı yıkılmıştır. Şu anda burada askeri yönetim vardır. Odessa ve Poti'den kalkan gemiler, 16. yüzyılda Osmanlı hâkimiyeti döneminde Sultan Murad'ın saltanatı esnasında yapılmış olan eski kalenin yanında bulunan kışlalara birçok ziyaretçi getirir.

Ekşili tavuk çorbası ve safranlı ekşi süte yatırılmış yahniden oluşan Gürcü yemeği, iki Türk ile Hollandalıyı çok fazla memnun etmedi. Sabah dokuzda tekrar yola çıktılar.

Ağaç gölgeleri altındaki Kelasuri Vadisi'nde kurulmuş olan şirin Kelasuri kasabasını geride bıraktıktan sonra, Sohumkale'ye yirmi yedi *verst* mesafedeki Kodor'u geçtiler. Sonra araba, iç içe geçmiş sarmaşıkları, gür çalılıklarıyla sadece vahşi ormanlarla kıyaslanabilecek, içinde yılanların, kurtların, ayıların, çakalların cirit attığı, ancak mücadele ederek aralarından geçilebilen büyük ağaçlarla dolu bir orman boyunca ilerledi; sanki Amerika'nın tropik bir köşesi gelip Karadeniz sahillerine konmuştu. Ama asırların saygı gösterdiği bu ormanda, işletmecilerin baltaları dolaşmaya başlamıştı bile ve bu güzel ağaçlar yakında, sanayiin ihtiyaçlarına, ev ve gemi inşasına kurban edilecekti.

Aynı gün içinde, Kodor ve Samurzakan'ı içine alan idari bölgenin merkezi ve önemli bir sahil kasabası olan Oçemşiri; Bizans döneminden kalma, görülmeye değer ama zamanın fazlasıyla yıprattığı bir tapınağa ev sahipliği yapan, iki nehir arasında kurulmuş Hori; Gojida ve Anaklifa'dan geçildi. Yolda geçirilen saatler bakımından en uzun, dörtnala giden atların erittiği mesafe bakımından

en hızlı günlerden biriydi bu. Hatta gece on bire doğru, Abhazya sınırına ulaştılar, İnguri Nehri'ni geçtiler ve yirmi beş *verst* ilerideki, Kutaisi idare bölgesinin eyaletlerinden biri olan Mingrelya'nın merkezi Redutkale'ye geldiler.

Gecenin geri kalan saatlerini uykuya ayırdılar. Bununla beraber Van Mitten, ne kadar yorgun olursa olsun, buradan ayrılmadan önce, en azından faydalı bir gezinti yapabilmek için erkenden kalktı. Keraban Ağa, hanın oldukça iyi bir odasında hâlâ uyumaktayken, kendisi kadar erken kalkmış olan Ahmet'i ayakta buldu.

"Erkencisiniz!" dedi Van Mitten, Ahmet'in çıkmak üzere olduğunu görerek. "Acaba, genç dostum sabah gezintisinde bana eşlik etmek isterler mi?"

"Vaktim var mı ki Mösyö Van Mitten?" diye cevap verdi Ahmet. "Yolculuk erzağını yenilemem gerekiyor. Yakında Rus-Türk sınırına ulaşacağız. Lazistan ve Anadolu'nun ücra köşelerinde yiyecek bulmak kolay olmayacak! Görüyorsunuz ki kaybedecek bir dakikam bile yok!"

"Ama bu işi hallettikten sonra," dedi Hollandalı, "kendinize birkaç saat ayıramaz mısınız?.."

"Bu işi hallettikten sonra Mösyö Van Mitten, posta arabamızın yanına gideceğim, birkaç somunu sıkması, dingilleri yağlaması, freni gözden geçirmesi, zincirini değiştirmesi için bir ustayla anlaşacağım. Sınırı geçtikten sonra tamir işiyle uğraşmasak iyi olur! Araba mükemmel hale gelsin istiyorum, böylece bizimle birlikte bu garip yolculuğu bitirecektir!"

"Güzel! Ya bu işleri de tamamladıktan sonra?"

"Bu işleri de tamamladıktan sonra, her şeyi yoluna koymak için posta merkezine gideceğim!"

Van Mitten fikrinden vazgeçmiyordu:

"Çok güzel! Bu da bittikten sonra?"

"Bu da bittikten sonra," diye cevap verdi Ahmet, "gitme zamanı gelmiş olacak ve gideceğiz! Bu yüzden benim artık gitmem gerek."

"Bir saniye genç dostum," dedi Hollandalı, "size bir soru sormama izin verin."

"Sorun, ama çabuk olun Mösyö Van Mitten."

"Bu ilginç Mingrelya eyaletinin ne olduğunu biliyorsunuzdur mutlaka?"

"Az çok."

"Burası, vaktiyle içindeki altın zerrelerinin, kıyılarında yükselen mermer sarayların basamaklarına yapıştığı şairane Phasis Nehri'nin suladığı bölgedir!"

"Evet, öyle."

"Büyücü Medea'nın yardım ettiği İason ve Argonautların, alev kusan korkunç boğalar bir yana, müthiş bir ejderha tarafından korunan altın postu almaya geldikleri efsanevi Kolkhis burada uzanır!"

"Aksini iddia etmiyorum."

"İopatos ve Klymene'nin oğlu Prometheus, gökyüzünden ateşi cesurca çaldıktan sonra Zeus'un emriyle burada, ufukta uzanan bu dağlarda, bugünkü Kutaisi şehrine hâkim bu Khomli kayalıklarında zincire vurulmuştu ve burada bir kartal ebediyen ciğerini kemiriyordu!"

"Hiçbir şey bundan daha gerçek olamaz Mösyö Van Mitten, ama size tekrar söylüyorum, acelem var! Lafı nereye getirmeye çalışıyorsunuz?"

Hollandalı en sevimli tavrını takınarak "Şuraya genç dostum;" diye cevap verdi, "Mingrelya'nın bu bölgesinde, Kutaisi'de birkaç gün geçirmek bu seyahat açısından çok faydalı olacaktır ve..."

"Yani birkaç gün Redutkale'de kalmayı mı teklif ediyorsunuz?" dedi Ahmet.

"Dört beş gün yetecektir..."

"Bunu Keraban Amcama teklif etseniz?" dedi Ahmet muzip bir tavırla.

"Ben mi!.. Asla genç dostum!" diye cevap verdi Hollandalı. "Bu bir tartışma konusu olacaktır ve şu can sıkıcı nargile sahnesinden sonra, sizi temin ederim, bu müthiş adamla asla herhangi bir tartışmaya girmemeye çalışacağım kesinlikle!"

"Akıllılık edersiniz!"

"Ama şu anda korkunç Keraban ile değil, genç dostum Ahmet ile konuşuyorum."

Ahmet Van Mitten'in elini tuttu:

"İşte burada yanılıyorsunuz Mösyö Van Mitten, şu anda konuştuğunuz kişi genç dostunuz değil!"

"Kim öyleyse?.."

"Amasya'nın nişanlısı Mösyö Van Mitten ve iyi biliyorsunuz ki, Amasya'nın nişanlısının kaybedecek tek bir saati bile yok!"

Böylece Ahmet, yol hazırlıklarıyla ilgilenmek için ayrıldı. Hayal kırıklığına uğramış Van Mitten'in ise, yanına sadık fakat cesaret kırıcı Bruno'yu alarak Redutkale kasabasında, pek de öğretici olmayacak bir gezinti yapmaktan başka çaresi kalmamıştı.

Öğlen on ikide bütün yolcular harekete hazırdı. Özenli bir bakımdan geçmiş, bazı bölümleri yeni-

lenmiş olan araba, daha uzun bir süre uzun yolları, çok iyi şartlar altında kateder görünüyordu. Sandıklar erzakla doluydu, daha *verst*'ler, daha doğrusu yolun bu ikinci aşamasında Asya Türkiyesi'nin kırsal bölgelerinden geçeceklerine göre "ağaç"lar boyunca yiyecek konusunda kaygılanmalarına gerek yoktu. Tedbirli bir adam olan Ahmet, beslenme ve ulaşımla ilgili bütün ihtimalleri göz önüne alarak gerekebilecek her şeyi edinmişti.

Keraban Ağa, yolculuğun kazasız belasız geçmesinden büyük bir memnuniyet duyuyordu. Boğaz'ın sol yakasında belirip Osmanlı otoritelerine ve bu haksız vergiyi koyanlara meydan okuduğunda, gerçek bir eski Osmanlı olarak nasıl da gururu okşanacaktı. Bunu uzun uzun anlatmaya gerek yok.

Redutkale Türk sınırına doksan *verst* uzaklıktaydı. Osmanlıların en inatçısı, yirmi dört saate kalmadan Osmanlı topraklarına ayak basmış olacağını hesaplıyordu, böylece artık kendi evinde olacaktı.

Sesinden keyfinin yerinde olduğu anlaşılıyordu:

"Haydi bakalım yeğenim, gidelim, Allah bizi korusun!"

"Gidelim amca!" diye karşılık verdi Ahmet.

Bunun üzerine ikisi de arabadaki yerlerini aldılar; Prometheus'un, üzerinde kutsala saygısızlığının kefaretini ödediği mitolojik Kafkas zirvesini boş yere gözleriyle arayan Van Mitten de onların arkasından!

Yağız atlar kişnedi, meşin kırbaç şakladı ve araba yola koyuldu.

Bir saat sonra araba, 1801'den beri Mingrelya'ya bağlı olan Guriya sınırını geçti. Artık, Gürcistan'ın başkenti Tiflis'e bir demiryoluyla bağlanan, Karadeniz'in önemli liman şehri Poti'ye doğru yol alıyorlardı.

Yol, verimli toprakların içinden hafif bir yokuş halinde uzanıyordu. Orada burada, mısır tarlalarının arasına dağılmış evlerden oluşan köyler vardı. Kereste kullanılmadan, hasırdan örülerek yapılmış garip evler, bir sepetçinin elinden çıkmış gibi görünüyordu. Van Mitten bu ilginç özellikleri yolculuk defterine kaydetmeyi unutmadı. Yine de, kadim Kolkhis'ten geçerken, bu anlamsız ayrıntılardan başka bir şeyler not edebileceğini ummuştu! Belki de, Poti'den geçen şu Rion Nehri kıyılarında daha mutlu olurdu, bu ırmak eski çağların meşhur Phasis Nehri'nden başkası değildi ve birkaç coğrafya âlimine bakılırsa cennet bahçesinin dört akarsuyundan biriydi bu!

Bir saat sonra yolcular, Sakario istasyonunun bir *verst* aşağısında, Poti-Tiflis demiryolu hattıyla karayolunun kesiştiği noktada durdular. Burada, nehrin sol kıyısını takip ederek kestirmeden Poti'ye ulaşmak için mutlaka aşılması gereken bir geçit vardı.

Atlar, demiryolunun kapalı bariyeri önünde durdu.

Arabanın camları, Keraban Ağa ve yanındakilerin neler olduğunu görebilecekleri şekilde indirildi.

Arabacı, ortalıkta görünmeyen hat bekçisine seslenmeye başladı.

Keraban kapıdan başını uzattı:

"Şu uğursuz demiryolu kumpanyası yine bizim vaktimizi mi çalacak? Bu bariyer neden arabalara kapalı?"

Van Mitten basit bir tespitte bulundu:

"Biraz sonra bir tren geçecek mutlaka."

"Neden geçiyor bu tren?" diye bağırdı Keraban.

Arabacı boş yere seslenmeye devam ediyordu, ama bekçi kulübesinin kapısında hiç kimse görünmedi.

"Hay boyu devrilesice! Eğer o gelmezse ben kendim açmayı bilirim!" diye haykırdı Keraban.

Ahmet, arabadan inmek üzere olan Keraban'ı tuttu:

"Biraz sakin olun amca!" dedi.

"Sakin mi?.."

"Evet! Bekçi geliyor işte!"

Kulübesinden çıkan bekçi sakin sakin arabaya yaklaştı.

Keraban Ağa tok bir sesle sordu:

"Buradan geçebilecek miyiz, geçemeyecek miyiz?"

"Geçebilirsiniz," diye cevap verdi bekçi, "Poti treni on dakikadan önce gelmez."

"O zaman açın şu bariyeri, bizi de boş yere bekletmeyin, acelemiz var!"

"Şimdi açıyorum" dedi bekçi.

Adam bunu söyledikten sonra, önce yolun karşı tarafındaki bariyeri kaldırdı, sonra arabanın önündekine geldi, ama bütün bunları hiçbir sorumluluğu olmayan biri gibi, tam bir kayıtsızlık içinde yapıyordu.

Keraban Ağa sabırsızlıktan fıkır fıkır kaynıyordu.

Sonunda geçidin dört bir yanı açıldı ve araba demiryoluna girdi.

Bu sırada, yolun karşı tarafında bir grup yolcu göründü. Muhteşem bir atın üzerindeki Türk ağası kendisini takip eden dört atlıyla, hemzemin geçitten geçmeye hazırlanıyordu.

Bu hatırı sayılır biriydi mutlaka. Otuz beş yaşlarındaydı; uzun boyuyla, Asyalı ırklara mahsus asaleti yansıtıyordu. Yüzü oldukça güzeldi; yalnızca tutkunun ateşiyle parlayan gözler, soluk bir ten, kıvrımları kat kat göğsüne dökülen siyah sakallar, bembeyaz dişler, gülmeyi bilmeyen dudaklar; sonuçta, konumu ve serveti itibariyle kudretli, bütün arzularının gerçekleşmesine, bütün isteklerinin yerine getirilmesine alışmış, kendisine karşı çıkılmasına dayanamayan azametli bir adamın görünümüne sahipti. Türk tipiyle Arap tipinin karışımı olan bu adamın doğasında hâlâ vahşi bir şeyler vardı.

Avrupalıdan çok Asyalı zengin Osmanlıların tarzında dikilmiş basit bir yolculuk elbisesi taşıyordu. Bu koyu renkli kaftanla zengin birisi olduğunu gizlemeye çalışıyordu mutlaka.

Araba tam demiryolunun ortasına geldiğinde, atlılar da bu noktaya gelmişti. Geçit, arabayla atlıların yan yana geçemeyeceği kadar dardı, ikisinden birinin geri çekilmesi gerekiyordu.

Arabanın atları durdu, atlılar da durdular; ama bu yabancı ağanın, hiç de Keraban Ağa'ya yol vermek için kenara çekilecek gibi bir hali yoktu. Türk'e karşı Türk, bu durum işleri karıştırabilirdi.

Keraban, atları arabanın atlarıyla burun buruna gelmiş olan atlılara bağırdı:

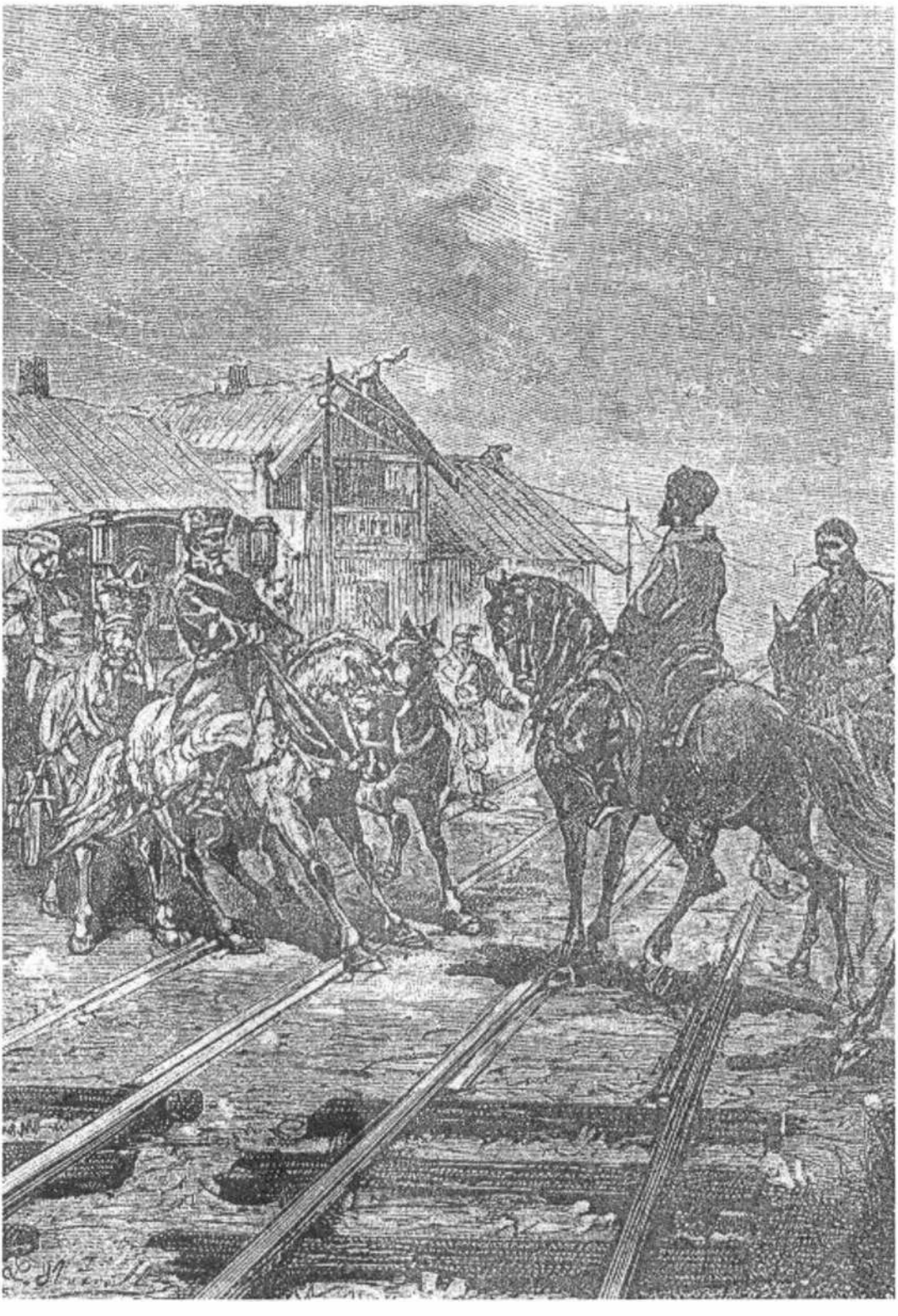

"Kenara çekilin!"

Görünüşe bakılırsa, tek bir adım bile geriye gitmemeye kararlı olan yeni gelen cevap verdi:

"Siz kenara çekilin!"

"İlk ben geldim!"

"İyi, ikinci olarak da geçersiniz!"

"Geriye gitmeyeceğim!"

"Ben de öyle!"

Bu şekilde kızışan tartışma pek hayırlı bir noktaya gitmeyecek gibiydi.

"Amca," dedi Ahmet, "ne önemi var bunun..."

"Çok önemi var oğlum!"

"Dostum!.." dedi Van Mitten.

"Rahat bırakın beni!" Keraban'ın sert sesi Hollandalıyı köşesine çiviledi.

Bu sırada hat bekçisi araya girerek bağırmaya başladı:

"Çabuk olun! Çabuk olun!.. Poti treni gelmek üzere!.. Çabuk olun!"

Ama Keraban Ağa'nın onu dinlediği yoktu! Arabanın kapısını açıp peşinde Ahmet ve Van Mitten ile yolun üzerine inmişti, bu arada Bruno ve Nizib de aşağıya atlıyorlardı.

Keraban Ağa dosdoğru atlının üzerine yürüdü, atının dizgininden tuttu ve hâkim olamadığı şiddetli bir ses tonuyla bağırdı:

"Bana yol verecek misiniz?"

"Asla!"

"Göreceğiz!"

"Neyi göreceğiz?"

"Keraban Ağa'yı tanımıyorsunuz!"

"Siz de Saffar Ağa'yı!"

Bu, Saffar Ağa idi. Güney Kafkasya eyaletlerinde hızlı bir seyahatten sonra Poti'ye doğru gidiyordu.

Ama bu Saffar adı, Kerç menzilinden bütün atları toplamış olan bu adamın adı, Keraban'ın öfkesini azdırmaktan başka bir işe yaramamıştı! Şimdiye kadar onu bunca kızdırmış olan bu adamın karşısında geri çekilmek mi! Asla! Bunu yapmaktansa atının ayakları altında ezilirdi daha iyi.

"Yaa, demek Saffar Ağa sizsiniz?" diye haykırdı. "Güzel, geri çekilin Saffar Ağa!"

Saffar Ağa, geçidi zorlamaları için arkasındaki atlılara işaret verdi:

"İleri!"

Hiçbir kuvvetin Keraban'ı geri döndüremeyeceğini anlayan Ahmet ve Van Mitten, ona yardım etmeye hazırlanıyorlardı.

Bekçi yeniden bağırdı:

"Acele edin! Acele edin! Geçin çabuk, tren geliyor!"

Gerçekten de, henüz dönemecin ardında bulunan lokomotifin düdüğü duyuluyordu.

"Geriye!" diye bağırdı Keraban.

"Geriye!" diye bağırdı Saffar.

Bu sırada lokomotifin gürültüsü iyice artmıştı. Çılgına dönmüş olan hat bekçisi, bayrağını sallayarak treni durdurmaya çalışıyordu... Fakat artık çok geçti... Tren, dönemecin ucundan görünmüştü...

Yolu geçecek kadar vaktinin olmadığını gören Saffar Ağa, hızla geri çekildi. Bruno ve Nizib kendilerini kenara attılar. Ahmet ve Van Mitten, Keraban'ı kollarından tutup hızla çektiler, bu sırada arabacı, atları bariyerin dışına sürükledi.

Aynı anda tren, bir ekspres hızıyla geçiyordu. Ancak geçerken yoldan tamamen kurtarılamamış olan arabanın arka tarafına çarpıp parçaladı ve yolcuları bu hafif darbeyi hissedemeden gözden kayboldu.

Kendini kaybetmiş olan Keraban Ağa, hasmının üzerine atlamak istedi, ama o, atını sürerek, umursamazlıkla, gözünün ucuyla bile bakmadan, peşinde dört atlısıyla demiryolunu geçti ve ırmağın sağ kıyısını takip eden yol üzerinde dörtnala giderek gözden kayboldu.

Van Mitten'in tutmakta olduğu Keraban Ağa bağırıyordu:

"Korkak! Sefil herif!.. Eğer ki onunla bir daha karşılaşacak olursam!.."

Ahmet, arabanın yolun dışına dağılmış şekilsiz parçalarına bakıyordu:

"Evet, ama artık bir arabamız yok!"

"Olsun oğlum, olsun! Ama en azından önce ben geçtim!"

İşte Keraban, tam anlamıyla buydu.

Bu sırada, Rusya'da yolların kontrolüyle görevli Rus Kazaklarından birkaç tanesi yaklaştı. Demiryolu üzerinde olup biten her şeyi görmüşlerdi.

İlk hareketleri Keraban Ağa'nın yakasına yapışmak oldu. Keraban Ağa'nın itirazı, yeğeni ve arkadaşının faydasızca araya girişleri, dünyanın en inatçı adamının en şiddetli direnişi, demiryolları emniyet nizamnamesine karşı işlenen bir suçtan sonra, durumu daha da berbatlaştırma ve yönetimin emirlerine isyan şekline dönüşme tehlikesi taşıyordu.

Jandarmalara olduğu gibi Kazaklara da laf anlatmak mümkün değildi. Onlara daha fazla karşı koymadılar. Öfkesi son haddine varmış olan Keraban Ağa Sakario İstasyonu'na götürülürken, Ahmet, Van Mitten, Bruno ve Nizib parçalanmış arabanın başında şaşkın şaşkın duruyorlardı.

"İşte başımız gerçek bir belaya girdi!" dedi Hollandalı.

"Ya amcam!" dedi Ahmet. "Onu yalnız bırakamayız!"

Yirmi dakika sonra, Poti'ye doğru giden Tiflis treni önlerinden geçti. Hepsi birden bakakaldılar...

Kompartımanlardan birinin penceresinde, öfkeden kıpkırmızı kesilmiş, gözleri kanlanmış, kendini kaybetmiş Keraban Ağa'nın allak bullak olmuş yüzü göründü; sadece tutuklanmış olduğu

için değil, bu vahşi Kazaklar, hayatında ilk defa, onu demiryoluyla yolculuk etmek zorunda bıraktıkları için!

Ama onu bu halde tek başına bırakmamak lazımdı. Onu en kısa zamanda, sırf inatçılığı yüzünden düştüğü bu kötü durumdan kurtarmak ve Üsküdar'a dönüşün gecikmesi gibi bir tehlikeyi önlemek gerekiyordu.

Bunun üzerine Ahmet ve arkadaşları, artık hiçbir işe yaramayacak olan arabanın enkazını bırakıp bir yük arabası kiraladılar. Arabacı atları bu arabaya koştu ve mümkün olduğu kadar hızla, Poti yoluna koyuldular.

Altı fersahlık yolu iki saatte aldılar.

Ahmet ve Van Mitten, kasabaya gelir gelmez, talihsiz Keraban'ı bulmak ve onun serbest bırakılmasını sağlamak için emniyete gittiler.

Burada, suçlunun akıbeti hakkında olduğu gibi, yeni gecikme ihtimalleri hakkında da bir ölçüde kendilerini rahatlatan bir haber aldılar.

Keraban Ağa, önce nizamnameye aykırı hareketten, sonra da emniyet görevlilerine mukavemetten yüklü bir para cezası ödedikten sonra tekrar Kazaklara teslim edilmiş ve sınıra götürülmüştü.

Dolayısıyla en kısa zamanda sınırda onunla buluşmak, bunun için de bir ulaşım aracı bulmak gerekiyordu.

Saffar Ağa'ya gelince, Ahmet ona ne olduğunu öğrenmek istedi.

Saffar Ağa Poti'den çoktan ayrılmıştı. Anadolu'nun çeşitli iskelelerine uğrayan bir gemiye binmişti. Ama Ahmet, bu kibirli adamın nereye gittiğini öğrenemedi; ufukta yalnızca onu Trabzon'a götüren geminin dumanının son halkaları görünüyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

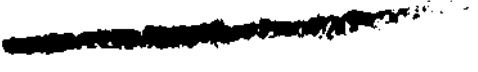

1
KERABAN AĞA DEMİRYOLUYLA YOLCULUK ETMİŞ OLDUĞU İÇİN KIZGINDIR

Hatırlanacağı gibi, eski Kolkhis harabelerini gezememiş olduğu için üzgün olan Van Mitten, Karadeniz sahilindeki Poti limanından denize dökülen ve Rion gibi daha ahenksiz bir isim alan mitolojik Phasis Nehri'ni inceleyerek teselli bulmak niyetindeydi.

Aslında saygıdeğer Hollandalı, umutlarını devamlı azaltmak zorunda kalıyordu. Ona burada, İason ve Argonautların izinden gitmek, Aison'un oğlunun altın postu ele geçirmek için gittiği meşhur mekânlarda dolaşmak yakışırdı. Ama hayır! Şimdi çok daha acil olarak Poti'den ayrılmak ve Keraban Ağa'nın izinden giderek, Türk-Rus sınırında onunla buluşmak gerekiyordu.

Bu yüzden, Van Mitten için yeni bir hayal kırıklığı söz konusuydu. Saat beş olmuştu bile. Ertesi sabah, 13 Eylül'de yola çıkmayı düşünüyorlardı. Van Mitten, Poti'de yalnızca, içinde eski bir kalenin kalıntıları yükselen parkı, altı yedi binlik bir nüfus barındıran, temel kazıklarının üzerine kurulmuş evleri, içinde kurbağaların aralıksız konser verdiği hendekleri, ucunda önemli bir deniz fenerinin yükseldiği işlek limanı görebildi.

Buralardan bu kadar kısa sürede ayrılmak zorunda kaldığı için üzülen Van Mitten, ancak şu düşünceyle kendini biraz olsun rahatlatıyordu: Rion ve Kapatşa bataklıklarının ortasında kurulmuş bu kasabadan hemen uzaklaşarak, sağlık koşulları elverişli olmayan bu sahillerde sakınılması gereken tehlikeli bir humma mikrobu kapma ihtimalini ortadan kaldırabilirdi.

Hollandalı böyle türlü çeşit düşüncelere dalmışken Ahmet de, sahibinin tarife sığmaz dikkatsizliklerine rağmen bu kadar uzun süre hizmet vermiş olan posta arabasının yerine bir yenisini arıyordu. Ancak bu küçük Poti şehrinde, yeni ya da kullanılmış bir seyahat arabası bulmak mümkün değildi. "Perekladnaya" denen Rus arabalarından bulunabilirdi ve fiyatı neyse, Keraban Ağa'nın kesesinden ödenecekti. Bulunabilecek diğer araçlar, bir yolculuk arabasıyla hiçbir ilgisi olmayan, ilkel ve rahatsız yük arabalarıydı. Bunlara ne kadar güçlü atlar koşulsa da asla bir posta arabasının hızına yetişemezlerdi. Daha yolun bu kısmını bitirmeden gecikme endişeleri başlamıştı.

Bununla beraber Ahmet'in araç konusunda tercih yapmak gibi bir sıkıntıya girmesi bile gerekmedi. Ne araba ne yük arabası! Şu an için kullanılabilecek hiçbir şey yoktu. Oysaki bir an önce amcasını bulup, inatçılığı yüzünden başını yeni belalara sokmasına engel olması gerekiyordu. Bu durumda Poti ile Türk-Rus sınırı arasındaki yaklaşık yirmi fersahlık mesafeyi atla gitmeye karar verdi. Ahmet iyi bir biniciydi, Nizib de çoğu zaman gezilerinde ona eşlik etmişti. Bu konuyu Van Mitten'e açtı, Van Mitten biniciliğin kural-

larını bilmiyor değildi, bu konuda pek yetenekli olmayan Bruno'ya gelince, en azından bu şartlar altında onu takip etmeye razı olacaktı.

Böylece, aynı gece sınıra ulaşmak amacıyla ertesi gün yola çıkmaya karar verdiler.

Bunun ardından Ahmet, Banker Selim'in adresine, doğal olarak "Sevgili Amasya" kelimeleriyle başlayan uzun bir mektup yazdı. Bütün bu yolculuk serüvenini, Poti'de başlarına nelerin geldiğini, neden amcasından ayrıldığını ve onu tekrar bulabilmek için ne yapmayı düşündüğünü anlattı. Bu macera yüzünden dönüşün gecikmeyeceğini, kalan zaman ve yol boyunca hayvanları da insanları da acele ettirmeyi bileceğini de ekledi. Zamanında buluşabilmek için, babası ve Necibe ile birlikte belirlenen tarihte, hatta biraz daha önce Üsküdar'daki konakta olmalarını ısrarla tembih etti.

Genç kıza en tatlı iltifatlarla süslü bu mektubu ertesi gün, düzenli olarak Poti-Odessa arasında sefer yapan posta vapuru götürecekti. Yani kırk sekiz saatten önce yerine ulaşmış olacak, açılacak, satır aralarına kadar okunacak ve belki de, Ahmet'in Karadeniz'in ta öbür ucundan atışlarını duyduğu bir kalbin üstüne bastırılacaktı. İki nişanlı, birbirinden en uzak iki noktada bulunuyorlardı, yani laf anlamaz amcasının, Ahmet'i kenarını takip etmeye zorladığı bir elipsin ekseninin iki ucunda!

Peki ya Ahmet Amasya'yı teselli etmek için bunları yazarken Van Mitten ne yapıyordu?

Van Mitten, otelde akşam yemeği yedikten sonra Poti sokaklarında, şehir parkının ağaçları altında, limanın, inşaatları henüz tamamlanmakta olan rıhtımı ve iskeleleri boyunca meraklı

bir gezintiye çıkmıştı. Ama yalnızdı. Bu kez Bruno ona eşlik etmemişti.

Bruno neden, şu anın sorunları ve geleceğin tehlikeleri hakkında yerinde tespitlerde bulunmak üzere efendisinin yanında yürümüyordu?

Çünkü Bruno'nun aklına bir fikir gelmişti. Her ne kadar Poti'de posta arabası yoksa da, belki bir terazi bulunabilirdi. Bu zayıflamış Hollandalı tartılıp şu andaki ağırlığıyla önceki ağırlığını karşılaştırma fırsatını burada bulamazsa hiçbir yerde bulamayacaktı.

Bruno, efendisine hiçbir şey söylemeden, Batavya librelerinin, değerini bilmediği Rus ağırlık ölçülerindeki karşılıklarını veren rehberi de yanına almayı unutmayarak otelden ayrıldı.

Gümrüğün bulunduğu bir limanın rıhtımlarında mutlaka kefesinde bir insanın rahatça tartılabileceği büyük terazilerden birkaç tane vardır.

Bruno bu konuda sıkıntı çekmedi. Birkaç kopek karşılığında görevliler, istediği gibi tartılmasına izin verdiler. Terazinin bir kefesine hatırı sayılır bir ağırlık koyuldu, diğer kefesine de gizliden gizliye biraz endişe duymakta olan Bruno çıktı.

Bruno'nun hiç hoşuna gitmemekle beraber ağırlığın bulunduğu kefe yere yapışık kaldı. Bruno kendini ağırlaştırmak için biraz çaba harcadı –belki de göğsünü şişirerek başarabileceğini sanıyordu– ama kefe yerinden bile kımıldamadı.

"Kahretsin!" dedi. "İşte korktuğum başıma geldi!"

Bu ağırlığın yerine daha düşük bir ağırlık yerleştirildi. Terazinin kefesi yine yerinden kımıldamadı.

Dehşet içindeki Bruno bağırdı:

"Olamaz böyle bir şey!"

Tam bu sırada, kendisine şefkatle bakan bir yüze gözü takıldı.

"Efendim!" diye bağırdı.

Bu Van Mitten idi. Rasgele dolaşırken yolu bu rıhtıma, tam da görevlilerin uşağını tarttıkları yere düşmüştü.

"Efendim," diye tekrarladı Bruno, "buradasınız demek?"

"Evet buradayım," diye cevap verdi Van Mitten, "zevkle izliyorum senin..."

"Tartılmamı değil mi?"

"Nedir sonuç?"

"Sonuç şu, şu andaki ağırlığımı ifade edebilecek kadar hafif bir ağırlık ölçüsü var mı bilmiyorum!"

Bruno bunu öyle acıklı bir yüz ifadesiyle söyledi ki, bu sitem Van Mitten'in içine dokundu.

"Nasıl!" dedi. "Yola çıktığımızdan beri bu kadar zayıfladın mı benim zavallı Brunocuğum?"

"Siz kendiniz karar verin efendim!"

Bu sırada, terazinin kefesine ilk ikisinden daha hafif bir ağırlık yerleştirdiler.

Bu sefer Bruno diğer kefeyi yavaş yavaş kaldırdı ve her iki kefe eşit hizaya geldi.

"Nihayet!" dedi Bruno, "ama kaç kilo bu?"

"Evet, kaç kilo bu?" diye tekrarladı Van Mitten.

Bu, Rus ölçüsüyle tam tamına dört *pound*'du, ne bir eksik, ne bir fazla.

Van Mitten hemen Bruno'nun elindeki rehberi aldı ve ölçü karşılaştırma tablosunun bulunduğu sayfayı açtı.

Kaygıyla karışık bir merak içinde kıvranan Bruno sordu:

"Evet efendim, ne kadar ediyormuş Rus *pound*'u?"

Van Mitten, küçük bir kafa hesabı yaptıktan sonra cevap verdi:

"Yaklaşık olarak on altı buçuk Hollanda *pondu*."

"Yani?..."

"Yani tam olarak yetmiş beş buçuk *pond* ya da yüz elli bir libre."

Bruno bir umutsuzluk haykırışıyla kendini terazinin kefesinden aşağıya atarak diğer kefenin sertçe yere çarpmasına sebep olduktan sonra, yarı baygın halde bir bankın üzerine düştü.

"Yüz elli bir libre!" diye tekrarlıyordu, onun bu halini gören, ömrünün dokuzda birini kaybetmiş zannederdi.

Gerçekten de, Bruno yola çıkarken seksen dört *pound*'du ya da yüz altmış sekiz libreydi, şimdiyse sadece yetmiş beş buçuk *pound* ya da yüz elli bir libre ağırlığındaydı. Bu da demektir ki, on yedi libre zayıflamıştı! Üstelik bu, gerçek bir mahrumiyetin çekilmediği, büyük yorgunlukların yaşanmadığı, nispeten kolay yirmi altı günlük bir yolculuk sonucunda olmuştu. Bu kötü gidiş nerede duracaktı? Bruno'nun özenli bir bakımla yirmi yılda büyüttüğü göbeği ne olacaktı? Bugüne kadar koruduğu bu şerefli ağırlığın daha ne kadar altına düşecekti, üstelik şimdi, bu mahrumiyet bölgelerinde, yorgunluk ve tehlikelerin tehdidi altında, araba olmaksızın devam edecek olan bu saçma yolculuğun yeni koşulları içinde!

İşte Van Mitten'in kaygılı uşağı, kendi kendine bunları soruyordu. Korkunç ihtimalleri hızla kafasından geçirirken, tanınmaz halde, canlı cenazeye dönmüş, iskelet gibi bir Bruno canlandı gözlerinde.

Hiçbir tereddüde yer bırakmayacak şekilde kararını verdi. Ayağa kalktı, kendisine karşı koyamayacak durumdaki Hollandalıyı sürükledi ve otele girmeden hemen önce, rıhtımın üzerinde durdu.

"Efendim," dedi, "her şeyin bir sınırı vardır, insan budalalığının bile! Daha ileri gitmeyelim!"

Van Mitten bu sözleri, hiçbir şeyin bozamayacağı her zamanki sükûnetiyle dinledi.

"Nasıl yani Bruno," dedi, "Kafkasya'nın bu kuş uçmaz kervan geçmez köşesine yerleşelim mi istiyorsun?"

"Hayır efendim, hayır! Diyorum ki, bırakalım Keraban Ağa İstanbul'a nasıl isterse öyle dönsün, bu arada biz de Poti posta vapurlarından birine binip rahat rahat dönelim. Sizi deniz tutmuyor, beni de, hem de vapurda daha fazla zayıflama ihtimalim yok, ki eğer bu koşullarda yolculuğa devam edersem başıma gelecek olan bu."

"Bu senin bakış açından akıllıca görünebilir Bruno," diye cevap verdi Van Mitten, "ama benim için durum farklı. Yolun dörtte üçü tamamlanmışken dostum Keraban'ı bırakıp gitmek... Bunu bir düşünmek lazım!"

"Keraban Ağa hiç de sizin dostunuz değil," diye karşılık verdi Bruno, "o sadece Keraban Ağa'nın dostu hepsi bu. Benim zaten dostum değil ve olamaz, ayrıca göbeğimden geriye kalanları onun gururunun kaprislerine kurban edecek değilim! Yolculuğun dörtte üçü bitti diyorsunuz, bu doğru, ama bana öyle geliyor ki geriye kalan son çeyreği, yarı vahşi bir ülkede bize yeni zorluklar getirecek. Kişisel olarak henüz sizin başınıza nahoş bir şey gelmedi efendim, doğru, ama size tekrar söylüyorum, eğer ısrar ederseniz, kendinizi kollayın! Başınıza bir felaket gelecek!"

Bruno'nun, kendisinin başına, içinden sağ salim çıkamayacağı, ciddi bir bela geleceği konu-

sundaki ısrarlı kehanetleri, Van Mitten'in canını sıkmıyor değildi. Sadık uşağın bu tavsiyelerinden biraz etkileniyordu. Aslında, Rus sınırının ötesinde, Trabzon Paşalığı ve Kuzey Anadolu'nun tenha, Türk hükümeti otoritesinin neredeyse hiç ulaşamadığı bölgelerinde yolculuğa çıkmadan önce iki kere düşünmek gerekiyordu. Van Mitten, zayıf karakterinden dolayı kendini biraz sarsılmış hissediyordu ve Bruno da bunun pekâlâ farkındaydı. Bunun üzerine ısrarlarını daha da artırdı. İddiasını destekleyecek birçok kanıt bulmaya çalıştı, günden güne eriyen bir göbeğin etrafında bollaşarak dökülen elbiselerini gösterdi. Akıl çelici, inandırıcı bir belagatle, derin ikna kabiliyetini kullanarak, sonunda efendisini de, kendi kaderini dostu Keraban'ın kaderinden ayırması gerektiği yolundaki fikrine ortak etmeyi başardı.

Van Mitten düşünüyordu. Başını sağa sola sallayarak dikkatle dinliyordu. Bu önemli konuşma sona erdiğinde Van Mitten, iflah olmaz arkadaşıyla bu konuda tartışmak durumunda kalacağı kaygısına kapılmıştı.

"Ama," dedi her şeye bir cevabı olan Bruno, "şartlar buna çok uygun. Mademki Keraban Ağa artık burada değil, çekip gidelim, sınırda onunla buluşmayı da yeğeni Ahmet'e bırakalım."

Van Mitten olumsuz anlamda başını salladı:

"İşte burada bir sorun var," dedi.

"Nedir o?" diye sordu Bruno.

"İstanbul'dan yanımda çok az parayla yola çıktım ve şu anda cüzdanım bomboş!"

"İstanbul'daki bankadan bir miktar para getirtemez misiniz efendim?"

"Hayır Bruno, bu imkânsız! Rotterdam'daki hesabımdan henüz aktarmadılar."

"Dönüşümüz için gerekli parayı nasıl sağlayabiliriz?" diye sordu Bruno.

"Her halükârda dostum Keraban'dan borç istemem gerek," diye cevap verdi Van Mitten.

İşte bu Bruno'nun hoşuna gitmedi. Eğer efendisi Keraban Ağa'yı tekrar görüp, ayrılmayı düşündüğünden bahsedecek olursa tartışma çıkacaktı ve Van Mitten onunla baş edemeyecekti. Ne yapmalıydı? Doğrudan Ahmet'e gitmek? Hayır, bu faydasız olurdu! Ahmet asla, Van Mitten'e amcasını terk etme imkânı sağlamanın sorumluluğunu almazdı. Bunu düşünmenin gereği yoktu.

Sonunda, uşakla efendi arasındaki uzun bir konuşmadan sonra şu karara varıldı: Ahmet ile birlikte Poti'den ayrılıp Türk-Rus sınırında Keraban Ağa ile buluşacaklardı. Burada Van Mitten sağlığını bahane ederek ve bundan sonra karşılaşılacak yorgunlukları öne sürerek, böyle bir yolculuğa daha fazla devam etmesinin imkânsız olduğunu söyleyecekti. Hal böyleyken arkadaşı Keraban ısrar edemeyecek ve deniz yoluyla İstanbul'a dönebilmeleri için gerekli parayı vermeyi reddetmeyecekti.

"Ne olursa olsun!" diye düşündü Bruno, "böyle bir konuda efendimle Keraban Ağa arasındaki konuşma yine de tehlikeli olacak."

İkisi birlikte, Ahmet'in kendilerini beklemekte olduğu otele geri döndüler. Ahmet'e düşündükleriyle ilgili hiçbir şey söylemediler. Yemek yiyip yattılar. Van Mitten rüyasında, Keraban'ın kendisini pestil gibi ezdiğini gördü. Sabah erkenden

kalktılar ve kapının önünde "yolları yutmaya" hazır dört tane at buldular.

Atın üstünde durmaya çalışırken Bruno'nun yüzünde garip bir ifade vardı. Keraban Ağa yüzünden çekilen yeni acılar... Ama yazık ki başka türlü yolculuk yapma imkânı yoktu. Bruno kaderine razı olmak zorunda kaldı. Neyse ki atı yaşlı bir midilliydi ve hızlı hareket edecek hali yoktu, onu idare etmek kolay olacaktı. Van Mitten ve Nizib'in atları da endişe yaratacak hayvanlar değildi. Sadece Ahmet, atak bir atın üzerindeydi, ama iyi bir biniciydi ve arkadaşlarıyla arayı açmamak için hızını düşürmekten başka kaygısı olmayacaktı.

Sabah saat beş itibariyle Poti'den ayrıldılar. Yirmi *verst* yol aldıktan sonra, saat sekizde Nikolaya kasabasında kahvaltı ettiler, saat on bire doğru, on beş *verst* daha gittikten sonra Kintriyaşi'de ikinci bir mola verdiler. Yirmi *verst* daha gittikten sonra, öğleden sonra saat ikiye doğru, Moskof İmparatorluğu'na bağlı Kuzey Lazistan'da, Batum'da konakladılar.

Eski çağlarda Bathys denen, Çoruh Irmağı'nın denize döküldüğü yerde kurulmuş olan bu şehir, zamanında bir Türk limanıydı. Türkiye'nin onu kaybetmiş olması üzücüydü, çünkü demirlemeye çok uygun olan bu geniş liman, su çekme kapasitesi yüksek olanlar da dahil, çok sayıda gemiye ev sahipliği yapabiliyordu. Şehre gelince burası, ortasından anayolun geçtiği, ahşaptan yapılmış önemli bir pazardı sadece. Fakat Rusya'nın, Kafkaslar'ın ötesine ölçüsüzce uzanan eli Batum'u kavramıştı, aynen yakında Lazistan'ın son sınırlarını da kavrayacağı gibi.

Yani Ahmet burada artık, birkaç yıl öncesinde olduğu gibi evinde değildi. Çoruh'un ağzındaki Günye'yi geçmek, Batum'a yirmi *verst* mesafedeki Makrialos kasabasına gelmek ve sınıra ulaşmak için on *verst* daha katetmek gerekiyordu.

Bu bölgede, yolun kenarında, bir Kazak müfrezesinin pek de şefkatli olmayan bakışları altında, iki ayağı tam Osmanlı sınırının üzerinde, öfkeli bir adam bekliyordu.

Bu adam Keraban Ağa idi.

Saat akşamın altısıydı ve bir önceki gece saat on ikide, Rus topraklarından sınırdışı edilip serbest bırakıldığından beri Keraban Ağa'nın öfkesi geçmemişti.

Yolun kenarında bulunan sefil durumdaki, çatısı çok kötü kaplanmış, çok kötü malzemeden yapılmış, daha da kötüsü içinde doğru dürüst yiyecek bulunmayan zavallı bir kulübe ona barınak, daha doğrusu sığınak olmuştu.

Buraya yarım *verst* kala, Ahmet ve Van Mitten, birisi amcasını, diğeri arkadaşını görür görmez atlarını hızlandırdılar ve onun birkaç adım ötesinde yere indiler.

El kol hareketleri yaparak volta atan, kendi kendine söylenen, daha doğrusu ona kafa tutacak kimse olmadığı için kendi kendine kavga eden Keraban Ağa onları fark etmemişti.

Nizib ve Bruno, Ahmet ile Hollandalının atlarını tutarken, Ahmet, amcasının kolundan tuttu:

"Amca, amcacığım!" diye haykırdı.

"Dostum!" dedi Van Mitten.

Keraban ikisinin de ellerini sıktı ve yolun kenarında dolaşmakta olan Kazakları gösterdi.

"Trene," diye haykırdı, "bu sefiller beni zorla trene bindirdi!.. Beni!.. Benim gibi bir adamı!.."

Elbette ki, gerçek bir Türke yakışmayan böyle bir ulaşım aracına binmek zilletine düşmüş olmak, Keraban Ağa'nın fena halde sinirini bozuyordu. Hayır! Bunu hazmedemezdi! Saffar Ağa ile karşılaşması, bu küstah adamla kavgası ve bunu takip eden olaylar, arabasının parçalanması, yolculuğa devam etmek konusunda içine düştükleri

sıkıntı, bütün bunların hepsini şu muazzam mesele karşısında unutuyordu: Trene binmiş olmak! O, gerçek bir mümin!

Amcasına karşı çıkmanın hiç sırası olmadığını düşünen Ahmet cevap verdi:

"Evet! Bu onur kırıcı!"

"Evet onur kırıcı!" diye ekledi Van Mitten, "neyse ki dostum Keraban, başınıza kötü bir şey gelmemiş..."

Keraban bağırmaya başladı:

"Sözlerinize dikkat edin Mösyö Van Mitten! Kötü bir şey gelmedi mi dediniz?"

Ahmet'in bir işaretiyle Hollandalı yanlış yolda olduğunu anladı. Eski dostu ona "Mösyö Van Mitten" demişti ve bu şekilde hitap etmeye de devam ediyordu:

"Başınıza kötü bir şey gelmemiş gibi talihsiz bir laf ederken ne demek istediğinizi söyler misiniz?"

"Dostum Keraban, şu demiryollarında her zaman olan kazalardan hiçbiri olmamış; ne raydan çıkma, ne çarpışma, ne devrilme..."

"Mösyö Van Mitten, raydan çıksak çok daha iyiydi!" diye bağırdı Keraban. "Evet! Allah biliyor! Raydan çıkmak, kolumun bacağımın, kafamın kopması, duyuyor musunuz, böyle bir utancı yaşamaktan çok daha iyiydi!"

Dikkatsiz sözlerini nasıl telafi edeceğini bilemeyen Van Mitten yeniden söze başladı:

"İnanın dostum Keraban!.."

Keraban Hollandalının üzerine yürüyerek:

"Benim neye inandığım değil mesele! Sizin neye inandığınız!.. Otuz yıldan beri sizi dostu zanneden bir adamın başına gelenleri nasıl değerlendirdiğiniz!" dedi.

Ahmet, her şeyi berbat edeceği gayet açık olan bu konuşmanın yönünü değiştirmeye çalıştı:

"Amcacığım, Mösyö Van Mitten'i yanlış anladınız..."

"Öyle mi?"

"Ya da daha doğrusu Mösyö Van Mitten kendini kötü ifade etti. Bu lanet Kazakların sizi maruz bıraktıkları kötü muameleden dolayı o da aynen benim gibi derin bir üzüntü duyuyor."

Neyse ki tamamen Türkçe konuşuluyordu ve "lanet Kazaklar" hiçbir şey anlamıyordu.

"Ama sonuçta amca, bütün bunların sebebini başka birinde aramak gerek! Başınıza gelenlerden başka biri sorumlu! Poti demiryolunda sizin geçişinizi engelleyen küstah zat! Şu Saffar denen adam!.."

Keraban, yeğeni tarafından gayet isabetli bir şekilde ortaya atılan bu ismi tekrar etti:

"Evet, şu Saffar!"

"Bin kere evet, şu Saffar!" diye hemen ekledi Van Mitten. "İşte benim demek istediğim de buydu dostum Keraban."

"Alçak Saffar!" dedi Keraban.

"Alçak Saffar!" diye tekrar etti Van Mitten arkadaşıyla tam bir uyum içinde.

Hatta onu tanımlayacak daha güçlü bir kelime kullanmak isterdi, ama aklına bir şey gelmedi.

"Eğer o bir daha karşımıza çıkarsa!.." dedi Ahmet.

"Ah, keşke Poti'ye geri dönebilecek olsaydık! Bu küstahlığını ona ödetmek, canını cehenneme yollamak, onu Azrail'e teslim etmek için!.."

"Onu kazığa oturtmak için!" diye eklemek zorunda hissetti kendini Van Mitten, tehlikeye girmiş bir arkadaşlığı kurtarmak için biraz vahşileşmişti.

Bu gayet Türk tarzı teklif çok hoşa gitmiş, Van Mitten arkadaşı Keraban'ın elini sıkmasını hak etmişti.

"Amca," dedi bunun üzerine Ahmet, "şu anda bu Saffar'ı aramamız faydasız."

"Neden oğlum?"

"Bu adam artık Poti'de değil." diye söze devam etti Ahmet. "Biz oraya gittiğimizde Anadolu sahillerinde sefer yapan bir posta vapuruna binmişti bile."

"Anadolu sahilleri mi? Bizim yolumuz da bu sahillerden geçmiyor mu?"

"Evet amca."

"Eğer alçak Saffar benim yoluma çıkarsa, vallahi de billahi de tallahi de, bu onun felaketi olacak!" dedi Keraban.

Keraban Ağa Allah adına ettiği bu yeminden sonra daha korkunç bir şey söyleyemezdi. Sustu.

Fakat artık araba olmadığına göre nasıl seyahat edeceklerdi? Yola atla devam etmek Keraban Ağa'ya teklif edilemezdi. İri cüssesi buna müsait değildi. O atın üzerinde acı çekeceği gibi, at ondan daha fazla acı çekecekti. Bu durumda en uygunu, en yakın kasaba olan Hopa'ya gitmekti. Hopa, buraya sadece birkaç *verst* mesafedeydi ve Keraban Ağa bu kadarını yürüyebilirdi, Bruno da öyle yorgundu ki, atının üzerine tekrar binecek hali yoktu.

"Hani para isteyecektiniz?" dedi Bruno kendi tarafına çekmiş olduğu efendisine.

"Hopa'ya!" diye cevap verdi Van Mitten.

Bu hassas konuyu açma zamanı yaklaştıkça biraz endişe duymuyor değildi.

Birkaç dakika sonra yolcular, Lazistan kıyıları boyunca giden yamacı iniyorlardı.

Keraban Ağa son bir kez arkasına dönüp –onu– böyle onur kırıcı bir şekilde bir tren vagonuna bindiren Kazaklara yumruğunu gösterdi ve sahil tarafına dönünce, Moskof İmparatorluğu sınırını gözden kaybetti.

2
VAN MİTTEN'İN BRUNO'NUN SAPLANTILARINA DAYANAMAMASI VE BUNU TAKİP EDEN OLAYLAR

"Tuhaf bir ülke!" diye yazıyordu Van Mitten, yolda edindiği izlenimleri seyahat defterine not ederken, "kadınlar toprakta çalışır, yük taşırken erkekler kenevir eğiriyor ve örgü örüyor."

Evet, iyi yürekli Hollandalı yanılmıyordu. Yolun ikinci aşamasının başladığı yerdeki bu uzak Lazistan eyaletinde bu hâlâ böyledir.

Kafkasya sınırından başlayan bu topraklar, Sarşut ve Çoruh vadileriyle Karadeniz kıyısı arasında kalan Türk Ermenistanı'nın bu bölümü, az tanınan bir ülkedir. Fransız Th. Deyrolles'den sonra, Trabzon Paşalığı'nın ötesindeki bölgelerde, bu Van Gölü'ne kadar girift bir biçimde uzanan ve Ermenistan'ın merkezini kuşatan orta yükseklikteki dağlar arasında, bir milyon iki yüz bin nüfuslu bir vilayetin merkezi olan Erzurum'da çok az seyyah dolaşmıştı.

Aynı zamanda, bu coğrafyada önemli tarihi olaylar yaşanmıştı. Ardaşir'in orduları karşısında ricat eden Ksenophon ve Onbinler, Fırat'ın iki koluna kaynak teşkil eden bu yaylaları terk ederek Phasis kıyılarına gelmişlerdi. Bu Phasis, Poti'de denize dökülen Rion değildir artık; bu,

Kafkasya'dan inen, Keraban Ağa ve arkadaşlarının içlerinde yolculuğa başladıkları Lazistan'ın yakınında akan Kura Nehri'dir.

Ah, Van Mitten'in vakti olsaydı, Hollanda'nın en büyük bilginlerinin bile haberdar olmadığı kim bilir ne değerli incelemelerde bulunacaktı! General, tarihçi ve filozof Ksenophon'un Kardukhialıların ülkesinden çıkarken Taokhialılar ve Khalybialılarla savaşa giriştiği yeri ve Yunanlıların, Karadeniz'in bunca arzulanan dalgalarını alkışlarıyla selamladıkları şu Khenium Dağı'nı neden tam olarak tespit etmesindi?

Ama Van Mitten'in bunları ne görmek ne de araştırmak için zamanı vardı, daha doğrusu ona bu zamanı bırakmıyorlardı. Bruno, efendisinin peşini bırakmıyor ve onu, Keraban Ağa'dan ayrılmaları için gerekli olan borcu almaya zorluyordu.

Van Mitten yine aynı cevabı verdi:

"Hopa'ya!"

Hopa'ya doğru ilerliyorlardı. Ama burada, Poti demiryolunda parçalanan rahat arabanın yerini tutabilecek bir ulaşım aracı bulabileceklerdi miydi?

Bu önemli bir meseleydi. Daha gidilecek iki yüz elli fersah ve içinde bulunulan ayın otuzuna kadar on yedi gün vardı. Keraban Ağa bu tarihte dönmüş olmalıydı. Ahmet bu tarihte, düğün için kendisini Üsküdar'daki konakta bekleyecek olan Amasya ile buluşmayı umuyordu. Anlaşılabileceği gibi, amca ile yeğen sabırsızlık konusunda birbirlerinden aşağı kalmıyorlardı. Şimdi, seyahatin ikinci bölümünün tamamlanması konusunda ciddi bir engelle karşı karşıya kalmışlardı.

Anadolu'nun bu kuş uçmaz kervan geçmez küçük kasabalarında bir posta arabası ya da daha basit bir araba bulunabileceğini ümit etmemek gerekiyordu. Ne kadar ilkel olursa olsun, bu civarda bulunabilen herhangi bir ulaşım aracıyla yetinmek gerekecekti.

İşte böyle kaygılı ve düşünceli, sahil yolunda ilerliyorlardı, Keraban Ağa yaya gidiyor, Bruno kendi atıyla, arkadaşının yanında yürümeyi tercih eden efendisinin atını dizginlerinden tutmuş sürüklüyor, at üstündeki Nizib küçük kervanın başını tutuyordu. Ahmet'e gelince, o Hopa'da kalacak bir yer bulmak ve sabah, güneşin doğuşuyla birlikte yola çıkabilecekleri şekilde bir araç edinmek için önden gitmişti.

Ağır ağır ve sessizlik içinde yol alıyorlardı. Keraban Ağa, sık sık tekrarlanan "Kazaklar, demiryolu, vagon, Saffar" kelimeleriyle kendini hatırlatan öfkesini içinde büyütüyordu. Van Mitten ise, ayrılmayı düşündüğünü ona açmak için fırsat kolluyor, fakat tek kelime bile etmeyen arkadaşının bu halini gördükçe, uygun zamanı bir türlü yakalayamıyor, bir türlü cesaretini toplayamıyordu.

Akşam dokuzda Hopa'ya ulaştılar. Yolun bu kısmının yaya olarak geçilmiş olması, bütün gece dinlenmeyi gerekli kılıyordu. Han vasattı, ama yorgunluğun etkisiyle on saat, boyunca uyudular; Ahmet hariç. O, akşam dahi bir ulaşım aracı bulabilmek için dışarıdaydı.

Ertesi gün, 14 Eylül, saat yedide, atları koşulmuş durumdaki bir araba hanın kapısının önündeydi.

Ah, o eski posta arabası! Bu, iki tekerleğin üzerine oturtulmuş, içine üç kişinin zar zor sığabildiği, kaba saba yük arabasının yanında özlenmez miydi? Bu ağır aleti çekmek için iki beygir fazla sayılmazdı. Neyse ki Ahmet, arabanın üstünü tahta çıtalarla tutturulan su geçirmez bir bezle kapattırmıştı, böylece rüzgâr ve yağmurdan korunabileceklerdi. Daha iyisini bulana kadar bununla yetinmek gerekiyordu. Trabzon'a kadar daha rahat ve daha hızlı bir araçla gitmek ihtimal dahilinde değildi.

Kolayca tahmin edilebileceği gibi, ne kadar filozof olursa olsun Van Mitten'in ve yorgunluktan bitkin olan Bruno'nun, bu arabayı görür görmez yüzleri buruştu, ancak Keraban Ağa'nın bir bakışıyla bu yüz ifadesi derhal dağıldı.

Ahmet arabayı gösterdi:

"İşte, bulabildiğim bu amca!"

Eski mükemmel posta arabası için bir pişmanlığın gölgesini dahi görmek istemeyen Keraban Ağa, "Bize de lazım olan bu zaten!" diye cevap verdi.

"Evet," dedi Ahmet, "bu arabanın içine bir de saman döşedik mi..."

"Paşalar gibi gideriz oğlum!"

"Tiyatro paşaları" diye mırıldandı Bruno.

"Ne dedin?"

Ahmet araya girdi:

"Zaten Trabzon'a en fazla yüz altmış ağaç[1] var, orada daha iyisini buluruz eminim."

Keraban, çatılmış kaşlarının altından, arkadaşlarının yüzünde bir itirazın izini yakalamaya çalışıyordu:

---

1 Yaklaşık altmış fersah.

"Tekrar ediyorum, bu araba yeterli!"

Herkes bu ağır bakışın altında ezilmiş, tepkisiz bir yüz ifadesi takınmıştı.

Keraban Ağa, Van Mitten ve Bruno arabada oturacak, ata binmenin getirdiği yorgunluklara alışık olan Ahmet ve Nizib onları arkadan atla takip edeceklerdi, arabaya koşulu atlardan birine binecek olan arabacı da her menzilde hayvanları değiştirmekle görevliydi, en uygunu buydu. Böylece Trabzon'a kadar fazla bir gecikme olmayacağını ümit ediyorlardı. Bu önemli şehirde yolculuğu mümkün olduğu kadar rahat tamamlamanın yollarını arayacaklardı.

Arabaya biraz yiyecek, bazı aletler ve iyi bir tesadüf eseri çarpışmadan kurtarılarak sahiplerinin kullanımına hazır hale getirilmiş nargileler yerleştirildikten sonra Keraban Ağa hareket işaretini verdi. Zaten sahilin bu kısmındaki kasabalar birbirlerine çok yakındı. Aralarındaki uzaklığın dört beş fersahtan fazla olduğu nadirdi. Böylece, sabırsız Ahmet razı olursa, dükkânları yiyeceklerle dolu köylerde birkaç saatliğine rahatça dinlenebilir, erzak sağlayabilirlerdi.

Ahmet, arabada yerini alan amcasının ardından tekrarladı:

"Gidelim!"

Bu sırada Bruno, Van Mitten'e yaklaştı ve gayet ciddi, âdeta emredici bir tonda şöyle dedi:

"Efendim, peki ya Keraban Ağa'ya yapmanız gereken şu teklif?"

Van Mitten kaçamak cevap verdi:

"Henüz bir fırsatını yakalayamadım, zaten bana pek de parlak bir fikir gibi gelmiyor." Bruno, fazlasıyla aşağılama ifade eden bir hareketle arabayı gösterdi:

"Yani bunun içine mi bineceğiz?"

"Evet, bir süre için."

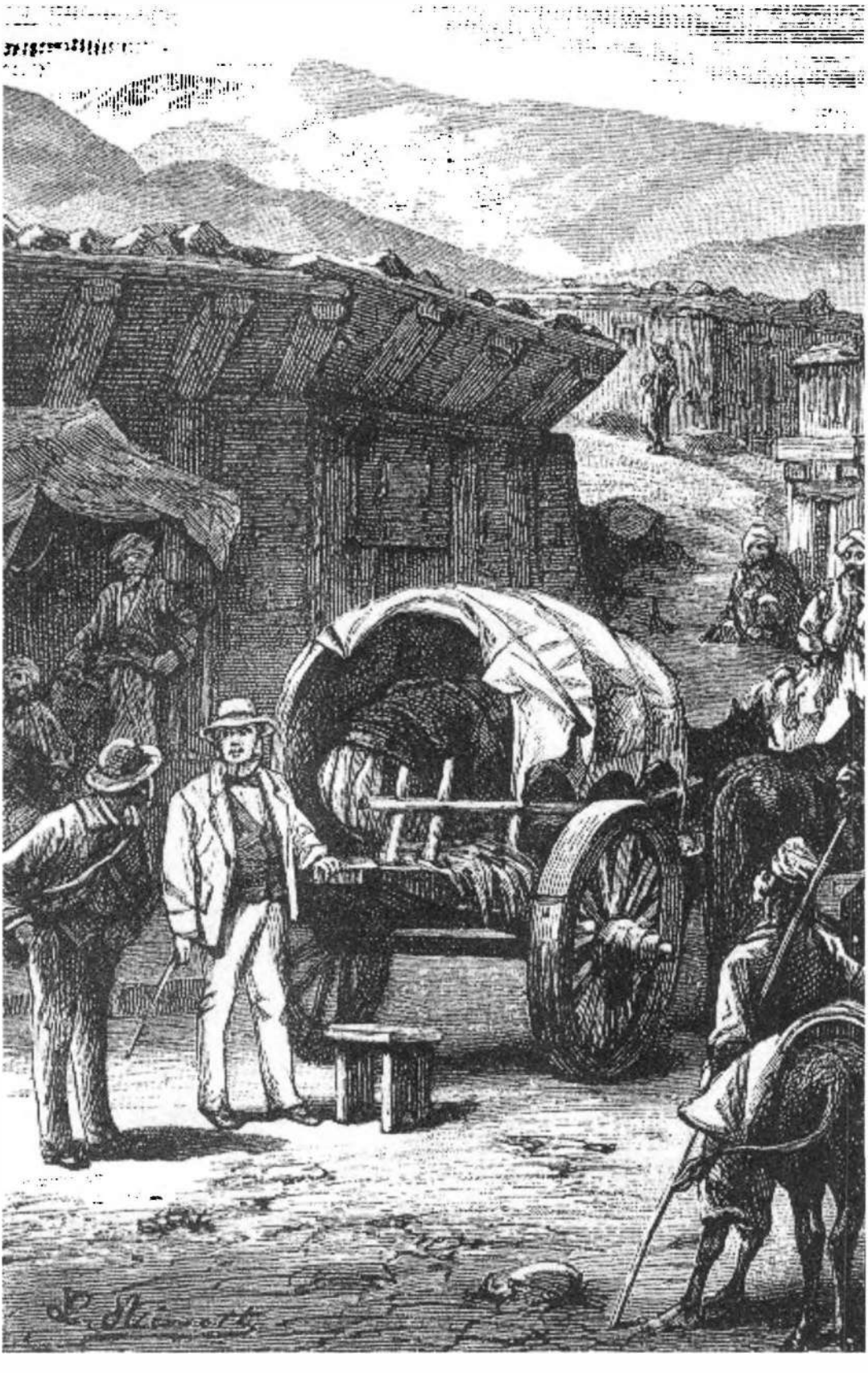

"Ama ne zaman, özgürlüğümüzün bağlı olduğu şu parayı istemeye karar vereceksiniz?"

"Bir sonraki kasabada," diye cevap verdi Van Mitten.

"Bir sonraki kasabada mı?"

"Evet, Arhavi'de."

Bruno, hoşnutsuz bir şekilde başını salladıktan sonra, efendisinin ardından arabaya yerleşti. Ağır yük arabası yokuş aşağı oldukça hızlı gitmeye başladı.

Hava pek hoş görünmüyordu. Batıda fırtına bulutları toplanmaktaydı. Ufkun ötesinde bora tehlikesi olduğu hissediliyordu. Sahilin bu açıktan gelen atmosfer akımlarına maruz kalan bölümünden geçmek kolay değildi. Ama havaya hükmedilemezdi ve Muhammed'in kaderci ümmeti Allah'tan gelene eyvallah demeyi başka herkesten daha iyi bilirdi. Bununla beraber, Yunanca adı *Pontos Eukseinos* yani "konuksever"den ziyade, onun kadar uğurlu olduğu söylenemeyecek Türkçe adı Karadeniz'i haklı çıkartan bu denizden sakınmak gerekirdi.

Neyse ki izleyecekleri yol, Lazistan'ın yüksek ve dağlık kısımlarından geçmiyordu. Bu bölgelerde yol diye bir şey yoktu, balta girmemiş ormanlarda maceraya atılmak gerekiyordu. Arabanın buradan geçmesi neredeyse imkânsızdı. Sahil bölgeleri daha elverişliydi ve kasabalar arasında mutlaka yol vardı. Ceviz ve kestane ağaçlarının gölgesindeki yollar, meyve ağaçlarının ortasından, defne koruluklarının, gül fidanlarının, çiçeklerle süslü yabani asma filizlerinin arasından kıvrılıyordu.

Lazistan'ın kıyı bölgeleri, yolculara kolay bir geçiş sağlamakla beraber, aşağı kısımları hiç sağlıklı değildir. Burada, bulaşıcı hastalıklara sebep olan bataklıklar uzanır. Ağustos ayından mayıs ayına kadar tifo salgını hüküm sürer. Neyse ki Keraban Ağa ve yanındakilerin buradan geçişi eylüle rastlıyordu da sağlıkları için endişelenmelerine gerek kalmıyordu. Yorulacaklardı, evet! Ama hasta olmayacaklardı. Hastayken her zaman iyileşilmese de yorgunken her zaman dinlenilebilirdi. Türklerin en inatçısı böyle düşündükten sonra, arkadaşlarının ona verecek bir cevabı olamazdı.

Araba, saat dokuza doğru Arhavi kasabasında durdu. Van Mitten henüz arkadaşı Keraban'a, şu meşhur borç alma planı hakkında tek kelime edecek fırsatı dahi bulamadan, bir saat sonra tekrar yola çıkılmasına karar verildi.

Bruno sordu:

"Ne oldu efendim, söylediniz mi?"

"Hayır Bruno, henüz değil."

"Fakat ne zaman..."

"Bir sonraki kasabada!"

"Bir sonraki kasabada?"

"Evet, Vitze'de.*"

Para bakımından, aynen efendisinin Keraban Ağa'ya bağımlı olduğu gibi, kendisi de efendisine bağlı olan Bruno, bu sefer keyfinin kaçtığını gizlemeden arabadaki yerini aldı.

"Nesi var bu oğlanın?" diye sordu Keraban.

Konuyu değiştirmeye çalışan Van Mitten aceleyle cevap verdi:

---

* Günümüzdeki Fındıklı –çn.

"Hiçbir şey, belki biraz yorgun!"

"Yorgun mu? Yüzü gayet sağlıklı görünüyor. Hatta ben onu biraz şişmanlamış buluyorum."

Can evinden vurulan Bruno bağırdı:

"Beni mi?"

"Evet. Yakışıklı ve iyi bir Türk olmak için gereken haşmetli, iri bir cüssesi var."

Van Mitten, bu yersiz iltifat karşısında patlamak üzere olan Bruno'nun kolunu tuttu, Bruno sustu.

Bu sırada araba gayet iyi gidiyordu. Acılı ve hiç de hoş olmayan berelenmelere sebep olan şiddetli sarsıntıları yaratan çukurlar olmasa diyecek bir şey yoktu.

Yol ıssız değildi. Sanayi ve ticaret ihtiyaçları için ortalıkta dolaşan, Kuzey Anadolu Dağları'ndan inen bazı Lazlara rastlanıyordu. Van Mitten'in kafası Keraban Ağa'ya sunacağı teklifle meşgul olmasaydı, Kafkasyalılarla Lazların kıyafetleri arasındaki farkı not edebilecekti. Gürcü takkesinin yerini, bağları başın etrafına sarılan bir çeşit Frig külahı alıyordu. Bu dağlıların büyük, beyaz, güzel ve çevik göğüslerinde, bir panflütün boruları gibi, iki fişeklik yer alıyordu. Kısa bir tüfekle bakır işlemeli kuşaklarındaki geniş ağızlı hançer her zaman taşıdıkları silahlardı.

Orta bölgelerden toplanan çeşit çeşit meyveyi sahil köylerine taşıyan birkaç eşekli köylü de yoldan geçenler arasındaydı.

Sonuçta eğer hava biraz daha açık, gökyüzü biraz daha az tehditkâr olsaydı, yolcuların bu şartlar altında bile şikâyet edecek şeyleri olmayacaktı.

Sabah on birde, eski Pyksites Irmağı üzerindeki Vitze'ye geldiler; Yunancada "şimşir" anlamına gelen bu adı, etraftaki şimşir bolluğu doğruluyordu. Burada, keyfinin yerinde olmadığı homurtularından anlaşılan Keraban Ağa'nın isteğine uygun olarak çok kısa bir yemek yendi.

Dolayısıyla Van Mitten küçük meselesinden iki kelimeyle bahsedecek fırsatı yine bulamamıştı. Tam yola çıkacakları sırada Bruno onu bir kenara çekti:

"Efendim nedir durum?"

"Bir sonraki kasabada Bruno."

"Nasıl?"

"Evet, Ardeşen'de!"

Bruno böylesi bir zayıflık karşısında homurdanarak arabanın arka tarafına girdi. Bu sırada efendisi, Hollanda'nın temizliğiyle İtalya'nın güzelliğini birleştiren bu romantik manzaraya heyecanlı gözlerle bakıyordu.

Ardeşen de Vitze ve Arhavi gibiydi. Burada üç saatlik bir mola verildikten sonra dörtte yola çıkıldı. Zamanlama konusunda serbestlik tanımayan Bruno'nun kendisini fazlasıyla zorlaması üzerine Van Mitten, geceyi geçirmeyi uygun buldukları Atina* kasabasına varmadan önce isteğini dile getirmeye karar verdi.

Bu kasabaya ulaşmak için katetmeleri gereken beş fersahla birlikte, gün boyunca on beş fersah yol almış olacaklardı. Aslına bakılırsa bu, basit bir yük arabası için hiç de fena değildi, ama yağmak üzere olan yağmur kesinlikle yolları mahvedecek ve gecikmelerine sebep olacaktı.

Ahmet, kötü havanın yaratabileceği engellerden dolayı endişeliydi. Açıklardaki fırtına bulutları giderek büyüyordu. Hava ağırlaşıyor, nefes almak zorlaşıyordu. Gece ya da akşam deniz üzerinde kesinlikle bir fırtına patlayacaktı. İlk birkaç yıldırımdan sonra, elektriğin açığa çıkmasıyla iyice karışacak olan gökyüzünde bir kasırga meydana gelecek ve bu kasırga, su buharı yağmura dönüşmeden dinmeyecekti.

---

* Günümüzdeki Pazar –çn.

Arabaya yalnızca üç kişi sığabilirdi. Ne Ahmet ne de Nizib arabanın içinde korunabilirdi, zaten tentenin kasırgaya dayanıp dayanamayacağı da meçhuldü. Dolayısıyla, en yakın kasabaya acilen ulaşmak atlılar için olduğu kadar diğerleri için de önemliydi.

Keraban Ağa iki üç kere kafasını tentenin altından dışarı çıkararak gitgide kararan gökyüzüne baktı:

"Hava bozuyor ha?"

"Evet amca," dedi Ahmet, "fırtına kopmadan kasabaya ulaşsak iyi olur."

"Yağmur başlayınca arabaya, yanımıza gelirsin," dedi Keraban.

"İyi ama kim bana yerini verecek?"

"Bruno! Bu cesur çocuk senin atına biner." Bunu reddetmenin sadık uşağı için hoş olmayacağını anlayan Van Mitten hemen atıldı: "Kesinlikle!"

Ancak, bunu söylerken Bruno'ya göz ucuyla bile bakmadığı muhakkaktı. Buna cesaret edemezdi. Bruno patlamamak için kendini zor tutuyor olmalıydı, efendisi bunu hissediyordu.

"En iyisi acele etmemiz," dedi Ahmet, "fırtına koparsa yağmur bir saniyede tenteden içeri geçer, arabanın da içinde durulmaz."

"Hayvanları koştur," dedi Keraban arabacıya, "kırbaçlamaktan çekinme."

Zaten, Atina'ya ulaşmak konusunda yolcular kadar aceleci olan arabacının hayvanları kırbaçlamaktan çekindiği yoktu. Ama havanın ağırlığıyla bitkin düşmüş olan hayvanlar, henüz düzeltilmemiş taşlı yollarda bir türlü tırısa kalkamıyorlardı.

Keraban Ağa ve yanındakiler, akşam saat yediye doğru karşılaştıkları, "çapar" denen posta arabasına nasıl da özenmişlerdi! İki haftada bir Avrupa'nın resmi yazılarını Tahran'a ulaştıran İngiliz kuryesiydi bu. Bu araba, valizleri taşıyan iki ya da üç at ve koruma görevi yapan birkaç zaptiyeyle birlikte, Trabzon'dan İran'ın başkentine on iki günde gidiyordu. Menziller de buna öncelik veriliyordu; Ahmet, Atina'ya geldiklerin-

de yalnızca çok yorgun atlar bulabileceklerinden korkmaya başladı.

Neyse ki Keraban Ağa'nın aklına böyle bir düşünce gelmemişti! Gelmiş olsaydı bunu doğal olarak söylenmek için fırsat bilir ve şüphesiz bu fırsattan da yararlanırdı.

Belki de zaten böyle bir fırsat aramaktaydı. Sonunda ona bu fırsatı Van Mitten verdi.

Bruno'ya verdiği sözlerden dönemeyen Hollandalı, mümkün olduğu kadar becerikli davranmaya çalışarak sonunda bir girişimde bulunmaya cesaret etti. Yaklaşmakta olan kötü hava, ona konuyu açmak için iyi bir giriş gibi geldi.

Öğüt vermek istemeyen, daha çok öğüt dinlemek isteyen bir adam tavrıyla sordu:

"Dostum Keraban, havanın bu hali hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Ne mi düşünüyorum?"

"Evet! Biliyorsunuz sonbahar gündönümüne yaklaşıyoruz, yolculuğumuzun ikinci kısmının, birinci kısmı kadar iyi geçmeyeceğinden endişe edilebilir!"

Keraban kuru bir sesle cevap verdi:

"Evet, daha zor olacak, o kadar. Hava şartlarını keyfime göre değiştiremem ki. Doğa güçlerine hükmedemem Van Mitten!"

Böyle bir girişin hiç de cesaretlendirmediği Van Mitten yeniden söze başladı.

"Hayır... Elbette, demek istediğim bu değildi sevgili dostum."

"Ne demek istiyorsunuz öyleyse?"

"Yani, belki de bir fırtına gelecek, öyle görünüyor, ya da fırtına geçip gidecek..."

"Bütün fırtınalar geçer Van Mitten. Uzun ya da kısa sürerler... tıpkı tartışmalar gibi, ama geçerler... ardından da güneş açar... doğal olan bu!"

"Havanın bu kadar bozmamış olması şartıyla... Eğer gündönümü devresi olmasaydı..."

"Gündönümü devresindeysek," diye karşılık verdi Keraban, "buna tevekkül göstermek gerek. Gündönümü zamanını değiştirmek elimden gelmez. Bunun kabahatini bana yüklüyor gibisiniz Van Mitten!"

"Hayır! Sizi temin ederim... size kabahat yüklemek mi... ben mi... dostum Keraban."

İş kötüye gidiyordu, bu gayet açıktı. Van Mitten, Bruno'nun arkasında olduğunu hissetmese belki de bu tehlikeli konuşmayı, daha sonra yeniden başlamak üzere burada bırakırdı. Ama artık geriye dönüşün imkânı yoktu, zaten Keraban da kaşlarını çatmış ona bakıyordu:

"Neniz var Van Mitten? Sanki bir şey ima etmeye çalışıyorsunuz?"

"Ben mi?"

"Evet siz! Haydi, açıkça söyleyin! Sebebini söylemeden surat asanları sevmem!"

"Ben surat mı asıyorum?"

"Şikâyetçi olduğunuz bir şey mi var? Sizi Üsküdar'a yemeğe davet ettiysem, sonuçta Üsküdar'a götürmüyor muyum? Arabam şu uğursuz demiryolunda parçalandıysa bu benim suçum mu?"

Evet, evet! Bu onun suçuydu, tamamıyla onun! Ama Hollandalı bu konuda şikâyet etmekten sakındı.

"Hava bozduysa ve doğru dürüst bir araba bulamadıysak bu benim suçum mu? Haydi söyleyin!"

Şaşkına dönmüş olan Van Mitten ne cevap vereceğini bilemiyordu. Sonunda arkadaşına, hava şartlarının yolculuğu çok zorlaştırması durumunda Atina ya da Trabzon'da kalmayı düşünüp düşünmediğini sordu.

"Zor, imkânsız demek değildir, öyle değil mi?" diye cevap verdi Keraban. "Ayın sonunda Üsküdar'da olmaya karar verdiğime göre, her şey bizim aleyhimize olsa bile yolumuza devam edeceğiz."

Van Mitten bütün cesaretini topladı ve biraz tereddütlü bir ses tonuyla meşhur teklifini gündeme getirdi:

"Dostum Keraban, eğer sizin için bir sakıncası yoksa, Bruno ve kendim için sizden izin isteyeceğim... evet... Atina'da kalmak için izin istiyorum."

Keraban Ağa her bir hecenin üzerine basa basa cevap verdi:

"Atina'da kalmak için benden izin mi istiyorsunuz?"

"Evet izin... selahiyet... zira sizin onayınız olmadan şey konusunda hiçbir şey yapmak istemem... eee..."

"Bizden ayrılmak konusunda değil mi?"

"Kısa bir süre için. Sadece kısa bir süre için. Bruno ve ben çok yorgunuz. İstanbul'a... deniz yoluyla dönmeyi tercih ederiz... evet... deniz yoluyla!"

"Deniz yoluyla mı?"

"Evet dostum Keraban... Sizin denizi sevmediğinizi biliyorum. Bunu size itiraz etmek için söylemiyorum. Böyle bir yolculuğun hiç hoşunuza gitmeyecek olmasını çok iyi anlıyorum. Sahil yolunu kullanmanız gayet doğal! Fakat yorgunluk

bu yolculuğu benim için giderek daha da zorlaştırıyor... ve... Bruno'ya iyi bakılacak olursa, epeyce zayıfladı."

Keraban, heyecandan titreyen eliyle, cılız vücudunun üzerinde sallanan elbiselerini gösteren talihsiz uşağa dönüp bakmadan cevap verdi:

"Yaa, Bruno zayıfladı demek!"

"İşte bu yüzden dostum Keraban," dedi Van Mitten, "Atina kasabasında kalıp, oradan Avrupa'ya daha rahat koşullarda dönersek, bunu bize çok görmemenizi rica ediyorum! Tekrar ediyorum sizi İstanbul'da bulacağız... daha doğrusu Üsküdar'da, evet... Üsküdar'da... ve genç dostum Ahmet'in düğününe kesinlikle geç kalmayacağım!"

Van Mitten söylemek istediği her şeyi söylemişti, artık Keraban Ağa'nın cevabını bekliyordu. Bu gayet doğal isteği basitçe onaylayacak mıydı, yoksa bir öfke patlaması mı yaşayacaktı?

Korkunç arkadaşının gözlerine bakmaya cesaret edemeyen Hollandalı başını önüne eğdi.

Keraban kendisinden beklenmeyecek kadar sakin bir sesle konuşmaya başladı:

"Van Mitten, siz de kabul edersiniz ki teklifiniz beni şaşırttı, hatta beni tahrik edecek nitelikte..."

Bu lafın ardından kaçınılmaz, bir şiddet hareketinin geleceğini düşünen Van Mitten atıldı:

"Dostum Keraban!"

"Bırakın da bitireyim, rica ediyorum!" dedi Keraban. "Bu ayrılık karşısında gerçek bir üzüntü duyacağımı tahmin edersiniz! Şunu da ekleyeyim, otuz yıllık bir iş arkadaşımdan böyle bir şey beklemezdim..."

"Keraban!" dedi Van Mitten.

Keraban bağırmaktan kendini alamadı, ne de olsa bu, onun için doğal bir davranıştı.

"Allah Allah, bırakın da bitireyim! Her şey bir yana, elbette serbestsiniz Van Mitten! Siz benim ne akrabamsınız ne de uşağım! Siz sadece benim arkadaşımsınız ve bir arkadaş her şeye izin verir, eski bir dostluğun zedelenmesine bile!"

Bu sitemkâr sözler karşısında Van Mitten fazlasıyla telaşlanmıştı:

"Keraban! Sevgili Keraban!"

"Eğer Atina'da kalmak istiyorsanız Atina'da kalırsınız, Trabzon'da kalmak istiyorsanız Trabzon'da!"

Bunun üzerine Keraban Ağa, sanki yanında hiç tanımadığı, tesadüfen birlikte yolculuk ettiği yabancı birileri varmış gibi, kendi köşesine çekildi.

İşlerin böyle bir şekil almasından dolayı Bruno ne kadar sevinçliyse, arkadaşının bu kadar üzülmesine sebep olduğu için Van Mitten o kadar hüzünlüydü. Artık planı başarıya ulaştığına göre, aklından geçmiş olmakla beraber, teklifini geri çekmenin anlamı yoktu. Zaten Bruno yanı başındaydı.

Artık sadece, gerek bir süre bir yerlerde kalmak için, gerek yola başka koşullarda devam etmek için ihtiyaçları olan borcu istemek kalmıştı. Bu konuda fazla zorluk çıkmazdı. Van Mitten'in Rotterdam'daki şirketinden gelecek olan paranın büyük bölümü yakında İstanbul'daki bankaya havale edilecekti, Keraban da Hollandalının kendisine vereceği çeki burada bozdurabilirdi.

Hiç kimsenin bozmadığı birkaç dakikalık bir sessizlikten sonra Van Mitten tekrar söze başladı:

"Dostum Keraban?"

Keraban can sıkıcı biriyle konuşuyormuş gibi cevap verdi:

"Başka ne var Mösyö?"

"Mösyö" kelimesiyle kalbinden vurulan Van Mitten devam etti:

"Atina'ya gelince..."

"Evet Atina'ya gelince ayrılacağız! Anlaştık!" dedi Keraban.

"Evet... öyle... Keraban!"

Van Mitten "dostum Keraban" demeye cesaret edemiyordu.

"Evet... Öyle yalnız bana biraz para bırakmanızı rica edeceğim."

"Para mı? Ne parası?"

"İstanbul bankasından geri alabileceğiniz küçük bir miktar."

"Küçük bir miktar?"

"Biliyorsunuz, yanıma neredeyse hiç para almadan yola çıktım... ve siz de yolculuk masraflarını cömertçe karşıladığınız için..."

"Yolculuk masrafları yalnızca beni ilgilendirir!"

"Tamam! Bu konuda tartışmak istemiyorum..."

"Sizin tek kuruş harcamanıza bile izin veremezdim," diye karşılık verdi Keraban, "tek bir kuruş bile!"

"Bu konuda size minnettarım," dedi Van Mitten, "ama şu anda yanımda bir para bile yok, dolayısıyla sizden..."

Keraban tok bir sesle cevap verdi:

"Size verebilecek param yok, yanımda ancak seyahati tamamlamaya yetecek kadar para var!"

"Yine de... bana biraz vereceksiniz değil mi?"

"Söylediğim gibi, hiçbir şey veremem."

"Nasıl?" dedi Bruno.

Keraban, tehditkâr bir ses tonuyla cevap verdi:

"Bruno kendinde konuşma hakkı görüyor anlaşılan!"

"Elbette," diye cevap verdi Bruno.

Van Mitten, uşağının bu müdahalesinin bir tartışmayı kışkırtmasını istemiyordu:

"Sen sus Bruno!" dedi.

Ve Bruno sustu. Van Mitten devam etti:

"Sevgili Keraban," diye söze devam etti: Van Mitten, "çok az bir paradan söz ediyorum, birkaç gün Trabzon'da kalmamıza yetecek kadar..."

"Az veya çok Mösyö," dedi Keraban, "benden hiçbir şey beklemeyin!"

"Bin gümüş yetecektir."

Keraban Ağa sinirlenmeye başlıyordu:

"Ne bin, ne yüz, ne on, ne bir..." diye itiraz etti.

"Hiç mi?"

"Hiç!"

"Ama o zaman..."

"O zaman, bu yolculuğa bizimle birlikte devam etmekten başka yapacağınız bir şey yok Mösyö Van Mitten. Merak etmeyin hiçbir şeyiniz eksik olmayacaktır! Ama size, keyfinize göre gezmeniz için bir kuruş, bir para, yarım para vermeye gelince, asla!"

"Asla?"

"Asla!"

Bu "asla" öyle bir tonda söylenmişti ki, Van Mitten de Bruno da inatçının verdiği kararın değiştirilemez olduğunu anlamışlardı. Keraban Ağa'nın bir "hayır"ı on "hayır"a bedeldi.

Vaktiyle muhabiri ve dostu olan Keraban'ın bu red cevabı Van Mitten'i derinden yaralamıştı. İnsan kalbini açıklamak zordur. Hele de soğukkanlı ve temkinli bir Hollandalının kalbi kim bilir ne sırlar gizlemektedir? Bruno'ya gelince, fena halde canı sıkılmıştı. Bu şartlar altında –belki de daha berbat şartlar– yolculuğa devam mı edeceklerdi? Bu saçma yolu, bu mantıksız güzergâhı, yük arabasında, at sırtında, yaya ve daha kim bilir ne şekilde gitmeleri mi gerekecekti? Ve bütün bunlar, efendisinin karşısında tir tir titrediği inatçı bir Osmanlının keyfi içindi! Bütün sıkıntılara ve yorgunluklara rağmen Keraban Ağa heybetli göbeğini korurken, o, kendinde karın namına kalanı da tüketecekti.

Evet! Ama ne yapmalıydı? Homurdanacak başka bir yer olmadığı için kendi köşesinde homurdandı. Bir an için yalnız başına ayrılmayı, Van Mitten'i, böyle bir zorbalığın sonuçlarıyla baş başa bırakarak onu terk etmeyi düşündü. Ama onun önünde de, aynen efendisinin önünde olduğu gibi para meselesi dikiliyordu. Sonuçta, onları izlemesi gerekiyordu.

Bu tartışmalar sırasında araba güçlükle yol alıyordu. Gökyüzü müthiş bir ağırlıkla denizin üzerine çökmüş gibiydi. Kayalara çarpan suların gürültüsü, açıkta dalgaların büyüdüğünü haber veriyordu. Ufkun ötesinde fırtına rüzgârları esmeye başlamıştı bile.

Arabacı, atları mümkün olduğu kadar hızlı koşturuyordu. Zavallı hayvanlar zar zor ilerleyebiliyorlardı. Atina kasabasına ulaşmakta acele eden Ahmet de atları bir yandan tahrik etmeye

çalışıyordu, fakat fırtına onlardan daha ileridey-di, başarmalarına imkân yoktu.

Gözlerini kapatmış olan Keraban Ağa, tek ke-lime etmiyordu. Bu sessizlik, eski dostunun acı sözlerini tercih edecek olan Van Mitten'in içini sıkıyordu. Onun için için kendisine karşı kızgınlık biriktirdiğini hissediyordu. Eğer bu birikim patla-yacak olursa, bu korkunç bir patlama olacaktı!

Van Mitten sonunda kendini tutamadı ve Bruno'nun duyamayacağı şekilde Keraban'ın ku-lağına eğildi:

"Dostum Keraban" dedi.

"Ne var?" diye sordu Keraban.

"Nasıl, bir an bile olsa sizi terk etmek fikrine kapılabildim?" dedi Van Mitten.

"Evet! Nasıl?"

"Doğrusu ben de anlayamıyorum!"

"Ben de!" diye karşılık verdi Keraban.

Bütün konuşma bu kadarla kaldı; ama Van Mitten'in eli Keraban'ın eline uzandı, Keraban Ağa bu pişmanlığı cömertçe bir tokalaşmayla karşıladı, öyle ki, Hollandalının parmakları bu-nun izini uzun süre taşıyacaktı.

Saat akşamın dokuzu olmuştu. Gece çok ka-ranlıktı. Fırtına bütün şiddetiyle başlamıştı. He-nüz gök gürültüsü duyulmasa da ufukta parlak şimşekler çakıyordu. Biraz sonra kasırga o kadar şiddetli esmeye başladı ki, arabanın devrilmesin-den korktular. Bitkin ve korku içindeki hayvanlar her an duruyor, şahlanıyor, geri çekiliyordu, ara-bacı onlara hâkim olmakta zorlanıyordu.

Hal böyleyken ne yapacaklardı? Batı rüzgâr-larıyla dövülen bu falez üzerinde ne mola vere-

bilir, ne sığınacak bir yer bulabilirlerdi. Kasabaya daha yarım saatlik yolları vardı.

Endişe içinde, ne yapacağını bilmez durumdaki Ahmet, bir tüfek atımı mesafede güçlü bir ışık gördü. Bu, kasabanın biraz gerisinde, bir falezin üzerinde yükselen ve karanlığın ortasında yoğun bir ışık veren Atina feneriydi.

Ahmet, geceyi geçirmek için, görevlerinin başında olması gereken fener bekçilerinin konukseverliğine sığınmayı düşündü.

Fenerin dibindeki kulübenin kapısını çaldı.

Birkaç saniye daha geçse, Keraban Ağa ve yanındakiler fırtınanın şiddetine dayanamaz hale geleceklerdi.

3
BRUNO, OKURUN AFFINA SIĞINARAK ARKADAŞI NİZİB'E BİR OYUN OYNAR

Denize açık pencereleri olan, iki odaya ayrılmış kaba bir ahşap ev, çatıdan altmış ayak yükseklikte, kirişlerle inşa edilmiş, üzerinde katopritik bir cihaz, yani reflektörlü bir fener bulunan bir kule; işte Atina deniz feneri ve müştemilatı böyleydi. Bundan daha ilkel bir fener olamazdı.

Ama nasıl olursa olsun bu fener, bu sahillerde sefer yapan gemilere büyük bir hizmet veriyordu. Fenerin kuruluşu birkaç yıl öncesine rastlıyordu. Batıya açılan küçük Atina limanının zorlu geçişleri aydınlanmıştı, gemiler Asya kıtasının bu çıkmaz sokağının dip tarafındaki kıyılarına yanaşabiliyorlardı. Kuzey ve batı rüzgârları altındaki bir buharlı gemi, makinesinin gücüne rağmen yol almakta zorlanırdı, hele bir yelkenli söz konusuysa, pozisyon değiştirerek rüzgâra karşı mücadele etmesi imkânsızdı.

Fenerin dibindeki küçük ahşap evde görevli iki bekçi oturuyordu. Odalardan biri salon olarak kullanılıyor, diğerinde de iki yatak bulunuyordu, ama her gece bekçilerden bir tanesi Atina geçitlerinde kılavuzsuz yol alan gemilere hizmet veren ışığın başında nöbetçi olduğu için yatak odasını hiçbir zaman ikisi aynı anda kullanmıyorlardı.

Küçük evin dışardan vurulan kapısı açıldı. Şiddetle esen kasırganın etkisiyle –kendisi de bir kasırga olan– Keraban Ağa hızlıca içeri girdi, ardından da Ahmet, Van Mitten, Bruno ve Nizib.

Kapıyı açan bekçi sordu:

"Ne istiyorsunuz?"

Bu sırada gürültüyle uyanan arkadaşı da onun yanına geldi.

"Bir gecelik konukseverlik!" diye cevap verdi Ahmet.

"Konukseverlik mi?" dedi bekçi. "Eğer sadece sığınacak bir yere ihtiyacınız varsa, evimizin kapısı açık."

"Gün doğana kadar bir sığınağa ihtiyacımız var," dedi Keraban "bir de karnımızı doyurmak istiyoruz."

"Tamam," dedi bekçi, "ama Atina kasabasındaki hanlardan birine gitseniz daha iyi ederdiniz."

"Kasabanın buraya uzaklığı ne kadar?" diye sordu Van Mitten.

"Fenere yaklaşık yarım fersah uzaklıkta, falezlerin arka tarafında" diye cevap verdi bekçi.

Keraban bağırdı:

"Bu korkunç havada yarım fersah yol! Hayır cesur dostlarım hayır! İşte burada üzerinde geceyi geçirebileceğimiz tahta sedirler var... arabamız ve atlarımız evinizin arkasında barınabilirse başka bir şey istemeyiz... Yarın güneş doğar doğmaz kasabaya gideriz ve Allah yardım ederse kendimize daha uygun bir araba buluruz..."

"Özellikle de daha hızlı!" diye ekledi Ahmet.

"Ve biraz daha az sert!.." diye mırıldandı Bruno dişlerinin arasından.

Keraban Ağa, Van Mitten'in kindar uşağına sert bir bakış attı:

"Ki bu araba da hiç fena sayılmaz!.."

"Ağa," dedi bekçi, "tekrar ediyorum evimiz hizmetinize hazır. Daha önce de, kötü havalarda buraya sığınan çok yolcu oldu, hepsi de memnun kaldılar."

"Eminim biz de memnun kalacağız!" diye cevap verdi Keraban.

Bunun ardından, geceyi bu kulübede geçirmek için gereken hazırlıkları yaptılar. Her halükârda, ne kadar rahatsız olursa olsun, kudurmuş gibi esen rüzgârı ve yağan yağmuru dışarıda bırakıp böyle bir sığınak bulabildikleri için sevinebilirlerdi sadece.

Ama iyi bir uyku ancak iyi bir yemekten sonra mümkündü. Bu tespitte bulunan tabii ki Bruno idi ve aynı zamanda, arabadaki yiyeceklerin tamamen tükenmiş olduğunu da hatırlattı.

Keraban bekçilere döndü:

"Bize yiyecek bir şeyler verebilecek misiniz arkadaşlar... elbette karşılığını ödemek şartıyla?"

"Allah ne verdiyse, iyi kötü bir şeyler var, imparatorluğun hazinesini verseniz, fenerin erzağından kalanlardan başka bir şey bulamazsınız!"

"Bu kadarı bize yeter!" dedi Ahmet.

Müthiş bir açlıkla gözü dönen Bruno söyleniyordu:

"Evet!.. Eğer yeterince yiyecek varsa!.."

"Yandaki odaya geçin," dedi bekçi, "masanın üzerinde ne varsa sizindir!"

"Bruno da bizim hizmetimizi görürken," dedi Keraban, "Nizib de arabayı ve atları mümkün olduğu kadar rüzgârdan korunacak şekilde yerleştirmek için arabacıya yardım eder."

Nizib, efendisinin bir işaretiyle, işleri yoluna koymak üzere dışarı çıktı.

Keraban Ağa, Van Mitten ve Ahmet, peşlerinde Bruno ile diğer odaya geçtiler ve içinde

odunların alev alev yandığı ocağın karşısındaki küçük masaya dizildiler. Masa üstündeki büyük tabakların içinde kalmış olan birkaç soğuk et parçasını aç yolcular mutlulukla karşıladı. Onların böyle aç kurtlar gibi yediğini gören Bruno, kendine bir şey kalmayacağını düşünmeye başladı.

İyi yürekli Hollandalı, uşağına hiç bitmeyecekmiş gibi gelen on beş dakikalık bir tıkınmanın ardından şöyle dedi:

"Bruno ve Nizib'i de unutmayalım!"

"Elbette," diye cevap verdi Keraban, "efendilerinden daha fazla açlık çekmelerine gerek yok!"

Bruno mırıldandı:

"Hakikaten çok iyi adam!"

"Onlara Kazaklar gibi davranmamak lazım!.." diye ekledi Keraban. "Ah şu Kazaklar!.. Yüz tanesini birden sallandırmak lazım..."

"Oooo!" dedi Van Mitten.

Keraban sert bir hareketle elini arkadaşına doğru salladı:

"Bin... on bin... yüz bin tanesini birden sallandırmak lazım... kalanlar yine fazla bile olur!.. artık geç oldu!.. Gidip yatalım!"

Zamansız bir "ooo!" sesiyle Moskof İmparatorluğu'nun göçebe kabilelerinin büyük bir bölümünün az kalsın katline yol açacak olan Van Mitten, "Evet, en iyisi bu!" diye cevap verdi.

Nizib birlikte yemek yemek için Bruno'nun yanına gelirken, Keraban Ağa, Van Mitten ve Ahmet ilk odaya geri döndüler. Üçü de paltolarını üstlerine örtüp fırtınalı bir gecenin uzun saatlerini uykuda geçirmek üzere tahta sedirlere uzandılar.

Ama bu şartlar altında uyumaları hiç de kolay olmayacaktı.

Bu sırada Bruno ve Nizib karşılıklı masaya oturmuş, tabaklarda ve güğümlerin dibinde kalanları bitirmeye hazırlanıyorlardı. Bruno her zamanki gibi Nizib'in karşısında çok mütehakkim, Nizib Bruno'nun karşısında her zamanki gibi çok saygılıydı.

"Nizib," dedi Bruno, "efendiler yemeklerini yedikten sonra, eğer lütfedip bırakırlarsa, kalanları yemek uşakların hakkıdır."

Nizib, onu onaylar bir tavırla sordu:

"Sizin her zaman karnınız aç mı Mösyö Bruno?"

"Her zaman aç Nizib, özellikle de on iki saattir ağzıma bir şey koymadıysam!"

"Hiç öyle görünmüyor!"

"Öyle görünmüyor mu! Ama görmüyor musunuz Nizib, sekiz gündür on libre daha zayıfladım! Elbiselerim bollaştı, üstümdeki elbiselerin içine benim gibi bir kişi daha girer!"

"Bu sizin başınıza gelen çok garip Mösyö Bruno, oysaki ben bu yolculukta şişmanlıyorum!"

Bruno arkadaşına ters ters baktı:

"Şişmanlıyor musun?"

"Bakalım yiyecek neler var," dedi Nizib.

"Hım!" dedi Bruno, "fazla bir şey kalmamış, bir kişiye zar zor yeter, iki kişiye asla yetmez!"

"Yolculukta bulduğumuzla yetinmeyi bilmemiz gerek Mösyö Bruno!"

Bruno kendi kendine söylendi:

"Ah, filozofluk taslıyorsun demek! Demek şişmanlıyorsun!"

Ardından Nizib'in tabağını kendi önüne çekti:

"Bu tabaktaki acayip yemek nedir?" dedi. Nizib tabağı tekrar kendi önüne çekti: "Bilmiyorum, ama koyun eti artığına benziyor."

"Koyun eti mi?" diye haykırdı Bruno. "Dikkat edin Nizib, bence yanılıyorsunuz!"

Nizib çatalını batırdığı parçayı ağzına götürmekteydi:

"Görelim bakalım."

Bruno, kolunu tutarak onu durdurdu:

"Hayır, hayır!.. Acele etmeyin! Allah aşkına, hani sizin dediğiniz gibi, bence bu murdar bir hayvanın eti olabilir, bir Türk için murdar tabii, bir Hıristiyan için değil."

"Gerçekten mi Mösyö Bruno?"

"İzin verin de emin olayım Nizib."

Ve Bruno, Nizib'in önündeki et parçasını kendi tabağına aldı, tadına bakmak bahanesiyle birkaç lokmada tamamını yuttu.

Nizib endişe içinde sordu:

"Neymiş?"

"Evet; yanılmamışım!.." diye cevap verdi Bruno. "Bu domuz!.. Korkunç bir şey bu, nerdeyse domuz yiyecektiniz!"

"Domuz mu?" diye bağırdı Nizib. "Haramdır bu..."

"Kesinlikle."

"Ama yine de, bana şey gibi gelmişti..."

"Ne diyorsunuz Nizib, domuz etini sizden daha iyi tanıyan birine güvenmiyor musunuz!"

"O zaman, ben ne yiyeceğim Mösyö Bruno?.."

"Ben sizin yerinizde olsam, şu bir parça keçi peyniriyle yetinirdim."

"Ama bu doyurmaz ki!" dedi Nizib.

"Evet, ama nefis görünüyor!"

Bruno peyniri arkadaşının önüne koydu. Nizib, biraz yüzünü buruşturarak yemeye koyuldu, diğeri ise, kendisine domuz eti olduğu söylenen çok daha besleyici bir yemeği iri lokmalar halinde yutuyordu.

Bruno, bardağını masanın üstündeki güğümden doldurdu:

"Sağlığınıza Nizib!"

"Nedir bu içecek?" diye sordu Nizib.

"Hımm!.." dedi Bruno... "Galiba..."

"Neymiş?" dedi Nizib, bardağını uzatarak.

"Alkollü bir içki bu, iyi bir Müslüman içki içmez..." diye cevap verdi Bruno.

"Hiçbir şey içmeden yemek yiyemem ki!"

"Hiçbir şey içmeden mi... hayır, hayır, şu testinin içinde su var, bununla yetinmelisiniz Nizib! Siz Türkler, bu son derece sağlıklı içeceğe alışkın olduğunuz için mutlu olmalısınız!"

Nizib suyunu içerken Bruno kendi kendine mırıldanıyordu:

"Şişmanla oğlum, şişmanla bakalım, şişmanla!.."

Bu sırada kafasını çeviren Nizib, şöminenin üzerinde, içinde iştah açıcı bir parça et bulunan başka bir tabağın farkına vardı.

"Ah!" diye haykırdı, "işte şimdi doğru dürüst bir yemek yiyebilirim!.."

"Evet, şimdi yiyebilirsin Nizib," diye karşılık verdi Bruno, "bunu aramızda kardeş payı yaparız! Sade keçi peyniriyle yetinmek zorunda kaldığınızı görmek beni gerçekten üzüyordu!"

"Bu koyun etidir herhalde Mösyö Bruno!"

"Bence de Nizib."

Bruno tabağı önüne alıp, Nizib'in gözlerini diktiği bir parçayı kesmeye başladı.

"Neymiş?" diye sordu Nizib.

"Evet... koyun..." dedi Bruno, "koyun olmalı bu!.. Zaten yolumuzun üstünde ne çok ilginç sürüye rastlamıştık! Gerçekten, bu memlekette koyundan başka bir şey yok!"

Nizib tabağını uzattı:

"Güzel!"

"Bir dakika Nizib, bir dakika!.. Sizin iyiliğiniz için, tamamıyla emin olmam lazım... Anlıyorsunuz değil mi, burada... sınırdan yalnızca birkaç fersah ötede... neredeyse hâlâ Rus mutfağı hâkim... ve Ruslar... tedbirli olmak lazım!"

"Size tekrar söylüyorum Mösyö Bruno, bu sefer yanılmış olamam!"

Bruno yeni tabağın tadına bakmaya devam ediyordu:

"Hayır... bu koyun, bununla beraber..."

"Ne?" dedi Nizib.

Bruno kendi tabağına aldığı et parçalarını birbiri ardına yutuyordu:

"Bana öyle geliyor ki..."

"Bu kadar hızlı gitmeyin Mösyö Bruno!"

"Hım!.. evet bu koyun... ama acayip bir tadı var!"

Nizib bütün sükûnetine rağmen sinirlenmeye başladı:

"Ben şimdi anlarım ne olduğunu!"

"Dikkat edin Nizib, dikkat edin!"

Ve Bruno bunları söylerken, etin son parçalarını da aceleyle yuttu.

“Nihayet, Mösyö Bruno!..”

“Evet Nizib... nihayet... artık eminim!.. Bu sefer kesinlikle haklıymışsınız!”

“Koyun eti miymiş?”

“Hakiki koyun eti!”

“Yuttuğunuz et yani!..”

“Yutmak mı Nizib?.. Bu kelimeyi asla kabul edemem!.. Yutmak?.. Hayır!.. Ben sadece tadına baktım.”

Nizib acıklı bir sesle cevap verdi:

"Ben de nefis bir yemek yemiş oldum! Bence, Mösyö Bruno, benim payımı bırakabilirdiniz, emin olmak için hepsini yemek zorunda değildiniz!"

"Emin olmak için, evet Nizib! Vicdanım beni bunu yapmaya zorladı!"

"Mideniz daha doğrusu!"

"Ne olduğunu anlamak için yedim! Ama her şey bir yana, üzülmenize gerek yok Nizib!"

"Var Mösyö Bruno, tabii ki var!"

"Hayır!.. Zaten bunu yiyemezdiniz!" "Nedenmiş o?"

"Çünkü, koyun eti domuz yağıyla kızartılmıştı, duydunuz mu Nizib, domuz yağıyla... bu da sizin dininize uygun değil!"

Bunu söyledikten sonra Bruno, iyi yemek yemiş bir insan edasıyla midesini ovuşturarak masadan kalktı, sonra da perişan halde kendisini takip eden Nizib ile birlikte salona geçti.

Tahta sedirler üzerindeki Keraban Ağa, Ahmet ve Van Mitten henüz bir saniye dahi uyumamışlardı. Dışarda, fırtınanın şiddeti iki katına çıkmıştı. Evin tahtaları çatırdıyordu. Fenerin tamamıyla yıkılacağından korkulsa yeriydi. Kapı ve pencere kanatları, sanki koçbaşıyla vuruluyormuş gibi sarsılıyordu. Sağlam destekler koymak gerekiyordu. Ama çatıdan elli ayak yukarıda, kasırganın şiddetli rüzgârına maruz kalan, duvara geçmelerle bağlanmış kuledeki sarsıntıların sonunun nereye varacağını kestirmek zordu. Fener bu şiddete dayanabilecek miydi, denizin kabarmak üzere olduğu Atina geçitlerini

aydınlatmaya devam edecek miydi, orası şüpheliydi, şüphe duyulacak daha birçok ihtimal vardı. Saat on bir buçuktu.

Keraban ayağa kalktı ve salonda kısa adımlarla dolaşmaya başladı:

"Burada uyumak mümkün değil!"

"Doğru," dedi Ahmet, "hatta fırtına daha da şiddetlenirse bu ev de sağlam kalmayabilir! Bence her türlü ihtimale karşı hazırlıklı olsak iyi olur!"

Keraban Van Mitten'e yaklaştı:

"Uyuyor musunuz Van Mitten, uyuyabiliyor musunuz?"

Ve arkadaşını sarstı:

"Uyukluyordum," dedi Van Mitten.

"İşte durgun tabiatlı insanların neler yapabileceğinin bir örneği. Hiç kimsenin bir saniye bile dinlenemediği bir yerde bir Hollandalı uyuklayacak fırsat buluyor!"

"Hayatımda böyle gece görmedim!" dedi bekçilerden biri. "Rüzgâr kıyıları dövüyor, kim bilir belki de yarın Atina kayalıkları gemi leşleriyle dolu olacak!"

"Görünürde hiç gemi var mı?" diye sordu Ahmet.

"Hayır..." diye cevap verdi bekçi, "en azından güneş batmadan önce yoktu. Feneri yakmak için kuleye çıktığımda, açıkta hiç gemi görünmüyordu. İyi ki de görünmüyordu, çünkü bu sahiller tehlikelidir, fenerin ışığı küçük limanın beş mil ilerisine kadar ulaşsa da buraya yanaşmak zordur."

Bu sırada, şiddetli bir rüzgârın etkisiyle kapı açıldı.

Ama Keraban Ağa kapıya doğru atılıp itmeye başladı, kasırgayla bir süre mücadele ettikten sonra bekçinin yardımıyla kapatabildi.

"Amma da inatçıymış!" diye bağırdı, "ama ben ondan daha inatçı çıktım!"

"Korkunç bir fırtına!" dedi Ahmet.

"Korkunç gerçekten de," diye cevap verdi Van Mitten, "neredeyse Atlas Okyanusu'nu aşıp bizim Hollanda kıyılarına vuran fırtınalar gibi!"

"Neredeyse mi dediniz?" dedi Keraban.

"Bir düşünün dostum Keraban! Bunlar ta Amerika'dan bütün okyanusu aşarak gelen fırtınalar!"

"Okyanusun gazabı, Van Mitten, Karadeniz'in gazabıyla karşılaştırılabilir mi?"

"Dostum Keraban, size karşı çıkmak niyetinde değilim ama doğrusu..."

"Doğrusu niyetiniz bu!" dedi, pek keyfi yerinde olmayan Keraban.

"Hayır, ben sadece diyorum ki..."

"Ne diyorsunuz?"

"Diyorum ki, okyanusun yanında, Atlas Okyanusu'nun yanında doğrusunu söylemek gerekirse Karadeniz ancak bir göldür!"

Keraban kafasını kaldırarak bağırdı:

"Bir göl mü! Allahım sen bana sabır ver! Yanılmıyorsam göl dediniz!"

Van Mitten sözlerini yumuşatmaya çalıştı:

"Geniş bir göl denebilir... kocaman bir göl... ama bir göl!"

"Neden havuz olmasın?"

"Ben havuz demedim!"

"Neden su birikintisi olmasın?"

"Ben su birikintisi demedim!"

"Neden küvet olmasın?"

"Ben küvet demedim!"

"Hayır Van Mitten, ama düşündünüz!"

"Sizi temin ederim..."

"Olsun!., evet bir küvet!.. Ama bir afet sizin Hollandanızı bu küvete atarsa, sizin Hollandanız burada tamamıyla batar, boğulur!.. Küvetmiş!"

Keraban Ağa bu kelimeyi dişlerinin arasında tekrarlayarak odayı arşınlamaya devam etti.

Tam bir şaşkınlık içindeki Van Mitten kendi kendine mırıldanıyordu.

"Yine de, ben küvet demediğimden eminim."

Sonra Ahmet'e döndü:

"İnanın bana genç dostum, bu kelime aklımdan bile geçmedi!.. Atlas..."

"Olsun Mösyö Van Mitten," diye karşılık verdi Ahmet, "şimdi bunu tartışmanın ne yeri ne zamanı!"

İnatçı şahsiyet hâlâ dişlerinin arasından "küvet" kelimesini tekrarlıyordu.

Ve durup durup, Karadeniz'in dalgaları içinde batırmakla tehdit ettiği Hollanda'yı artık savunamayacak durumda olan Hollandalı arkadaşının yüzüne bakıyordu.

Daha bir saat boyunca fırtınanın şiddeti artarak devam etti. Endişe içindeki bekçiler zaman zaman evin arka tarafına çıkıp ucunda fenerin sallandığı ahşap kuleyi kontrol ediyorlardı. Yorgunluktan bitkin düşmüş konuklarıysa tekrar salondaki sedirlere uzanmış, boş yere birkaç dakikalığına uykuya dalmaya çalışıyorlardı.

Sabah saat ikiye doğru efendiler ve uşaklar dalmış oldukları uykudan sıçrayarak uyandılar. Kepenkleri sökülmüş olan camlar patlamıştı.

Aynı anda, rüzgârın kısa süreli hafiflemesiyle, enginden gelen bir top sesi duyuldu.

4
HER ŞEY YILDIRIM GÜRÜLTÜLERİ VE ŞİMŞEK ÇAKMALARI ARASINDA GEÇER

Herkes ayağa fırlamıştı, pencerelere doğru koşuyorlar, rüzgârın etkisiyle dalgaları damlacıklar halinde evin üzerine yağan denize bakıyorlardı. Zifiri bir karanlık vardı, birkaç adım ötesini bile görmek mümkün değildi, yalnızca zaman zaman kızılımsı şimşekler ufku aydınlatıyordu.

Ahmet, böyle bir şimşek çakışında, açıkta bir görünüp bir kaybolan hareketli bir nokta fark etti.

"Şu bir gemi değil mi?" diye bağırdı.

"Eğer gemiyse, topu o mu attı acaba?" dedi Keraban.

Bekçilerden biri, salonun köşesinden fenerin iç merdivenine bağlanan küçük tahta merdivene doğru koştu:

"Ben fenere çıkıyorum" dedi.

"Ben de sizinle geliyorum" dedi Ahmet.

Bu sırada Keraban Ağa, Van Mitten, Bruno, Nizib ve ikinci bekçi, kasırgaya ve oraya kadar ulaşan dalgaların serpintisine rağmen pencerenin önünden ayrılmadılar.

Ahmet ve bekçi, kulenin kaidesini oluşturan çatı seviyesindeki platforma hızla ulaştılar. Bundan sonra, yapının bütününü oluşturan, pervazlara tutturulmuş kirişlerin arasında, aydınlatma

aletinin bulunduğu fenerin üst kısmına altmış basamakla döne döne ulaşan, etrafı açık bir merdiven bulunuyordu.

Fırtına öyle şiddetliydi ki yukarıya çıkmaları son derece zor oldu. Kulenin sağlam direkleri temelden sallanıyordu. Ahmet korkuluklara öyle sıkı yapışmıştı ki, bir an oradan hiç ayrılamayacağını zannetti. Rüzgârın bir anlık hafiflemesinden faydalanarak birkaç basamak daha çıktı ve en az kendisi kadar zor durumda olan bekçinin ardından yukarıya ulaştı. Burada ne heyecan verici bir manzara vardı! Kabaran denizin köpüklü dalgaları kayalıklara vuruyor, savrulan su damlacıkları fenerin üzerine sağanak gibi yağıyor, açıkta birbirine çarpan dalga dağlarının uçları, havaya yayılan azıcık ışıkla beyazımsı tepecikler oluşturuyordu, alçak bulutlarla dolu simsiyah gökyüzünde hızlı bir hareket vardı, daha yüksek, daha yoğun başka buhar kütleleri, uzun kurşuni şimşeklerin, bu sessiz ve soluk pırıltıların arasından ortaya çıkıyordu, bu şimşekler, muhakkak ki henüz uzak bir fırtınanın yansımasıydı.

Ahmet ile bekçi üst bölümün korkuluklarına tutunmuşlardı. Biri sağda, bir solda, hem daha önce görür gibi oldukları hareketli noktayı hem top atışının ölgün ışığını araştırıyorlardı.

Hiç konuşmuyorlardı, zaten birbirlerini duyamazlardı, ama bulundukları yerde oldukça geniş bir görüş alanına sahiptiler. Ekran işlevi gören reflektörün içine hapsedilmiş olan fener ışığı gözlerini kamaştırmıyor, uzak mesafelere kadar ulaşan bir ışık huzmesi yayıyordu.

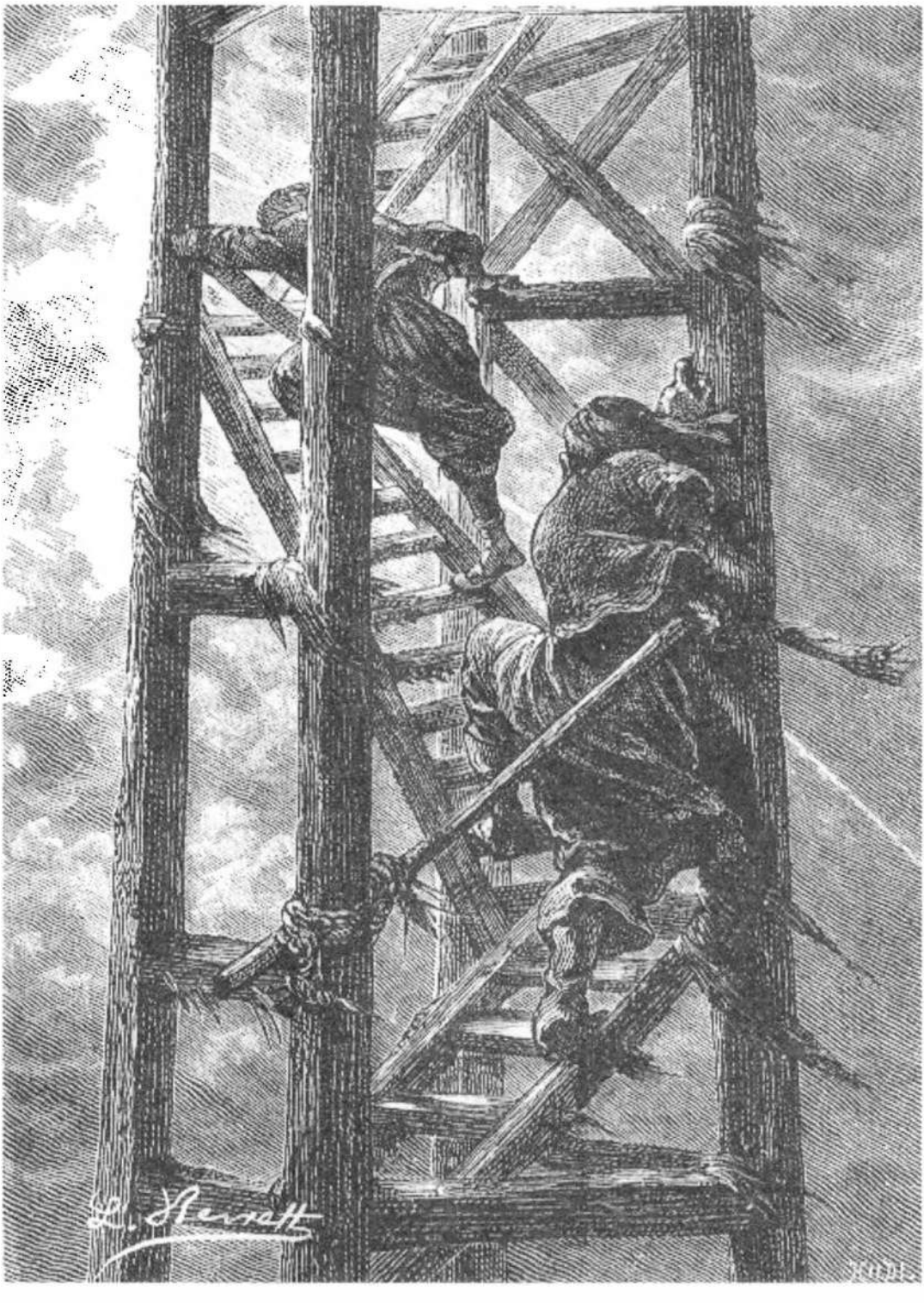

Bununla beraber fenerin birdenbire sönmesinden kaygı duyulsa yeri değil miydi? Bir ara fenerin alevine kadar ulaşan kuvvetli bir rüzgâr, onu neredeyse tamamıyla sönme noktasına getirmişti. Aynı zamanda, fırtınadan çılgına dönmüş sukuşları, ateşe koşan pervaneler gibi aletin üzerine doğru geliyor, başlarını, feneri koruyan demir kafese çarpıyorlardı. Kasırganın gürültülerine bir de bu sağır edici çığlıklar ekleniyordu. Zincirden bo-

şanmış gibi esen rüzgâr öyle kuvvetliydi ki, kulenin üst kısmı korku verici sarsıntılara maruz kalıyordu. Ama bu şaşılacak bir şey değildir; bazen, Avrupa'daki fener kuleleri bundan öyle etkilenirler ki saatlerinin ağırlıkları bozulur ve çalışmaz hale gelir. En önemli sebep bu ahşap yapıların taş yapılar kadar dayanıklı olmamasıdır. Boğazın dalgalarıyla bile hasta olan Keraban Ağa, burada gerçek bir deniz tutmasının bütün etkilerini hissetmiş olmalıydı muhakkak.

Ahmet ve bekçi, bir şimşeğin kısa süren aydınlığında, daha önce hayal meyal gördükleri hareketli noktayı arıyorlardı. Ama ya bu nokta ortadan kaybolmuştu ya da şimşek onun bulunduğu bölgeyi aydınlatmıyordu. Eğer bu bir gemi ise, fırtınanın darbeleriyle sulara gömülmüş olması hiç de imkânsız değildi.

Birden, Ahmet'in eli ufka doğru uzandı. Gözleri onu yanıltıyor olamazdı. Denizin yüzeyinden bulutlara doğru korkunç bir ağma vardı.

Üst kısımları gaz, alt kısımları sıvıdan oluşan kese şeklinde iki sütun konik bir noktada birleşiyor, çok hızlı bir dairesel hareketle rüzgâra karşı geniş bir içbükey şekil oluşturuyor, geçerken suların üzerinde anafor yaratarak hareket ediyordu. Rüzgârın kesildiği sırada, geniş bir alana yayılmış olması gereken yoğun, keskin bir ıslık sesi duyuldu. Hızlı şimşekler, bulutların içinde kaybolan bu sütunların dev sorguçları üzerinde zikzak şeklinde izler bırakıyordu.

İki deniz hortumuydu bunlar ve gerçek sebebi henüz tam olarak tespit edilememiş bu hava olaydan korkulsa yeriydi.

Aniden, hortumlardan birine yakın bir mesafede güçlü bir ışığın ardından boğuk bir patlama duyuldu.

Ahmet, baktıkları yöne doğru elini uzattı:

"Top sesi bu!"

Bekçi o anda gözlerinin bütün keskinliğini bu nokta üzerinde topladı.

"Evet!.. Orada!.. Orada!.." dedi.

Ahmet büyük bir şimşeğin ışığı altında, fırtınaya karşı mücadele eden orta tonajlı gemiyi fark etti.

Orta direği paramparça olmuş bir yelkenliydi bu. Fırtınaya dayanacak gücü kalmamıştı, kıyıya doğru sürükleniyordu. Rüzgârın altındaki kayalıklar ve yakın mesafede üzerine doğru gelen iki hortum varken zarar görmemesi mümkün değildi. Ya sulara gömülecek ya paramparça olacaktı, birkaç saniye yeterdi bunun için.

Fakat yelkenli direniyordu. Eğer ki hortumlara kapılmaktan kurtulabilirse, kendisini limana taşıyabilecek bir akıntı bulabilir miydi? Kıyıyı döven bu rüzgârla, cılız bir yelken parçasıyla, fener ışığının yönünü gösterdiği geçide girebilir miydi acaba? Bu son şanstı.

Yelkenli, anaforunun içine doğru çekilme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu en yakındaki hortuma karşı mücadele ediyordu. Top atışları yardım çağırmak için değil savunma içindi. Bu dönen sütunu top atışlarıyla kırmak gerekiyordu. Başarmışlardı ama tam olarak değil. Bir top mermisi, hortumun içinden, yüksekliğinin üçte biri hizasından geçti, iki parça birbirinden ayrıldı ve masalsı hayvanların kuyrukları gibi gökyüzünde dalgalanmaya başladı. Sonra yeniden birleştiler ve geçtikleri yerlerdeki havayı ve suyu içlerine çekerek dairesel harekete devam ettiler.

Saat sabahın üçüydü, yelkenli hâlâ geçidin ucuna doğru sürükleniyordu.

Bu sırada çok şiddetli bir kasırga darbesi fener kulesini temeline kadar sarstı. Ahmet ve bekçi kulenin yerden söküldüğünü zannettiler. Çatır-

dayan kirişler, onları ana binaya bağlayan kalaslardan ayrılma tehlikesi altındaydı. Mümkün olduğu kadar çabuk aşağıya inmek ve evde sığınacak bir yer bulmak gerekiyordu.

Ahmet ve bekçi de bunu yaptılar. Ayaklarının altından kayan döner merdivenden aşağı inmek pek kolay olmadı. Bununla beraber inmeyi başardılar ve odanın içine açılan ilk basamaklara ulaştılar.

"Nedir durum?" diye sordu Keraban Ağa.

"Bir gemi var" diye cevap verdi Ahmet.

"Batıyor mu?"

"Evet," dedi bekçi, "eğer doğrudan Atina geçidine girmezse!"

"Bunu yapabilir mi?.."

"Kaptanı geçidi biliyorsa ve ışık ona yol gösterirse!"

"Ona yol göstermek için... kurtarmak için bir şey yapamaz mıyız?" diye sordu Keraban.

"Hiçbir şey yapamayız!"

Birden, muazzam bir şimşek bütün evi sardı. Hemen ardından gökgürültüsü geldi. Keraban ve arkadaşları elektriğin verdiği sarsıntıyla bir an için donup kaldılar. Doğrudan doğruya değilse bile, yakınlarına düşen bir yıldırımın etkisiyle çarpılmamış olmaları mucizeydi.

Aynı anda korkunç bir gürültü duyuldu. Ağır bir kütlenin düşmesiyle çatı yıkılmış, fırtına açılan delikten içeri girerek ortalığı birbirine katmıştı, ahşap duvarlar yerle bir olmuştu.

Tanrı'nın bir lütfuyla hiçbiri en ufak bir yara bile almadı. Yerinden sökülen çatı sağa doğru kaymış, oysaki içeridekiler kapının yanına, sol köşeye toplanmışlardı.

Kumsaldaki kayalıklara doğru atılan bekçilerden biri bağırdı:

"Dışarı! Dışarı!"

Herkes onun ardından dışarı çıktı ve çıkınca bu felaketin sebebini anladılar.

Elektriğin açığa çıkmasıyla, üzerine yıldırım düşen fener temelinden yıkılmıştı. Fener kulesinin üst kısmı da düşerken çatıyı çökertmişti.

Sonra bir saniye içinde fırtına evi tamamıyla yıkmıştı.

Şimdi artık, sığınılabilecek küçük limana giden geçidi aydınlatacak en ufak bir ışık dahi yoktu! Hortumların tehdidi altındaki yelkenli batmaktan kurtulsa bile kayalıklara çarpıp parçalanmaktan kurtulamazdı.

Hava ve su hortumları etrafında dönerken, yelkenlinin savunmasız bir halde sürüklendiği görülüyordu. Kuzeybatı burnundan elli ayak kadar ilerideki muazzam bir kayalıkla arasındaki mesafe yalnızca yarım gomina kadardı. Bu küçük gemi muhakkak ki gelip buraya çarpacak, parçalanacak, batacaktı.

Keraban ve arkadaşları bu heyecanlı sahneyi dehşet içinde seyrediyor, tehlike altındaki geminin yardımına koşamamanın acizliği içinde kumsalda oradan oraya gidip geliyorlardı, zaten deniz suyuyla beraber üzerlerine yağan kumlardan, bu zincirlerinden boşanmış havadan kendileri de korunamıyorlardı.

Atina limanının balıkçılarından birkaçı koşarak geldi; belki de az sonra dalgaların kayalıklara sürükleyeceği yelkenlinin enkazını paylaşmak için. Ama Keraban Ağa, Ahmet ve arkadaşlarının durumu tamamen farklıydı. Onlar kazazedelere yardım edebilmek için ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlardı. Daha fazlasını da yapmak, imkânlar dahilinde, yelkenlinin mürettebatına geçit istikametini göstermek istiyorlardı. Akıntının yardımıyla, sağdaki soldaki kayalıklardan sakınarak o tarafa doğru sürüklenemez miydi?

"Meşale!.. Meşale yakalım!" diye bağırdı Keraban.

Hemen deniz çamlarından reçineli birkaç dal koparıp yıkılan evin yanına yığdılar. Yakılan ateş isli bir duman çıkarıyor, iyi kötü sönen fenerin ışığının yerini tutuyordu.

Yelkenli hâlâ sürükleniyor, şimşeklerin ışıkları arasında mürettebatın manevra yaptığı görülüyordu. Kaptan, kumsaldaki ateşe doğru ilerleyebilmek için yelken açmaya çalışıyordu. Ama yelken daha açılırken fırtınanın kırbacıyla parçalandı ve havada deniz kuşları gibi uçuşan yelken parçaları falezlere kadar sürüklendi.

Küçük geminin teknesi kâh olağanüstü bir yüksekliğe çıkıyor kâh denizaltı kayalıklarına çarpıp parçalanabilecek kadar girdabın içine gömülüyordu.

"Zavallılar," diye haykırıyordu Keraban, "arkadaşlar, onları kurtarmak için hiçbir şey yapamaz mıyız?"

"Hiçbir şey yapamayız!" diye cevap verdi balıkçılar.

"Hiçbir şey!.. Hiçbir şeymiş!.. Onları kurtarana bin gümüş!.. On bin!.. Yüz bin!.."

Ancak bu cömert teklif kabul görmedi! Yelkenliyle geçidin uç noktası arasında gidiş gelişi sağlamak için bu kudurmuş denizin ortasına atılmak imkânsızdı. Belki şu yeni silahlardan, halat fırlatan toplardan olsa, yelkenliyle bir bağlantı kurulabilirdi, ama küçük Atina limanında bu silahlardan olmadığı gibi, cankurtaran filikası bile yoktu.

Bu sahne karşısında kendini tutamayan Keraban Ağa, "Onları ölüme terk edemeyiz!" deyip duruyordu.

Ahmet ve diğerleri de aynen onun gibi dehşet içinde ve aynen onun gibi âcizdi:

Birdenbire, yelkenlinin güvertesinden gelen bir ses Ahmet'i yerinden sıçrattı. Çatırtıların, dal-

gaların, rüzgârın ortasında sanki onun adı –evet! onun adı!– çınlamıştı.

Rüzgârın hafiflediği bir anda bu çığlık tekrarlandı, şu kelimeler açıkça duyulabiliyordu:

"Ahmet!.. İmdat!.. Ahmet!"

Kim ona böyle seslenebilirdi? Dayanılmaz bir duyguyla Ahmet'in kalbi duracak gibi oldu! Bu yelkenliyi sanki tanıyordu... Sanki daha önce görmüştü!.. Ama nerede?.. Odessa'da değil mi, Banker Selim'in konağının önünde, oradan ayrıldığı gün?

"Ahmet!.. Ahmet!.."

Bu isim tekrar yankılandı.

Keraban, Van Mitten, Bruno ve Nizib, kollarını denize uzatmış, hareketsiz, âdeta taş kesilmiş olan delikanlının yanına yaklaştılar.

"Senin adın!.. Bu senin adın?" diyordu Keraban.

"Evet... evet benim adım!"

Birdenbire, iki saniyeden uzun süren bir şimşek, ufkun bir tarafından diğer tarafına kadar bütün gökyüzünü kucakladı. Bu şimşek esnasında yelkenli, sanki elektrik akımıyla bembeyaz çizilmiş gibi açıkça göründü. Üzerine yıldırım düşmüş olan direği rüzgârın etkisiyle tutuşmuş, meşale gibi yanıyordu.

Yelkenlinin arka tarafında birbirlerine sarılmış olan iki genç kızın dudaklarından hâlâ aynı çığlık yükseliyordu:

"Ahmet!.. Ahmet!.."

Ahmet kayalıklara doğru atıldı:

"Bu o!.. O!.. Amasya!.."

Bu sefer de Keraban bağırıyordu:

"Ahmet!.. Ahmet!.."

Ve yeğenine doğru koştu, ama onu tutmak için değil, gerekirse yardım etmek için.

"Ahmet!.. Ahmet!.."

Bu isim son bir kere gökyüzünde yankılandı. Artık şüphe edecek bir şey kalmamıştı.

"Amasya!.. Amasya!.." diye bağırdı Ahmet.

Ve kendini, kayalara çarpan dalgaların köpükleri arasına atıp gözden kayboldu.

Bu sırada hortumlardan biri yelkenliyi ön tarafından yakaladı, anaforunun içine çekip soldaki sualtı kayalıklarına, hatta kuzeybatı burnu yakınındaki kayalıklara doğru sürükledi. Küçük gemi, fırtınanın gürültüsünü bastıran bir çatırtıyla parçalandı. Sonra göz açıp kapayıncaya kadar sulara gömüldü, kayalıklara çarpmanın yarattığı etkiyle kendisi de kırılan hortum dev bir bomba gibi patladı ve sıvı kısmı denize, dönen sorgucunu oluşturan su buharı kısmı havaya yayıldı.

Kumsaldakiler, yelkenlide bulunan herkesin, genç kızların yardımına koşan cesur kurtarıcının sulara gömüldüğünü zannettiler.

Keraban ona yardım edebilmek için kendini azgın sulara atmak istedi. Arkadaşları, bu ölümle sonuçlanacağı kesin harekete engel olmak için onunla mücadele etmek zorunda kaldılar.

Ama bu sırada, gökyüzünü aydınlatmaya devam eden şimşeklerin ışığında Ahmet'i tekrar görebildiler. İnsanüstü bir güçle kayanın üzerine çıkmıştı. Kolları arasında kazazedelerden birini tutuyordu! Diğeriyse elbisesine tutunmuş onunla birlikte tırmanıyordu! Ama bu iki genç kızdan başka kimse ortada görünmüyordu. Yelkenlinin mürettebatı hortuma kapıldıkları anda denize at-

lamış ve boğulmuştu şüphesiz, bu kazadan yalnızca iki genç kız sağ kurtulmuştu.

Ahmet, dalgalardan kurtulunca bir saniye durdu ve burunla aralarındaki mesafeye baktı. En fazla on beş ayak kadardı. Dev bir dalganın geri çekilmesinden faydalanarak, kucağındaki genç kızla, açılan kumsala doğru atıldı, ardından da diğer genç kız geliyordu ve neyse ki kumsaldaki kayalıklara ulaşabildiler.

Bir dakika sonra Ahmet arkadaşlarının arasındaydı. Kurtardığı genç kızları onların kollarına teslim eder etmez, heyecan ve yorgunluktan bitmiş bir halde yere yığıldı.

"Amasya!. Amasya!.." diye bağırdı Keraban.

Evet! Bu Amasya idi... Odessa'da bıraktığı Amasya, arkadaşı Selim'in kızı Amasya! Bu yelkenlinin güvertesindeki oydu, ölümden dönen oydu, üç yüz fersah ötede, Karadeniz'in öbür ucunda! Ve onun yanındaki de Necibe idi! Neler olmuştu?.. Ama ne Amasya, ne Çingene kızı bir şey anlatacak durumda değildiler, ikisi de kendini kaybetmişti.

Fener bekçilerinden biri Necibe'yi kaldırırken Keraban Ağa da Amasya'yı kollarına aldı. Ahmet kendine gelir gibi oldu, hâlâ bitkindi, gerçeklik duygusuna henüz tam olarak dönememişti. Sonra hepsi birlikte Atina kasabasına doğru gittiler, burada balıkçılardan biri onlara kulübesini açtı.

Amasya ve Necibe, asma dallarının aleviyle gürül gürül yanmakta olan ocağın karşısına yerleştirildiler.

Genç kızın üzerine eğilmiş olan Ahmet, onun başını okşuyor, adını söylüyor, onunla konuşuyordu!

"Amasya... Sevgili Amasya!.. Beni duymuyor... Cevap vermiyor bana!.. Eğer o öldüyse ben de ölürüm!"

"Hayır!.. Tabii ki ölmedi" diye bağırdı Keraban. "Nefes alıyor, Ahmet!.. Yaşıyor!"

Bu sırada Necibe kendine geldi ve Amasya'nın üstüne atıldı:

"Hanımcığım... benim sevgili hanımcığım!.. Evet, evet... yaşıyor!.. İşte gözlerini açıyor!" deyip duruyordu.

Genç kızın gözkapakları bir an için aralandı.

"Amasya!.. Amasya!.." diye bağırdı Ahmet.

"Ahmet... sevgili Ahmet!" diye cevap verdi genç kız.

Keraban ikisini birden bağrına bastı.

"Neydi bu yelkenli?" diye sordu Ahmet.

Necibe cevap verdi:

"Hani siz Odessa'dan ayrılmadan önce gidip görmek istediğiniz yelkenli, Ahmet Efendi."

"*Guidare* mi, Kaptan Yarhud?"

"Evet!.. İşte o adam ikimizi de kaçırdı."

"Ama neden, kimin için çalışıyordu?"

"Orasını bilmiyoruz!"

"Yelkenli nereye gidiyordu?"

"Onu da bilmiyoruz Ahmet," diye cevap verdi Amasya, "ama siz buradasınız ya... her şeyi unuttum bile!"

"Ama ben unutmayacağım!" diye gürledi Keraban Ağa.

Eğer tam bu sırada arkasına dönmüş olsaydı, kulübenin kapısında kendisini gözetleyen ve kimseye görünmeden hızlıca sıvışan bir adam görecekti.

Kaptan Yarhud idi bu; mürettebattan hayatta kalan tek kişi. Hiç kimseye görünmeden, Atina kasabasının tam tersi yönde ortadan kayboldu.

Maltalı kaptan her şeyi duymuştu. Şimdi artık, kaderin inanılmaz bir cilvesiyle, Amasya ölmek üzereyken Ahmet'in *Guidare*'nin battığı yerde bulunduğunu biliyordu!

Yarhud, kasabanın son evlerini de geçtikten sonra yolun dönemecinde durdu.

"Atina'dan Boğaz'a daha çok yol var," dedi kendi kendine, "ben Saffar Ağa'nın emirlerini yerine getirmesini bilirim."

5
SOHBET EDİLİR VE ATİNA-TRABZON YOLUNA DÜŞÜLÜR

Birbirlerine yeniden kavuşmuş olmanın mutluluğu içindeki iki nişanlı, fırtınanın yelkenliyi attığı yere Ahmet'i gönderen Allah'a bu lütfundan dolayı şükrediyor, hiçbir zaman unutmayacakları, sevinçle karışık bir heyecan duyuyorlardı.

Ama Ahmet de, amcası Keraban da Odessa'dan ayrılmalarının ardından neler olduğunu öğrenmek için sabırsızlanıyorlardı, Amasya da Necibe'nin yardımıyla olanları bütün ayrıntılarıyla anlatmaya başladı.

Elbette genç kızlar için kuru elbiseler bulunmuştu, Ahmet de bu bölgenin yerel kıyafetini giymişti. Efendiler ve uşaklar, çıtır çıtır yanan ocağın karşısına, tahta iskemlelere oturmuş, dışarıda hâlâ devam etmekte olan fırtınayla ilgili hiçbir kaygı duymaz olmuşlardı.

Keraban Ağa kendilerini Kırım yoluna sürükledikten kısa bir süre sonra Selim'in konağında neler olduğunu büyük bir heyecanla öğrenmişlerdi. Hayır! Kaptan Yarhud küçük koya, Banker Selim'in konağının dibine genç kıza değerli kumaşlar satmak için demirlememişti, kızı alçakça kaçırmak için gelmişti oraya ve her şey, bu planın hazırlanması için uzun süre uğraşılmış olduğunu gösteriyordu.

İki genç kızı kaçırır kaçırılmaz yelkenli derhal denize açılmıştı. Ama ikisinin de, Selim'in çığlıklarını duyduğundan, zavallı babanın *Guidare* tam küçük koyun son kayalıklarını geçerken yetiştiğinden, yelkenlinin güvertesinden atılan bir kurşuna hedef olup yere yuvarlandığından –belki de öldüğünden–, bu zorbaların peşine düşemediği gibi arkalarından adamlarını da yollayamadığından haberleri yoktu.

İki genç kızın yelkenlide neler yaptıklarına gelince, Amasya'nın bu konuda söyleyebileceği fazla bir şey yoktu. Kaptan ve mürettebatı, bu konuda bir emir almış olacaklar ki, ona da Necibe'ye de çok saygılı davranmışlardı. Küçük geminin en rahat odası onlara ayrılmıştı. Yemeklerini orada yemişler ve orada uyumuşlardı. Her istediklerinde güverteye çıkabiliyorlardı; ama burada, bir umutsuzluk anında, kendilerini bekleyen kaderden kurtulmak için ölümü tercih etmeleri ihtimaline karşı sıkı bir gözetim altında tutulmaktaydılar.

Ahmet bu hikâyeyi kalbi daralarak dinliyordu. Bu kaçırma işinde kaptanın kendi hesabına, esirlerini Küçük Asya pazarlarında satmak için mi –ki bu iğrenç ticaret hiç de nadir değildi– yoksa daha önceden anlaştığı zengin bir Anadolu ağası için mi hareket ettiğini kendi kendine soruyordu.

Bu soru onlara doğrudan sorulmuş olsa dahi ne Amasya ne Necibe buna cevap verebilirdi. Ne zaman ümitsizlik içinde yalvararak ya da ağlayarak Yarhud'a sordularsa, o her defasında cevap vermekten kaçınmıştı. Yani ne gemi kaptanının kimin adına hareket ettiğini biliyorlardı, ne de –Ahmet'in özellikle öğrenmek istediği şey buydu– *Guidare*'nin nereye gittiğini.

Deniz yolculuğuna gelince, başlangıçta iyi gitmişti ama hava günler boyu çok durgun olduğu için, çok yavaştı. Bu gecikmelerden kaptanın hiç hoşlanmadığı açıkça görülmüş, o da zaten sabırsızlığını gizlememişti. İki genç kız bu durumdan, Yarhud'un gideceği yere belirli bir tarihte ulaşmak zorunda olduğu sonucunu çıkarmışlar-

dı ki, Ahmet ve Keraban Ağa da aynı fikirdeydi, ama nereye gidiyordu? Bunu bilen yoktu, yalnız *Guidaire*'nin Anadolu limanlarından birinde beklendiği kesindi.

Sonunda durgun havalar son bulmuş ve yelkenli doğuya doğru, Amasya'nın söylediğine göre güneşin doğduğu yönde yol almaya başlamıştı. İki hafta boyunca, hiçbir olay olmaksızın, aynen böyle yola devam edilmişti. Birçok kere yelkenlilerle, savaş ve ticaret gemileriyle, Karadeniz'in geniş alanında düzenli seferler yapan hızlı buharlı gemilerle karşılaşmışlar, ama her seferinde Kaptan Yarhud, bir tehlike işareti gönderebilecekleri kaygısıyla onları odalarına dönmek zorunda bırakmıştı.

Hava yavaş yavaş tehditkâr bir hal almış, sonra kötüleşmiş, sonra da berbat bir hale gelmişti. *Guidare*'nin batmasından iki gün önce şiddetli bir fırtına patlamıştı. Amasya ve Necibe, kaptanın öfkesinden, rotasını değiştirmek zorunda kaldığını ve fırtınanın onu hiç gitmek istemediği bir yöne ittiğini anlamışlardı. *Guidare*'yi ulaşmak istediği hedeften uzaklaştırdığı için genç kızlar fırtınaya yakalanmış olmaktan mutluluk duymuşlardı.

"Evet sevgili Ahmet," dedi Amasya hikâyesini bitirirken, "beni bekleyen kaderi, sizden ayrılmış olduğumu, beni bir daha hiç göremeyeceğiniz bir yere götürüldüğümü düşününce kararımı vermiştim!.. Necibe biliyordu!.. Gerçekleştirmeme engel olamayacaktı!.. Yelkenli bu uğursuz sahile ulaşmadan kendimi dalgaların arasına atacaktım!.. Ama fırtına patladı!.. Bizi yok etmesi gereken fırtına kurtuluşumuz oldu!.. Ahmedim, o az-

gın dalgaların arasında karşıma çıktınız!.. Hayır, asla unutmayacağım!"

"Sevgili Amasya..." diye karşılık verdi Ahmet, "Allah kurtulmanızı istedi... ve benim kurtarmamı istedi!.. Ama eğer ben önce davranmasaydım amcam sizin yardımınıza koşacaktı!"

"Allah'ın izniyle, elbette!" diye bağırdı Keraban.

Necibe mırıldanmaktan kendini alamadı:

"Ağa inatçı olduğu kadar da iyi kalpli anlaşılan!"

"Ah! Küçük hanım bana taş atıyor!" dedi Keraban. "Fakat itiraf edin dostlarım, benim inadım bazen de hayırlara vesile olur."

"Bazen mi?" diye sordu buna pek inanamayan Van Mitten. "Öğrenmek isterim bunların..."

"Elbette dostum Van Mitten! Eğer Ahmet'in keyfine uyup, sahili takip etmek yerine Kırım ve Kafkasya demiryollarını kullansaydık, Ahmet kaza sırasında nişanlısını kurtarmak için burada olabilecek miydi?"

"Şüphesiz hayır," dedi Van Mitten, "ama dostum Keraban, onu Odessa'dan ayrılmaya zorlamamış olsaydınız muhakkak ki bu kaçırılma gerçekleşmeyecekti ve..."

"Yaa, demek böyle düşünüyorsunuz Van Mitten! Bu konuda tartışmak mı istiyorsunuz?" Bu şekilde başlayan bir tartışmada Hollandalının kesinlikle üste çıkamayacağını hisseden Ahmet araya girdi:

"Hayır!.. Hayır!.. Olumlu ya da olumsuz, bu konuda fikir yürütmek için biraz geç oldu zaten! Biraz dinlensek çok daha iyi ederiz..."

"Yarın yola çıkmak üzere!" dedi Keraban.

"Yarın mı amca?.." diye karşılık verdi Ahmet. "Ama Amasya ile Necibe'nin..."

"Ben iyiyim Ahmet ve yarın..."

"Oğlum Ahmet," diye haykırdı Keraban, "bakıyorum Amasya yanında olunca hiç de acele etmiyorsun!.. Gel gör ki ayın sonu yaklaşıyor... şu uğursuz tarih... ki bunda ihmal edilmemesi gereken bir menfaat var... izin ver de tecrübeli bir tüccar senden daha işini bilir davransın!.. Haydi bakalım, herkes mümkün olduğu kadar iyi uyusun, yarın bir ulaşım aracı bulur bulmaz yola koyuluruz!"

Balıkçının evine olabildiğince rahat bir şekilde yerleştiler, Atina hanlarından birinde olsalardı da ancak bu kadar rahat edebilirlerdi. Bunca heyecandan sonra birkaç saatlik dinlenme fırsatı bulabildikleri için hepsi de mutluydu; Van Mitten, rüyasında hâlâ laf anlamaz arkadaşıyla tartıştığını, Keraban da, Allah'ın ve peygamberinin bütün lanetini üzerine yolladığı Saffar Ağa ile karşı karşıya geldiğini görüyordu.

Sadece Ahmet, bir an bile gözünü kırpmadı. Yarhud'un Amasya'yı ne maksatla kaçırdığını anlamaya çalışıyordu. Geçmiş için değil ama gelecek için kaygı duyuyordu. *Guidare*'nin batmasıyla bütün tehlikenin ortadan kalkıp kalkmadığını soruyordu kendi kendine. Mürettebattan hiç kimsenin bu deniz felaketinden kurtulamadığını düşünmek doğaldı, kaptanın sağ salim karaya çıktığından Ahmet'in haberi yoktu. Ama yakında bu kaza bu sahillerde duyulacaktı. Yarhud bu işi kimin hesabına yaptıysa o –zengin bir ağa mu-

hakkak ya da belki Anadolu eyaletlerinin paşalarından biri– bu işten tez zamanda haberdar edilecekti. Bunun üzerine bu kişinin genç kızın peşine düşmesi zor muydu? Bu vilayetin ötesinde, Trabzon ile Üsküdar arasında, geçecekleri yollarda onlara belki de tehlikeler hazırlanmış, tuzaklar kurulmuş, pusular düzenlenmişti.

Bu yüzden Ahmet, Amasya'ya büyük bir özenle göz kulak olmaya karar verdi, onun yanından hiç ayrılmayacaktı. Küçük kervanlarının idaresini alacak ve gerektiğinde güvenilir rehberlerin yardımıyla sahilin en kestirme yollarından gidilmesini sağlayacaktı.

Aynı zamanda Ahmet, Amasya'nın babası Banker Selim'i de kızının kaçırılmasından sonra neler olduğundan haberdar etmeye karar verdi. Her şeyden önce kızının kurtulduğunu ve iyi olduğunu, kararlaştırılan tarihte yani on beş gün sonra Üsküdar'da olacaklarını bilmesi gerekiyordu. Ama Atina ya da Trabzon'dan gönderilen bir mektubun Odessa'ya ulaşması çok uzun zaman alırdı. Ahmet, amcasına hiçbir şey söylemeden –çünkü telgraf kelimesi onu yerinden sıçratırdı– Trabzon'dan acil telgraf yollamaya karar verdi. Bütün tehlikenin belki de henüz geçmemiş olduğunu ve küçük kervanlarının yardımına koşmakta tereddüt etmemesi gerektiğini belirtmenin de iyi olacağını düşündü.

Ertesi gün Ahmet, genç kızı görür görmez ona planlarını anlattı, ama karşılaşılabilecek tehlikelerden pek söz etmedi. Zaten Amasya'nın ilgilendiği tek bir şey vardı, o da babasının, en kısa zamanda sağlığından haberdar edilmesiydi. Ke-

raban Amca'dan gizli çekilecek olan bu telgrafın bir an önce gönderilmesi için sabırsızlanıyordu.

Birkaç saatlik uykudan sonra hepsi ayaktaydı. Keraban her zamankinden daha sabırsız, Van Mitten, arkadaşının bütün kaprisleri karşısında mütevekkildi, efendisine yalnızca tek heceli kelimelerle cevap veren Bruno, fazlasıyla bollaşmış elbisesinin içine göbeğinden geriye kalanı yerleştiriyordu.

Ahmet öncelikle Atina'da –adından da anlaşılabileceği gibi– vaktiyle Karadeniz'in Atinası olan bu önemsiz kasabada, bazı araştırmalar yaptı. Hâlâ birkaç Dor sütunu, bir Pallas mabedinin kalıntıları göze çarpıyordu. Ama Van Mitten'in bunca ilgisini çeken bu kalıntılar Ahmet'in umurunda bile değildi. Türk-Rus sınırında bulmuş oldukları yük arabasından daha rahat, daha az ilkel bir araç bulabilmeyi ne kadar isterdi! Ama aynı arabayla yetinmek zorunda kaldılar, fakat bu sefer arabayı tamamıyla iki genç kıza tahsis ettier. Efendilerin ve uşakların Trabzon'a ulaşabilmeleri içinse, at, eşek, katır gibi binek hayvanları edinmek gerekti.

Ah! Keraban Ağa, Poti demiryolunda parçalanan posta arabası aklına geldikçe ne kadar da üzülüyordu. Kötü giden her şeyden sorumlu tuttuğu şu kibirli Saffar'a suçlamalar, sövgüler, tehditler savuruyordu!

Amasya ve Necibe'ye gelince, onlar için hiçbir şey bu arabayla yolculuk yapmaktan daha hoş olamazdı! Evet! Bu onlar için yeni ve beklenmeyen bir şeydi. Bu yük arabasını padişahın güzel saltanat arabalarına değişmezlerdi. Su geçirmez tentenin altında her molada kolayca yenilenebilecek taze

samanların üzerinde ne kadar da rahat olacaklardı! Zaman zaman da Keraban Ağa'ya, Ahmet'e, Van Mitten'e yanlarında yer vereceklerdi! Ve sonra prensesler gibi, bu süvarilerin muhafızlığı altında gideceklerdi!.. Ne büyüleyici bir şeydi bu!

Tabii söylemeye bile gerek yok, bu gibi fikirler, olayları sadece iyi tarafından görme yeteneğine sahip Necibe delisinden çıkıyordu. Amasya ise bunca kötü tecrübeden sonra nasıl şikâyet edebilirdi, mademki Ahmet yanı başındaydı, mademki bu yolculuk bu kadar değişik şartlar altında ve bu kadar kısa sürede bitecekti! Ve nihayet Üsküdar'a ulaşılacaktı... Üsküdar'a!

Necibe, ayaklarının ucunda dikilerek, "Üsküdar'ı buradan bile görebileceğime eminim" dedi.

Aslında küçük kafilede, şikâyet edecek sadece iki kişi vardı. Biri, hızlı bir araç bulunamadığı için geç kalınmasından kaygı duyan Keraban Ağa, diğeri de Trabzon'a kadar daha otuz beş fersah katır sırtında gidecek olan Bruno.

Nizib'in söylediğine bakılırsa Trabzon'da, uzun Anadolu ovalarının yollarına daha uygun bir ulaşım aracı bulacakları kesindi.

15 Eylül günü, sabah saat on bire doğru kervan, küçük Atina kasabasından ayrıldı. Fırtına şiddetli olduğu kadar da uzun sürmüştü. Şu andaysa havada tam bir durgunluk hüküm sürüyordu. Fırtınanın etkisiyle parçalanmış olan bulutlar gökyüzünün yüksek katmanlarında neredeyse hareketsizce dinleniyorlardı. Bulutların arasından sızan güneş ışınları bütün manzarayı canlandırıyordu. Yalnızca, uğultuyla çalkalanan denizin dalgaları, falezlerin dibindeki kayalıklara gürültüyle çarpıyordu.

Keraban Ağa ve beraberindekiler, akşam olmadan Trabzon Paşalığı sınırını aşabilmek için, Batı Lazistan yollarında mümkün olduğu kadar hızla ilerliyorlardı. Bu yollar hiç de ıssız değildi. Boyunlarındaki küçük çıngıraklar, ziller, çanlarla kulakları sağır edici sesler çıkaran, ponponları ve deniz kabuklarıyla süslü örgülerinin canlı renkleriyle gözleri şenlendiren yüzlerce deveden oluşan

kervanlar geçiyordu. Bu kervanlar ya İran'dan geliyor ya da oraya dönüyordu.

Sahil de yollar gibi ıssız olmaktan uzaktı. Çok sayıda balıkçı ve avcı burada buluşuyordu. Balıkçılar, gece karanlığı çökerken, arka tarafında yaktıkları reçinenin ışığıyla aydınlanan sandallarıyla denize açılıp, orta Ermenistan kırlarına kadar bütün Anadolu sahillerinde çok fazla tüketilen ve bir tür ançüez olan hamsi balığından bol miktarda yakalıyorlardı. Avcılara gelince, aradıkları av hayvanlarından öyle çok vardı ki, balıkçılara özenmelerine hiç gerek yoktu. Kukarina denen deniz kuşlarının sayısı Anadolu sahillerinin bu kısmında artıyordu. Aynı şekilde, çok aranan ve av için kullanılan barut bir yana, harcanan zamanı ve çekilen yorgunluğu telafi edecek kadar yüksek fiyatlardan satılan yüz binlerce deri elde ediyorlardı.

Öğleden sonra saat üçe doğru küçük kervan, temiz sularına, civardaki petrol kaynağından akan yağlı bir sıvının karıştığı akarsuyun ağzında kurulmuş olan Mapavra* kasabasında mola verdi. Akarsu da kasabayla aynı adı taşıyordu. Bu saat akşam yemeği için çok erkendi, ancak gece kalacakları yere çok geç ulaşacakları için burada bir şeyler atıştırmaları akıllıca olacaktı. En azından Bruno böyle düşünüyordu ve bu düşünce de sebepsiz değildi. Keraban Ağa ve beraberindekilerin girdiği hanın masasında tabii ki hamsi bolluğu vardı. Bu zaten Anadolu paşalıklarında en çok yenen yemekti. Müşterilerin keyfine göre sunulan

* Günümüzdeki Çayeli –çn.

tuzlanmış ya da taze hamsilerin yanında, yolcuların iştahını açan daha ciddi yemekler de vardı. Yemeğin ardından keyfi yerine gelen yolcular yeniden neşelerini bulmuşlardı. Bu dünyadaki her şeyin en güzel çeşnisi bu neşe değil miydi?

"Eeee, söyleyin bakalım Van Mitten," dedi Keraban, "arkadaşınız ve muhabirinizin sizi böyle bir yolculuğa sürükleyen inadından, ama meşru inadından dolayı hâlâ pişmanlık duyuyor musunuz?"

"Hayır Keraban, hayır!" diye cevap verdi Van Mitten. "Hatta ne zaman isterseniz yeni baştan başlayabilirim!"

"Göreceğiz Van Mitten, göreceğiz! Ya sen, benim küçük Amasyam, Ahmet'i senden ayıran bu hain amca hakkında sen ne düşünüyorsun?"

"Gayet iyi biliyorum ki, o her zaman insanların en iyisidir!" diye cevap verdi genç kız.

"Ve en uysalı!" diye ekledi Necibe. "Keraban Ağa artık eskisi kadar inatçılık yapmıyor gibi geliyor bana!"

Keraban neşeyle gülerek cevap verdi:

"Bak sen! Bu deli kız benimle dalga geçiyor!"

"Hayır, ağam, hayır!"

"Öyle kızım, öyle!.. Ama haklısın!.. Artık hiç tartışmayacağım!.. Hiç inat etmeyeceğim!.. Dostum Van Mitten bile artık beni tahrik etmeyi başaramaz!"

Hollandalı pek inanmamış gibi bir tavırla başını salladı:

"Bakalım, göreceğiz!"

"Göreceğimizi gördük Van Mitten!"

"Ama bazı konuları açarsak?"

"Yanılıyorsunuz! Yemin ederim..."

"Yemin etmeyin!"

Keraban Ağa sinirlenmeye başlamıştı:

"Evet!.. Yemin ederim! Neden yemin etmeyecek mişim?"

"Çünkü çoğu zaman yeminleri tutmak zordur."

"Ne olursa olsun dili tutmaktan daha zor değildir Van Mitten, çünkü şu anda kesinlikle benim fikirlerime karşı çıkmaktan zevk aldığınız için..."

"Ben mi dostum Keraban?"

"Siz!.. Bundan böyle hiçbir konuda inatçılık yapmamaya karar verdiğimi söylediğimde rica ederim bana itiraz etmek konusunda inatçılık yapmayın!"

"Doğrusunu söylemek gerekirse haksızsınız Mösyö Van Mitten," dedi Ahmet, "bu sefer gerçekten haksızsınız!"

"Kesinlikle haksız!.." dedi Amasya gülerek.

"Tamamıyla haksız!.." diye ekledi Necibe.

İyi yürekli Hollandalı, çoğunluğun kendine karşı tavır aldığını görünce susmanın daha iyi olacağına karar verdi.

Bütün bu olanlara rağmen, bu kadar tedbirsizce başlamış, çok kötü son bulabilecek olan bu yolculuktan alınan derslere rağmen Keraban Ağa, iddia ettiği kadar kendini düzeltebilmiş miydi? Bunu zaman gösterecekti, ama aslında herkes Van Mitten ile aynı fikirdeydi! Bu dikkafanın inatçılık konusundaki kabiliyeti şimdilik biraz azalmış olsa da bundan şüphe etmek gerekirdi!

"Gidelim!" dedi Keraban Ağa yemek bittikten sonra. "Yemek hiç de fena değildi, ama ben daha iyisini de biliyorum!"

"Hangi yemekmiş bu?" diye sordu Van Mitten.

"Üsküdar'da bizi bekleyen yemek!"

Saat dörde doğru yola çıkıldı ve herhangi bir aksilikle karşılaşmaksızın akşam sekizde, kumsallarının ötesinde kayalıklar uzanan Rize kasabasına ulaştılar.

Burada, geceyi oldukça kötü bir handa geçirmek zorunda kaldılar; han öyle kötüydü ki iki genç kız arabanın tentesi altında kalmayı tercih ettiler. Önemli olan atların ve katırların dinlene-

bilmesiydi. Neyse ki yemliklerde saman ve arpa eksik olmuyordu. Keraban Ağa ve arkadaşları, kuru ve taze samandan oluşan yataklarla yetinmek zorunda kaldılar. Nasıl olsa ertesi gece Trabzon'a geçmiş olacaklar ve bu önemli şehrin en güzel otellerinde aradıkları konforu bulacaklardı.

Ahmet'e gelince, yatakların iyi ya da kötü olması onun için hiç fark etmiyordu. Bazı saplantılı fikirlerin etkisi altında gözüne uyku girmiyordu. Daima genç kızın emniyeti konusunda kaygı duyuyor, *Guidare*'nin batışıyla bütün tehlikenin geçmiş olmayabileceğini düşünüyordu. Bu yüzden, elinde silahla hanın çevresinde nöbet tutuyordu.

Ahmet bunu yapmakla iyi de ediyordu; kaygı duymakta haklıydı.

Gerçekten de Yarhud, bütün gün boyunca küçük kervanı bir an olsun gözden kaybetmemişti. Ahmet ve iki genç kız onu tanıdıkları için, görülmemeye dikkat ederek onların izleri üzerinden ilerlemişti. Elinden kaçırdığı avını tekrar yakalayabilmek için onu gözetliyor, planlar yapıyordu; Scarpante'ye de mektup yazmıştı. Saffar Ağa'nın kâhyası, İstanbul'daki buluşmalarında kararlaştırdıkları üzere bir süredir Trabzon'da olmalıydı. Yelkenlinin batışından ve bunun uğursuz sonuçlarından ona hiç söz etmeyen Yarhud, ertesi gün şehrin girişine bir fersah kala, Risar Kervansarayı'nda onunla buluşacaktı.

Sonuçta Ahmet'in uyanık kalmak için çok sebebi vardı. Sezgileri onu yanıltmıyordu. Hatta Yarhud, gece, genç kızların arabada uyuduğundan emin olacak kadar hana yaklaşabildi. Şansı

varmış ki Ahmet'in nöbet tutmakta olduğunu fark edip kimseye görünmeden uzaklaşabildi.

Ama bu sefer Maltalı kaptan, kervanın peşine düşeceğine batıya yöneldi ve Trabzon yolunu tuttu. Keraban Ağa ve arkadaşlarından önce orada olması önemliydi. Onların şehre gelişinden önce Scarpante ile bir görüşme yapmak istiyordu. Atina'dan beri binmekte olduğu atı hızla Risar Kervansarayı'na sürdü.

Allah büyüktü, doğru! Ama daha fazla büyüklük gösterebilir, *Guidare*'nin sulara gömülmesiyle yok olan şu ahlaksız mürettebat gibi, Kaptan Yarhud'un da sağ kalmasına izin vermeyebilirdi!

Ertesi gün, 16 Eylül'de, şafakla birlikte herkes ayaktaydı, hepsinin de keyfi yerindeydi – Üsküdar'a varmadan önce daha kaç libre vereceğini düşünen Bruno hariç.

Keraban Ağa ellerini ovuşturuyordu:

"Benim küçük Amasyam, gel de seni bir öpeyim!"

"Memnuniyetle amcacığım," dedi genç kız, "tabii size şimdiden böyle hitap etmeme izin verirseniz?"

"Tabii ki izin veririm sevgili kızım! Hatta bana baba bile diyebilirsin, Ahmet benim oğlum değil mi?"

"Oğlunuz elbet Keraban Amca," dedi Ahmet, "öyle ki, bir oğulun babasına karşı hakkı olduğu gibi size bir emir vermeye geldi!"

"Neymiş bu emir?"

"Derhal yola çıkma emri. Atlar hazır ve bu akşam Trabzon'da olmamız gerek."

"Olacağız" diye bağırdı Keraban, "ve ertesi sabah güneş doğarken yeniden yola çıkacağız! İşte böyle dostum Van Mitten, bir gün Trabzon'u görmeniz de kaderde varmış!"

"Evet, Trabzon! Ne muhteşem bir şehir adı!" diye karşılık verdi Hollandalı. "Rehberime bakılırsa, ki bana iyi hazırlanmış gibi görünüyor, Dracontinus önderliğinde Onbinlerin meşhur oyunları ve güreş müsabakalarını yaptıkları yer, Trab-

zon ve tepesiydi! Aslına bakarsanız dostum Keraban, Trabzon'u görecek olmaktan hiç de şikâyetçi değilim!"

"Şu halde, itiraf edin, dostum Van Mitten, bu yolculuktan size önemli hatıralar kalacak!"

"Daha geniş kapsamlı hatıralar olabilirdi!"

"Sonuçta halinizden şikâyet etmenize gerek yok!"

Bruno efendisinin kulağına eğildi ve insani şeylerin faniliğini insanlara hatırlatan kötü bir kehaneti haber verir gibi mırıldandı:

"Henüz her şey bitmedi!"

Kervan, sabah saat yedide handan ayrıldı. Hava gitgide güzelleşiyor, güneşin yavaş yavaş sabah sisini dağıtmasıyla açık gökyüzü ortaya çıkıyordu.

Öğlen on ikide, Yunanistan'ın büyük ailelerinin kökenlerinin bulunduğu, eski zamanlarda Ophis denen küçük Of kasabasına geldiler. Mütevazı bir handa oturup arabada bulunan ve bitmek üzere olan yiyecekleri yediler.

Üstelik hancı, aklı başında olmadığı için müşterileriyle ilgilenmiyordu, zaten onu endişelendiren de bu değildi. Karısı ağır hastaydı ve bu kasabada doktor yoktu, Trabzon'dan doktor getirmek ise bu fakir hancı için fazlasıyla pahalıydı.

Bu durumda, arkadaşı Van Mitten'in yardımıyla, hekimlik yapmak Keraban Ağa'ya düştü. Trabzon'da kolayca bulunabilecek birkaç basit ilaç tavsiye etti.

Hancı Keraban Ağa'ya dönüp "Allah sizden razı olsun ağam! Bu ilaçları kaç paraya alabilirim?" diye sordu.

"Hemen hemen yirmi gümüş para" diye cevap verdi Keraban.

"Yirmi gümüş mü!" diye bağırdı hancı, "bu paraya yeni bir karı alırım!"

Bunları söyledikten sonra müşterilerinin tavsiyelerine teşekkür edip çekildi, anlaşıldığı kadarıyla bu tavsiyelerden yararlanmaya pek niyeti yoktu.

"İşte işini bilen bir koca!" dedi Keraban "Bu memlekette evlenmiş olmalıydınız dostum Van Mitten!"

"Belki de!" diye karşılık verdi Hollandalı.

Akşam beşte yolcular, Sürmene'de akşam yemeği için mola verdiler. Alacakaranlık basmadan Trabzon'a ulaşmak niyetiyle, altıda yeniden yola çıktılar. Fakat bir gecikme oldu; saat dokuza doğru, şehre iki fersah kala arabanın tekerleklerinden biri kırıldı. Bu durumda, geceyi yol üzerindeki bir kervansarayda geçirmek zorunda kaldılar; Anadolu'nun bu bölgesinden gelip geçen yolcuların çok iyi bildikleri bir kervansarayda.

6
KERABAN AĞA RİSAR KERVANSARAYI'NDA YENİ İNSANLARLA KARŞILAŞIR

Risar Kervansarayı, aynı tarzdaki bütün yapılar gibi, Trabzon'a girmeden önce mola veren yolculara hizmet verebilmek için en uygun şekilde düzenlenmişti. Buranın sahibi –bekçisi de denebilir– Kidros adında, gayet kurnaz, kendi soyunda pek rastlanılmadığı kadar hilekâr bir Türktü ve burayı büyük bir özenle idare ediyordu. Mümkün olduğu kadar yüksek menfaat elde edebilmek için, her zaman konuklarını memnun etmenin yollarını arardı. Onlarla hep aynı fikirdeydi, önceden çıkardığı fazlasıyla kabarık hesapları, sırf bu değerli konukların hatırı için, hâlâ yeterince kâr bırakacak bir miktara indirirken bile.

Risar Kervansarayı, geniş kapısı kırlara açılan; etrafı dört duvarla çevrili bir avludan ibaretti. Kapının her iki tarafında, Türk bayrağıyla süslenmiş, tepesinden civarın ve yolların güvenlik durumunun gözetlenebileceği nöbetçi kuleleri bulunuyordu. Bu kalın duvarların iç kısmında, yolcuların geceyi geçirdikleri odalara açılan çok sayıda kapı bulunuyordu, bu odalar gündüz vakti nadiren dolu olurdu. Avlunun kenarlarında birkaç iri ağaç, öğlen güneşinin ışınlarını cömertçe yansıttığı ku-

mun üzerini biraz olsun gölgelendiriyordu. Avlunun ortasında, yerde bulunan kuyudan bostan dolabı sistemiyle çekilen su, yarım küre şeklindeki yalağa boşaltılıyordu. Dışarıda, hangarların altında, içinde atların yeterince yem ve saman bulabilecekleri at bölmeleri bulunuyordu. Bir ahırın rahatlığına atlar kadar alışık olmayan katırlar ve develer ise arka taraftaki kazıklara bağlanıyordu.

O gece kervansaray tamamen dolu olmamakla birlikte, bir kısmı Trabzon'a, bir kısmı doğu vilayetlerine, Ermenistan'a, İran'a ya da Kürdistan'a gitmekte olan belirli bir sayıda yolcuyu ağırlıyordu. Odalardan yirmi kadarı tutulmuştu ve yolcuların çoğu şimdiden istirahate çekilmişti.

Saat dokuza doğru, avluda yalnızca iki adam dolaşıyordu. Aralarında hararetli bir konuşma geçiyordu ve bu konuşmayı ancak dışarıya sabırsız bir bakış atmak için bölüyorlardı.

Gelip geçenlerin ya da yolcuların dikkatini çekmemek için son derece basit kıyafetler giymiş olan bu iki adam Saffar Ağa ve kâhyası Scarpante idi.

"Tekrar söylüyorum Saffar Ağa," dedi kâhya, "burada, Risar Kervansarayı'nda buluşacağız, Yarhud mektubunda bize burası ve bugün için randevu verdi!"

"Köpek!.." diye haykırdı Saffar. "Nasıl bu saate kadar gelmez?"

"Daha fazla gecikmez artık."

"Neden Amasya'yı doğrudan Trabzon'a götürmek varken buraya getiriyor?"

Görüldüğü gibi Saffar ve Scarpante'nin *Guidare*'ın batmış olduğundan ve bunun sonuçlarından haberleri yoktu.

"Yarhud'dan aldığım mektup," diye devam etti Scarpante, "Atina limanından gönderilmişti. Kızın kaçırılmasıyla ilgili hiçbir şey söylemiyor, sadece bu akşam Risar Kervansarayı'nda olmamı istiyordu."

Saffar Ağa kapıya doğru birkaç adım ilerledi:

"Ama hâlâ gelmedi! Sabrımı tüketmese iyi olur! Bir şeyler ters gidiyor gibi bir his var içimde."

"Neden böyle olsun Saffar Ağa? Karadeniz'de hava çok kötüydü, büyük ihtimalle yelkenli Trabzon'a ulaşamamış, Atina limanına sürüklenmiştir..."

"Peki Scarpante, Yarhud'un Odessa'dan kızı kaçırmayı başardığından nasıl emin olabiliriz?"

"Saffar Ağa, Yarhud sadece cesur bir denizci değil, aynı zamanda becerikli bir adamdır!" dedi Scarpante.

Birkaç saniyeden beri kervansarayın eşiğinde kıpırdamadan durmakta olan Maltalı kaptan sakin bir sesle cevap verdi:

"Ama beceriklilik her zaman yeterli olmuyor!"

Saffar Ağa ve Scarpante aynı anda arkalarına döndüler ve kâhya bağırdı:

"Yarhud!"

Saffar Ağa onun üzerine yürüyerek sert bir sesle konuştu:

"Sonunda geldin!"

Kaptan saygıyla eğildi:

"Evet Saffar Ağa, evet! Sonunda geldim!"

"Nerede Banker Selim'in kızı?" diye sordu Saffar. "Yoksa Odessa'dan kaçırmayı beceremedin mi?"

"Banker Selim'in kızı," diye cevap verdi Yarhud, "yaklaşık altı hafta önce, amcasıyla birlikte Kara-

deniz etrafında yolculuk yapmaya zorlanan nişanlısı Ahmet'in oradan ayrılmasından hemen sonra tarafımdan kaçırıldı. Hemen Trabzon'a doğru yelken açtım, ama gündönümü zamanı olduğu için yelkenlim doğuya doğru sürüklendi, bütün çabalarıma rağmen Atina kayalıklarına çarpıp parçalandı ve bütün mürettebatım canından oldu."

"Bütün mürettebatın mı?" diye bağırdı Scarpante.

"Evet!"

Guidare'nin batmasından pek etkilenmemiş görünen Saffar Ağa hararetle sordu:

"Ya Amasya?.."

"Kurtuldu," dedi Yarhud, "onunla birlikte kaçırmak zorunda kaldığım diğer kızla beraber kurtuldu!"

"Eğer kurtulduysa..." diye sordu Scarpante.

"Nerede?" diye bağırdı Saffar.

"Ağam," dedi Maltalı kaptan, "kader bana karşı ya da daha çok size!"

Saffar Ağa iyice tehditkâr bir tavır almaya başlamıştı:

"Anlatsana ne oldu?"

"Banker Selim'in kızı," dedi Yarhud, "aksi bir tesadüf eseri yelkenli battığı sırada orada bulunan nişanlısı tarafından kurtarıldı."

"O mu kurtardı?.." diye bağırdı Scarpante.

"Peki şimdi nerede?.." diye sordu Saffar.

"Şimdi bu genç kız Ahmet'in, Ahmet'in amcasının ve onlarla birlikte Trabzon'a giden birkaç kişinin koruması altında. Buradan, ayın sonundan önce yapılması gereken düğün için Üsküdar'a gitmeleri gerekiyor."

"Beceriksiz herif!" diye bağırdı Saffar Ağa. "Amasya'yı kendin kurtaracağına elinden kaçırdın mı!"

"Eğer Ahmet *Guidare* sulara gömülürken orada olmasaydı, onu hayatım pahasına kurtarırdım ve şu anda Trabzon'daki sarayınızda olurdu Saffar Ağa" diye karşılık verdi Yarhud.

"Sana verilen görevlere layık değilsin!" dedi Saffar, şiddetli bir öfke hareketine engel olamayarak.

"Beni dinleyin lütfen Saffar Ağa" dedi Scarpante, "biraz sakinleşirseniz Yarhud'un elinden gelen her şeyi yaptığını göreceksiniz!"

"Elimden gelen her şeyi!" diye cevapladı Maltalı kaptan.

"Emirlerimden birini yerine getirmek söz konusuysa her şey yetmez!" dedi Saffar.

Scarpante devam etti:

"Geçmiş geçmiştir Saffar Ağa! Biz şu anda elimizde ne var ona bakalım. Banker Selim'in kızı Odessa'dan kaçırılamamış olabilirdi, kaçırıldı! *Guidare* battığında ölebilirdi, hâlâ sağ! Şimdiye kadar Ahmet ile evlenmiş olabilirdi, henüz evlenmedi!.. Demek ki kaybedilmiş hiçbir şey yok!"

"Hiçbir şey!" diye cevap verdi Yarhud. "Kazadan sonra, Atina'dan ayrılmalarından itibaren Ahmet ve yanındakilerin peşine düştüm, onları gözetledim! Tedbirsizce yolculuk yapıyorlar ve Anadolu'yu aşıp, Trabzon'dan Boğaz kıyılarına ulaşana kadar daha çok yolları var! *Guidare*'nin nereye gittiğini Amasya da halayığı da bilmiyorlardı! Üstelik Saffar Ağa'yı da Scarpante'yi de tanıyan yok! Bu küçük kervana bir tuzak kurulamaz mı?.."

"Scarpante," dedi Saffar soğuk bir tavırla, "bu kız bana lazım! Eğer talih bana karşıysa ben de ona karşı mücadele ederim! Kimse arzularımdan birinin yerine getirilmediğini söyleyemeyecek!"

"Yerine getirilecek Saffar Ağa!" diye cevap verdi Scarpante. "Evet! Trabzon ile Üsküdar arasında, bu ıssız bölgelerin ortasında bu kervanı istediğimiz yöne çekmek mümkün... hatta çocuk oyuncağı. Belki onlara yollarını şaşırtacak bir kılavuz verebiliriz, sonra da sizin adamlarınızı üstlerine yollarız!.. Ama bu zor kullanmak olur, hile işe yararsa hile yolu daha iyidir!"

"Nasıl bir hile?" diye sordu Saffar.

Scarpante Maltalı kaptana döndü:

"Ahmet ve yanındakilerin yavaş yavaş Trabzon'a doğru gittiklerini söyledin değil mi Yarhud?"

"Evet Scarpante," diye cevap verdi Yarhud, "hatta şunu da söyleyeyim, bu geceyi mutlaka Risar Kervansarayı'nda geçirecekler."

"Güzel," dedi Scarpante, "birtakım engeller düşünemez miyiz... onları biraz daha burada tutacak bazı aksilikler... Ahmet'i nişanlısından ayıracak aksilikler?"

Saffar sert bir tavırla cevap verdi:

"Zor kullanmak daha iyidir!"

"Olsun," dedi Scarpante, "eğer hile işe yaramazsa zor kullanırız! Ben burada bekleyip etrafı gözetlerim..."

Yarhud, kâhyanın kolundan tuttu:

"Sessiz ol Scarpante, artık yalnız değiliz!"

Gerçekten de avluya iki adam girmişti. Bunlardan –en azından konuşmasından anlaşıldığı kada-

nıyla– biri kervansarayın sahibi Kidros, diğeriyse okura tanıtmanın uygun olacağı önemli bir kişiydi.

Saffar Ağa, Scarpante ve Yarhud, avlunun karanlık bir köşesine gizlendiler. Buradan, yüksek sesle ve mağrur bir edayla konuşmakta sakınca görmeyen söz konusu şahsı rahatlıkla duyabileceklerdi.

Yanar adında bir Kürt ağasıydı bu.

Eski Asur ve Med ülkelerini içine alan Asya'nın bu dağlık bölgesine modern coğrafyada Kürdistan adı verilir. Bu bölge, Türk-İran sınırıyla Türk Kürdistanı ve İran Kürdistanı olarak ikiye bölünmüştür. Nüfusu birkaç yüz bini bulan Türk Kürdistanı, Şehrizor ve Musul paşalıklarıyla, Van ve Bağdat paşalıklarının bir bölümünden oluşur. İşte önceki gün, kız kardeşi asil Sarabul ile birlikte Risar Kervansarayı'na gelen Yanar Ağa, bu bölgenin önemli şahsiyetlerinden biriydi.

İki hafta önce Musul'dan ayrılmış olan Yanar Ağa ve kız kardeşi kendi zevkleri için seyahat ediyorlardı. Birkaç hafta kalmayı düşündükleri Trabzon'a gidiyorlardı. Otuz-otuz iki yaşlarındaki asil Sarabul –kendi paşalığında onu böyle adlandırıyorlardı– üç Kürt ağasından dul kalmıştı. Kocaları ne yazık ki çok kısa süren hayatlarında ona saadet getirememişlerdi. Yüzü ve endamı hâlâ çok güzel olan kadın, ilk üç kocasını kaybetmiş olmanın tesellisini ancak bir dördüncü kocanın kollarında bulabilirdi. Ama bu biraz zor görünüyordu, çünkü her ne kadar zengin ve tanınmış bir aileden de olsa, davranışlarının haşinliği ve Kürt mizacının sertliği, taliplerini korkutuyordu. Onun koruyucusu, kollayıcısı olan ağabeyi Yanar, ona

seyahate çıkmasını tavsiye etmişti; seyahat insana ne tesadüfler hazırlardı! İşte bu yüzden ikisi birlikte Kürdistan'dan ayrılmışlar, Trabzon yollarına düşmüşlerdi.

Yanar Ağa kırk beş yaşındaydı, uzun boyluydu, çok dayanıklı görünmüyordu, şu doğuştan çatık kaşlı kabadayıların yabani fizyonomisine sahipti. Gaga burnu, göz çukurlarının içine gömülmüş gözleri, tıraşlı kafası, muazzam bıyıklarıyla, Türk tipinden çok Ermeni tipine yakındı. Başında, etrafına cart kırmızı ipek kumaş sarılmış uzun bir keçe külah vardı. Altın işlemeli cepkeninin altına geniş kollu bir elbise ve topuklarına kadar inen bol bir pantolon giymişti. Ayağında konçları kıvrılmış, sırmalı deri potinler, belinde, içine hançerlerden, piştovlardan, yatağanlardan oluşan bir silah koleksiyonu sokuşturulmuş yün bir kuşak bulunuyordu. Bu haliyle gerçekten korkunç görünüyordu. Kidros onunla konuşurken son derece saygılı davranıyor, kendisine yönelmiş bir namlunun ucunda nezaket göstermek zorunda olan birini andırıyordu.

Kidros, sözlerini el kol hareketleriyle güçlendirerek konuşuyordu:

"Evet Yanar Ağa, size tekrar söylüyorum, kadı bu akşam burada olacak ve yarın şafakla birlikte tahkikata başlayacak."

"Kidros Usta," diye karşılık verdi Yanar, "bu kervansarayın sahibi sizsiniz, yolcuların emniyetine özen göstermezseniz Allah cezanızı verir!"

"Elbette Yanar Ağa, elbette."

"Geçen gece haydutlar, hırsızlar ya da başkaları, kardeşimin, asil Sarabul'un odasına girmeye cüret ettiler!"

Yanar bu sırada, avlunun sağ tarafındaki duvarda açık bir kapıyı gösteriyordu.

"Alçaklar!" diye bağırdı Kidros.

"Ve bu herifler bulunmadan, tutuklanmadan, yargılanmadan, asılmadan bu kervansaraydan ayrılmayacağız!" diye sözlerine devam etti Yanar.

Geçen gece gerçekten de bir hırsızlık girişimi olmuş muydu? Kidros Usta buna pek inanmış gö-

rünmüyordu. Kesin olan bir şey varsa o da, teselli bulamamış dulun herhangi bir sebeple uyanıp odasından çıktığı, korku içinde çığlıklar atarak ağabeyini çağırdığı ve böylece bütün kervansarayın ayaklandığıydı. Var olduğu kabul edilen haydutlar her ne hikmetse, hiçbir iz bırakmadan kaçıp gitmişlerdi.

Her ne olmuşsa olmuştu, Scarpante bu konuşmanın tek kelimesini bile kaçırmıyor, bu maceradan nasıl bir çıkar sağlayabileceğini kendi kendine soruyordu.

Yanar Ağa, kelimenin önemini vurgulamak için üstüne basa basa konuşmaya devam etti:

"Biz Kürdüz! Biz Musul Kürtlerindeniz, Kürdistan'ın muhteşem merkezinin Kürtlerindeniz ve Kürtlere verilen herhangi bir zararın adaletle telafi edilmemesini kabullenemeyiz!"

Kidros Usta tedbiren birkaç adım gerileyerek şu soruyu sormaya cüret etti:

"Ama ağam, hangi zarar?"

"Hangi zarar mı?" diye bağırdı Yanar.

"Evet ağam!.. Haydutlar şüphesiz geçen gece, asil kardeşinizin odasına girmeye teşebbüs ettiler, ama sonuçta hiçbir şey çalmadılar."

"Hiçbir şey!.." dedi Yanar Ağa. "Gerçekten hiçbir şey çalmadılar, ama benim kardeşimin cesareti ve gücü sayesinde! Yatağan kadar piştov kullanmakta da usta değil mi?"

"Bu yüzden de," dedi Kidros Usta, "bu haydutlar her kimseler kaçıp gittiler!"

"Gitmekle de iyi ettiler Kidros Usta! Asil, cesur kardeşim Sarabul, kaç kişi olursa olsun onların hakkından gelirdi! Onun için bu gece yine o da

benim gibi silahlı olacak, onun odasına yaklaşmaya kalkanın vay haline!"

"Gördüğünüz gibi Yanar Ağa," dedi Kidros Usta, "endişelenecek bir şey yok, bu hırsızlar – eğer hırsız iseler– bir daha kendilerini tehlikeye atmazlar..."

Yanar Ağa gökgürültüsü gibi bir sesle bağırdı:

"Ne demek, eğer hırsız iseler! Başka ne olacaktı ki bu haydutlar?"

Müessesesinin itibarını korumaya çalışan Kidros cevap verdi:

"Belki de... bazı kendini bilmezler... bazı meczuplar! Evet! Neden olmasın... asil Sarabul'un büyüsüne kapılıp buraya kadar sürüklenen bazı sevdalılar belki!.."

Yanar Ağa görülmeye değer bir hareketle elini silah koleksiyonunun üzerine götürdü: "Bir Kürdün şerefiyle oynamak haa? Bir Kürt kadınının şerefine saldırmak haa!.. Bunu yapanı tutuklamak, hapise atmak, kazığa oturtmak yetmez!.. Cezaların en korkuncu hafif kalır... meğerki bu cüretkârın konumu ve serveti yaptığı hatayı telafiye uygun olsun!"

"Lütfen biraz sakin olun Yanar Ağa," dedi Kidros Usta, "biraz sabredin! Tahkikat bu saldırının failini ya da faillerini ortaya çıkaracaktır. Size tekrar söylüyorum, kadı buraya çağırıldı. Onu görmek için ben bizzat Trabzon'a gittim, meseleyi kendisine anlatınca bu haydutlar kim olursa olsun, onları ortaya çıkaracak bir yöntem, güvenli bir yöntem bildiği konusunda beni temin etti."

Yanar Ağa müstehzi bir tavırla sordu:

"Neymiş bu yöntem?"

"Bilmiyorum," diye cevap verdi Kidros Usta, "ama kadı bu yöntemin hiç şaşmadığını söyledi."

"Pekâlâ!" dedi Yanar Ağa. "Bunu yarın görürüz. Şimdi odama çekiliyorum, ama uyumayacağım... elimde silahlarla bekleyeceğim!"

Korkunç adam bunları söyledikten sonra, kardeşinin kaldığı odanın hemen yanındaki odasına doğru yürüdü. Eşikte durdu, kolunu tehditkâr bir hareketle kervansarayın avlusuna doğru uzattı ve heybetli bir sesle bağırdı:

"Bir Kürt kadınının şerefiyle alay edilmez!"

Ve ortadan kayboldu.

Kidros Usta, rahat ve uzun bir nefes aldı.

"Bu iş nasıl bitecek göreceğiz," dedi kendi kendine, "şu hırsızlara gelince, eğer var iseler, çekip gitseler çok iyi olacak!"

Bu sırada Scarpante, Saffar Ağa ve Yarhud ile alçak sesle konuşuyordu:

"Bu mesele sayesinde belki de bir şeyler yapabiliriz!"

"Ne planlıyorsun?" diye sordu Saffar.

"Ahmet'in başına onu günlerce Trabzon'da tutacak, hatta nişanlısından ayırabilecek nahoş bir iş açmayı planlıyorum!"

"İyi, ama ya hile işe yaramazsa..."

"O zaman zor kullanırız," dedi Scarpante.

Bu sırada Kidros Usta, Saffar'ı, Scarpante'yi ve daha önce görmediği Yarhud'u fark etti. Onlara doğru ilerledi ve sevimli bir ses tonuyla sordu:

"Bir emriniz var mı ağalar?"

"Geceyi geçirmek için kervansaraya gelmek üzere olan yolcuları bekliyoruz," diye cevap verdi Scarpante.

Tam bu sırada dışarıdan bazı gürültüler duyuldu; atları ya da katırları dış kapının önünde duran bir kervanın gürültüsüydü bu.

"Onlar geldi herhalde" dedi Kidros Usta.

Ve yeni gelenleri karşılamak için avlunun arka tarafına ilerledi.

"Gerçekten de," dedi kapının önünde durarak, "işte at sırtında gelen yolcular! Hallerine bakılırsa zengin adamlar kesin! Gidip onları karşılaşam iyi olacak!"

Ve Kidros dışarı çıktı.

Ama Scarpante de onunla aynı anda avlunun girişine doğru ilerlemiş ve dışarıya bakmıştı. Maltalı kaptana döndü:

"Bu yolcular şu Ahmet ile arkadaşları olmasın?"

Tanınmamak için hızla geri çekilen Yarhud cevap verdi:

"Evet, onlar!"

Bu sefer Saffar Ağa ilerledi, ama kervansarayın avlusundan çıkmadı:

"Onlar mı?"

"Evet!.." diye cevap verdi Yarhud. "İşte Ahmet, nişanlısı, onun halayığı... iki uşak..."

Scarpante Yarhud'a saklanmasını işaret etti:

"Dikkatli olalım!"

"Şimdiden Keraban Ağa'nın sesini duyabilirsiniz" dedi Maltalı kaptan.

"Keraban mı?" diye bağırdı Saffar.

Ve hızla kapıya doğru yürüdü.

Scarpante fazlasıyla şaşırmıştı:

"Ne oldu Saffar Ağa? Bu Keraban adı neden sizi böyle heyecanlandırdı?"

"Bu o!.. Ta kendisi!.." dedi Saffar. "Kafkasya demiryolunda karşılaştığım yolcu bu... bana kafa tutmuş ve atlarımın geçmesini engellemeye çalışmıştı!"

"Sizi tanıyor mu?"

"Evet... Bu kavgaya burada devam etmek benim için zor olmayacak... onu durdurmasını..."

"Ama bu onun yeğenini durdurmaz!" diye cevap verdi Scarpante.

"Amcasının hakkından geldiğim gibi yeğeninin hakkından gelmesini de bilirim!"

"Hayır, hayır!.. Kavgaya gürültüye gerek yok!.." dedi Scarpante ısrarla. "İnanın bana Saffar Ağa, bu Keraban'ın sizin burada olduğunuzdan şüphe duymasına imkân yok! Yarhud'un Banker Selim'in kızını sizin için kaçırdığını bilmiyor, bunu öğrenmesi demek, her şeyi tehlikeye atmak demektir!"

"Öyle olsun!" dedi Saffar. "Ben aradan çekiliyorum ve senin becerine güveniyorum Scarpante! Ama mutlaka başarmalısın!"

"İşi bana bırakırsanız, başaracağım Saffar Ağa! Hemen bu akşam Trabzon'a geri dönün..."

"Döneceğim."

"Sen de Yarhud, kervansarayı derhal terk et! Seni tanıyorlar ve görmeseler iyi olur."

"İşte geliyorlar!" dedi Yarhud.

Scarpante bir yandan *Guidare*'nin kaptanını itekliyor, bir yandan bağırıyordu:

"Gidin!.. Beni yalnız bırakın!"

"Ama bu adamlara görünmeden nasıl ortadan yok olacağız?" diye sordu Saffar.

Scarpante, sol taraftaki duvardan kırlara çıkan kapıyı açtı.

"Bu taraftan!"

Saffar Ağa ve Maltalı kaptan derhal dışarı çıktılar.

"Tam zamanında davrandık!" dedi Scarpante kendi kendine. "Şimdi gözümüzü kulağımızı dört açalım!"

7
TRABZON KADISI BÜYÜK BİR MAHARETLE TAHKİKATINA BAŞLAR

Keraban Ağa ve arkadaşları, arabalarını ve hayvanlarını dışarıdaki ahırlara bıraktıktan sonra kervansaraya girmişlerdi. Onlara eşlik eden Kidros Usta "selamünaleyküm" diyerek yerlere eğildi ve oldukça zayıf bir ışık veren feneri avlunun bir köşesine bıraktı.

Kidros yerlere eğilerek onları buyur etti:

"Buyursunlar efendim, içeri girin buyurun!.. Risar Kervansarayı burası."

"Burayla Trabzon arası iki fersah mı?" diye sordu Keraban Ağa.

"En fazla iki fersah!"

"İyi! Atlarımıza iyi bakılsın. Yarın güneş doğar doğmaz yeniden yola çıkacağız."

Sonra, Amasya ve Necibe'yi, oturmaları için bir tahta kanepeye götüren Ahmet'e dönüp neşeli bir sesle konuşmaya başladı:

"İşte bakın! Yeğenim bu küçük hanımı bulduğundan beri ondan başka hiçbir şeyle ilgilenmiyor, yol programını ayarlamak da bana düşüyor!"

"Bu gayet tabii Keraban Ağa! Amca olmak başka ne işe yarar?" diye cevap verdi.

"Bana gücenmemelisiniz!" dedi Ahmet gülümseyerek.

"Bana da" diye ekledi genç kız.

"Kimseye gücendiğim yok!.. Hatta şu yürekli Van Mitten'e bile... evet... yolda benden ayrılmak gibi affedilmez bir düşünceyi aklından geçirebilmiş olan Van Mitten'e bile!"

"Bundan söz etmeyelim artık," dedi Van Mitten, "ne şimdi ne başka zaman!"

"Allah, Muhammed aşkına!" diye haykırdı Keraban Ağa. "Neden söz etmeyecekmişiz?.. Bu konu üzerinde küçük bir tartışmaya ne dersiniz... ya da bütün başka konular üzerinde... bu biraz kanınızı kaynatır!"

"Amcacığım," dedi Ahmet, "artık tartışma yapmamaya karar verdiğinizi sanıyordum."

"Doğru! Haklısın oğlum, eğer tekrar tartışsam bile yine de yüz kere haklı olurum!"

"Göreceğiz bakalım!" diye mırıldandı Necibe.

Van Mitten tekrar söze başladı:

"Zaten bence şu anda yapılabilecek en iyi şey, birkaç saat derin bir uykuya dalıp dinlenmek."

Her zamanki gibi keyifsiz olan Bruno mırıldandı:

"Tabii eğer burada uyunabilirse?"

"Geceyi geçirmek için bize verebileceğiniz odalar var mı?" diye sordu Keraban Kidros Usta'ya sordu:

"Evet ağam," diye cevap verdi Kidros Usta, "kaç oda lazımsa."

"İyi... Çok iyi!" diye haykırdı Keraban. "Yarın Trabzon'da olacağız, on gün sonra da... güzel bir akşam yemeği yemek üzere Üsküdar'da, sizi davet etmiş olduğum yemekte dostum Van Mitten!"

"Bize bu yemeği borçlusunuz dostum Keraban!"

Bruno efendisinin kulağına eğildi:

"Üsküdar'da akşam yemeği mi? Evet... eğer oraya ulaşabilirsek!"

"Haydi Bruno," dedi Van Mitten, "birazcık cesur ol!.. Hollandamızın onuru için!"

Bruno, bollaşmış elbiselerini göstererek cevap verdi:

"Evet! Hollandamıza ne kadar da benziyorum! Aynı Hollanda gibi, ben de *côte*'lardan* ibaretim!"

Kenara çekilmiş olan Scarpante yolcuların arasındaki konuşmaları dinliyor ve lafa karışmak için çıkarına en uygun anı kolluyordu.

"Pekâlâ," dedi Keraban, "bu iki genç hanıma hangi odayı vereceksiniz?"

Kidros sol taraftaki, kapısı açık duran odalardan birini gösterdi:

"Bu oda."

"Haydi hayırlı geceler benim küçük Amasyam," dedi Keraban, "Allah tatlı rüyalar versin!"

"Size de Keraban Ağa," diye cevapladı genç kız, "yarın görüşürüz Ahmetçiğim."

Delikanlı genç kızı göğsünün üstüne bastırdı:

"Yarın, sevgili Amasya."

"Geliyor musun Necibe?" dedi Amasya.

"Geliyorum hanımcığım," diye cevap verdi Necibe, "ama daha bir saat kadar kimden söz edeceğimizi iyi biliyorum."

İki genç kız, Kidros Usta'nın onlara açtığı kapıdan içeri girdiler.

Keraban bu sefer Bruno ve Nizib'i gösterdi:

"Peki, bu yiğit delikanlılar nerede yatacak?"

---

* Fransızcada *côte* kelimesi hem kaburga kemiği, hem kıyı anlamına gelir –çn.

"Dışarıdaki odalardan birinde," diye cevap verdi Kidros Usta, "onlara yolu göstereceğim."

Ve arka taraftaki kapıya doğru yönelirken Nizib ve Bruno'ya kendisini takip etmelerini işaret etti. Uzun bir yolculuktan sonra bitkin düşmüş olan iki "yiğit delikanlı," efendilerine iyi geceler diledikten sonra, hiç itiraz etmeden onun peşine düştüler.

"İşte harekete geçmenin tam zamanı" dedi Scarpante kendi kendine.

Keraban Ağa, Van Mitten ve Ahmet Kidros'un geri dönmesini beklerken kervansarayın avlusunda dolaşıyorlardı. Amca pek keyifliydi. Her şey yolundaydı. Doğru tarihte Boğaz kıyılarına ulaşmış olacaklardı. Onun zuhur ettiğini gören Osmanlı otoritelerinin yüzlerinin alacağı şekil, onu şimdiden neşelendiriyordu. Ahmet için ise Üsküdar'a dönüş, onca arzuladığı düğünün yapılması anlamına geliyordu! Van Mitten için dönüş... evet, sadece dönüştü.

"Bizi unuttular mı yoksa?" dedi Keraban Ağa biraz sonra, "hani bizim odamız?"

Arkasına dönünce, yavaşça yanına yaklaşmış olan Scarpante'yi fark etti.

Scarpante, kervansarayın hizmetkârlarından biriymiş gibi eğildi:

"Keraban Ağa ve arkadaşları için ayrılan odayı mı sordunuz?"

"Evet!"

"İşte, şurası."

Ve Scarpante, sağ tarafta, Kürt kadının ve onun yanında nöbet tutan Yanar Ağa'nın odalarının bulunduğu koridora açılan kapıyı gösterdi.

Keraban Ağa Scarpante'nin gösterdiği kapıyı hızla itti:

"Gelin dostlarım, gelin!"

Üçü birlikte koridordan içeri girdiler, ama daha kapıyı kapatmalarına fırsat kalmadan müthiş bir hareketlenme oldu, çığlıklar gürültüler duyuldu! Ve korkunç bir kadın sesine biraz sonra bir erkek sesi karıştı!

Olup bitenlerden hiçbir şey anlamayan Keraban Ağa, Van Mitten ve Ahmet, hızla kervansarayın avlusuna geri döndüler.

Bu sırada her taraftan kapılar açıldı. Yolcular odalarından dışarı çıktılar. Amasya ile Necibe gürültüyü duyup odalarından çıkmış, Bruno ve Nizib sol taraftan tekrar içeri girmişlerdi. Sonra, bu yarı karanlık içinde, vahşi Yanar'ın silueti belirdi. Ve nihayet, Keraban Ağa ve yanındakilerin böyle dikkatsizce girdikleri koridordan bir kadın koşarak çıktı:

"Hırsız var!.. Caniler... İmdat!" diye bağırıyordu bu kadın.

Asil Sarabul idi bu. Uzun boyu, kuvveti, enerjik tavırları, keskin gözleri, esmer teni, siyah saçları, kibirli dudaklarının arasından görünen korku verici dişleriyle bu kadın, kısaca söylemek gerekirse, tam tamına Yanar Ağa'nın kadın haliydi.

Elbette ki Sarabul, her türlü ihtimali göz önüne alarak yatmamıştı, davetsiz misafirler kapıyı zorladığında, günlük kıyafetlerini henüz çıkarmamıştı. Üzerinde yünlü kumaştan, kol ağızları ve gövdesi altın işlemeli bir mintan, sarı desenli, parlak ipekten bir entari, omzuna atılmış, arasında gümüş kakmalı bir piştov ve yeşil deri kınında

bir yatağan bulunan bir şal vardı. Başında, etrafına canlı renklerde mendiller sarılmış, üzerinden bir çanın topuzu gibi uzun bir püskül sarkan geniş bir fes bulunuyordu. Şalvarının –Şark kadınlarının kullandığı bu pantolonun– uçları, kırmızı deri botlarının üzerine dökülüyordu. Bazı yolcular bu Kürt kadınını, bu kıyafetiyle bir eşekarısına benzetiyorlardı! Olsun! Asil Sarabul bu benzetmeyi yalanlayacak değildi ve böyle bir eşekarısının korkunç bir iğnesi olmalıydı.

"Ne kadın!" dedi Van Mitten alçak sesle.

"Ve ne adam!" dedi Keraban Ağa kardeşi Yanar'ı göstererek.

Yanar bağırıyordu:

"Yeni bir saldırı daha! Herkes tutuklansın!"

Ahmet amcasının kulağına eğildi:

"Sıkı duralım, zannediyorum bütün bu gürültü patırtının sebebi biziz."

"Kimse bizi görmedi ki," diye cevap verdi Keraban, "Muhammed bile bizi teşhis edemezdi."

Bu arada genç kız koşarak nişanlısının yanına geldi:

"Ne oluyor Ahmet?"

"Bir şey yok Amasyacığım, bir şey yok!" diye cevap verdi Ahmet.

Tam bu sırada, avlunun ucundaki kapının eşiğinde görünen Kidros Usta bağırdı:

"Evet, tam zamanında geldiniz kadı efendi!"

Trabzon'dan çağırılan kadı, ertesi gün Kürt kardeşlerin talep ettiği tahkikata başlamak üzere, geceyi geçirmek için kervansaraya gelmişti.

"Nasıl?" dedi, "bu alçaklar, geçen geceki saldırı teşebbüslerini tekrarladılar mı?"

"Öyle görünüyor kadı efendi," dedi Kidros.

Kadı sert bir sesle konuştu:

"Kervansarayın kapıları kapansın. Kim olursa olsun, benden izin almadan dışarıya çıkmak yasaklanmıştır!"

Bu emir derhal yerine getirildi ve bütün yolcular, koskoca bir hapisaneye dönüşen kervansarayın içinde birer mahpus oldular.

"Şimdi kadı efendi," dedi asil Sarabul, "savunmasız bir kadına ikinci defa saldırmaktan çekinmeyen haydutlara karşı adalet istiyorum!"

Yanar Ağa tehditkâr bir el hareketiyle ekledi:

"Yalnızca bir kadına değil, bir Kürt kadınına saldıran haydutlar!"

Kolayca tahmin edilebileceği gibi Scarpante bu sahneyi hiçbir şey kaçırmadan izliyordu.

Derin göz çukurlarının içine, gömülmüş gözleri, sivri burnu, sakalının kıvrımları arasında kaybolan ince dudaklarıyla kurnaz bir görünüşü olan kadı, avlunun bir köşesine bırakılmış tek fenerin zayıf ışığı altında, kervansarayda mahpus kalanların yüzlerini inceledi. Bu incelemeyi hızlıca bitirdikten sonra asil yolcuya döndü:

"Geçen gece haydutların odanıza girmeye teşebbüs ettiğini söylüyorsunuz değil mi?"

"Evet öyle!"

"Ve aynı suça bir kez daha teşebbüs ettiler öyle mi?"

"Onlar ya da başkaları!"

"Hemen biraz önce?"

"Hemen biraz önce!"

"Onları tanıyabilir misiniz?"

"Hayır!.. Odam karanlıktı, avlu da öyle, yüzlerini göremedim!"

"Kalabalık mıydılar?"

"Bilmiyorum."

"Öğreneceğiz kardeşim," diye bağırdı Yanar Ağa, "öğreneceğiz ve bu alçaklara hadlerini bildireceğiz!"

Bu sırada Keraban Ağa Van Mitten'in kulağına eğildi:

"Endişelenecek bir şey yok! Bizi gören olmamış!"

Bu maceranın nasıl sonuçlanacağı konusunda pek içi rahat olmayan Hollandalı cevap verdi:

"İyi ki de olmamış, zira bu deli Kürtlerle kapışmak bizim için pek hayırlı olmaz!"

Bu sırada kadı, bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Nasıl davranması gerektiğini bilmiyor gibi bir hali vardı ki bu, şikâyette bulunanların hiç hoşuna gitmiyordu.

Asil Sarabul kollarını göğsünün üstünde kavuşturarak yeniden söze başladı:

"Kadı efendi, adalet sizin ellerinizde silahsız mı kalacak? Biz Sultan'ın tebaası değil miyiz, onun himayesini beklemek hakkımız değil mi? Benim gibi bir kadın böyle bir saldırıya maruz kalacak ve kaçamayan suçlular da cezadan kurtulacak öyle mi?"

Keraban Ağa isabetli bir tespitte bulundu:

"Bu Kürt kadını gerçekten muhteşem!"

Van Mitten cevap verdi:

"Muhteşem... ama korkunç!"

"Kararınız nedir kadı efendi?" diye sordu Yanar Ağa.

Asil Sarabul bağırmaya başladı:

"Meşaleler getirin, fenerler yakın!.. Bakacağım... arayacağım... bulacağım buna cüret eden haydutları... belki de tanırım..."

"Bunun bir faydası yok," diye cevap verdi kadı, "suçluları ben bulacağım!"

"Karanlıkta mı?"

"Karanlıkta!"

Kadı bu cevaptan sonra kâtibine bir işaret verdi, anladığını bildiren bir el hareketi yapan kâtip arka kapıdan dışarı çıktı.

Bu sırada Hollandalı, arkadaşı Keraban'a alçak sesle şunları söylemekten kendini alamadı:

"Nedendir bilmem ama, ben bu işin sonunu pek hayırlı görmüyorum!"

"Allah Allah! Siz de hep korkuyorsunuz!" diye karşılık verdi Keraban.

Herkes, gayet doğal bir merak duygusuyla, sessizlik için kâtibin dönüşünü bekliyordu.

"Kadı efendi," dedi Yanar Ağa, "bu karanlığın ortasında bulabileceğinize..."

"Ben mi?.. Hayır!.." diye cevap verdi kadı. "Daha önceki tahkikatlarımda çok kereler bana büyük bir maharetle yardım etmiş bulunan zeki bir hayvana bırakacağım bu işi."

"Hayvan mı?" diye bağırdı kadın.

"Evet, bir keçi. Eğer suçlu hâlâ buradaysa onu bulup çıkaracak olan zeki ve muzip bir hayvan. Saldırı yapıldığından beri kimse avludan dışarı çıkmadığına göre de suçlu burada olmalı."

"Bu kadı delirmiş!" diye mırıldandı Keraban Ağa.

Bu sırada kâtip, keçiyi ipinden tutarak avlunun ortasına getirdi.

Zaman zaman bağırsaklarında bezoar denen taşlaşmış bir yumru meydana gelen –ki Şark dünyasında bunun hijyenik özellikleri olduğu kabul edilir– yabankeçisi cinsinden güzel bir hayvandı bu. Narin burnu, kıvırcık sakalı, zeki bakışı, kısacası ruhani görüntüsüyle, sahibinin kendisine uygun bulduğu şu kâhin rolünü oynamaya layık görünüyordu bu keçi. Bu yabankeçisi sürülerine, bütün Küçük Asya'da, Anadolu'da, Ermenistan'da ve İran'da bol miktarda rastlanır. Bu keçilerin

görme, duyma, koku alma duyuları çok keskindir ve şaşırtıcı bir çeviklikleri vardır.

Kadının yüksek ferasetine güvendiği bu keçi orta boylu, karnı, göğsü ve boynu beyaz, alnı, çenesi ve sırtının orta çizgisi siyah bir hayvandı. Kumun üzerine zerafetle uzanmış, küçük boynuzlarını oynatarak muzip muzip küçük topluluğa bakıyordu.

"Ne güzel hayvan!" diye bağırdı Necibe.

"Bu kadı ne yapmaya çalışıyor?" diye sordu Amasya.

"Birkaç sihirbazlık numarası herhalde," dedi Ahmet, "bu cahiller de inanacak!"

Aynı fikirde olan Keraban Ağa omuz silkmekten çekinmezken Van Mitten yapılan hazırlıklara biraz endişeyle bakıyordu.

Asil Sarabul kadıya sordu:

"Nasıl yani kadı efendi, suçluların kim olduğunu bu keçiye mi soracaksınız?"

"Evet, ona soracağım."

"O da cevap mı verecek."

"Cevap verecek!"

"Nasıl cevap verecek?" diye sordu bir Kürt olarak bütün boş inançları kabullenmeye hazır olan Yanar Ağa.

"Gayet basit," diye cevap verdi kadı, "yolcular teker teker gelip keçinin sırtına ellerini sürecekler, bu zeki hayvan da suçlunun elini hissettiği anda meleyerek haber verecek."

"Bu adam düpedüz panayır hokkabazı!" diye mırıldandı Keraban.

"Ama kadı efendi," dedi asil Sarabul, "basit bir hayvan asla..."

"Göreceksiniz!"

"Neden olmasın?" dedi Yanar Ağa, "bu saldırıyla itham edilmiyor olmama rağmen ilk denemeyi ben yapacağım."

Bunu söyledikten sonra Yanar Ağa, hareketsiz duran keçinin yanına gitti ve boynundan kuyruğuna kadar, elini sırtından geçirdi.

Keçi ses çıkarmadı.

"Diğerleri" dedi kadı.

Ve kervansarayın avlusunda toplanmış olan yolcular, aynen Yanar Ağa'nın yaptığı gibi, birbiri ardı sıra hayvanın sırtını okşadılar; ama anlaşılan hiçbiri suçlu değildi, çünkü keçiden herhangi bir itham edici meleme duyulmadı.

8
MESELE ÖZELLİKLE VAN MİTTEN İÇİN HİÇ BEKLENMEYEN BİR ŞEKİLDE SON BULUR

Bu deneme esnasında Keraban Ağa dostu Van Mitten ve yeğeni Ahmet'i bir kenara çekti. Artık hiçbir konuda inat etmemek yolundaki kararını unutup hâlâ başkalarına kendi bakış açısını ve kendi davranış tarzını kabul ettirmeye çalışan ıslah olmaz şahsiyet ile diğerleri arasında şöyle bir konuşma geçti:

"Dostlarım," dedi, "bu hokkabaz, ahmağın dikâlâsı gibi geldi bana!"

"Neden?" diye sordu Hollandalı.

"Çünkü, suçlu veya suçluların –bizim mesela– keçinin sırtına hiç dokunmadan okşar gibi yapmalarını engelleyecek hiçbir şey yok! Kadı efendi en azından böyle hileleri engellemek için bu işi aydınlıkta yapmalıydı!.. Ama karanlıkta, bu saçmalık!"

"Evet, öyle!" dedi Van Mitten.

"Ben böyle yapacağım," dedi Keraban, "siz de benim gibi yapın."

"Amcacığım," dedi Ahmet, "siz de biliyorsunuz ki sırtı okşansın okşanmasın bu hayvanın ne masumlar ne de suçlular için meleyeceği yok!"

"Elbette Ahmet, ama mademki bu kadı böyle davranacak kadar basit bir adam, ben ondan

daha da basit olacağım ve bu hayvana dokunmayacağım!.. Lütfen siz de aynen benim gibi yapın!"

"Ama amca?.."

Keraban Ağa'nın tepesi atmaya başlıyordu:

"Bu konuda tartışma istemiyorum!"

"Ama yine de..." dedi Hollandalı.

"Van Mitten, şu keçinin sırtını okşayacak kadar safsanız sizi asla affetmem!"

"Öyle olsun! Sizin hatırınız için ona elimi sürmeyeceğim dostum Keraban!.. Nasıl olsa ortalık karanlık, bizi gören olmayacak!"

Yolcuların çoğu bu deneyden geçmiş ama keçi henüz kimseyi suçlu bulmamıştı.

"Sıra bize geldi Bruno" dedi Nizib.

"Aman Tanrım, bu Şarklılar bu hayvanın aklına uyacak kadar aptal mı!" diye cevap verdi Bruno.

İkisi arka arkaya keçinin sırtını okşadılar, hayvan daha önceki yolcular gibi onlara da melemedi.

Asil Sarabul kadıya dönerek, "Fakat keçiniz hiçbir şey söylemiyor!" diye bağırdı.

"Yoksa bizimle dalga mı geçiyorsunuz," diye ekledi Yanar Ağa, "Kürtlerle dalga geçmenin sonu iyi olmaz!"

Kadı kurnaz bir tavırla başını salladı:

"Biraz sabırlı olun, keçi melemediyse suçlu henüz ona dokunmadı demektir."

Van Mitten, sebebini kendisi de bilmediği halde epeyce endişeliydi:

"Eyvah, bizden başka kimse kalmadı!" diye mırıldandı.

"Sıra bizde," dedi Ahmet.

"Evet... Önce ben!" dedi Keraban.

Arkadaşının ve yeğenin önünden geçerken alçak sesle tekrarladı:

"Dokunmamaya özellikle dikkat edin!"

Sonra, elini keçinin üzerinde tutup, tek kılına dahi dokunmadan, yavaşça sırtını okşar gibi yaptı:

Keçi melemedi.

"İşte bu çok iyi!" dedi Ahmet.

O da aynen amcası gibi elini keçinin sırtından geçirdi.

Keçi melemedi.

Sıra Hollandalıya gelmişti. Van Mitten, kadının emrettiği deneyi yapacak olan son kişiydi. Kendisine bakıyormuş gibi görünen hayvana doğru ilerledi, ama dostu Keraban'ın hatırını kırmamak için, elini keçinin üzerinde gezdirmekle yetindi.

Keçi melemedi.

Avluda bulunanlardan, şaşkınlık belirten bir "ah!" sesi ve memnuniyet belirten bir "oh!" sesi çıktı.

Yanar Ağa gök gürültüsü gibi gürledi:

"Keçinizin hiçbir işe yaramadığı kesin!"

Asil Kürt kadını da bağırıyordu:

"Suçluyu bulamadı, oysa hiç kimse avludan dışarı çıkmadığına göre suçlu burada!"

"Ne diyorsunuz Van Mitten," dedi Keraban, "muzip hayvanı ile şu kadı matrak değil mi?"

Denemenin sonucundan artık tamamıyla emin olmuş olan Van Mitten cevap verdi:

"Gerçekten öyle!"

"Zavallı küçük keçi," dedi Necibe hanımına, "hiçbir şey söylemedi diye ona kötü bir şey yapmazlar değil mi?"

Herkes, kurnazca bir neşeyle bakan gözleri karanlığın içinde kızıl yakut gibi parıldayan kadıya bakıyordu.

Keraban biraz alaycı bir sesle konuşmaya başladı:

"Kadı efendi, tahkikatınız sona erdiğine göre, zannediyorum artık odalarımıza dönmenin bir sakıncası yoktur."

Öfkeli kadın bağırdı:

"Hayır!.. Olmaz, bu mümkün değil, bir suç işlendi!"

Keraban biraz yüzünü ekşiterek cevap verdi:

"Kürt hanımefendi, namuslu insanların istedikleri zaman uyumalarına engel olmak niyetinde değilsiniz herhalde!"

Bu sefer Yanar Ağa bağırdı:

"Ne biçim konuşuyorsunuz Türk beyefendi!"

"Gerektiği gibi konuşuyorum Kürt beyefendi!" diye karşılık verdi Keraban Ağa.

Suçluları bulunamadığına göre, hilesinin başarısız olduğunu düşünen Scarpante, Keraban Ağa ile Yanar Ağa arasında alevlenmekte olan tartışmayı belli bir memnuniyetle izliyordu. Böylece planlarına faydası olacak bir karışıklık doğabilirdi kendiliğinden. Gerçekten de, bu iki kişi arasındaki çatışma giderek büyüyordu. Keraban Ağa son sözü söylemekten vazgeçmektense tutuklanmayı tercih ederdi. Ahmet amcasını tutmak için araya girmeye çalışıyordu. Bu sırada kadı, şu basit sözleri söyledi:

"Herkes sıraya girsin, ışık getirin!"

Kidros Usta bu emri yerine getirmek için hemen harekete geçti. Biraz sonra, kervansarayın

dört hizmetkârı ellerinde meşalelerle içeri girdi ve avlu kuvvetli bir ışıkla aydınlandı. Kadı bağırdı:

"Herkes sağ elini kaldırsın!"

Bu emir üzerine sağ eller havaya kalktı.

Keraban Ağa, Ahmet ve Van Mitten hariç herkesin eli, ayalarından parmaklarına kadar simsiyahtı.

Kadı bu üçünü gösterdi:

"İşte! Suçlular bunlar!"

"Ne!" dedi Keraban.

Bu beklenmedik suçlamadan hiçbir şey anlamayan Hollandalı bağırdı:

"Biz mi?"

"Evet!.. Onlar!" diye devam etti kadı. "Keçinin kendilerini ele vermesinden korkanlar! Şurası kesin, suçlu olduklarını bildikleri için, hayvanın, üzerine kurum sıvanmış sırtını okşamak yerine, ellerini dokunmadan üzerinden geçirerek kendi kendilerini ele verdiler!"

Hayal kırıklığına uğramış olan Keraban Ağa ve yanındakiler başlarını eğerken, kalabalık arasında kadının bu maharetini öven –çok fazla öven– mırıltılar yükseldi.

"Demek bu üç alçak," dedi Yanar Ağa, "geçen gece cüret edip..."

"Ne geçen gecesi," diye bağırdı Ahmet, "biz geçen gece Risar Kervansarayı'na on fersah mesafedeydik!"

"Bunu kim ispatlayacak?.." dedi kadı, "her halükârda, biraz önce bu asil hanımın odasına girmeye çalışanlar sizdiniz!"

Bu tuzağa, böyle beceriksizce düşmüş olduğu için öfkeli olan Keraban Ağa bağırdı: "Evet!

Evet öyle... koridora giren bizdik! Ama bu yanlışlıkla oldu, daha doğrusu kervansarayın hizmetkârlarından birinin hatasıydı!"

Yanar Ağa alaycı bir tavırla cevap verdi:

"Sahi mi?"

"Kesinlikle! Bize bu hanımın odasını, bizim odamız olarak gösterdiler!.."

"Külahıma anlatın bunları!" dedi kadı.

"Çok güzel," dedi Bruno kendi kendine, "amca ve yeğen benim efendimle birlikte yakalandı!"

İşin gerçeği şu ki, her zamanki kendine güvenine rağmen Keraban ne yapacağını şaşırmıştı, hele de kadı, onu, Van Mitten'i ve Ahmet'i göstererek şu sözleri söylediğinde:

"Hapse atın şunları!"

"Evet!.. Hapse atın!" diye tekrarladı Yanar Ağa.

Ve kervansarayın adamlarının da aralarına katıldığı yolcular hep bir ağızdan bağırmaya başladı:

"Hapse, hapse!.."

İşin böyle bir şekil aldığını gören Scarpante, yaptığından dolayı kendi kendini tebrik etti. Keraban Ağa, Van Mitten ve Ahmet'in kilit altına alınması, yolculuğu kesintiye uğratacak, düğünü geciktirecek, hepsinden önemlisi Amasya ile nişanlısının ayrılmasını sağlayacak ve böylece, Maltalı kaptanın başarısız girişimi daha uygun koşullarda yeniden gündeme getirilebilecekti.

Ahmet bu maceranın sonuçlarını ve Amasya'dan ayrı kalacağını düşündükçe, amcasına karşı öfke duymaya başladı. Yeni bir inat yüzünden başlarını bu belaya sokan Keraban Ağa değil miydi? Sonunda hepsinden akıllı çıkan şu kadı

efendiye oyun oynamak için onların keçiye dokunmalarına engel olan o değil miydi? Bu kadar basit bir tuzağa düşmelerinde ve en azından birkaç günlüğüne hapse girme tehlikesiyle karşı karşıya kalmalarında hata kimdeydi?

Keraban Ağa da, gereken tarihte Üsküdar'da olabilmeleri için ne kadar az zaman kaldığını düşündükçe öfkeden deliye dönüyordu. Bu kadar

gereksiz ve bir o kadar da saçma bir inat yeğeninin büyük bir servetten mahrum kalmasına sebep olabilirdi!

Van Mitten'e gelince; sıkıntı içerisinde bir sağa bir sola bakıyor, bacakları üzerinde yaylanıyordu. Kendinden rahatsız bir şekilde, gözlerini Bruno'ya çevirmeye cesaret etti, Bruno, ona şu uğursuz kehaneti tekrar eder gibiydi:

"Er ya da geç başınıza bir felaket geleceğini size söylememiş miydim!"

Arkadaşı Keraban'a dönerek, ona fazlasıyla hak etmiş olduğu basit bir sitemde bulundu:

"Şu zararsız hayvanın sırtını okşamamıza neden engel oldunuz!"

Keraban Ağa, hayatında ilk defa verecek bir cevap bulamadı.

Bu sırada, "hapse" sesleri daha güçlü tekrarlanmaya başlamıştı ve Scarpante –tam kendisine yakışacak şekilde– herkesten daha yüksek sesle haykırmaktan utanmıyordu.

İntikam hırsı içinde, gereğinde otoriteye yardıma hazır olan Yanar da aynı sözleri tekrarlıyordu:

"Evet, bu haydutlar hapse girmeli!.. Üçü de hapse atılsın!.."

Bir suçlu için iki masumun ceza görmesini istemeyen asil Sarabul cevap verdi:

"Evet!.. İçlerinden biri suçunu itiraf etmediği takdirde üçü birden hapse atılmalı!"

"Bu adil bir davranış olur," dedi kadı, "söyleyin bakalım, aranızdan hangisi bu odaya girmeye çalıştı?"

Her üç sanık da bir kararsızlık anı yaşadı, ama bu uzun sürmedi.

Keraban Ağa kadıdan aralarında konuşmak için izin istedi. İzni alınca Ahmet ve Van Mitten'i bir kenara çekip, itiraz kabul etmez bir ifadeyle şunları söyledi:

"Arkadaşlar, yapılabilecek tek bir şey var! Aramızdan birinin, hiçbir önemi olmayan bu saçma macerayı üzerine alması gerekiyor!"

Hollandalı, sözün burasında, bir önseziyle kulak kabartmaya başladı.

"Bu durumda," diye devam etti Keraban, "nasıl bir seçim yapmak gerektiği gayet açık. Ahmet'in, düğünü için çok kısa bir süre içinde Üsküdar'da bulunması gerekiyor!"

"Evet amca, evet!" dedi Ahmet.

"Tabii ki vasisi olarak benim de düğünde bulunmam gerekiyor!"

"Ne?.." dedi Van Mitten.

"Yani dostum Van Mitten," diye devam etti Keraban, "zannediyorum bunda karşı çıkılacak herhangi bir şey yok, bu fedakârlığı sizin yapmanız gerekiyor!"

"Ben?.."

"Suçu üzerinize alacaksınız!.. Ne kaybedersiniz?.. Sadece birkaç gün hapis yatacaksınız!.. Önemsiz bir mesele!.. Biz sizi oradan çıkartmasını biliriz!"

Van Mitten, kendisine biraz fazla teklifsizce davranıldığını düşünmeye başlamıştı:

"Ama..." dedi.

"Azizim Mösyö Van Mitten," dedi Ahmet, "bunu yapmanız gerekiyor!.. Bunu sizden Amasya adına rica ediyorum!.. Üsküdar'a zamanında ulaşamadığı için bütün istikbali mahvolsun mu istiyorsunuz..."

Bu konuşmaları duyan genç kız da onların yanına geldi:

"Ah! Mösyö Van Mitten!"

"Ne yani... ne istiyorsunuz?.." diye tekrarladı Van Mitten.

Bruno neler döndüğünü anlamıştı:

"Hımm! Yine efendimin üstüne aptalca bir iş yıkacaklar!"

Ahmet yeniden lafa başladı:

"Mösyö Van Mitten!.."

Keraban, dostunun elini neredeyse kıracak kadar sıktı:

"Haydi Van Mitten, çok iyi bir davranışta bulunmuş olacaksınız."

Bu sırada, "Hapse! Hapse!" sesleri gitgide daha da yükseliyordu.

Zavallı Hollandalı ne yapacağını da, kime laf anlatacağını da bilemiyordu. Başıyla bir evet, bir hayır işareti yapıyordu.

Kervansarayın adamlarının, kadının bir işareti üzerine, üç suçluyu tutmak için ilerledikleri sırada, Van Mitten oldukça kararsız bir sesle bağırdı:

"Durun... Durun!.. Zannediyorum ki ben..."

"Tamam!" dedi Bruno, "olan oldu işte!"

Scarpante bir kızgınlık hareketi yapmaktan kendini alamadı:

"Oyun bozuldu!" dedi kendi kendine.

Kadı Hollandalıya sordu:

"Siz misiniz?.."

"Ben... evet... ben!"

Genç kız iyi kalpli adamın kulağına eğilerek, "Çok iyisiniz Mösyö Van Mitten!" diye mırıldandı.

"Evet, evet," diye ekledi Necibe.

Peki bu süre içerisinde asil Sarabul ne yapıyordu? Zeki kadın, kendisine saldırmak cüretini gösteren adamı ilgiyle inceliyordu.

"Demek bu asil Kürt kadınının odasına girmeye cesaret eden sizsiniz!" dedi Yanar Ağa.

"Evet!.." diye cevap verdi Van Mitten.

"Hiç de hırsıza benzemiyorsunuz!.."

"Hırsız!.. Ben!.. Ben tüccarım! Hollandalı, Rotterdamlı bir tüccarım! Fakat hayır!.." diye haykırdı Van Mitten, bu haksız suçlama karşısında doğal olarak kendini tutamamıştı.

"Öyleyse?.." dedi Yanar.

"Öyleyse..." dedi Sarabul... "öyleyse şerefimle oynamak istediniz?"

Yanar Ağa elini yatağanına götürdü:

"Bir Kürt kadınının şerefiyle oynamak ha!" diye bağırdı.

Asil kadın biraz cilve yaparak, "Aslında bu Hollandalı hiç de fena değil!" dedi.

"Bütün kanınız, böyle bir hakaretin bedelini ödemeye yetmez!" dedi Yanar Ağa.

"Ağabey... ağabey!"

"Eğer bu hakareti telafi etmeyi reddederseniz..."

"Ne!" dedi Ahmet.

"Ya kardeşimle evleneceksiniz ya da..."

"Allah Allah," dedi Keraban kendi kendine, "başımıza yeni bir bela daha çıktı!"

Van Mitten kollarını gökyüzüne doğru kaldırdı:

"Evlenmek mi?.. Ben!.. Evlenmek!"

Yanar Ağa bağırdı:

"Reddediyorsunuz demek?"

Van Mitten dehşet içindeydi:

"Peki reddedersem!.. Peki reddedersem!.. Hem ben zaten..."

Van Mitten cümlesini bitiremedi, Keraban Ağa kolunu tutmuştu:

"Tek kelime daha etmeyin!.. Razı olun!.. Bunu yapmanız gerekiyor!.. Sakın tereddüt etmeyin?.."

"Razı mı olayım?.. Ben zaten evliyim!.." dedi Van Mitten. "Ben, iki karılı mı olacağım!"

"Türkiye'de iki karı, üç karı, dört karı!.. Hepsi caizdir!.. Haydi evet deyin!"

"Ama?.."

"Evlenin Van Mitten, evlenin!.. Böylece bir saatliğine bile hapse girmeyeceksiniz! Yolculuğumuza beraberce devam edeceğiz! Hele bir Üsküdar'a ulaşalım, en kısa yoldan yeni Madam Van Mitten'e eyvallah dersiniz!"

"Bu defa dostum Keraban, benden imkânsız bir şey istiyorsunuz!" diye karşılık verdi Hollandalı.

"Öyle gerekiyor, aksi takdirde her şey mahvolur!"

Bu sırada Yanar Ağa Van Mitten'i kolundan tuttu:

"Öyle gerekiyor!"

Sarabul da gelip Van Mitten'in sol kolundan tuttu:

"Öyle gerekiyor!"

Van Mitten'in bacaklarında kendisini taşıyacak derman kalmamıştı:

"Mademki öyle gerekiyor!"

Bruno efendisinin yanına yaklaştı:

"Nasıl olur efendim! Buna da mı razı olacaksınız!"

Van Mitten, zar zor işitilebilen zayıf bir sesle mırıldandı:

"Başka çare var mı Bruno?"

Yanar Ağa, müstakbel eniştesinin sırtına kuvvetli bir darbe indirdi:

"Haydi, doğrulun biraz!"

Asil Sarabul da müstakbel kocasının doğrulmasına yardım etti:

"Ve sıkı durun!"

"Gerçek bir enişte nin durması gerektiği gibi..."

"Ve bir Kürt kadının kocası gibi!"

Van Mitten bu çifte baskının etkisiyle birdenbire doğruldu, ama kafası omuzlarından düşecek gibi sallanıp duruyordu.

"Bir Kürt!" diye mırıldanıyordu kendi kendine, "ben... bir Rotterdamlı... bir Kürt kadınla evleneceğim!"

Keraban Ağa Van Mitten'in kulağına eğildi:

"Endişe etmeyin!.. Bu evlilik eğlenmek için."

"Böyle şeylerle asla eğlenilmez!" dedi Van Mitten acınacak kadar komik bir tonda, öyle ki, arkadaşları kahkahayı patlatmamak için kendilerini zor tuttular.

Necibe hanımına, Kürt kadının yüzündeki neşeli ifadeyi göstererek fısıldadı:

"Eğer bu kadın koca peşinde koşan biri değilse ben de hiçbir şeyden anlamıyorum demektir."

"Zavallı Mösyö Van Mitten!" diye cevap verdi Amasya.

"Böyle bir kadınla sekiz gün evli kalmaktansa sekiz ay hapis yatmayı seve seve tercih ederim!" dedi Bruno.

Bu sırada Yanar Ağa, kalabalığa dönüp yüksek sesle konuşmaya başladı:

"Yarın Trabzon'da, büyük bir merasimle Mösyö Van Mitten ve asil Sarabul'un nişanını kutlayacağız!"

Bu "nişan" sözü üzerine, Keraban Ağa, arkadaşları ve özellikle de Van Mitten bu maceranın endişelendikleri kadar ciddi olmadığını düşündüler.

Ancak şunu da gözden kaçırmamak gerekir, Kürdistan geleneklerine göre, çözülemez evlilik bağını nişan oluşturur. Bu nişan töreni, bazı Avrupa milletlerindeki, evlilik birliğini tamamlayan dini nikâh öncesindeki hukuki nikâhla karşılaştırılabilir. Kürdistan'da, nişan sonrasında nişanlı, henüz koca değilse bile, seçtiği –ya da bu örnekte olduğu gibi onu seçen– kişiye mutlak bir bağlılık içindedir.

Yanar Ağa, Van Mitten'e bütün bunları gerektiği gibi açıkladıktan sonra sözlerini şöyle tamamladı:

"Evet, nişan Trabzon'da!"

"Nikâh da Musul'da!" diye ekledi asil Kürt kadın şefkatli bir sesle.

Öte yandan Scarpante, kervansarayın henüz açılmış olan kapısından çıkarken, geleceğe dair şu tehditkâr sözleri söylüyordu:

"Hile işe yaramadı! Şimdi sıra zorbalıkta!"

Ve ne Keraban Ağa'ya ne de arkadaşlarına görünmeden ortadan kayboldu.

"Zavallı Mösyö Van Mitten!" deyip duruyordu, Hollandalı'nın iyice perişan halini gören Ahmet.

"Buna gülüp geçmek lazım!" dedi Keraban. "Nişanın hiçbir anlamı yok! On gün içinde bütün mesele biter! Önemli bir mevzu değil!"

"Elbette amcacığım, ama on gün boyunca, bu buyurgan Kürtle nişanlı kalmak önemli bir mevzu."

Beş dakika sonra Risar Kervansarayı'nın avlusu bomboştu. Bütün yolcular geceyi geçirmek için odalarına dönmüşlerdi. Ama Van Mitten, korkunç kayınbiraderinin nezareti altındaydı, böylece, belanın talihsiz Hollandalının sırtına yıkılmasıyla sonuçlanan bu trajikomik oyunun sahnelendiği tiyatro sessizliğe gömüldü.

9
VAN MITTEN ASİL SARABUL İLE NİŞANLANARAK YANAR AĞA'NIN ENİŞTESİ OLMAK ŞEREFİNE ERİŞİR

4790 yıllık tarihe sahip, kuruluşunu bir Milet kolonisine borçlu olan, Mithridates tarafından fethedilen, Pompeius'un hâkimiyeti altına giren, Persler ve İskitler tarafından yönetilen, Büyük Konstantinus zamanında Hıristiyan olan, 6. yüzyıla kadar putperestliğe geri dönen, Belisarius tarafından kurtarılan, İustinianus tarafından zenginleştirilen, I. Napoléon'un ataları olduğunu söylediği Komnenos hanedanına bağlanan, 15. yüzyılın ortalarına doğru, iki yüz elli altı yıllık bir süreden sonra Trabzon İmparatorluğu'nun son bulmasıyla, Sultan II. Mehmed'in hâkimiyeti altına giren bu şehrin, kabul etmek gerekir ki, dünya tarihinde önemli bir yer edinmesi hakkıdır. Van Mitten'in, yolculuğun ilk kısmı boyunca, şövalye romanlarının olağanüstü maceralarına mekân olarak seçilen bu meşhur şehri ziyaret edeceği fikriyle mutluluk duymuş olmasına şaşmamak gerekir.

Fakat Van Mitten bu mutluluğu duyduğu sırada her türlü kaygıdan azadeydi. Yapması gereken tek şey, kadim *Pontos Eukseinos* kıyılarını

dolaşan bu güzergâh boyunca dostu Keraban'ı takip etmekti. Ama şimdi –birkaç günlük geçici bir süre için bile olsa– kendisini istediği gibi idare edecek bir Kürt asilzadesinin nişanlısıydı ve Trabzon'un tarihi ihtişamını değerlendirebilecek kadar keyfi yerinde değildi.

Trabzon eski deniz sarayı.

17 Eylül'de, sabah saat dokuza doğru, Risar Kervansarayı'ndan ayrıldıktan iki saat sonra, Keraban Ağa ve arkadaşları, Yanar Ağa, kız kardeşi ve hizmetçileri, Alpler'dekine benzer vadileri, dağları, kıvrılarak akan sularıyla Orta Avrupa manzaralarını hatırlatan, İsviçre'nin ya da Tirol'un bir parçasının koparılıp Karadeniz'in bu kıyılarına getirildiğini düşündüren kırların ortasına kurulmuş, modern paşalığın bu başkentine görkemli bir giriş yaptılar.

Ermenistan'ın önemli merkezi Erzurum'a üç yüz yirmi beş kilometre mesafede bulunan Trabzon, Türk hükümetinin Gümüşhane, Bayburt, Erzurum üzerinden açtığı –eski ticari değerini ona belki de yeniden kazandırabilecek olan– bir yolla doğrudan İran'a bağlanır.

Bir tepenin üzerine, amfiteatr şeklinde kurulmuş olan bu yerleşim, iki ayrı şehre bölünmüştür. Bunlardan biri, vaktiyle bir hisar tarafından savunulan, büyük kulelerle desteklenmiş surları olan Türk şehridir; portakal, zeytin ağaçlarının ve daha başka birçok ağaçların arasından minareleri görülen kırktan fazla camisiyle büyülü bir görüntüsü vardır buranın. Diğeri, içinde çeşit çeşit halılar, kumaşlar, silahlar, eski paralar, değerli taşlar bulunan büyük pazarıyla çok daha ticari olan Hıristiyan şehridir. Limana gelince, haftada bir buraya uğrayan buharlı gemiler, Trabzon ile Karadeniz'in önemli limanları arasında bağlantıyı sağlar.

Bu şehir değişik unsurlardan; Türkler, Acemler, Ermeni ve Latin Hıristiyanlar, Rum Ortodokslar, Kürtler ve Avrupalılardan oluşan kırk bin kişilik bir nüfusa sahiptir. Ama o gün, Muhammed'in

şerefine gerçekleştirilecek bayram kutlamaları için Küçük Asya'nın her köşesinden gelen müminlerle bu nüfus beşe katlanmıştı.

Küçük kervanın şehirde geçireceği yirmi dört saat için –çünkü Keraban Ağa ertesi gün kesinlikle Üsküdar'a doğru yola çıkmak niyetindeydi– uygun bir yer bulması çok zor oldu. Ayın sonundan önce orada olmak istiyorlarsa bir gün bile kaybetmemeleri gerekiyordu.

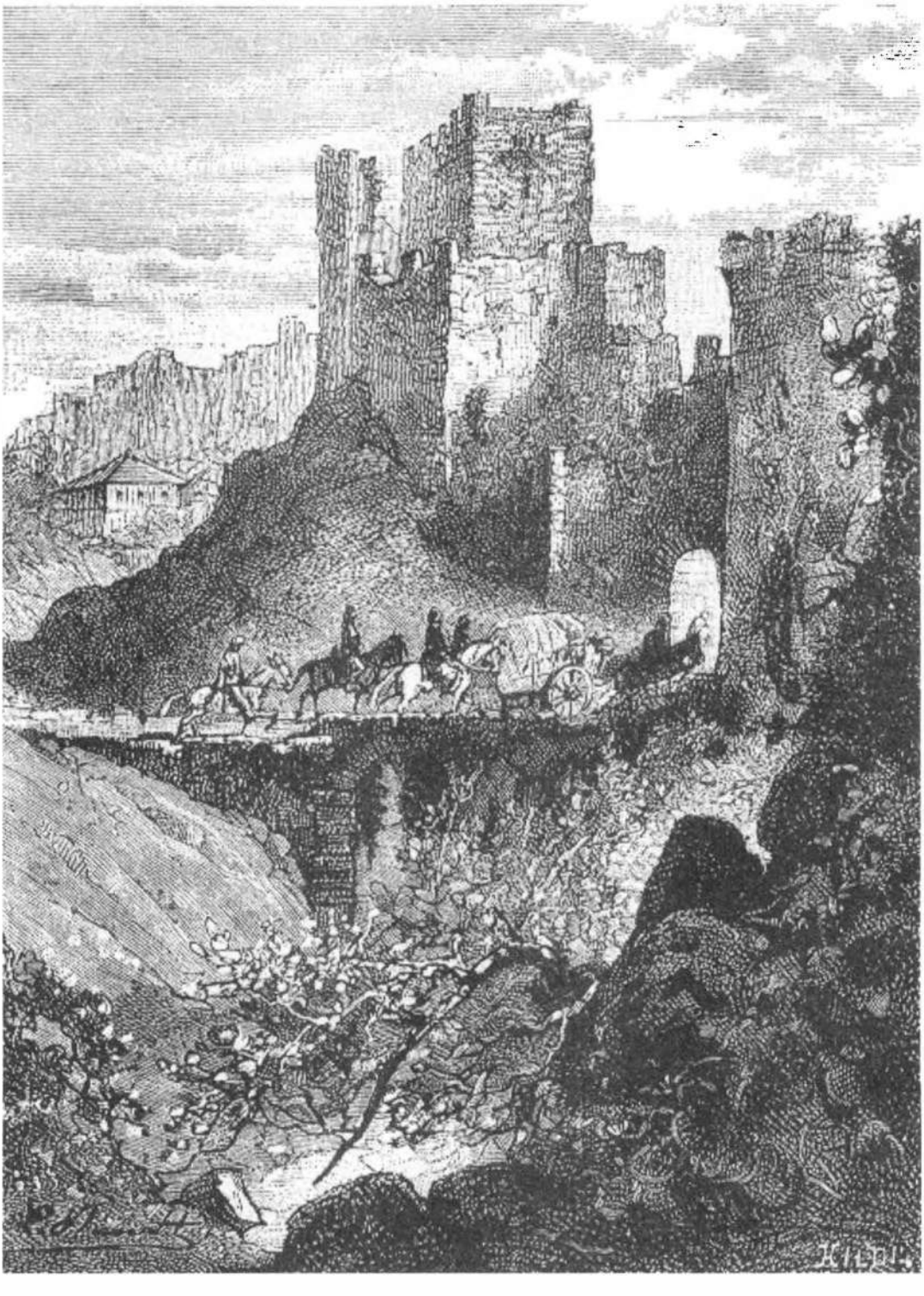

Keraban Ağa ve beraberindekiler, şehrin en ticari bölgesinde, dolayısıyla Türk mahallesinin dışında, Gâvur Meydanı yakınlarında, şimdiden yolcularla dolu gerçek bir kervansaraylar, hanlar, oteller mahallesinin ortasında, bir Fransız-İtalyan otelinde yer bulabildiler. Otel, bugün ve bu gecelik dinlenme ihtiyaçlarını karşılayabilecek kadar rahattı. Böylece Ahmet'in amcası, otelciye öfkelenmek için en ufak bir sebep bile bulamadı.

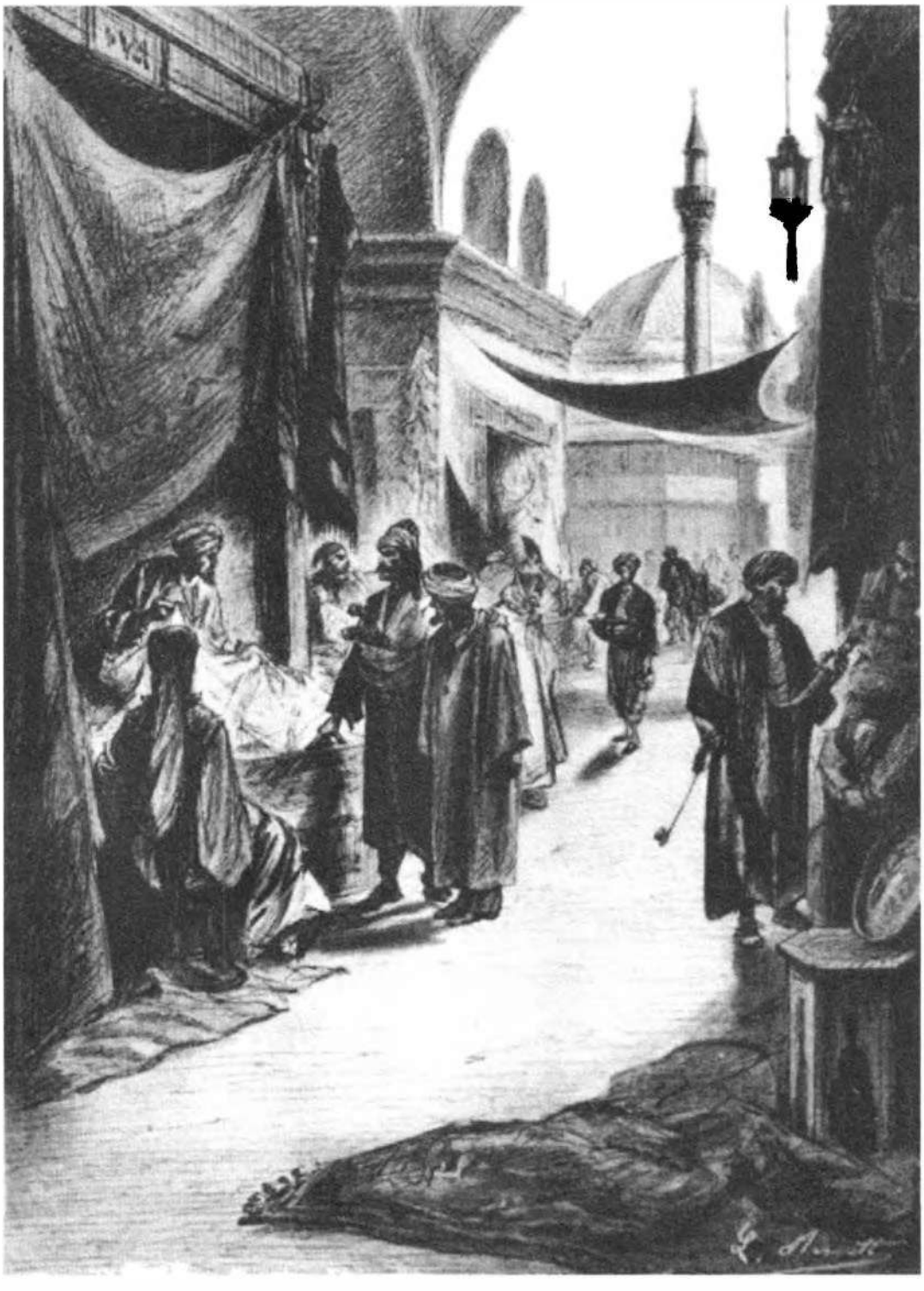

Keraban Ağa ve arkadaşları, yolculuğun bu noktasına geldiklerinde, her ne kadar yorgunlukların değilse bile her türden tehlikenin artık son bulduğunu zannediyorlarsa da, can düşmanlarının oturduğu Türk mahallesinde kendilerine karşı bir komplo hazırlanmaktaydı.

Kâhya Scarpante'nin Risar Kervansarayı'ndan ayrılıp bir saat önce ulaştığı, tatlı bir meyille denize doğru uzanan Boztepe Dağı'nın yamaçlarında bulunan Saffar Ağa'nın konağında hazırlanıyordu bu komplo.

Burada Saffar Ağa ve Kaptan Yarhud onu beklemekteydi. Scarpante öncelikle onları geçen gece olanlardan haberdar etti. Keraban Ağa ve Ahmet'in Amasya'yı savunmasız bırakacak şekilde hapse girmekten, şu Van Mitten'in aptalca fedakârlığıyla nasıl kurtulduklarını anlattı. Tek bir çıkarın peşindeki üç adamın görüşmesinde, Trabzon ile Üsküdar arasındaki iki yüz yirmi beş fersahlık yolda yolcuları doğrudan doğruya tehlikeye sokacak kararlar alındı. Bu kararlar neydi; orasını zaman gösterecekti, ama uygulama daha o günden başlamıştı. Çünkü Saffar Ağa ve Yarhud, yakında başlayacak olan bayram kutlamalarını göz ardı ederek Trabzon'dan ayrılmış ve Boğaziçi'ne kadar giden Anadolu yolunda batıya doğru ilerlemeye başlamışlardı.

Scarpante şehirde kalmıştı. Keraban Ağa da, Ahmet de iki genç kız da onu tanımadıklarından serbestçe hareket edebilirdi. Bundan böyle hilenin yerini zorbalığın alacağı bu oyunda önemli rolü oynamak ona düşüyordu.

Scarpante bu rahatlıkla kalabalığın arasına karışmış ve Gâvur Meydanı'nda dolaşmaya başlamıştı. Risar Kervansarayı'nda, karanlığın içinde Keraban Ağa ve yeğenine iki laf söyledi diye tanınmaktan korkacak değildi. Onların her adımlarını güvenlik içinde gözetleyebiliyordu.

Bu sırada, Ahmet'in Trabzon'a geldikten kısa bir süre sonra, oldukça sefil durumdaki sokaklardan geçerek limana gittiğini görmüştü. Limanda, sandallar, mavnalar, yelkenliler, her türden deniz aracı yüklerini indirdikten sonra karaya çekilmişlerdi, ticari gemiler ise kıyıda yeterli derinlik olmadığından açıkta duruyordu.

Bir hamal Ahmet'e telgrafhaneyi gösterdi; Scarpante, Amasya'nın nişanlısının Odessa'ya, Banker Selim'e uzun bir telgraf çektiğini anladı.

"Yerine hiçbir zaman varamayacak olan bir telgraf," dedi Scarpante kendi kendine, "Selim Yarhud'un kurşunuyla ölümcül bir yara aldı, dolayısıyla bunu dert edecek değiliz."

Scarpante'nin gerçekten de bunu dert ettiği yoktu.

Sonra Ahmet Gâvur Meydanı'ndaki otele döndü. Necibe ile birlikte kendisini sabırsızlıkla beklemekte olan Amasya'yı buldu, böylece genç kız, birkaç saat sonra Selim'in yalısında kendi kaderinin öğrenileceğinden emin oldu.

"Mektup göndermiş olsaydık Odessa'ya çok geç ulaşırdı," dedi Ahmet, "zaten endişelerim var..."

Ahmet sözün burasında durdu.

Amasya biraz şaşırmıştı.

"Endişeniz nedir sevgili Ahmet, ne söylemeye çalışıyorsunuz?"

"Hiç Amasyacığım," diye cevap verdi Ahmet, "hiçbir şey! Babanıza bizim dönüşümüzde, hatta daha önce, evliliğimizin gecikmemesi için gereken girişimleri yapmak üzere Üsküdar'da olmasını hatırlatmak istedim."

Aslında Ahmet, Kaptan Yarhud'un suç ortaklarının *Guidare*'nin battığını öğrenip yeni bir kaçırma girişiminde bulunmalarından korkuyordu. Banker Selim'e bütün tehlikenin henüz geçmemiş olabileceğini yazmıştı. Ama yolculuğun geri kalan kısmında Amasya'yı telaşlandırmamak için ona endişelerinden, belirsiz ve üstelik yalnızca önsezilere dayanan endişelerinden söz etmekten kaçındı.

Amasya, babasına telgraf çekerek onu sağlığından haberdar etmekte gösterdiği özen için Ahmet'e teşekkür etti; telgraf çektiği için Keraban Amca'nın öfkesine maruz kalabilirdi üstelik.

Acaba bu sırada Van Mitten ne durumdaydı?

Van Mitten, biraz da kendine rağmen asil Sarabul'un mutlu nişanlısı ve Yanar Ağa'nın durumu içler acısı enişteseydi!

Nasıl direnebilirdi? Bir yandan Keraban, işin sonuna kadar kendisini kurban etmesi gerektiğini, aksi takdirde kadının üçünü birden hapse attıracağını ve yolculuğun telafi edilemez şekilde tehlikeye gireceğini, bu evliliğin çokeşliliğin caiz olduğu Türkiye'de geçerli olmakla beraber, Van Mitten'in zaten evli olduğu Hollanda'da hiçbir anlama gelmeyeceğini; sonuçta kendi seçimine göre ülkesinde tek eşli, padişahın imparatorluğundaysa iki eşli olabileceğini tekrarlayıp duruyordu. Ama Van Mitten seçimini yapmıştı; "eşsiz" olmayı tercih ediyordu.

Diğer yandaysa, avlarını ellerinden kaçırmaya niyeti olmayan bir ağabey-kardeş vardı. Dolayısıyla Van Mitten onları memnun etmeye özen gösteriyordu, tabii Boğaziçi kıyılarının ötesinde

sıvışmak şartıyla; böylece kayınbirader ve eş olarak kendisine karşı hak iddia edemeyeceklerdi.

İşte bu yüzden Van Mitten hiçbir şeye karşı çıkmıyor, kendisini olayların akışına bırakıyordu.

Neyse ki Keraban Ağa onlarla bir konuda anlaşmıştı; Musul'da yapılacak düğünden önce Yanar Ağa ve kız kardeşi, Üsküdar'a kadar onlara eşlik edecek, Amasya ile Ahmet'in düğününe katılacaklardı, sonra Kürt nişanlı, Hollandalı nişanlısıyla birlikte birkaç gün içinde ecdat topraklarına dönecekti.

Tahmin edilebileceği gibi Bruno, efendisinin inanılmaz zayıflığı yüzünden başına gelenleri hak ettiğini düşünmekle beraber, bu korkunç kadının pençesine düştüğü için ona acımaktan da kendini alamıyordu. Ama, nişan töreni sırasında Van Mitten'i bu acayip ülkenin onun üzerinde gayet gülünç duran yerel kıyafetleri içinde görünce deliler gibi gülmeye başladı; Keraban, Ahmet ve iki genç kız ise kendilerini zor tutmuşlardı.

"Bu siz misiniz Van Mitten?" diye bağırdı Keraban, "Siz, bu Şark kıyafetleri içinde?"

"Evet, benim dostum Keraban."

"Kürt kıyafeti içinde?"

"Kürt kıyafeti içinde."

"Doğrusu hiç de fena olmamış, eminim alıştıktan sonra bu kıyafetin, sizin şu daraltıcı, Avrupa tarzı elbiselerden daha rahat olduğunu anlayacaksınız!"

"Çok iyi niyetlisiniz, dostum Keraban."

"Haydi Van Mitten, şu kaygılı tavrınızı bırakın artık! Bugünün bir şenlik günü olduğunu, yalan-

cıktan bir evlilik için kıyafet değiştirdiğinizi düşünün!"

"Beni esas endişelendiren kıyafet değiştirmek değil" diye karşılık verdi Van Mitten.

"Nedir o halde?"

"Evlenmek!"

"Ah, dostum Van Mitten," dedi Keraban, "bu geçici bir evlilik, ayrıca Sarabul Hanım, bu fazlasıyla kolay teselli edilebilir dul kadın fantezilerini pahalıya ödeyecek! Evet, bu nişanın sizi bağlamadığını çünkü Rotterdam'da evli olduğunuzu söyleyip ona lisan-ı münasiple veda edeceğiniz zaman orada olmak isterim doğrusu! Aslında, insanları istemedikleri halde evlendirmek mümkün değildir. Hatta razı oldukları zaman bile buna gerek yok."

Bütün bunlar, iyi kalpli Hollandalının durumu olduğu gibi kabullenmesine yardım etti. Sonuçta mademki durum gülünçtü ve herkesin çıkarlarının korunması söz konusuydu, işi komik tarafından almak ve tevekkül göstermek en iyisiydi.

Zaten o gün Van Mitten kendini düşünecek fırsat bulamamıştı. Yanar Ağa ve kız kardeşi işlerin gevşemesinden kesinlikle hoşlanmıyorlardı. Gereken her şey derhal yerine getiriliyordu, göz koydukları Hollanda'nın bu soğukkanlı çocuğunu evlilik denen darağacına çekmek için her şey hazırdı.

Bununla birlikte, Kürdistan'da geçerli olan âdetlerin, her ne olursa olsun unutulduğu ya da ihmal edildiği zannedilmesin. Hayır! Kayınbirader bu işlerle büyük bir özenle uğraşıyordu ve bu büyük şehirde, evliliğe mümkün olduğu kadar tantanalı bir giriş yapmak için hiçbir eksik yoktu.

Aslında, Trabzon halkı içinde belirli sayıda Kürt bulunur. Bunların arasında, Yanar-Sarabul çifti Musul'dan bazı tanıdıkları ve arkadaşlarıyla karşılaştılar. Bu harika insanlar, dördüncü defa bir kocanın mutluluğunu yaşayacak olan asil hemşehrilerinin nişan töreninde hazır bulunmayı görev kabul ediyorlardı. Dolayısıyla kız tarafında törene davetli koskoca bir cemaat varken, erkek tarafını yalnızca Keraban, Ahmet ve arkadaşları temsil ediyordu. Van Mitten'in sıkı bir göz hapsi altında olduğunu da söylemek gerekir, zaten Musul ve Şehrizor ağalarının geleneksel kıyafetini giydikten sonraki birkaç kelimelik kısa konuşmadan bu yana arkadaşlarıyla yalnız kalamamıştı.

Sadece Bruno bir saniyeliğine onun yanına yaklaşabildi ve uğursuz bir sesle şu sözleri tekrarladı:

"Dikkat edin efendim, dikkat edin! Büyük bir kumar oynuyorsunuz!"

Van Mitten mütevekkil bir tavırla cevap verdi:

"Yapabileceğim başka bir şey var mı, Bruno? Her halükârda, bu aptalca bir hareket olsa bile, arkadaşlarımı zor bir durumdan kurtarıyor, gerisi o kadar önemli değil!"

Bruno kafasını sallayarak, "Ama" dedi, "evlilik efendim, evliliktir ve..."

Tam bu sırada Hollandalı'yı çağırdılar ve sadık uşak, tehditkâr cümlesini bitirme fırsatı bulamadı.

Yanar Ağa ve neşe içindeki diğer Kürtler, törenin sonuna kadar yanlarından ayırmak istemedikleri müstakbel damadı gelip bulduklarında öğlen olmuştu.

Nihayet, nişanlılık bağı büyük bir tantanayla gerçekleştirildi. Tören boyunca nişanlıların tavrında eleştirilebilecek hiçbir şey yoktu. Van Mitten varlığına hâkim olan endişeyi hiç belli etmemişti, asil Sarabul da, Kuzey Asyalı bir kadın olarak Kuzey Avrupalı bir erkekle nişanlanmış olmaktan gururluydu! Hollanda'yı Kürdistan'a bağlamış olmak ne büyük bir zaferdi!

Nişanlı kadın düğün kıyafeti içinde muhteşem görünüyordu. Elbette bu kıyafeti yolculuğa çıkarken her ihtimale karşı yanına almıştı ve kabul etmek gerekir ki bu sefer bu tedbiri almakla çok da iyi etmişti. Hiçbir şey, onun altın simli kumaştan, kolları ve gövde kısmı sırma telkâri işlemeli mintanından daha görkemli olamazdı. Hiçbir şey onu baştan ayağa kuşatan bu şaldan, küçük çiçeklerden oluşan çizgili desenli ve çember adıyla bilinen bin kıvrımlı Bursa müsliniyle kaplı bu entariden daha zengin olamazdı. Hiçbir şey, Selanik tülünden yapılmış, uçları inci işlemeli deri botların altında birleşen bu şalvar kadar gösterişli olamazdı! Ve etrafı çiçekli yemenilerle çevrili, üzerinden dantel oyayla süslenmiş, vücudunun yarısına kadar gelen uzun bir püskülün sallandığı bu geniş fes! Ve kirpiklerine kadar uzanan altınlarla alnını süsleyen bu mücevherler, güllü küpelerden ince zincirlerle sarkan altın hilaller ve koyu kırmızı kuşağının üzerindeki kopçalar ve Hint palmiyesi şeklinde dizilmiş gök rengi telkâri iğneler ve bu ışıklar saçan çift sıra kolyeler, her bir taşının üzerine bir imamın adının oyulmuş olduğu bu akik gerdanlık! Hayır! Daha önce asla, Trabzon sokaklarında bu kadar güzel bir nişan-

lının yürüdüğü görülmemişti, bugün de aynen Konstantinus Porphyrogenetos'un doğumunda olduğu gibi sokaklar, erguvandan bir halıyla kaplanmalıydı!

Asil Sarabul olağanüstü ise Van Mitten de muhteşemdi ve Keraban, Şark kıyafetlerine sadık kalmış eski bir mümin olarak, alaycı olmasına imkân bulunmayan iltifatlarını esirgemiyordu dostundan.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bu kıyafet Van Mitten'e cengâver bir tavır, mağrur bir hava, kendini beğenmiş bir görünüm, vahşi bir şeyler veriyordu; bu haliyle Rotterdamlı tüccarın mizacından çok uzaktı! Zaten bu pamukluyla karışık hafif müslin ceketiyle, koncunun binlerce kıvrımının altındaki altın kafesli ve mahmuzlu deri botlarının üzerine dökülen kırmızı satenden geniş pantolonuyla, kolları yere kadar uzanan önü açık elbisesiyle, yemenilerle süslü fesiyle, asil Sarabul'un kocası olarak yakında Kürdistan'da işgal edeceği mevkii gösteren inanılmaz kalınlıktaki püskülüyle başka nasıl olabilirdi ki?

Trabzon'un büyük pazarından uydurulan bu kıyafetler, ölçüsü alınıp dikilmiş olsa Van Mitten'e bu kadar yakışmazdı. Aynı şekilde çok güzel silahlar da edinmişti; üzerindeki işlemeli, şeritli, sırmalı şalda tam bir cephane taşıyordu: İki tarafı keskin, yeşim kabzalı Şam hançerleri, gümüş kabzaları bir ilah kolyesi gibi oymalı piştovlar, kısa ağızlı, keskin kısmı testere dişi gibi oyulmuş, sapı gümüş süslemeli bir kılıç ve son olarak, oymalı, kabartmalı, yaldızlı, keskin kısmı eski zaman kargıları gibi dalgalı, çelikten bir mızrak!

Kürdistan hiç düşünmeden Türkiye'ye savaş ilan edebilirdi! Padişahin orduları, böylesi cengâverleri asla mağlup edemezdi! Zavallı Van Mitten, günün birinde bu kadar gülünç bir kıyafet giyeceğin kimin aklına gelirdi! Neyse ki Keraban Ağa'nın ve ardından yeğeni Ahmet'in ve Ahmet'in ardından Amasya ve Necibe'nin ve onun ardından Bruno hariç herkesin tekrarladığı gibi "Amaaan! Bu sadece eğlenmek için!"di.

Nişan töreni esnasında her şey tam tamına olması gerektiği gibi oldu. Van Mitten, korkunç kayınbiraderi ve ondan daha az korkunç olmayan kız kardeşi tarafından biraz soğuk bulunmuş olsa da her şey iyi gitti.

Trabzon'da, böyle önemli bir nişanın resmi kaydını yapmak isteyen, devlet görevlisi birçok kadı vardı, ki bu iş elbette karşılıksız olmayacaktı, ancak bu şerefli görev ve müstakbel evlilere iltifatlarını sunma ayrıcalığı, Risar Kervansarayı vakasında becerisini ispatlayan kadıya verildi.

Nişan sözleşmesinin imzalanmasının ardından iki nişanlı, maiyetleriyle beraber, müthiş bir kalabalığın arasından şehir merkezinde bulunan ve vaktiyle bir Bizans kilisesi olan, duvarları garip mozaiklerle süslü camiye geldiler. Burada, renkleri ve ritimleriyle Türk ve Ermeni şarkılarından daha anlamlı, daha ahenkli, sanat değeri daha yüksek bazı Kürt şarkıları çalınıyordu. Sesleri basit bir metalik tıkırtıyı andıran birkaç enstrüman, iki üç küçük kavalın tiz notasını bastırıyor ve bu şartlar için yeterince ferahlatıcı bir ses uyumuyla garip akorlarını oluşturuyorlardı. Ardından imam basit bir dua etti ve artık Van Mitten bir nişanlıy-

dı, öyle ki, asil Sarabul'a en içten iltifatlarını sunarken Keraban Ağa'nın hiçbir art niyeti yoktu.

Kırk gün kırk gece sürecek olan düğün daha sonra Kürdistan'da yapılacaktı. Burada Van Mitten Kürt geleneklerine uyum sağlayacak ya da en azından uyum sağlamaya çalışacaktı. Aslında damat düğün evine geldiğinde, ansızın gelinin karşısına çıkar ve onu kucaklar, omzunun üzerine alır ve odasına kadar onu bu şekilde taşır. Böylece gelinin utangaçlığı ölçülür, çünkü kesinlikle yabancı bir eve girerken istekli görünmemelidir. İşte bu mutlu an geldiğinde Van Mitten, memleketin âdetlerini rencide etmemeliydi. Neyse ki henüz buna çok vardı.

Burada nişan törenleri, peygamberin göğe yükseldiği geceyi kutlamak için gelenlerle son buldu; normalde recep ayının yirmi dokuzuna rastlayan bu Miraç kandili, bu sefer, siyasi-dini bir çekişmeden kaynaklanan özel koşullar sebebiyle paşalığın müftüsü tarafından bugüne alınmıştı.

Aynı gece, Müslüman Asya'nın her tarafından binlerce mümin, kendilerini Trabzon'a çeken törenin yapılacağı, bu iş için muhteşem bir şekilde hazırlanmış olan şehrin en büyük sarayına doğru akıyordu.

Asil Sarabul, nişanlısını halka göstermek için bu fırsatı kaçıramazdı. Keraban Ağa, yeğeni, iki genç kız ve uşaklarına gelince, akşam saatlerini geçirmek için bu harika gösterinin tantanasına katılmak dışında yapabilecekleri daha iyi bir şey var mıydı?

Kutlamalar muhteşemdi; zaten, bir dünyanın hayallerinin bir başka dünyada gerçeğe dönüştü-

ğü bu Şark ülkesinde aksi mümkün müydü! Peygamberin onuruna yapılan bu kandil kutlamalarını, paletin bütün tonlarını kullanarak fırçayla anlatmak, dünyanın en büyük şairlerinin ahenginden, imgelerinden, belagatli cümlelerinden alıntılar yapılarak dahi olsa kalemle anlatmaktan daha kolay olacaktır!

Bir Türk atasözü şöyle der: "Zenginlik Hindistan'da, akıl Avrupa'da, debdebe Osmanlı'dadır."

Gerçekten de, Küçük Asya'nın en güzel kızlarının rakslarının sihrini ve güzelliklerinin büyüsünü kattığı bu şiirsel kıssa gösterileri, inanılmaz bir debdebenin ortasında geçiyordu. Hıristiyan efsanesinden alınan şu efsaneye dayanıyordu danslar; peygamberin hicretinin onuncu yılındaki –miladi altı yüz otuz iki– ölümüne kadar, onun gelişini bekleyen cennet bütün müminlere kapanmış, uzayın belirsizliklerinde uykuya dalmıştı. Peygamber, işte tam bu gün, Kudüs'teki tapınağın kapısında kendisini bekleyen kanatlı atı "Burak"ın üzerinde görünmüş, sonra mezarı mucizevi bir şekilde yerden göklere doğru yükselmiş ve semtürreis ile semtikadem* arasında, İslam cennetinin nurları ortasında asılı kalmıştı. Şimdi herkes, peygambere saygılarını sunmak için uyanıyordu; müminlere vaat edilen ebedi mutluluk dönemi sonunda başlıyor ve Arap gökyüzünün yıldızları sayısız huriler şeklinde Allah'ın nuru etrafında dönerken Muhammed göz kamaştırıcı bir takdis içinde yükseliyordu!

---

* Ufkun en yüksek ve en alçak noktaları; zenit ile nadir –çn.

Kısacası bu kandil, garip bir ritimle dönen dervişlerin vecd halindeki yüzlerinden bahsederken, Doğu memleketlerinin şiirini en iyi hisseden bir şairin rüyasının, gerçeğe dönüşmüş şekliydi:

"Onlara kendilerini unutturan bu hayaller içinde neler görüyorlardı? Yakut meyveler veren zümrüt ormanları, misk ve amber dağları, Muhammed'in cennetinin elmas köşkleri ve inci çadırları!"

10
BU HİKÂYENİN KAHRAMANLARI, BİR GÜN, BİR SAAT KAYBETMEDEN YOLA DEVAM EDERLER

Ertesi gün, 18 Eylül'de, güneşin ilk ışıkları, şehrin en yüksek minarelerini altın yaldızlarla donatırken, küçük bir kervan, sur kapılarının birinden dışarı çıkıyor ve şiirsel Trabzon'a son kez hoşça kal diyordu.

Kervan, Keraban Ağa'nın, hizmetinden yararlanmayı seve seve kabul ettiği bir rehberin yönetiminde, sahil yolunu takip ederek Boğaziçi kıyılarına doğru gidiyordu.

Bu rehber Kuzey Anadolu bölgesini avcunun içi gibi biliyor olmalıydı; bu memlekette tahtacı adıyla bilinen göçebelerden biriydi.

Bu ad, Anadolu'nun ve Küçük Asya'nın bu bölgesinde bol miktarda bulunan yabani ceviz ormanlarında meslek icra eden oduncuların bir özelliğini anlatır. Bu ağaçların gövdesinde epeyce sert, doğal şişlikler ya da urlar oluşur ki bu da ağacı, marangoz aletinin ihtiyaç duyduğu her türlü özelliğe sahip ve bilhassa aranır kılar.

Bu tahtacı, yabancıların Üsküdar'a gitmek üzere Trabzon'dan ayrılacaklarını öğrenince önceki gün yanlarına gelerek onlara hizmet sunma teklifinde bulunmuştu. Akıllı görünüyordu, bu

yollardan çok geçmişti ve bütün ara yolları çok iyi biliyordu. Keraban Ağa'nın sorduğu sorulara da gayet açık cevaplar verince, iyi bir ücretle rehberliğe kabul edildi; eğer kervan, Boğaziçi'nin tepelerine on iki günden –Amasya ile Ahmet'in düğünü için belirlenen son tarihten– önce ulaşırsa bu ücret iki katına çıkacaktı.

Ahmet bu rehberi sorguya çekmiş ama onun soğuk yüzünde, güven telkin etmeyen bir şeyler olmasına rağmen, güvenmemek için bir sebep görememişti. Zaten hiçbir şey, hayatı boyunca bu yollardan geçmiş, bölgeyi tanıyan birisinden daha faydalı ve böyle acilen tamamlanması gereken bir yolculuk için daha güvenli olamazdı.

Böylece tahtacı, Keraban Ağa ve beraberindekilerin rehberi olmuştu. Küçük kafilenin idaresi ona aitti. Mola verilecek yerleri o seçecek, konaklamayı o ayarlayacak, herkesin güvenliğinden o sorumlu olacaktı. İstenen tarihte Üsküdar'a ulaşılması durumunda ücretinin ikiye katlanacağı vaadi üzerine şöyle dedi:

"Keraban Ağa elimden gelen bütün gayreti göstereceğimden emin olabilirler ve mademki o bana hizmetimin karşılığını iki katına çıkarmayı teklif ediyor, ben de eğer on iki günden önce Üsküdar'daki konağına dönmemiş olursa hiçbir ücret talep etmeyeceğime söz veriyorum."

"İşte," dedi Keraban bu teklifi yeğenine aktarırken, "tam benim kafama göre bir adam!"

"Evet," diye cevap verdi Ahmet, "ama ne kadar iyi bir rehber olursa olsun amcacığım, unutmayalım ki Anadolu yollarında tedbirsizce maceraya atılmanın gereği yok!"

"Off! Şu bitmez tükenmez endişelerin!"

"Keraban Amca, ne zaman ki Üsküdar'a varacağız, ancak o zaman bütün olumsuz ihtimallerden uzak olduğumuza inanacağım..."

"Ve evlenmiş olacaksın! Pekâlâ!" diyerek Ahmet'in elini sıktı Keraban Ağa. "Pekâlâ sana söz veriyorum on iki gün içinde Amasya, yeğenlerin en güvensizinin karısı olacak..."

"Ve amcaların..."

"Amcaların en iyisinin yeğeni!" diye bağırdı Keraban ve sözünü gevrek bir kahkahayla noktaladı.

Kervanın ulaşım araçları şunlardı: Talika denen, kötü havalarda üstü kapatılabilen, yeterince rahat iki araba, her talikaya çift olarak koşulu dört at ve iki de eyerli at. Ahmet, yüksek bir ücret ödemiş olsa bile, Trabzon'da, yolculuğu iyi şartlarda tamamlamalarını sağlayacak olan bu araçları bulabilmiş olduğu için mutluydu.

Talikalardan birine Keraban Ağa, Amasya ve Necibe yerleşmişti. Nizib de bu arabanın arka tarafına oturmuştu. İkincisine ise, yanı başında nişanlısı, karşısında ağabeyi ve uşaklık hizmetini yapan Bruno ile asil Sarabul kurulmuştu.

Atlardan birine Ahmet, diğerine de rehber binmişti, bazen talikaların kapıları dibinde dörtnala koşuyor, bazen biraz önden giderek yolu aydınlatıyorlardı.

Yolların çok güvenli olmayabileceğini düşünerek yanlarına tüfek ve tabanca almışlardı, tabii bir de Yanar Ağa ve kız kardeşinin mutat olarak kuşağını süsleyen silahlar ve Keraban Ağa'nın meşhur isabetsiz piştovları vardı. Rehber bu yollarda kaygılanacak bir şey olmadığı konusunda teminat verdiği halde Ahmet, her türlü saldırı ihtimaline karşı tedbirini almak istemişti.

Sonuçta, on iki günde kat edilmesi gereken iki yüz fersah vardı ve bu ulaşım araçlarıyla, posta menzillerinin nadir olduğu bir bölgede koşum hayvanları değiştirilemeyecek ve her gece atları dinlendirmek gerekecek olsa da bu çok zor değil-

di. Dolayısıyla, beklenmeyen bir aksilik olmadığı sürece bu dairesel yolculuk istenen tarihte tamamlanabilecekti.

Trabzon'dan Sinop'a kadar uzanan bölgeye Türkler Canik adını verirler. Asıl Anadolu buradan sonra başlar; Asya Türkiyesi'nin en geniş paşalıklarından biri haline dönüşmüş, eski Küçük Asya'nın batı bölümünü içine alan, merkezi Kütahya, önemli şehirleri de Bursa, İzmir, Ankara vs... olan eski Bitinya buradan başlar.

Trabzon'dan sabah altıda ayrılmış olan küçük kervan beş fersahlık bir yolculuktan sonra saat dokuzda Pulathane'ye* ulaştı.

Pulathane eski Hermuassa idi. Buraya ulaşmak için, arpa, buğday, mısır tarlalarının, çok iyi mahsul veren tütün ekim alanlarının bulunduğu bir çeşit vadiden geçmeleri gerekti. Keraban Ağa, başka hiçbir işlem görmeden kurutulup altın sarısı bir renk alan bu Asya tütünlerini hayranlıkla izlemekten kendini alamadı. Eğer kendisine asil Sarabul dışında herhangi bir şeye hayran olması yasaklanmamış olsaydı, muhabiri ve dostu Van Mitten de çok büyük ihtimalle aynı hayranlığı duyacaktı.

Bütün bu bölgede, Holstein ve Danimarka'nın en gösterişli ağaçlarıyla karşılaştırılabilecek güzel ağaçlar, çamlar, kayınlar, fındıklar yükseliyor, frenküzümleri, yabani çilekler bulunuyordu. Bruno, biraz da özenerek, bu memleketin, genç yaştakiler de dahil, kocaman göbekli yerlilerini inceliyordu; bir deri bir kemik kalmış bir Hollandalı için gerçekten aşağılayıcıydı bu.

---

* Platana, günümüzdeki Akçaabat –çn.

Öğlende, Kuzey Anadolu Dağları'nın ilk kıvrımlarını sol tarafta bırakarak küçük bir kasaba olan Fol'dan* geçtiler. Birbirleriyle kesişen yolların kenarlarında, koyu renk kaim yün kumaştan elbiseler giymiş, başlarında fes ya da koyun derisinden külahlar bulunan köylüler, yanlarında kırmızı yün eteklerinin üzerine çizgili pamuklulara sarınmış karılarıyla birlikte ya Trabzon'a doğru gidiyor ya da oradan geliyorlardı.

Meşhur *Onbinlerin Dönüşü*'nde anlattığı bütün bu memleket biraz da Ksenophon'un sayılırdı. Fakat rehber kitabını incelemeye bile hakkı olmayan talihsiz Van Mitten, buralardan Yanar'ın tehditkâr bakışları altında geçiyordu! Bruno'ya kendisi için kitabı incelemesini ve geçerken birkaç not almasını söylemişti. İşin gerçeği Bruno, Yunan generalinin kahramanlıklarından çok başka şeyler düşünüyordu ve işte bu yüzden, Trabzon'dan çıkarken, zirvesinde Makur kırlarından gelen Onbinlerin coşkulu haykırışlarla Karadeniz'in dalgalarını selamladığı kıyıya hâkim tepeyi efendisine göstermeyi ihmal etti. Doğrusu sadık bir uşağın yapacağı iş değildi bu.

Kervan akşam, yirmi fersah yol alarak geçen bir günün sonunda, geceyi geçirmek üzere Tirebolu'da durdu. Burada, uzun yolun acıktırdığı yolcular, sütün ılıklaştırılmasıyla elde edilen bir tür krema olan kaymak ve ekşi sütün mayalanmasıyla üretilen bir tür peynir olan yoğurdu memnuniyetle karşıladılar. Ayrıca yemekte koyun etinin her çeşidi bulunuyordu ve Nizib, İsla-

* Günümüzdeki Vakfıkebir –çn.

mın emirlerini ihlal etme kaygısı taşımadan kendine güzel bir ziyafet çekti. Bruno bu kez yalan dolanla onun payını elinden alamadı.

19 Eylül sabahı, neredeyse basit bir köy olan bu küçük kasabadan ayrıldılar. Gün içinde, Zefre'den ve ancak vasat bir su çekme kapasitesine sahip üç dört ticaret gemisinin sığınabileceği küçük limanından geçtiler. Sonra, kimi zaman geniş ovaların ortasından geçen bu yolları muhakkak ki çok iyi bilen rehberin idaresinde, yirmi beş fersahlık bir mesafenin ardından Giresun'a ulaştılar.

Giresun, her iki tarafı sarp kıyının içinde, bir tepenin eteklerinde kurulmuştur. Onbinlerin, kuvvetlerini toparlamak için on gün boyunca durakladıkları bu eski Pharnakeia, limanın girişine hâkim şatosunun kalıntılarıyla çok güzel bir yerdir.

Keraban Ağa burada, önemli bir ticaret maddesi olan kiraz ağacından yapılma çubuklardan bol miktarda alabilirdi. Aslında paşalığın bu bölümünde çok fazla kiraz ağacı vardı ve Van Mitten, önemli bir tarihi olayı nişanlısına anlatmayı görev kabul etti; Avrupa'da yetiştirilen ilk kiraz ağacı fidanlarını Prokonsül Lucullus Giresun'dan göndermişti.

Sarabul bu meşhur boğaz düşkününden bahsedildiğini hiç duymadığı için Van Mitten'in bilgiç açıklamalarıyla pek ilgilenmedi. Bu kibirli kadının devamlı hâkimiyeti altındaki Van Mitten hayal edilebilecek en kederli Kürttü. Bu arada, şaka yapıp yapmadığı anlaşılamayan dostu Keraban durmaksızın yeni kıyafetinden dolayı onu tebrik ediyor, bu durum Bruno'nun omuzlarını silkmesine neden oluyordu.

"Evet Van Mitten, evet!" diye tekrarlıyordu Keraban, "bu elbise, bu şalvar, bu sarık size çok yakıştı, gerçek bir Kürt olabilmeniz için yalnızca Yanar Ağa'nınki gibi kalın ve tehditkâr bir bıyık eksik!"

"Benim şimdiye kadar hiç bıyığım olmadı," diye karşılık verdi Van Mitten.

"Bıyığınız çıkmıyor mu?" diye bağırdı Sarabul.

"Bıyığı çıkmıyor muymuş?" diye tekrarladı Yanar Ağa son derece aşağılayıcı bir sesle.

"Eh işte, birazcık çıkıyor asil Sarabul!"

"O halde bıyık bırakacaksınız," dedi buyurgan Kürt kadını, "ben o bıyıkları çıkartmasını bilirim!"

Amasya ona şefkatle bakarak mırıldandı:

"Zavallı Mösyö Van Mitten."

Bruno uğursuz bir kuş gibi başını sallarken Necibe, "bütün bunlar kahkahalarla son bulacak" diyordu:

Ertesi gün, 20 Eylül'de, rivayete göre Lucullus'un Anadolu'yu Ermeni eyaletlerine bağlamak için yaptırdığı yolu takip eden küçük kafile, güzel havadan da yararlanarak Aptar köyünü geride bıraktıktan sonra, öğlene doğru Ordu kasabasını da geçti. Yolun bu kısmı, tepelere doğru kat kat yükselen enfes ormanların kıyısından geçiyordu. Buralarda çeşit çeşit ağaçlar, meşeler, gürgenler, karaağaçlar, akçaağaçlar, çınarlar, erik ve yabani zeytin ağaçları, ardıçlar, akkavaklar, nar ağaçları, beyaz dut ve karadut ağaçları, ceviz ağaçları bol miktarda bulunuyordu. Bağlar, ılıman iklimlerde yetişenlere benzer sarmaşıklarla, ağaçları tepelerine kadar süsleyen çiçeklerle, çeşitli bitkilerle doluydu. Ayrıca, fundalar, akdikenler, sarıçalılar, fındık ağaçları, mürver ve ılgın ağaçları, yaseminler,

mavi çiçekli safranlar, süsen çiçekleri, zakkumlar, uyuzotları, sarı nergisler, panzehirotları, ebegümeciler, kantaronlar, şebboylar, filbahar çiçekleri ve yabani laleler, evet, laleye kadar her türlü bitki vardı burada! Van Mitten bütün bunlara bakarken içindeki lale meraklısının içgüdüleri uyanıyor ama bu bitkiler daha çok, ilk evliliğinin nahoş hatıralarını aklına getiriyordu! Yine de, öbür Madam Van Mitten'in varlığı, ikincisinin evlilik iddialarına karşı bir garanti oluşturuyordu. Bu iyi kalpli Hollandalı şimdi mutluydu, daha önce evlenmiş olduğu için on kere daha fazla mutluydu!

Yason Burnu geçildikten sonra rehber, kervanı Polemonium antik şehrinin kalıntıları üzerinden, yolcuların ve atların bütün bir gece boyunca iyi bir uyku çekecekleri Fatsa kasabasına doğru götürmeye başladı.

Devamlı tetikte olan Ahmet, o ana kadar şüpheli bir şey görmemişti. Keraban Ağa ve yanındakiler, Trabzon'dan çıktıklarından beri, hiçbir tehlikeyle karşılaşmadan elli küsur fersah katetmişlerdi. Tabiatı itibariyle, konuşmayı pek sevmeyen rehber, yol alırken de, mola verildiğinde de zeki ve bilgili bir tavırla işiyle meşguldü. Bununla birlikte Ahmet elinde olmayarak bu adama karşı bir güvensizlik duyuyordu. Bu yüzden, herkesin güvenliğini sağlamak zorunda olduğu için hiçbir şeyi ihmal etmiyor ve kimseye sezdirmeden bütün yolculara göz kulak oluyordu.

Ayın yirmi birinde, şafakla beraber Fatsa'dan ayrıldılar. Öğlene doğru, eski Oenus Nehri ağzındaki, gemi inşa şantiyeleriyle Ünye limanını sağ tarafta bıraktılar. Daha sonra yol, Çarşamba'ya

kadar kenevir tarlalarının içinden geçiyordu. Bu ilginç tarihi kıyıların her tarafında olduğu gibi, harabelerle kaplı burunların etrafında, efsaneye göre bir Amazon kabilesi yaşamıştı. Öğleden sonra Terme kasabasından geçtiler ve akşam, eski bir Atina kolonisi olan Samsun'da, geceyi geçirmek üzere mola verdiler.

Yeşilırmak ağzındaki Samsun limanı yeterli derinliğe ve güvenliğe sahip olmadığı halde Doğu Karadeniz'in en önemli limanlarından biridir. Burada oldukça faal bir ticaret hayatı vardır; civarda bol miktarda bulunan ve karpuz denen meyveler İstanbul'a kadar gemilerle gönderilir. Kıyıya çok hoş bir tarzda inşa edilmiş olan eski kale, bir deniz saldırısına karşı şehri koruyabilecek durumda sayılmaz.

Keraban Ağa ve arkadaşları bu bol sulu karpuzlarla kendilerine ziyafet çekerken, zayıflamaya devam eden Bruno kilo yapacak bir gıda olmadığı için bundan yemeyi reddetti. Zaten şişmanlığından çok şey kaybetmiş olan yiğit çocuk hâlâ zayıflamaya devam ediyordu ve Keraban Ağa bile bu durumu kabul etmek zorunda kaldı.

"Mısır'a yaklaşıyoruz," dedi Keraban Ağa onu teselli etmek için, "Bruno isterse kendisi için çok kârlı bir ticaret yapabilir!"

"Nasıl?" diye sordu Bruno.

"Kendisini mumya olarak satabilir."

Bu sözler zavallı uşağın hiç hoşuna gitmese de, Keraban Ağa için efendisinin ikinci evliliğinden daha berbat bir macera dilemesine sebep olsa da, doğruydu.

"Göreceksiniz," diye mırıldandı, "bu Türk'ün başına hiçbir şey gelmeyecek, bütün belalar bizim gibi Hıristiyanları bulacak."

Gerçekten de Keraban Ağa turp gibiydi ve projelerinin zaman ve güvenlik açısından mükemmel şartlarda tamamlanmakta olduğunu gördüğünden beri neşesi hiç eksilmemişti.

Atları dinlendirmek gerekmediği sürece, ne Miliç köyünde, ne 22 Eylül'de bir yüzer köprüyle geçtikleri Kisil'de, ne ertesi gün öğlene doğru ulaştıkları Gerze'de, ne Çobanlar'da durdular. Bununla beraber Keraban Ağa, önemli bir tütün ticaret merkezi olan ve sahilden biraz içeride bulunan Bafra'ya birkaç saatliğine uğramayı çok istedi; buranın, iki uzun tahta arasındaki ipe asılmış tütünleri çoğu zaman İstanbul'daki mağazalarını doldururdu. Fakat bunun için on iki fersahlık bir dönüş yapmak gerekiyordu ki, hâlâ yeterince uzun olan yolu daha fazla uzatmamanın akıllıca olacağına karar verdi.

Küçük kervan, ayın yirmi üçü akşamı, herhangi bir engelle karşılaşmadan, tam anlamıyla Anadolu sınırında denebilecek Sinop'a ulaştı.

Kıstak üzerine oturmuş olan bu şehir, Strabon ve Polybius'un antik *Sinope*'si Karadeniz'in önemli limanlarından biridir. Bu liman her zaman mükemmeldir ve civarda yükselen dağların mükemmel odunlarından gemiler inşa edilir burada. Sinop'ta, çifte sur içinde korunan bir kale, yaklaşık beş altı bin nüfus ve ancak beş yüz hane bulunur.

Ah! Neden Van Mitten dünyaya iki üç bin yıl önce gelmemişti sanki! Argonautlar tarafından kurulduğu rivayet edilen, bir Milet kolonisi olarak önem kazanan, Karadeniz'in gemilerle dolu olduğu Romalılar döneminde "Karadeniz'in Kartacası" sıfatını hak eden ve nihayet, "Emr'ül-Müminin'in çok hoşuna gittiği için" II. Mehmed'in hâkimiyeti altına giren bu meşhur şehri kim bilir ne büyük bir hayranlıkla seyredecekti. Ama artık, yerle bir olmuş bütün bu ihtişamı yeniden bulmak için

çok geçti; geriye kalanlar sadece değişik tarzlarda pervaz, alınlık, sütun başlığı parçalarıydı. Şunu da unutmamak gerek, şehir ismini, Asopos ile Metope'nin, Apollon tarafından kaçırılıp bu bölgeye getirilmiş olan kızları Sinope'den almış olsa da, bu sefer bir *nympha** sevgisinden dolayı adam kaçırıyordu ve bu *nympha*'nın adı Sarabul'du! Bu benzetmeyi yaparken Van Mitten'in biraz içi daraldı.

Sinop ile Üsküdar arasındaki mesafe yaklaşık yüz yirmi beş fersahtı. Keraban Ağa'nın bu mesafeyi aşmak için yedi günü kalmıştı. Geç kalmış değilse bile, önde olduğu da söylenemezdi. Dolayısıyla bir saniye bile kaybetmemek en doğrusuydu.

Ayın yirmi dördü sabahı, güneşle birlikte, Anadolu kıyılarının kıvrımlarını takip etmek üzere Sinop'tan ayrıldılar. Küçük kafile saat ona doğru İstifan'a, öğlende Abana kasabasına ulaştı ve akşam, on beş fersahlık bir yolculuğun ardından, bütün rüzgârlara açık limanıyla ticaret gemileri için pek de güvenli olmayan İnebolu'da durdu.

Ahmet, burada iki saat dinlenip gecenin geri kalan kısmında yola devam etmeyi teklif etti. On iki saat kazanmanın bedeli elbette fazladan yorgunlukla ödenecekti. Keraban Ağa yeğeninin teklifini kabul etti. Hiç kimse buna itiraz etmedi, Bruno bile. Zaten Yanar ve Sarabul da yeniden Kürdistan yoluna koyulabilmek için Boğaz kıyılarına ulaşmakta sabırsızlanıyorlardı. Van Mitten'in sabırsızlığı da daha az değildi, ama adı bile tüylerini ürperten şu Kürdistan'dan mümkün olduğunca uzağa kaçabilmek için!

---

* *Nympha*'lar Yunan mitolojisinde dağ, orman, su perileridir; Asopos ile Metope'nin kızları da bir *nympha* idi –çn.

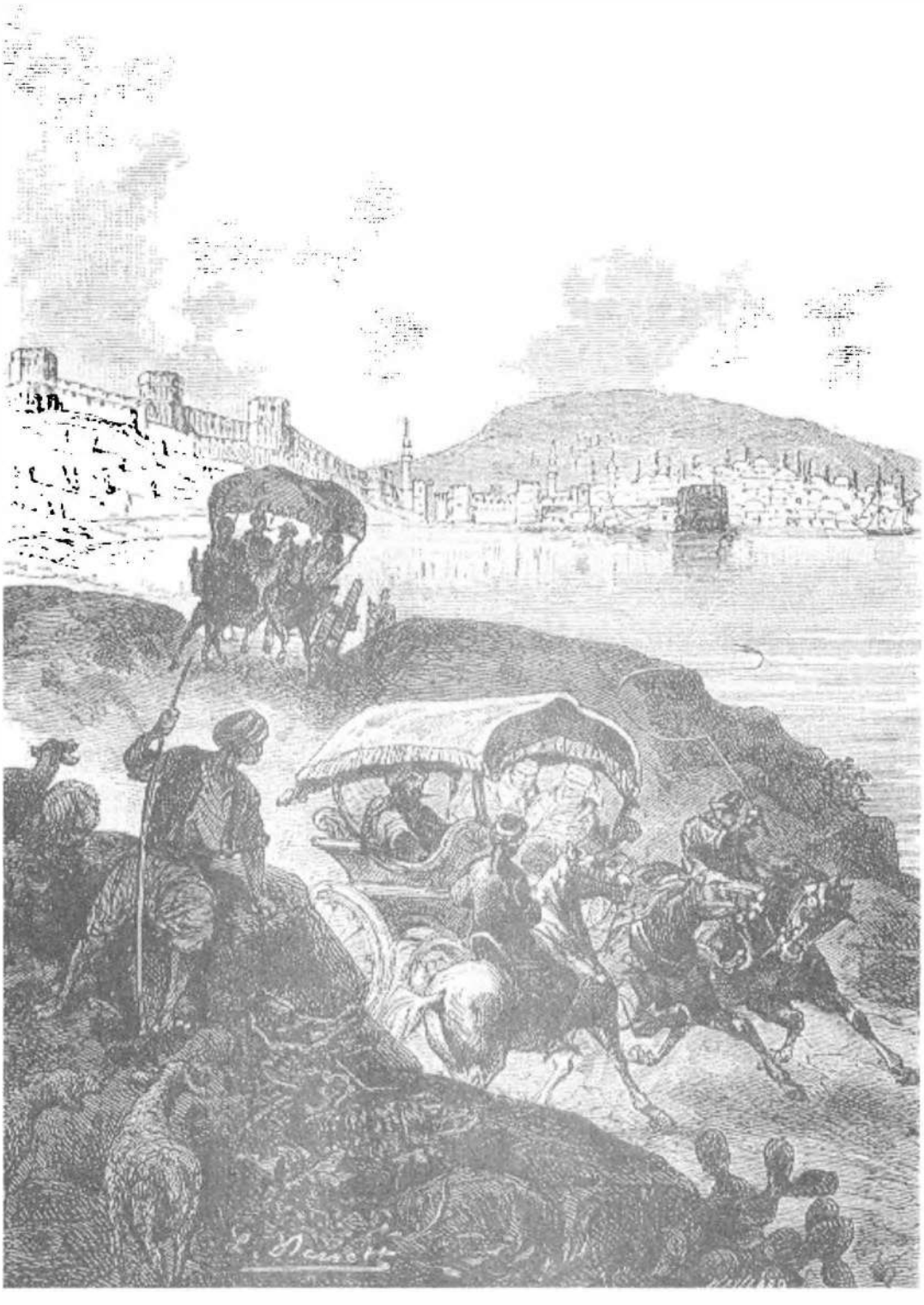

Rehber de bu fikre karşı çıkmadı ve istendiği an harekete hazır olacağını bildirdi. Yol gündüz olduğu gibi gece de sorun yaratmayacaktı; sık ormanların arasında içgüdüleriyle ilerlemeye alışık olan bu tahtacı, kıyıyı takip eden yolları bulmakta zorluk çekmeyecekti.

Akşam saat sekizde, güneşin batışından hemen sonra, doğu ufkunda yükselen dolunayın

parlak ışığı altında yola çıktılar. Amasya, Necibe ve Keraban Ağa, asil Sarabul, Yanar ve Van Mitten arabalarının içine uzanmış, tırıs giden atların nal sesleriyle kendilerini uykunun kucağına bırakmışlardı.

Gökyüzünü kaplayan deniz kuşlarının sağır edici çığlıklarla havada dönüp durduğu Kerempe Burnu'nu bu yüzden göremediler. Sabah, yolculuğu zorlaştıracak hiçbir olay olmadan Timle'den geçtiler, sonra Kidros'a ulaştılar ve akşam, bütün geceyi geçirmek üzere Amasra'da mola verdiler. Otuz altı saatte altmış fersah yol aldıktan sonra birkaç saatlik dinlenmeyi fazlasıyla hak etmişlerdi.

Van Mitten belki de –arada bir rehberini okuyabilen bu kusursuz adamdan her zaman söz etmek gerekiyor– Van Mitten belki de, hareketlerinde serbest olsaydı, zaman ve para konusunda kısıtlamaları olmasaydı, belki de, hiçbir antikacının arkeolojik değerini reddedemeyeceği bir obje bulmak üzere Amasra limanında araştırmalar yapacaktı.

Herkesçe bilindiği gibi, milattan iki yüz doksan yıl önce, bu şehrin meşhur kurucusu, İskender'in kaptanlarından Lysimakhos'un karısı Kraliçe Amastris, deriden bir çuvalın içine tıkılmış ve erkek kardeşleri tarafından, kendi kurmuş olduğu limandan sulara atılmıştı. Elindeki rehberin izinden giderek bu meşhur tarihi çuvalı bulmayı başarabilse, Van Mitten için ne büyük bir şeref olurdu bu! Ama söylediğimiz gibi ne zamanı vardı ne parası ve hayalinden hiç kimseye –asil Sarabul'a bile– söz etmeden arkeolojik teessürlerine dalıp gitti.

Bugün sadece birkaç çocuk oyuncağı üretilen oldukça sefil durumdaki kasabadan, bu eski Ceneviz metropolünden, 26 Eylül sabahı şafakla birlikte ayrıldılar. Üç dört fersah ilerideki Bartın kasabasının kenarından geçtiler, öğleden sonra Filyos, hava kararırken Ozina ve nihayet gece yarısına doğru Ereğli kasabalarına ulaştılar.

Gün doğana kadar orada dinlendiler. Yolcular için değilse bile, Trabzon'dan beri çok uzun aralıklarla dinlenebilmiş olan ve böylesine uzun bir yolculuğun zorluklarıyla iyice yorgun düşmeye başlayan atlar için bu mola yetersizdi. Ama yolculuğun tamamlanması için dört gün kalmıştı – yalnızca dört gün– 27, 28, 29 ve 30 Eylül. Üstelik bu son günü hiç hesaba katmamak gerekiyordu, zira bu gün başka bir iş için kullanılacaktı. Keraban Ağa ve yanındakiler 30 Eylül günü, sabahın ilk saatlerinde boğaz kıyılarına ulaşmamış olurlarsa, durum ciddi şekilde tehlikeye girecekti. Kaybedilecek bir saniye bile yoktu ve Keraban Ağa acele ederek, güneşin doğuşuyla birlikte yola çıkılmasına karar verdi.

Ereğli ya da Yunan kökenli eski Herakleia zamanın önemli bir şehriydi; muazzam incir ağaçlarına dayanan harabe halindeki surlarıyla sınırları hâlâ görülebiliyordu şehrin. Çevresindeki surlar sayesinde iyi korunmuş olan liman vaktiyle çok önemliydi ama ancak altı yedi bin nüfusu barındıran şehir küçülünce o da önemini kaybetmişti. Romalılardan, Yunanlılardan, Cenevizlilerden sonra II. Mehmed'in hâkimiyeti altına giren şehir, görkemli günlerini geride bırakmış, sanayi ve ticaretin olmadığı basit bir kasabaya dönüşmüştü.

Sarabul'un mutlu nişanlısı burada da büyük bir meraka kapıldı. Mitolojiye göre cehenneme açılan kapılardan birinin bulunduğu Akherusia* Yarımadası Herakleia'nın hemen yakınlarında değil miydi? Sicilyalı Diodoroso'nun anlattığına göre, karanlıklar krallığından gelen Herkül, Kerberos'u

* Günümüzdeki Baba Burnu –çn.

bu kapıdan çıkarıp götürmemiş miydi? Van Mitten bir kere daha arzularını kalbinin derinliklerine gömüyordu. Zaten kendini devamlı göz hapsinde tutan şu kayınbirader Yanar, Kerberos'un bir benzeri değil miydi? Şüphesiz Kürt ağasının üç başı yoktu, ama bir tanesi ona yetiyordu ve vahşi bir havayla doğrulduğu zaman, kalın bıyıklarının altından görünen dişleriyle Pluton'un zincir altında tuttuğu üç başlı köpek gibi ısıracak zannedilebilirdi!

27 Eylül'de küçük kervan Sakarya kasabasından geçti, akşama doğru, bundan tam on altı yüzyıl önce İmparator Aurelianus'un öldürüldüğü yer olan Kerpe Burnu'na ulaştı. Burada geceyi geçirmek üzere mola verdiler ve kırk sekiz saat içinde yani dönüş için belirlenen son günün sabahında Üsküdar'a ulaşabilmek için takip edilecek yolda yapılabilecek bazı değişiklikler üzerine konuştular.

11
KERABAN AĞA, BİRAZ DA YEĞENİ AHMET'İN GÖRÜŞÜNÜN AKSİNE REHBERİN FİKRİNİ KABUL EDER

Rehber, yerinde ve dikkate alınmaya değer bir teklifte bulundu.

Yolcularla Üsküdar tepeleri arasındaki mesafe ne kadardı? Yaklaşık altmış fersah. Bu yolu almak için ne kadar zamanları kalmıştı? Kırk sekiz saat. Eğer atlar gece boyunca yürümemekte direnirlerse bu süre yetmeyecekti.

Bu durumda, kıyıdaki girinti çıkıntıların hissedilir derecede uzattığı sahil yolunu bırakıp, Anadolu'nun bu ucundan içeri girerek, Karadeniz kıyılarıyla Marmara Denizi kıyıları arasındaki bölgeden, kısacası mümkün olduğu kadar kestirmeden giderlerse yolu rahat rahat on iki fersah kısaltabilirlerdi.

Rehber, her zamanki kendine özgü soğuk ses tonuyla konuştu:

"İşte Keraban Ağa, size teklifim bu, kabul etmenizi şiddetle tavsiye ederim."

"Ama sahil yolları, iç bölgelerdeki yollardan daha güvenli değil mi?" diye sordu Keraban.

"İç bölgelerdeki tehlike kıyıdakinden daha fazla değil" diye cevap verdi rehber.

"Bu teklif ettiğiniz yolu iyi biliyor musunuz?" diye tekrar sordu Keraban.

"Anadolu ormanlarında çalışırken bu yollardan yirmi kere geçtim" dedi rehber.

"Tereddüt edilecek bir şey yok gibi görünüyor," dedi Keraban, "kalan mesafeyi on iki fersah azaltmak yolu değiştirme sıkıntısına katlanmaya değer."

Ahmet hiçbir şey söylemeden yalnızca dinliyordu.

Keraban Ağa yeğenine döndü:

"Sen ne diyorsun bu teklife Ahmet?"

Ahmet cevap vermedi. Onun bu rehbere karşı önyargılı olduğu kesindi ve bu önyargıların yolun sonuna doğru artması da sebepsiz değildi.

Doğrusu, bu adamın kurnaz tavırları, kervanın ilerisinden gittiği zamanlar açıklanamayacak şekilde ortadan kayboluşları, molalarda, konaklama işlerini düzenlemek bahanesiyle hep bir kenara çekilişi, Amasya'ya tuhaf, hatta şüpheli bakışları, genç kızı özellikle gözetliyor gibi görünüşü Ahmet'e hiç de güven telkin etmiyordu. İşte bu yüzden Ahmet, kim olduğu, nereden geldiği pek bilinmeden Trabzon'da tutulmuş olan bu rehberden gözünü ayırmıyordu. Ama Keraban Amcası bu kuşkuları paylaşabileceği biri değildi. Henüz sezgi seviyesindeki bir durumu ona gerçek olarak kabul ettirmek çok zordu.

Keraban rehberin yeni teklifiyle ilgili bir karar vermeden önce tekrar sordu:

"Evet Ahmet? Cevabını bekliyorum, bu yol hakkında ne düşünüyorsun?"

"Bence amca, buraya kadar Karadeniz kıyılarını izlemekle iyi ettik ve bu yoldan ayrılmakla belki de tedbirsizce davranmış olacağız."

"Neden öyle olsun Ahmet, rehberimiz, iç taraftan geçen yolları çok iyi bildiğine göre? Hem de zaman kazanmamız fena mı olur?"

"Hayvanları biraz fazla yorarız belki ama, yine de amca, kolayca..."

"Haydi Ahmet, Amasya bizimle birlikte olduğu için böyle konuşuyorsun!" diye bağırdı Keraban. "Ama şu anda bizi Üsküdar'da bekliyor olsaydı, en çok acele eden sen olurdun!"

"Olabilir amca!"

"Senin çıkarlarını gözeten biri olarak ne kadar erken gidersek o kadar iyi olacağını düşünüyorum. Devamlı bir geç kalma tehdidi altındayız, mademki yolu değiştirerek on iki fersah kazanabiliyoruz, tereddüt edecek bir şey yok."

"Peki amca, mademki öyle istiyorsunuz, sizinle tartışacak değilim" diye karşılık verdi Ahmet.

"Ben öyle istediğim için değil, elinde ikna edici bir sebep olmadığı için oğlum."

Ahmet cevap vermedi. Her halükârda rehber, teklif ettiği bu yol değişikliğinin arkasında delikanlının bir art niyet aradığını anlamıştı. Bir an için göz göze geldiler ama bu, birbirlerini yoklamaları için yeterli oldu. Ahmet bundan böyle yalnızca dikkatli olmayacak, aynı zamanda hep tetikte olacaktı. Ahmet'e göre rehber, alçakça saldırmak için fırsat kollayan bir düşmandı.

Kaldı ki yolu kısaltma kararı, Trabzon'dan beri hiç dinlenmemiş yolcuların fazlasıyla hoşuna giderdi. Van Mitten ve Bruno içinde bulundukları berbat durumdan kurtulabilmek için Üsküdar'a varmakta acele ediyorlardı, Yanar Ağa ile asil Sarabul yeni enişte ve nişanlıyla beraber bir posta

vapuruna binip Kürdistan'a geri dönmek derdindeydi. Amasya Ahmet ile evlenmek, Necibe de düğünü görmek için can atıyordu.

Sonuçta bu teklif çok iyi karşılandı. Ertesi gün katedecekleri uzun yola hazırlanmak için 27 Eylül'ü 28 Eylül'e bağlayan gece boyunca dinlenmeye karar verdiler.

Bununla beraber, rehber tarafından belirtilen bazı tedbirlerin alınması gerekiyordu. Öncelikle yirmi dört saat yetecek kadar yiyecek temin edilmesi şarttı, zira geçecekleri bölgede köy ve kasaba yoktu. Yolun üzerinde ne han, ne dükkân ne lokanta bulabileceklerdi. Dolayısıyla bütün ihtiyacı karşılayacak kadar yiyecek edinmek gerekiyordu.

Neyse ki Kerpe Burnu'nda, iyi bir fiyat ödeyerek gereken malzemeyi edindiler, hatta bu fazladan yükü taşıması için bir de eşek aldılar.

İnatçının inatçıya karşı sempatisinden olacak, Keraban Ağa'nın eşeklere karşı zaafı vardı, hele bu Kerpe Burnu'ndan aldıkları çok hoşuna gitmişti.

Bu küçük ama güçlü hayvan yaklaşık doksan okkalık –yani yüz kilodan daha ağır– bir at yükünü taşıyabilecek durumdaydı. Anadolu'nun bu bölgesinde binlercesine rastlanan, kıyının çeşitli limanlarına hububat taşıyan eşeklerden biriydi.

Bu kıpır kıpır ve uyanık eşeğin sonradan yarılmış burun kanatları, burnuna giren sineklerden daha kolay kurtulmasını sağlıyordu. Bu, ona son derece neşeli bir hava, şen şakrak bir görünüş veriyordu, "gülen eşek" olarak adlandırılmayı hak etmişti. Théophile Gautier'nin söz ettiği "kulakları yumuşak, sırtları zayıf ve kanlar içinde", acınacak durumdaki, küçük zavallı hayvanlardan çok

farklıydı. Muhtemelen Keraban Ağa kadar inatçıydı ve Bruno, bu hayvanın gerçek sahibini belki de burada bulduğunu düşünüyordu.

Yiyeceklere gelince; yolda yiyecekleri zaman pişirilmek üzere dörtte bir koyun ve fırında kurutulmuş buğdaya yağ eklenerek yapılan bulgur ekmeği bu kısa hat için yeterliydi. Bunları taşımak için eşeğin çekeceği iki tekerlekli küçük bir araba kullanılacaktı.

Ertesi gün, 28 Eylül'de, güneşin doğuşundan biraz önce herkes uyanmıştı. Yolcular her zamanki yerlerini aldılar, atlar hemen talikalara koşuldu. Ahmet ve rehber atlarına binip, eşeğin en sonunda bulunduğu kervanın başına geçtiler ve böylece yola koyuldular. Bir saat sonra Karadeniz'in geniş suları, yüksek falezlerin arkasında gözden kayboldu. Yolcuların önünde uzanan bölge hafifçe engebeliydi.

Yollar çok elverişli olmadığı halde çok da zor bir gün geçirmediler, ama bu durum Keraban Ağa'ya, Osmanlı otoritelerinin kayıtsızlığı konusunda yeniden sayıp dökmeye başlaması için fırsat verdi:

"Modern İstanbul'a yaklaştığımız anlaşılıyor!" deyip duruyordu.

"Kürdistan'ın yolları bundan kat kat iyidir!" gibi bir tespitte bulundu Yanar Ağa.

"Bundan eminim," diye cevap verdi Keraban, "dostum Van Mitten bu konuda Hollanda'yı aramayacaktır."

"Hiçbir konuda!" dedi sert bir tavırla asil Kürt, buyurgan kişiliği her fırsatta bütün ihtişamıyla kendini gösteriyordu.

Van Mitten, kendisiyle dalga geçmekten büyük bir zevk alıyor gibi görünen dostu Keraban'ı memnuniyetle cehennemin dibine yollayabilirdi. Ama sonuçta, kırk sekiz saate kalmadan tam ve mutlak özgürlüğüne yeniden kavuşacak ve onun şakalarını affedecekti.

Akşam kervan, ancak yük hayvanlarının barınabileceği kulübelerden oluşan harap bir köyde durdu. Burada, birkaç yüz kişilik fakir bir nüfus sefalet içinde yaşıyordu. Süt ürünleri, düşük kaliteli et ve içinde undan çok kepek bulunan ekmekle besleniyorlardı. Mide bulandırıcı bir koku ortalığı kaplıyordu; bazen kulübe duvarlarının yapımında da kullanılan, bu kırsal bölgelerin tek yakacak maddesinin, hayvan pisliği ve çamurdan oluşan tezeğin yakılmasından çıkan kokuydu bu.

Neyse ki rehberin tavsiyelerine uyularak yiyecek meselesi daha önceden ayarlanmıştı. Bu sefil köyde bir şey bulmanın imkânı yoktu, köylüler bir şeyler vermek şöyle dursun, kendileri onlardan isteyecek durumdalardı.

Geceyi, içinde taze saman desteleri bulunan, harabe halindeki bir sundurmanın altında olaysız geçirdiler. Ahmet, hiçbir zaman olmadığı kadar temkinliydi ve bu da sebepsiz değildi. Gerçekten de gece yarısı rehber köyden ayrıldı ve birkaç yüz adım kadar gitti.

Ahmet görünmeden onu takip etti ve o konaklama yerine dönene kadar peşinden ayrılmadı.

Bu adam dışarıda ne yapacaktı? Ahmet bunu keşfedememişti. Rehberin kimseyle haberleşmemiş olduğundan emindi. Tek bir canlı bile

yanına yaklaşmamıştı! Gecenin sessizliğinde uzaktan gelen tek bir haykırış bile duyulmamıştı. Ovanın herhangi bir noktasından tek bir işaret bile verilmemişti!

"Tek bir işaret bile mi?.." dedi Ahmet kendi kendine sundurmadaki yerine geri döndüğünde. "Ama, bir an için batı ufkunda görünen şu ateş, bir işaret, beklenen bir işaret olamaz mı?"

Daha önce dikkat etmediği bu olay Ahmet'in aklını kurcalamaya başladı. Rehber yerdeki bir yükseltinin üzerindeyken, uzaklarda bir ışığın parladığını ve kaybolmadan önce kısa aralıklarla üç kere yanıp söndüğünü gayet iyi hatırladı. Oysaki Ahmet bunu çoban ateşi sanmıştı. Şimdi, yalnızlığın sessizliği içinde, uyku olmayan bir uyuşukluğun etkisiyle düşünüyor, o ateşi yeniden görüyor ve basit bir sezginin ötesinde bir kanıyla bunun bir işaret olduğunu anlıyordu.

"Evet," dedi kendi kendine, "bu rehberin bize ihanet ettiği kesin. Nüfuzlu birinin hesabına çalışıyor."

Ama kim? Ahmet bunu bulamıyordu. Ancak bu ihanetin Amasya'nın kaçırılmasıyla bağlantılı olduğunu hissediyordu. Onu Odessa'dan kaçıranların elinden kurtulduktan sonra, şimdi de yeni tehlikelerin tehdidi altında mıydı; üstelik Üsküdar'a birkaç günlük mesafede bulundukları sırada, sonuca bu kadar yaklaşmışken endişelenmenin yeri değil miydi?

Ahmet gecenin geri kalan kısmını büyük bir endişe içinde geçirdi. Nasıl davranması gerektiğini bilemiyordu. Daha fazla geciktirmeden rehberin ihanetini açığa vurmalı mıydı –ki bir ihanetin söz konusu olduğundan hiç şüphesi yoktu– yoksa onu suçüstü yakalayıp cezalandırmak için harekete geçmesini mi beklemeliydi?

Günün ağarması onu biraz olsun sükûnete kavuşturdu. Rehberin niyetini iyice anlamak için o gün de sabretmeye karar verdi. Onu bir an bile gözden kaybetmeyecek, ne yol alırken ne de molalarda uzaklaşmasına izin verecekti. Zaten kendi

de arkadaşları da silahlıydı ve Amasya'nın selameti söz konusu olursa, her türlü saldırıya karşı koymaktan çekinmeyecekti.

Ahmet yeniden kendine hâkim olmayı başarmıştı. Yüzü hiçbir duyguyu ele vermiyordu; ne arkadaşları, ne sevgisiyle onun ruhunu herkesten önce okuyabilecek olan Amasya, ne de kendi köşesinden ısrarla onu inceleyen rehber, hiç kimse bir şey anlayamazdı.

Ahmet, yeni endişelerini yalnızca Keraban Amcasına açmaya karar verdi. İlk fırsatta bunu yapacak ve son derece şiddetli bir tartışmaya sebep olup savunma yapmak zorunda kalacaktı.

Ertesi gün, sabah erkenden bu sefil köyden ayrıldılar. Eğer bir ihanet ya da aksilik olmazsa o gün, Osmanlıların en inatçısının gururunu tatmin etmek için çıkılan yolculuğun son günü olacaktı. Her ne olursa olsun zor bir gündü. Elken dağ sisteminin bir parçası olan bu dağlık bölgeyi aşmak için atların büyük bir çaba harcaması gerekiyordu. Ahmet sadece rehber yüzünden yol değişikliğini kabul ettiğine pişmandı. Birçok kez, arabaların yükünü azaltmak için inmeleri gerekti. Amasya ve Necibe zor geçişler esnasında büyük bir gayret gösteriyorlardı. Asil Kürt kadını da onlardan aşağı kalmıyordu. Trabzon'dan ayrıldığından beri biraz çökmüş görünen nişanlı Van Mitten ise kendisine ne denirse onu yapmak zorunda kaldı.

Gidilecek yön konusunda hiçbir tereddüt yoktu. Elbette rehber bu bölgenin bütün yollarını biliyordu. Keraban Ağa'ya bakılırsa avcunun içi gibi biliyordu. Ahmet'e bakılırsa biraz fazla biliyordu.

Yeğen, davranışlarından şüphelendiği adama, amcasının ettiği iltifatları kabul edemiyordu. Bu arada rehber, gün boyunca yolcuların yanından bir an bile ayrılmamış, hep küçük kervanın başında kalmıştı.

Dağların dik yamaçlarından, son yağmurların oyduğu yerlerden, engebeli topraklardan geçerken, yolların durumunun yarattığı zorluklar sayılmazsa, her şey doğal akışında gibi görünüyordu. Yolculuğun son aşaması olduğuna göre, arabaları çeken atlardan, her zamankinden biraz daha fazla çaba beklenebilirdi. Kısa bir süre sonra dinlenecek çok vakitleri olacaktı.

Küçük eşeğe gelince, yükünü keyifle taşıyordu. Keraban Ağa onunla arkadaşlık ediyordu.

"Vallahi bu hayvan çok hoşuma gitti," deyip duruyordu, "Osmanlı yöneticilerine daha iyi meydan okumak için Boğaz kıyılarına onun sırtında gitmek geliyor içimden!"

Tahmin edilebileceği gibi bu bir fikirdi, tam Keraban usulü bir fikir! Bu fikri uygulamaya geçirmemesi için hiç kimse onunla tartışmaya girmedi.

Gerçekten yorucu bir günün ardından, akşam saat dokuza doğru küçük kafile durdu ve rehberin tavsiyesi üzerine konaklama işleriyle uğraşıldı.

"Üsküdar tepelerine ne kadar uzaklıktayız şu anda?" diye sordu Ahmet.

"Beş altı fersah kaldı," diye cevapladı rehber.

"Öyleyse neden ilerlemiyoruz?" dedi Ahmet. "Birkaç saat içinde, varmamız gereken yerde..."

"Ahmet Efendi," diye karşılık verdi rehber, "bu bölgede gece vakti maceraya atılıp yolu şaşırma riskine girmek istemiyorum. Oysaki yarın, saba-

hın ilk ışıklarıyla birlikte kaygı duyulacak hiçbir şey kalmamış olacak ve öğlen olmadan yolun sonuna ulaşmış olacağız."

"Adam haklı," dedi Keraban Ağa, "bu kadar acele edip tehlikeye girmeyelim. Burada konaklayalım oğlum, hep birlikte son yol yemeğimizi yiyelim, yarın da saat on olmadan Boğaz'ın sularını selamlamış oluruz."

Ahmet dışında herkes, Keraban Ağa ile aynı fikirdeydi. Böylece, yolculuğun bu son gecesinde, mümkün olan en iyi koşullar altında konaklamak için hazırlık yaptılar.

Rehber, konaklama için çok iyi bir yer seçmişti. Burası, Batı Anadolu'nun ancak tepe denebilecek dağları arasında dar bir geçitti. Buraya Nerissa Boğazı adı veriliyordu. İleride, yarım daire şeklindeki kademeleriyle sol tarafta yükselen bir kütlenin ilk taş dizileri yüksek kayalıklarla devam etmekteydi. Sağda, küçük kafilenin rahatlıkla içine sığınabileceği derin bir mağara –tabii burada sığınabileceklerini mağarayı inceledikten sonra gördüler– bulunuyordu.

Burası, yolcular için olduğu kadar, yemek ve dinlenme arzusuyla dolu hayvanlar için de uygun bir konaklama yeriydi. Buradan birkaç yüz adım ileride, dolambaçlı boğazın dışında, bol bol su ve ot bulunan bir çayır uzanıyordu. Bütün gece molalarında olduğu gibi, atları oraya götürmek Nizib'in sorumluluğundaydı.

Nizib çayıra doğru ilerlemeye başlayınca, etrafı tanımak ve kaygılanacak herhangi bir tehlike olmadığından emin olmak isteyen Ahmet de ona eşlik etti.

Ahmet şüphelenecek hiçbir şey göremedi. Batı yönünde geniş kıvrımlar oluşturan tepelerin kapattığı çayır mutlak bir ıssızlık içindeydi. Gece sakindi, saat on bire doğru doğması gereken ay, biraz sonra etrafı yeterince aydınlatacaktı. Gökyüzünün yüksek tabakalarında, bulutların arasında, hareketsiz ve uykuya dalmış gibi görünen

birkaç yıldız parlıyordu. Ne bir rüzgâr esiyor ne bir ses duyuluyordu.

Ahmet ufku bütün dikkatiyle taradı. Bu gece de civardaki tepelerden bir ateş görünecek miydi? Rehbere bir işaret verilecek miydi?

Çayırın kenarlarında hiçbir ateş görünmedi. Ovanın uzaklarından hiçbir işaret gönderilmedi.

Ahmet Nizib'e etrafı dikkatle gözetlemesini tembih etti. Atların konaklama yerine getirilmesinden önce herhangi bir şey olursa, bir saniye bile kaybetmeden geri dönmesini söyledikten sonra hızlı adımlarla Nerissa Boğazı'nın yolunu tuttu.

12
ASİL SARABUL VE YENİ NİŞANLISI ARASINDA BAZI KONUŞMALAR GEÇER

Ahmet arkadaşlarının yanına döndüğünde, önce yemek yemek sonra da uyumak için gereken son hazırlıklar tamamlanmıştı. Yatak odası, daha doğrusu yatakhane, herkesin keyfine göre ve rahatlıkla büzülebileceği yerleri ve gizli köşeleriyle bu yüksek ve geniş mağaraydı. Yemek odasıysa, çökmüş kayaların, taş parçalarının masa ve tabure olarak kullanılabileceği düzlük bölümdü.

Arkadaşı Keraban Ağa'nın özel davetlisi olarak yemeğe katılan küçük eşeğin çektiği arabadan bir miktar yiyecek alındı. Birazcık samanla ziyafete katılan eşek halinden pek memnundu.

Keraban neşeli bir sesle bağırdı:

"Yemeğimizi yiyelim dostlarım! Keyfimizce yiyip içelim! Şu eşekçiğin Üsküdar'a götüreceği yükü hafifletelim!"

Söylemeye gerek yok, birkaç reçineli meşalenin aydınlattığı konaklama yerinde, açık havada yenen yemek sırasında herkes, kendi keyfine göre bir tarafa yerleşmişti. Dip tarafa, bu toplantının şeref koltuğu olabilecek bir kayanın tepesine Keraban Ağa kurulmuştu. Amasya ve Necibe, aralarında hanım ve halayık ayrımı olmayan iki arkadaş gibi, daha mütevazı taşların üzerine yan

yana oturmuşlar ve kendilerine katılmakta gecikmeyen Ahmet'e de yer ayırmışlardı.

Van Mitten Ağa'ya gelince, elbette ki sağ tarafı yanından hiç eksik olmayan Yanar, sol tarafıysa dibinden ayrılmayan Sarabul ile kuşatılmıştı. Üçü birlikte, nişanlı adamın sürekli iç çekişleriyle yumuşamış olması gereken büyük bir kaya parçasının önüne oturmuşlardı.

Hiçbir zaman olmadığı kadar zayıf olan Bruno, bir şeyler kemirerek ve sızlanarak gidip geliyor, sofra hizmetiyle uğraşıyordu.

Keraban Ağa başarı kazanmış bir kişinin neşesini taşımakla kalmıyor, âdeti olduğu üzere neşesini şakalarla dışa vuruyor ve bu şakalarda doğrudan doğruya arkadaşı Van Mitten'i hedef alıyordu. Evet! Bu zavallı adamın, Keraban Ağa ve arkadaşlarını kurtarmak için ettiği itirafla başına gelen bu evlilik macerası, dokunaklı çekiciliğini koruyordu! Fakat on iki saat sonra bu hikâye son bulacak ve Van Mitten bir daha ne Kürt ağabeyden ne de Kürt kız kardeşten söz edildiğini duyacaktı! Keraban işte bu yüzden yol arkadaşı için kendini üzmüyordu.

Keraban ellerini ovuşturarak arkadaşına döndü.

"Eee, Van Mitten, her şey yolunda galiba? Görüyorum ki bütün arzularınız yerine gelmiş!.. Yanınızda iyi dostlar var! Mutlu bir tesadüf sonucunda yolunuzun üstüne çıkmış sevimli bir kadın size eşlik ediyor!.. Sadık bir mümin olsaydınız bile Allah sizin için daha fazlasını yapamazdı!"

Hollandalı arkadaşına bakarak dudaklarını biraz kıpırdattı, ama cevap vermedi.

"Susuyorsunuz?" dedi Yanar.

"Hayır! Konuşuyorum... İçimden konuşuyorum!"

Onu kolundan sıkıca tutan asil Kürt kadını amirane bir edayla sordu:

"Kiminle?"

Şaşkın haldeki Van Mitten cevap verdi:

"Sizinle sevgili Sarabul... sizinle!"

Sonra ayağa kalkarken bir "off!" sesi çıkardı.

Yanar Ağa ve kız kardeşi aynı anda ayağa kalkıp onun bütün gidiş gelişlerini takibe başladılar.

Sarabul, en ufak bir itiraza izin vermeyen soğuk bir ses tonuyla yeniden söze başladı:

"Eğer isterseniz, Üsküdar'da yalnızca birkaç saat kalırız."

"Eğer istersem?"

"Siz benim efendim değil misiniz, Van Mitten Ağa?" diye ekledi sokulgan kadın.

Bruno mırıldanıyordu:

"Evet! Efendisi tabii! İnsan her an boğazına saldırabilecek bir köpeğin nasıl efendisi olursa!"

Van Mitten ise kendi kendine konuşuyordu:

"Neyse ki yarın artık... Üsküdar... ayrılış, terk ediş!.. Ama acaba ne sahneler yaşanacak!"

Ona gerçek bir acıma duygusuyla bakan Amasya, bunu yüksek sesle dile getirmeye cesaret edemiyor, zaman zaman onun sadık uşağına içini açıyordu.

"Zavallı Mösyö Van Mitten!" dedi Bruno'ya, "bizim için yaptığı fedakârlık onu ne hallere düşürdü!"

Zayıflığın bu derecesine düşen uysallığından dolayı efendisini affedemeyen Bruno cevap verdi:

"Ve Keraban Ağa'ya karşı bu zayıflığı!"

"Ama bu, en azından Mösyö Van Mitten'in iyi kalpli ve cömert olduğunu ispatlıyor" dedi Necibe.

"Fazla cömert!" dedi Bruno. "Üstelik, Keraban Ağa'nın peşinde böyle bir yolculuğa çıkmaya razı olduğundan beri, er ya da geç başına bir felaket geleceğini tekrarladım durdum! Ama böyle bir

felaket! Birkaç gün için bile olsa bu hırçın Kürt kadınının nişanlısı olmak! Bu kadarını asla hayal edemezdim... asla! İlk Madam Van Mitten ikincisinin yanında güvercin sayılır!"

Hollandalı, yine iki gardiyanının korumasında bir başka tarafa oturduğu sırada Bruno ona yiyecek bir şeyler getirdiyse de Van Mitten'in iştahı yok gibi görünüyordu.

Sarabul onun gözlerinin içine bakarak sordu:

"Bir şey yemiyor musunuz, Van Mitten Ağa?"

"Aç değilim."

"Gerçekten aç değil misiniz?" dedi Yanar Ağa. "Kürdistan'da insanlar her zaman açtır. Yemekten sonra bile!"

Van Mitten bir itaat ifadesi olarak lokmaları çifter çifter yutmaya başladı:

"Yaaa, demek Kürdistan'da öyle?" diye karşılık verdi.

"Bir şeyler için!" diye ekledi asil Sarabul.

"İçiyorum... Sizin sözlerinizi içiyorum."

Ama Van Mitten, "yalnızca mideye iyi gelir mi onu pek bilmiyorum!" demeye cesaret edemedi.

"Madem size söyleniyor için" dedi Yanar Ağa.

"Susamadım!"

"Kürdistan'da insanlar her zaman susar... Yemekten sonra bile!"

Bu süre içerisinde Ahmet hep tetikteydi ve dikkatle rehberi inceliyordu.

Adam bir kenara oturmuş yemeğini yiyordu ama bazı sabırsızlık belirtilerini de saklayamıyordu. En azından Ahmet'e öyle gelmişti. Zaten başka nasıl olabilirdi? Onun gözünde bu adam bir haindi! Onun ve arkadaşlarının mağaranın içinde

uykuya dalıp, kararlaştırılmış bir saldırıya karşı savunmasız kalacakları anı sabırsızlıkla bekliyor olmalıydı! Belki de rehber, gizli birtakım hileler çevirmek için uzaklaşmak istiyor, ama Ahmet'in kuşkularını bildiği için onun yanında buna cesaret edemiyordu.

"Haydi dostlarım," diye bağırdı Keraban, "açık havada güzel bir yemek yedik! Yolun son kısmını tamamlamadan öne iyice güç toplayalım! Öyle değil mi benim küçük Amasyam?"

"Doğru Keraban Ağa!" diye cevap verdi genç kız. "Zaten ben yeterince güçlüyüm, eğer yolculuğa yeniden başlamak gerekirse..."

"Yeniden başlar mıydın?"

"Sizi takip etmek için."

Keraban Ağa kahkahayla gülmeye başlayarak, "Özellikle de Üsküdar'da bir süre mola verdikten sonra! Dostumuz Van Mitten'in Trabzon'daki molası gibi bir mola!" diye haykırdı.

"Şakalaşmanın ölçüsünü kaçırıyor" diye mırıldandı Van Mitten.

Köşesinde kuduruyor ama fazlasıyla asabi olan Sarabul'un yanında cevap verme cüretini gösteremiyordu.

Keraban yeniden söze başladı:

"Ahmet ile Amasya'nın düğünü belki de dostumuz Van Mitten ile asil Kürt kadınının nişanı kadar güzel olmayacaktır! Şüphesiz onlara Muhammed'in cennetinde bir şenlik yapamam, ama bana inanın elimizden gelenin en iyisini yapacağız! Bütün Üsküdar'ın düğüne gelmesini ve İstanbullu dostlarımızın konağın bahçesini doldurmasını istiyorum!"

"Bizim için bu kadar büyük bir düğüne gerek yok!" dedi genç kız.

"Var hanımcığım var!" diye bağırdı Necibe. "Ama ya ben öyle istiyorsam!.. Ya ben öyle istiyorsam!" diye ekledi Keraban Ağa. "Benim küçük Amasyam bana karşı mı çıkacak?"

"Ah! Keraban Ağa!"

Keraban Amca bardağını kaldırdı:

"Mutlu olmayı fazlasıyla hak eden bu gençlerin mutluluğuna!"

Herkes neşe içinde hep bir ağızdan tekrarladı:

"Ahmet Efendi'ye! Güzel Amasya'ya!"

Keraban Ağa şu sözleri ekledi:

"Ve birleşmeye, evet!.. Kürdistan ile Hollanda'nın birleşmesine!"

Neşeli bir sesle "şerefe" kaldırılan bu kadehin ardından ellerin, kendisine doğru uzandığı Van Mitten Ağa ister istemez teşekkür mahiyetinde eğilip kendi mutluluğuna içmek zorunda kaldı.

Bu çok mütevazı ama neşeli geçen yemek sona erdi. Birkaç saat daha dinlendikten sonra, bu yolculuğu fazla yorgunluk çekmeden tamamlayabileceklerdi.

"Güneşin doğuşuna kadar uyuyalım," dedi Keraban, "vakit geldiğinde bizi uyandırmak görevi rehberimizin!"

"Tamam Keraban Ağa," diye cevap verdi adam, "ama uşağınız Nizib'in yerine hayvanlara baksam daha iyi değil mi?"

Ahmet aniden araya girdi. "Hayır, burada kalın! Nizib yerinde kalsın, ben sizin burada kalmanızı istiyorum. Birlikte nöbet tutacağız."

Rehber sıkıntısını çok da iyi gizleyemeden cevap verdi:

"Nöbet mi? Anadolu'nun bu uç bölgesinde kaygı duyulacak en küçük bir tehlike bile yoktur!"

"Olabilir," dedi Ahmet, "fazla tedbirden zarar gelmez. Nizib'in hayvanlara bakma görevini ben devralıyorum. Siz burada kalın."

"Nasıl isterseniz, Ahmet Efendi," diye karşılık verdi rehber. "Arkadaşlarınızın daha rahat uyuyabilmeleri için mağarayı düzenleyelim."

"Haydi düzenleyin," dedi Ahmet, "Mösyö Van Mitten'in izniyle Bruno size yardım edecektir."

"Haydi Bruno koş!" dedi Hollandalı.

Rehber ile Bruno, yatak olarak kullanılacak battaniye, örtü, kaftan gibi eşyaları mağaraya getirdiler. Amasya, Necibe ve diğerleri yemek konusunda zorluk çekmemişlerdi, yatak konusunda da uyumlu davranacaklarına şüphe yoktu.

Son hazırlıklar tamamlanırken Amasya Ahmet'e yaklaştı, elini tuttu ve şöyle dedi:

"Sevgili Ahmet, bu geceyi de mi hiç dinlenmeden geçireceksiniz?"

"Evet," dedi Ahmet, endişelerinin anlaşılmasını istemiyordu. "En değerli varlıklarımı gözetmem gerekmez mi?"

"Neyse ki bu son gece olacak."

"Son gece! Yarın bu yolculuğun bütün yorgunlukları bitmiş olacak!"

Amasya güzel gözlerini, bakışlarına cevap veren delikanlıya doğru kaldırarak. "Yarın! Hiç gelmeyecekmiş gibi görünen yarın..." dedi.

"Ve bundan böyle sonsuza kadar sürecek olan yarın" diye karşılık verdi Ahmet.

"Sonsuza kadar sürecek" diye mırıldandı genç kız.

Bu sırada asil Sarabul da nişanlısının elini tutmuş, ona Amasya ile Ahmet'i gösteriyor, bir yandan da içini çekiyordu:

"Görüyor musunuz Van Mitten Ağa, şu ikisini görüyor musunuz?"

Düşünceleri böyle tatlı hayallerden çok uzak olan Van Mitten sordu:

"Kimi?"

Sarabul sert bir tavırla cevap verdi:

"Kimi mi? Şu genç nişanlıları tabii ki! Doğrusu sizi fazlasıyla içine kapanık buluyorum."

"Hollandalıları bilirsiniz..." dedi Van Mitten. "Hollanda bir setler ülkesidir. Her tarafta setler vardır."

Soğukluğun bu kadarından kalbi kırılmış olan Sarabul bağırdı:

"Kürdistan'da set filan yoktur!"

Canlı bir mengene gibi enişteşinin kolunu sıkan Yanar Ağa onayladı, "Evet, yoktur!"

Bu sırada Keraban Ağa, "Neyse ki dostumuz Van Mitten yarın özgürlüğüne kavuşacak" demekten kendini alamadı.

Sonra arkadaşlarına döndü:

"Evet, odamız hazır. Bu dostlar odasında herkese yer var. Saat neredeyse on bir oluyor. Ay doğdu bile. Artık uyuyalım."

"Buraya gel Necibe" dedi Amasya Çingene kızına.

"Geldim hanımcığım."

"İyi geceler Ahmet."

Ahmet genç kıza mağaranın girişine kadar eşlik etti:

"İyi geceler Amasyacığım, yarın görüşürüz."

"Benimle geliyor musunuz, Van Mitten Ağa?" dedi Sarabul hiç çekici olmayan bir sesle.

"Elbette" diye cevap verdi Hollandalı. "Ama genç dostum Ahmet ile birlikte nöbet tutsam daha iyi olur!"

"Ne dediniz?" diye bağırdı Kürt kadını buyurgan tavrıyla.

"Ne dedi?" diye tekrarladı Yanar Ağa.

"Diyorum ki..." diye cevap verdi Van Mitten, "sevgili Sarabul... sorumluluğum sizin için nöbet tutmayı gerektiriyor... ve ben..."

"İyi, nöbet tutarsınız... ama burada!"

Kadın ona eliyle mağarayı gösterirken, Yanar da bir yandan omzundan itiyor, bir yandan da şöyle diyordu:

"Hiç şüphe yok ki, asla şüphe etmeyeceğiniz bir şey var, değil mi Van Mitten Ağa?"

"Asla şüphe etmeyeceğim bir şey mi, Yanar Ağa? Neymiş o söyler misiniz lütfen?"

"Şu ki kız kardeşimle evlenerek bir yanardağ ile evlendiniz."

Van Mitten, kendisini iten güçlü kolların etkisiyle biraz önce nişanlısının girmiş olduğu mağaranın eşiğini aştı, onun hemen ardından da Yanar Ağa.

Keraban da tam içeri girecekti ki, Ahmet onu tuttu:

"Amca, bir şey söyleyeceğim."

"Fazla bir şey söyleme, Ahmet," dedi Keraban. "Yorgunum ve uyumak istiyorum."

"Ne söyleyeceksin?"

"Şu anda nerede olduğumuzu biliyor musunuz?"

"Evet... Nerissa Geçidi'ndeyiz."

"Üsküdar'a ne kadar uzaklıktayız?"

"Yaklaşık beş altı fersah."

"Kim söyledi bunu?"

"Rehberimiz!"

"Bu adama güveniyor musunuz?"

"Neden güvenmeyeyim?"

"Çünkü bu adamı birkaç gündür gözetliyorum, gitgide daha da şüpheli bir hal alıyor," diye cevap verdi Ahmet. "Onu tanıyor musunuz amca? Hayır! Trabzon'da size Boğaziçi'ne kadar rehberlik etmeyi teklif etti. Siz de kim olduğunu bile bilmeden hizmetini kabul ettiniz. Onun idaresinde yola çıktık."

"Ahmet, bence Anadolu yollarını iyi bildiğini fazlasıyla ispatladı."

"Kesinlikle doğru amca."

Keraban Ağa'nın alnı giderek endişe verici şekilde kırışmaya başlamıştı.

"Tartışmak mı istiyorsun oğlum?"

"Hayır amcacığım, hayır, rica ediyorum hoşunuza gitmeyecek bir şey yapmak niyetinde olduğumu düşünmeyin. Ama içim rahat değil, sevdiğim insanlar için korkuyorum."

Ahmet böyle konuşurken o kadar büyük bir heyecan içindeydi ki, amcası kayıtsız kalamadı.

"Ahmet, oğlum neyin var?" dedi. "Bütün sıkıntılarımızın bitmek üzere olduğu sırada bu endişe nedir? Sana şunu itiraf etmek isterim... ama yalnızca sana. Bu saçma yolculuğa çıkmakla büyük bir dikkafalılık ettim. Hatta şunu da itiraf edeyim, senin de Odessa'dan ayrılıp benimle gelmen için inat etmeseydim muhtemelen Amasya kaçırılmayacaktı. Evet! Bütün bunlar benim hatam! Ama artık yolun sonuna geldik. Düğünün bir gün bile gecikmeyecek. Yarın Üsküdar'da olacağız... ve yarın..."

"Ya eğer yarın Üsküdar'da olamazsak, amca? Ya bu rehberin söylediğinin aksine çok uzaktaysak? Ya sahil yolundan ayrılmayı tavsiye ettikten sonra bizi özellikle yanlış yola soktuysa? Sonuçta, ya bu adam bir hainse?"

"Hain mi?" diye haykırdı Keraban.

"Evet," diye devam etti Ahmet, "ya bu hain, Amasya'yı kaçıranların hesabına çalışıyorsa?"

"Allah Allah! Nasıl böyle bir fikre kapıldın oğlum, bu söylediğin neye dayanıyor, basit sezgilere mi?"

"Hayır amcacığım, olaylara dayanıyor. Dinleyin beni. Son günlerde bu adam, molalar esnasında, gidip yollara bakmak bahanesiyle sık sık yanımızdan ayrıldı. Çok kereler, endişeyle değil ama, görülmek istemeyen bir insanın sabırsızlığıyla uzaklaştı. Dün gece bir saat boyunca konakladığımız yerden uzaktaydı. Görünmeden onu takip ettim ve şundan eminim, ufkun bir noktasından ateşle işaret verildi... beklediği bir işaret!"

"İşte bu ciddi," dedi Keraban. "Ama neden bu adamın entrikalarıyla Amasya'nın *Guidare*'yle kaçırılması arasında bağlantı kuruyorsun?"

"Amcacığım, o yelkenli nereye gidiyordu? Battığı yere, Atina kasabasının küçük limanına mı, elbette hayır! Fırtına yüzünden yolundan saptığını bilmiyor muyuz? Bana kalırsa bu yelkenli, çoğu zaman Anadolu zenginlerinin haremlerini besleyen Trabzon'a gidiyordu!.. Burada kaçırılan kızın kazadan kurtarıldığını kolayca öğrendiler ve küçük kervanımızı tuzağa düşürmesi için bize bu rehberi gönderdiler."

"Evet... Ahmet..." diye karşılık verdi Keraban. "Gerçekten de haklı olabilirsin. Tehlike altında olduğumuz doğru olabilir. Uyanık davranmakla çok iyi ettin, bu gece ben de seninle birlikte nöbet tutacağım."

"Hayır amcacığım, hayır," dedi Ahmet, "siz dinlenin!.. Ben zaten silahlıyım, ilk tehlike anında..."

"Ben de nöbet tutacağım dedim sana!" diye sözlerini sürdürdü Keraban. "Benim gibi bir inatçının çılgınlığının yeni bir felaket doğurmasını istemiyorum."

"Hayır, boş yere yorulmayın. Rehber verdiğim talimata uyarak geceyi mağarada geçirecek. Siz de içeri girin."

"Girmeyeceğim!"

"Amca..."

"Bana itiraz mı edeceksin!" dedi Keraban. "Öyleyse sıkı dur Ahmet, uzun zamandır kimse kafa tutmadı bana!"

"Peki öyle olsun, amca! Birlikte bekleriz!"

"Evet. Silahlı olarak bekleriz, buraya yaklaşmaya kalkanın vay haline!"

Keraban Ağa ve Ahmet, bir aşağı bir yukarı gidip gelerek, dar geçide gözlerini dikip sakin gecenin ortasındaki en ufak gürültüye kulak kabartarak mağaranın girişinde gerektiği gibi nöbet tuttular.

İki saat böyle geçti, sonra bir saat daha. Keraban Ağa ve yeğeninin şüphelerini doğrulayacak hiçbir şey olmadı. Gecenin olaysız geçeceğini ümit edebilirlerdi, ta ki saat üçe doğru geçidin ucundan korku dolu çığlıklar duyuluncaya kadar.

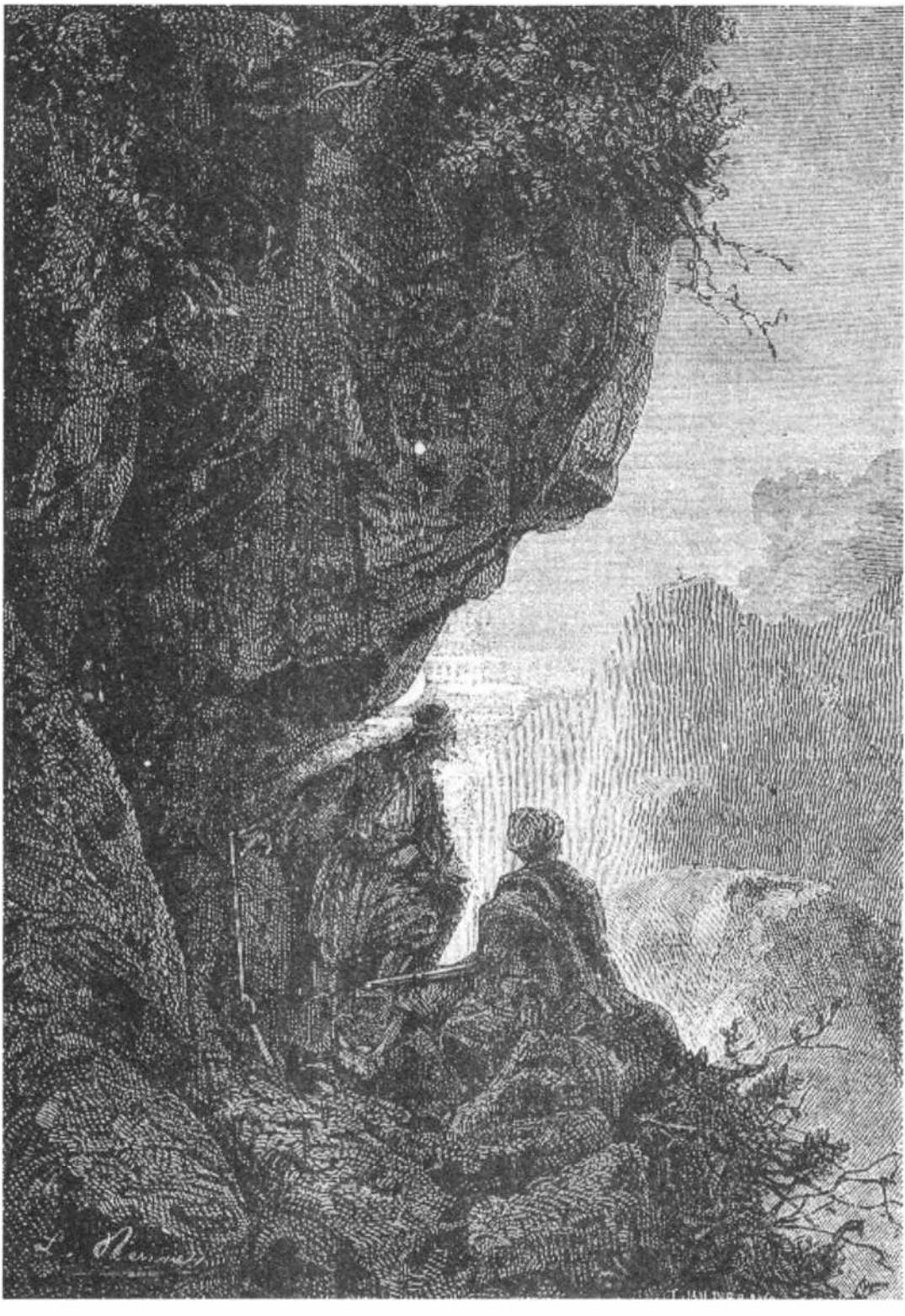

Keraban ve Ahmet derhal bir kayanın dibine bırakmış oldukları silahlarına uzandılar, bu kez piştovlarının isabetine pek güvenemeyen amca eline bir tüfek almıştı.

Tam o sırada, nefes nefese kalmış olan Nizib koşarak mağaranın girişine geldi.

"Efendim!"

"Ne oldu Nizib?"

"Efendim... Orada... Orada!"

"Ne var orada?" dedi Ahmet.

"Atlar!"

"Bizim atlarımız mı?"

"Evet!"

Keraban Ağa zavallı oğlanı sertçe sarsarak, "Konuşsana ahmak hayvan! Ne olmuş atlarımıza?" diye haykırdı.

"Çalındı!"

"Çalındı mı?"

"Evet, iki üç adam otlağa geldiler... hayvanları yakaladılar..."

"Bizim hayvanlarımızı mı yakaladılar?" diye bağırdı Ahmet, "ve alıp gittiler, öyle mi?"

"Evet!"

"Yola doğru mu... bu tarafa mı?" diye sordu Ahmet batıyı göstererek.

"Bu tarafa!"

"Bu adamların peşinden koşalım... yakalayalım şu haydutları!" diye bağırdı Keraban.

"Durun amca!" dedi Ahmet. "Hayvanlarımızı bulmak şu anda imkânsız! Her şeyden önce burayı savunmaya alalım."

"Ah! Efendim," dedi Nizib birdenbire alçak sesle, "görüyor musunuz? Bakın... şurada... şurada!"

Eliyle, sol taraftaki yüksek bir kayanın tepesini gösteriyordu.

13
KERABAN AĞA ÖNCE EŞEĞİNE SONRA CAN DÜŞMANINA KAFA TUTAR

Keraban Ağa ve Ahmet arkalarına dönüp Nizib'in gösterdiği yere baktılar. Ve görünmemek için derhal geri çekildiler.

Mağaranın tam karşısındaki kayanın üzerinde bir adam vardı ve şüphesiz konaklama yerini gözetlemek için en tepeye tırmanmaya çalışıyordu. Bu adamla rehber arasında gizli bir bağlantı olduğunu düşünmek doğaldı.

Aslına bakılırsa Ahmet, Keraban ve arkadaşları etrafında dönen oyunları doğru görmüştü. Şimdi amcası da durumu anlıyordu. Tehlikenin varlığı kesindi, karanlıkta bir saldırı hazırlanıyordu ve belki de bu gece, küçük kervan pusuya düşürülüp tamamen yok edilecekti.

Keraban düşüncesizce bir hareketle tüfeğini omzuna aldı ve konaklama yerlerine kadar yaklaşmaya cesaret eden bu casusa nişan aldı. Bir saniye sonra adam kendini yerde bulacak, kesinlikle ölümcül bir yara almış olacaktı! Ama bu hareket zaten tehlikeli olan durumu daha da zorlaştırmaz mıydı?

Ahmet, kayanın tepesine çevrilmiş olan namluyu yukarı kaldırdı:

"Durun amca!"

"Ama Ahmet..."

"Hayır... Silah sesi saldırı işareti olabilir! Bu adama gelince, onu canlı ele geçirmek çok daha iyi! Bu alçakların kimin hesabına çalıştığını öğrenmeliyiz!"

"İyi ama nasıl yakalayacağız?"

"Siz o işi bana bırakın," dedi Ahmet.

Ve Ahmet, kayanın etrafını dolaşıp arka taraftan tırmanmak üzere sol yanda gözden kayboldu.

Bu sırada Keraban ve Nizib gereğinde müdahaleye hazır halde bekliyorlardı.

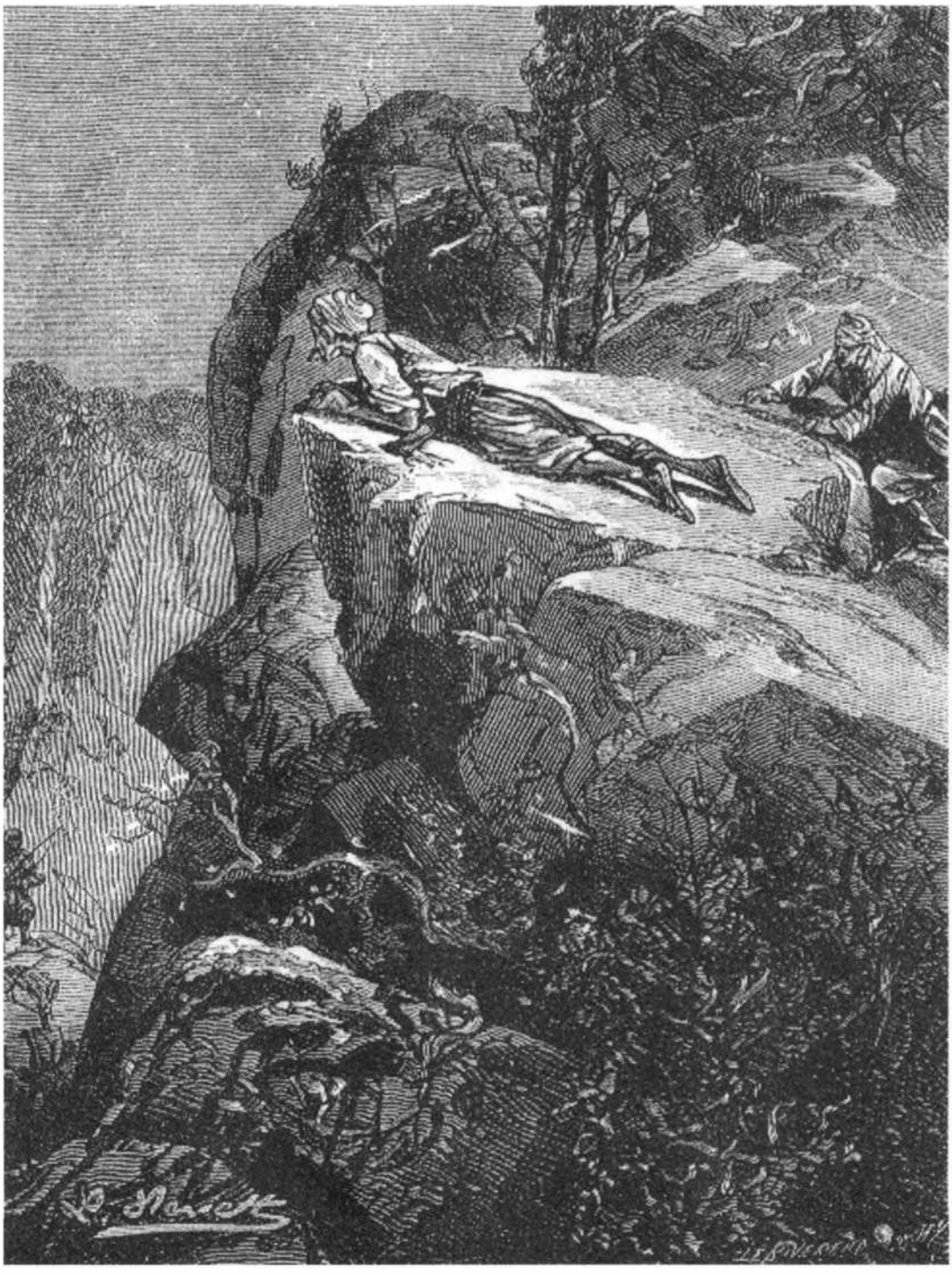

Yüzükoyun yatmış olan casus kayanın tepesine ulaşmıştı. Yalnızca kafası görünüyordu. Ayın parlak ışığında mağaranın girişini görmeye çalışıyordu.

Yarım dakika sonra, büyük bir dikkatle tırmanan Ahmet, kayanın üzerindeki düzlükte göründü, kendisini göremeyecek durumdaki casusa doğru ilerliyordu.

Ne yazık ki hiç umulmayan talihsiz bir tesadüf sonucu adam, kendisini bekleyen tehlikenin farkına varacaktı.

Aynı anda Amasya mağaradan dışarı çıktı. Sebebini bilmediği derin bir endişe onu öyle rahatsız etmişti ki, uyku tutmamıştı. Ahmet'in bir tüfek atışı ya da bir hançer darbesinin tehdidi altında olduğunu hissediyordu.

Keraban genç kızı görür görmez durmasını işaret etti. Ama Amasya bunu anlamadı ve başını kaldırıp kayaya tırmanmakta olan Ahmet'i görünce korku dolu bir çığlık attı.

Bu çığlık üzerine casus hızla arkasına döndü ve yarı eğilmiş durumdaki Ahmet'i görünce onun üzerine atladı.

Dehşetten yerine çivilenmiş olan Amasya hâlâ bağıracak güç bulabiliyordu:

"Ahmet! Ahmet!"

Casus elindeki bıçağı düşmanına saplayacağı sırada tüfeğini doğrultan Keraban ateş etti.

Tam göğsünün ortasından ölümcül bir yara alan casus önce hançerini düşürdü, sonra da yere yuvarlandı.

Bir saniye sonra Amasya, kayanın tepesinden kayarak aşağıya inen Ahmet'in kollarındaydı.

Bu sırada, silah sesini duyan mağara sakinlerinin hepsi dışarı çıktı –hepsi... rehber hariç!

Keraban Ağa silahını sallayarak bağırıyordu:

"Hey büyük Allahım! Usta atışı diye buna derler!"

"Yine tehlike" diye mırıldandı Bruno.

Sarabul nişanlısının kolunu tuttu:

"Beni bırakmayın Van Mitten!"

Yanar Ağa kararlı bir sesle cevap verdi:

"Sizi bırakmayacak kardeşim!"

Bu sırada Ahmet casusa yaklaştı.

"Adam ölmüş, oysaki bize canlısı lazımdı."

Necibe de onun yanına gelmiş ve gelir gelmez bağırmaya başlamıştı:

"Ama... bu adam... bu..."

Amasya da onlara yaklaştı.

"Evet!.. Bu o!.. Bu Yarhud!" dedi. "*Guidare*'nin kaptanı!"

"Yarhud mu?" diye bağırdı Keraban.

"Ah, demek haklıymışım," dedi Ahmet.

"Evet," diye devam etti Amasya, "bu kesinlikle babamın evinden bizi kaçıran adam!"

"Hatırladım," dedi Ahmet, "ben de hatırladım. Benim yola çıkışımdan biraz önce yalıya gelip bize mallarını gösteren adam bu! Ama yalnız olamaz. Peşimizde bir haydutlar çetesi olmalı. Yola devam etmemizi engellemek için atlarımızı çaldılar."

"Atlarımız çalındı mı?" diye bağırdı Sarabul.

"Baştan Kürdistan yolunu tutsaydık bunların hiçbiri başımıza gelmeyecekti!" diye ekledi Yanar Ağa.

Ve bir yandan da sanki bütün bu olanların sorumlusu oymuş gibi Van Mitten'e dik dik bakıyordu.

"Peki ama bu Yarhud kimin hesabına çalışıyordu?" diye sordu Keraban.

"Eğer yaşıyor olsaydı, bu sırrı ağzından almasını bilirdik!" diye bağırdı Ahmet.

"Belki üzerinde bir kâğıt filan vardır" dedi Amasya.

"Evet. Cesedin üstünü aramak lazım" dedi Keraban.

Nizib, mağaranın içinden getirdiği feneri yaklaştırınca Ahmet Yarhud'un üzerine eğildi.

Elini Maltalı kaptanın cebinden çıkaran Ahmet bağırdı:

"Mektup! Bir mektup var!"

Bu mektup, Scarpante diye birisine yazılmıştı.

Sabırsızlığını yenemeyen Keraban, "Okusana Ahmet! Oku haydi!" diye bağırdı.

Ahmet, mektubu açıp şunları okudu:

"Keraban ile yanındakiler, Scarpante'nin onları götürdüğü mağarada uykuya dalınca, kervanın atları çalındıktan sonra..."

"Scarpante!" diye bağırdı Keraban... "Demek rehberimizin adı, şu alçağın adı bu!" "Evet. Onun hakkında yanılmamışım," dedi Ahmet.

Sonra devam etti:

"Scarpante meşale yakarak işaret verecek ve adamlarımız Nerissa Boğazı'na doğru harekete geçecek."

"İmzalayan kim?" diye sordu Keraban.

"İmzalayan... Saffar!"

"Saffar! Bu Saffar sakın..."

"Evet!" dedi Ahmet. "Bu kesinlikle Poti demiryolunda karşılaştığımız ve birkaç saat sonra da Trabzon'a gitmek üzere gemiye binen o küstah

adam! Evet! Amasya'yı kaçırtan adam bu Saffar ve ne pahasına olursa olsun onu geri istiyor!"

Keraban Ağa, hayali bir yüze indirmek üzere sıkılmış olan yumruğunu kaldırarak haykırdı:

"Ah, Saffar Ağa! Seninle bir karşılaşırsak!"

"Ama şu Scarpante nerede?" diye sordu Ahmet.

Bruno mağaraya doğru koştu, ama girmesiyle çıkması bir oldu.

"Yok olmuş... Muhakkak başka bir çıkış olmalı!"

Bu doğruydu. Scarpante ihaneti ortaya çıkınca mağaranın arka tarafından kaçmıştı.

Böylece bu caniyane hilenin bütün ayrıntılarını öğrenmiş oldular. Kendini rehber olarak tanıtan bu adam Saffar Ağa'nın kâhyasıydı. Küçük kervanı önce sahil yolundan, sonra Anadolu'nun dağlık bölgelerinden götüren işte bu Scarpante idi. Ahmet'in önceki gece farkına vardığı işaretleri gönderen ve Saffar'ın son emirlerini Scarpante'ye ulaştırmak için karanlığın içinde süzülense, *Guidare*'nin kaptanı Yarhud idi!

Ama Ahmet'in uyanıklığı ve feraseti bu oyunu ortaya çıkarmıştı. Hainin maskesi düşmüş, efendisinin caniyane amacı anlaşılmıştı. Artık Amasya'nın kaçırılmasına sebep olanın kim olduğu biliniyordu. Keraban Ağa'nın en korkunç misillemelerle tehdit ettiği Saffar'dı bu.

Ancak her ne kadar, küçük kervana kurulan tuzak ortaya çıkarıldıysa da tehlike geçmiş değildi, her an saldırıya uğrayabilirlerdi.

Ahmet kararlı kişiliği sayesinde hemen, alınması gereken tek kararı aldı:

"Arkadaşlar, derhal Nerissa Boğazı'ndan ayrılmamız lazım. Eğer bize, etrafında yüksek kayalıklar bulunan bu dar geçitte saldırırlarsa buradan sağ çıkamayız."

"Gidelim!" dedi Keraban. "Bruno, Nizib ve siz Yanar Ağa, silahlarınız herhangi bir olaya karşı hazır olsun!"

"Bize güvenebilirsiniz Keraban Ağa," diye cevap verdi Yanar, "kardeşimle benim neler yapabileceğimizi göreceksiniz!"

Cesur Kürt kadını muhteşem bir hareketle elindeki yatağanı salladı:

"Elbette! Üstelik şimdi korumam gereken bir nişanlım var."

Van Mitten gözüpek kadının bu söyledikleri kadar büyük bir hakarete hiç uğramamıştı. Ama o da üzerine düşeni yapmak üzere eline bir tabanca geçirdi.

Hepsi birlikte civardaki yaylalara ulaşmak için geçitten yukarıya doğru yürümeye başladıkları sırada, yemek konusunda her zaman uyanık olan Bruno, şu düşünceyi dile getirmeyi görev saydı:

"Ama ya eşek, onu burada bırakamayız!"

"Aslında" dedi Ahmet, "belki de Scarpante bizi Anadolu'nun bu iç bölgelerinde yanlış yollara soktu! Belki de Üsküdar'dan düşündüğümüzden çok daha fazla uzaktayız. Ve kalan son yiyeceklerimiz bu arabanın içinde."

Bütün bu varsayımlar çok makuldü. Bu hainin işin içine karışmasının onları hedeflerinden uzaklaştırıp, Keraban Ağa ve yanındakilerin Boğaz kıyılarına dönüşünü tehlikeye atmış olmasından endişelenmekte haklıydılar.

Ama bütün bunları düşünmenin sırası değildi, bir saniye bile kaybetmeden harekete geçmek gerekiyordu.

"Tamam," dedi Keraban, "bu eşek de bizi takip etsin, neden bizimle beraber gelmesin ki?"

Bunu söyledikten sonra hayvanın yanına gitti ve onu kendine doğru çekmeye çalıştı.

"Haydi!" dedi.

Eşek yerinden kıpırdamadı.

Keraban, hayvanı kuvvetlice sarstı:

"Adam gibi gelecek misin sen?"

Doğası itibariyle son derece inatçı olduğu gayet açık olan eşek yine yerinden kıpırdamadı.

"İt şunu Nizib!" dedi Keraban.

Nizib, Bruno'nun da yardımıyla eşeği arkasından itmeye çalıştı. Eşek ilerleyeceği yerde geriledi.

Keraban ciddi şekilde sinirlenmeye başlıyordu. "Demek inat ediyorsun!" diye haykırdı.

"Çok iyi," diye mırıldandı Bruno, "inatçı, inatçıya karşı!"

"Bana kafa tutuyorsun, öyle mi?" dedi Keraban.

Bruno duyulmamaya dikkat ederek Nizib'e döndü. "Efendiniz arkadaşını buldu!"

Nizib aynı ses tonuyla cevap verdi:

"İşte buna şaşarım."

Bu sırada Ahmet sabırsızlanıyordu. "Artık gitmeliyiz! Kaybedecek vaktimiz yok! Bırakın şu eşeği!"

"Ona boyun eğeceğim, öyle mi? Asla!" diye bağırdı Keraban. Ve hayvanın kulaklarını tutup koparırcasına çekti.

"Yürüyecek misin sen?" diye bağırdı.

Eşek yerinden kıpırdamadı.

"Demek dediğimi yapmak istemiyorsun!" dedi Keraban. "Ben seni yürütmeyi bilirim!"

Keraban bunu söyledikten sonra mağaranın girişine koşup birkaç avuç kuru ot topladı, küçük bir demet yapıp eşeğin önüne koydu. Eşek bir adım ilerledi.

"Ah!" diye bağırdı Keraban. "Demek seni yürütmek için bunu yapmak gerekiyordu. Artık yürürsün!"

Biraz sonra küçük ot demeti arabanın ucuna, ama eşeğin başını uzatsa bile yetişemeyeceği bir mesafeye bağlandı. Bu durumda, devamlı bir adım önünde hareket eden yemin tahrik ettiği hayvan, geçit yönünde ilerlemeye karar verdi.

"Dâhiyane!" dedi Van Mitten.

Onu arabanın arkasından sürükleyen asil Sarabul, "Öyleyse siz de onun gibi yapın!" diye bağırdı.

Sarabul da aynen hareket eden bir yem gibiydi, ama Van Mitten eşekten farklı olarak ona ulaşmaktan korkuyordu.

Aynı yönde, birbirleriyle arayı açmadan yürüyen kafile biraz sonra, artık durulması sakıncalı olan konaklama yerinden ayrılmış olacaktı.

"Sence Ahmet," dedi Keraban, "bu Saffar Poti demiryolunda inatçılığı yüzünden arabamın parçalanmasına sebep olan küstah herif mi?"

"Evet amca, ama hepsinden önce Amasya'yı kaçırtan sefil bu, onun cezasını vermek bana düşer!"

"Paylaşalım oğlum, paylaşalım ve Allah bize yardım etsin!" diye karşılık verdi Keraban.

Keraban Ağa, Ahmet ve arkadaşları, geçidi daha henüz elli adım tırmanmışlardı ki kayaların tepelerinde saldırganlar belirdi. Haykırışlar duyuluyor, her taraftan silahlar patlıyordu.

Ahmet herkesi konaklama yerinin kenarına kadar geriletirken "Geri çekilin! Geri çekilin!" diye bağırıyordu.

Artık Nerissa Boğazı'nı terk etmek, yüksek yaylalarda daha iyi bir savunma mevkii bulmak imkânsızdı. Saffar'ın bir düzine kadar adamı sal-

dırıya geçmişti. Reisleri onları bu caniyane saldırı için tahrik ediyordu ve bulundukları konum itibariyle üstünlük onlardaydı.

Keraban Ağa ve arkadaşlarının kaderi tamamıyla onların insafına kalmıştı.

Ahmet gürültüyü bastıran bir sesle, "Buraya! Buraya toplanalım!" diye bağırdı.

"Kadınlar ortaya!" dedi Keraban.

Amasya, Sarabul ve Necibe, Keraban, Ahmet, Van Mitten, Yanar, Nizib ve Bruno'nun oluşturduğu halkanın içinde toplandılar. Saffar'ın çetesine karşı altı erkektiler, yani bire karşı iki, üstelik bulundukları konum onların aleyhineydi.

O sırada haydutlar, korkunç haykırışlarla geçide girip bir çığ gibi aşağı indiler.

"Arkadaşlar," diye bağırdı Ahmet, "ölene kadar kendimizi savunalım!"

Aynı anda çatışma başladı. Bruno ve Nizib hafif yaralar aldılar ama mücadeleyi bırakmadılar ve piştovuyla saldırganların atışlarına karşılık veren cesur Kürt kadını kadar yiğitçe çarpışmaya devam ettiler.

Bu adamların Amasya'yı sağ olarak ele geçirme emri aldıkları belliydi. İsabetsiz bir atışla genç kızın vurulmasından çekindikleri için daha çok bıçakla çarpışmayı tercih ediyorlardı.

Daha ilk dakikalarda, sayıca fazla olmalarına rağmen haydutlar üstünlük sağlayamamış, adamların çoğu ağır yaralar almışlardı.

Bu sırada çarpışma sahnesinde diğerlerinden daha az korkunç olmayan iki yeni haydut belirdi.

Bunlar Saffar ve Scarpante idi.

Keraban, "Sefil herif! Bu o! Demiryolundaki adam bu!" diye bağırdı.

Ve birçok kere ona nişan almaya çalıştı ama kendisine saldıranlarla mücadele etmek zorunda olduğu için başaramadı.

Bu sırada Ahmet ve yanındakiler yiğitçe direnmeye devam ediyorlardı. Hepsinin de tek

bir düşüncesi vardı; ne pahasına olursa olsun Amasya'yı kurtarmak ve onun yeniden Saffar'ın eline düşmesini engellemek.

Ancak, bunca fedakârlık ve cesarete rağmen, bir süre sonra sayı üstünlüğü karşısında gerilemek zorunda kaldılar. Yavaş yavaş Keraban ve arkadaşları dağılıyor, geçidin kayalıkları üzerine çıkıyorlardı. Bir bozgun hali oluşmaya başladı.

Saffar bu durumu fark etti.

Scarpante'ye genç kızı göstererek "Scarpante, yakala onu!" diye bağırdı.

"Tamam, Saffar Ağa," dedi Scarpante, "bu sefer elimizden kaçamaz!"

Karmaşadan yararlanan Scarpante, Amasya'nın üzerine atlayıp onu tutmayı başardı ve konaklama yerinin dışına çekmeye çalıştı.

"Amasya! Amasya!" diye bağırdı Ahmet.

Delikanlı onun yardımına koşmak istediyse de, haydutlardan bir kısmı yolunu kesti. Ahmet onlarla çarpışmak için durmak zorunda kaldı.

Yanar, genç kızı Scarpante'nin elinden almaya çalıştı ama başaramadı. Scarpante, genç kızı kollarına alıp geçide doğru birkaç adım attı.

Ama Keraban, Scarpante'ye nişan aldı ve hain, Ahmet'e ulaşmak için boşu boşuna çabalayan genç kızı bıraktıktan sonra, aldığı ölümcül yaranın etkisiyle yere yıkıldı.

"Scarpante öldü! İntikam! İntikam!" diye bağırdı haydutların reisi.

Bunun üzerine hepsi birden, karşı konulamaz bir azgınlıkla Keraban ve arkadaşlarının üzerine atıldılar. Her taraftan sıkıştırılmış olan yolcular silahlarını zar zor kullanabiliyorlardı.

Saffar'ın sonunda yakalayıp konaklama yeri dışına sürüklemekte olduğu genç kızın imdadına koşmaya çalışan Ahmet bir yandan da bağırıyordu: "Amasya! Amasya!"

Keraban Ağa da bağırmaktan geri kalmıyordu: "Dayanın! Cesaret!"

Ama haydutların sayıca üstünlüğü karşısında kendisinin de, arkadaşlarının da mahvolacağını hissediyordu.

Tam bu sırada, kayalıkların tepelerinden sıkılan bir kurşunla saldırganlardan biri yere yuvarlandı. Bunu başka atışlar takip etti. Haydutlardan birkaç tanesi daha vuruldu ve onların yere yıkılışları diğerleri arasında korku yarattı.

Saffar bir an durup, bu şaşırtma hareketinin nereden geldiğini anlamaya çalıştı. Acaba Keraban Ağa'ya beklenmeyen bir takviye mi gelmişti?

Ama Amasya, bu yeni saldırıyla şaşkına dönmüş olan Saffar'ın elinden kurtulmuştu bile.

"Baba! Babacığım!" diye bağırıyordu genç kız.

Evet, bu Selim idi. Yanında yirmi kadar silahlı adamla, tamamen bozguna uğrayacağı sırada küçük kervanın yardımına koşan Selim'di.

Haydutların reisi bir yandan kaçıyor, bir yandan da "Kaçın, canınızı kurtarın!" diye bağırıyordu.

Ve çetenin sağ kalan adamlarıyla birlikte, ikinci çıkışını bildiği mağaranın içine girerek ortadan kayboldu.

Böyle birdenbire yalnız bırakıldığını gören Saffar, "Korkaklar!" diye bağırdı. "Ben de onu sağ bırakmayacağım!"

Ve hızla Amasya'ya doğru ilerlediği sırada, Ahmet de onun üzerine atıldı.

Saffar, tabancasında kalan son kurşunu delikanlının üzerine sıktı, ama ıskaladı. Ancak, soğukkanlılığından hiçbir şey kaybetmeyen Keraban ıskalamadı. Saffar'ın üzerine atladı, onu boğazından yakaladı ve hançerini kalbine sapladı.

Yalnızca bir hırıltı sesi duyuldu, o kadar. Son çırpınmalar içindeki Saffar, düşmanının şu sözlerini dahi duyamadı:

"Arabamı parçalamanın ne demek olduğunu öğren!"

Keraban Ağa ve arkadaşları kurtulmuştu. İçlerinden birkaçı hafif yaralar almıştı. Bununla birlikte hepsi de çok iyi mücadele etmişlerdi – hepsi–, cesaretlerini hiç kaybetmeyen Bruno ve Nizib, yiğitçe mücadele eden Yanar Ağa, o karmaşada kendini gösteren Van Mitten ve pıştovunun sesi çoğu zaman baskın olarak duyulan güçlü Kürt kadını.

Yine de, Selim açıklanamayacak şekilde ortaya çıkmasaydı, Amasya ve onu savunanların hali haraptı. Onun için ölmeyi göze aldıklarına göre hepsi ölecekti.

"Baba! Babacığım!" diye haykıran genç kız, Selim'in kollarına atıldı.

"Sevgili dostum," dedi Keraban, "siz... buradasınız."

"Evet, buradayım," diye karşılık verdi Selim.

"Nasıl bir tesadüf sizi buraya getirdi?" diye sordu Ahmet.

"Bu bir tesadüf değil. Bu kaptan kızımı konaktan kaçırırken beni yaralamamış olsaydı, çok daha önce onu aramaya çıkacaktım."

"Yaralandınız mı baba?"

"Evet! Yelkenliden bir el ateş edildi. Aldığım yara yüzünden bir ay boyunca Odessa'dan ayrılamadım. Ama birkaç gün önce Ahmet'in telgrafını..."

Keraban bu kulak tırmalayan kelimeyi duyunca birdenbire bağırdı: "Telgraf mı?"

"Evet. Trabzon'dan çekilmiş bir telgraf."

"Yaa... demek..."

Ahmet amcasının boynuna atlayarak, "Evet amca, ilk defa sizin haberiniz olmadan bir telgraf çektim, itiraf edin ki çok da iyi etmişim" dedi.

Keraban başını sallayarak cevap verdi:

"Evet, kötü bir şey yaptın, ama iyi etmişsin. Ama bir daha görmeyeyim oğlum!"

Selim anlatmaya devam etti:

"Bu telgrafla, küçük kervanınız için bütün tehlikenin geçmiş olmayabileceğini öğrenince bu cesur hizmetkârlarımı topladım ve Üsküdar'a geldim, sonra da sahil yolunu tuttum..."

"Sizi Allah gönderdi dostum Selim," diye haykırdı Keraban, "tam zamanında geldiniz! Bu arada, küçük kafilemiz de hiç fena dövüşmedi!"

"Evet," dedi Yanar Ağa, "kız kardeşim de gereğinde nasıl silah kullanacağını iyi bildiğini gösterdi."

"Ne kadın" diye mırıldandı Van Mitten.

Bu sırada, şafağın ilk ışıkları ufku aydınlatmaya başlamıştı. Gökyüzünün yükseklerindeki birkaç hareketsiz bulut, günün ilk ışınlarıyla renkleniyordu.

"Peki ama biz neredeyiz dostum Selim," diye sordu Keraban Ağa, "bir alçağın kervanımızı getirdiği bu yerde nasıl buldunuz bizi?"

"Ve yolumuzdan bu kadar uzakta?" diye ekledi Ahmet.

"Hayır dostlarım, hayır!" diye cevap verdi Selim. "Tamamıyla Üsküdar yolu üzerindesiniz, denizden yalnızca birkaç fersah uzakta."

"Nee?" dedi Keraban.

Selim elini kuzeybatıya doğru uzattı:

"Boğaz kıyıları hemen şurada! "

"Boğaz kıyıları mı?" diye bağırdı Ahmet.

Hep birlikte kayalara tırmanarak Nerissa Boğazı'nın yükseklerinde uzanan düzlüğe çıktılar. "Bakın! Görüyor musunuz?" dedi Selim. Aslında tam o sırada, basit bir ışık kırılmasıyla meydana gelen doğal bir olay, onca arzulanan kıyıların uzaklarda görünmesini sağlamıştı. Gün ağardıkça, bir serabın etkisiyle ufkun altında bulunan her şey yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. Ovanın etrafını çeviren tepeler bir dekor gibi toprağa gömülüyordu.

"Deniz! Deniz göründü!" diye bağırdı Ahmet.

Ve hepsi onunla birlikte tekrar etti:

"Deniz! Deniz göründü!"

Bu, her ne kadar bir serap etkisi olsa da deniz fazla uzak değildi, ancak birkaç fersah ötedeydi.

"Deniz! Deniz!" diye tekrarlayıp duruyordu Keraban Ağa, "ama ya bu Boğaz değilse, burası Üsküdar değilse, ayın son günündeyiz ve..."

"Burası Boğaz! Üsküdar burası!" diye bağırdı Ahmet.

Doğa olayı daha da güçlenmiş ve şimdi, amfitiyatro şeklinde kurulmuş bütün bir şehrin silueti, ufkun ötelerinde görünmeye başlamıştı.

"Hey büyük Allahım! Üsküdar bu!" diye tekrarladı Keraban. "İşte o Boğaz'a hâkim manzara! İşte Büyük Camii!"

Burası gerçekten de Selim'in üç saat önce ayrıldığı Üsküdar'dı.

"Haydi hemen yola koyulalım!" diye bağırdı Keraban.

Ve her şeyde Tanrı'nın büyüklüğünü gören iyi bir Müslüman gibi, güneşe döndü ve şöyle dedi:

"La ilahe illallah!"

Biraz sonra küçük kervan, geçidin sol kıyısında uzanan yolda ilerlemeye başlamıştı. Dört saat sonra, Amasya ile Ahmet'in düğünü için tespit edilen son gün olan 30 Eylül günü, Keraban Ağa, arkadaşları ve eşeği, Karadeniz etrafındaki yolculuklarını tamamlamış olarak Üsküdar tepelerinde ortaya çıktılar ve Boğaziçi kıyılarını alkışlar arasında selamladılar.

14
VAN MITTEN ASİL SARABUL'A DURUMU AÇIKLAMAYA ÇALIŞIR

Keraban Ağa'nın konağı, Üsküdar'ın üzerinde yükseldiği tepenin ortalarında, hayal edilebilecek en güzel manzaralı yerlerden birinde bulunuyordu.

Üsküdar, İstanbul'un Asya yakasındaki bu semt, kadim Hrisopolis; altın kubbeli camiler; elli binlik nüfusuyla rengârenk mahalleler; boğazın suları üzerinde dalgalanan iskele; bir efsaneye göre, müminlerin namaza gittikleri sırada payitahtın işgal edileceğinden korkan zengin Müslümanların yattığı mezarlığın servilerden oluşan geniş perdesi; bir fersah ötede, bütün bunlara hâkim manzaranın Marmara Denizi'ne, İzmit Körfezi'ne, İstanbul Boğazı'na kadar görülmesine izin veren Bulgurlu Tepesi... Hiçbir şey, dünyada bir eşi daha olmayan bu enfes görüntü hakkında bir fikir veremezdi. Zengin tüccarın konağının pencerelerinden görünen işte bu manzaraydı.

Çınar, kayın, servi gibi güzel ağaçların gölgelediği bu taraçalar halindeki bahçeler, konağın içinin güzelliğiyle uyum içindeydi. Gerçekten de Boğaz kayıklarına konmuş olan birkaç paralık vergiyi ödememek için böyle bir güzellikten uzak kalmak çok yazıktı.

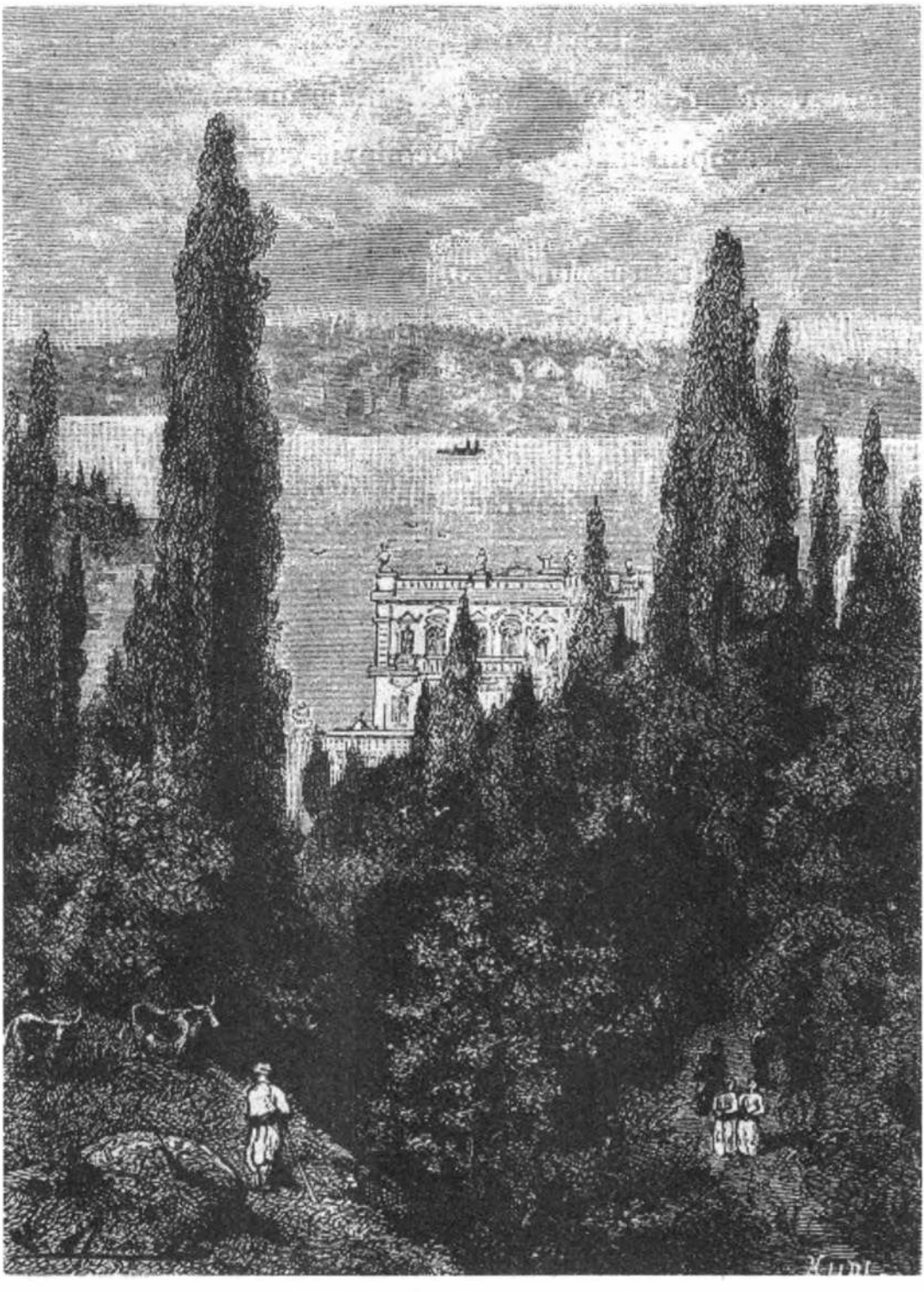

Keraban Ağa'nın konağı.

Öğlen olmuştu. Ev sahibi ve konukları üç saat kadar önce bu muhteşem konağa yerleşmişlerdi. Herkes elini yüzünü yıkadıktan sonra, yolculuğun yorgunluğunu ve heyecanını atmak için dinleniyordu. Müşir ve onun adaletsiz vergileriyle dalga geçen Keraban başarısından dolayı gururluydu, Amasya ile Ahmet evlenmek üzere olan iki nişanlının mutluluğunu yaşıyorlardı, Necibe dai-

mi bir kahkaha tufanı içindeydi, daha şimdiden semirmeye başladığını düşünen Bruno halinden memnun fakat efendisi için endişeliydi, Nizib en karışık zamanlarda bile olduğu gibi yine sakindi, Yanar Ağa bilinmeyen bir sebeple her zamankinden daha vahşi görünüyordu, asil Sarabul ancak Kürdistan'ın merkezinde olabileceği kadar buyurgandı ve nihayet Van Mitten, bu maceradan paçasını nasıl kurtaracağıyla meşguldü.

Bruno'nun daha şimdiden şişmanlamaya başladığını düşünmesi sebepsiz değildi. Nefis olduğu kadar da bol bir öğlen yemeği yemişlerdi. Bu, Keraban Ağa'nın altı hafta önce dostu Van Mitten'i davet etmiş olduğu meşhur akşam yemeği değildi ama bir öğlen yemeği olarak enfesti. Ve şimdi, bütün konuklar, konağın, pencereleri Boğaziçi'ne açılan en olağanüstü salonunda, birbirlerini tebrik ettikleri hararetli bir sohbete dalmışlardı.

Keraban Ağa salonda gidip geliyor, konuklarıyla tokalaşıyordu.

"Azizim Van Mitten, sizi akşam yemeğine davet etmiştim, ama saati biraz değiştirmek zorunda kaldığımız için bana gücenmemelisiniz."

"Benim hiç şikâyetim yok dostum Keraban," diye karşılık verdi Hollandalı, "aşçınızın yaptığı her şey çok güzel."

İştahlı bir Kürt için bile yemeği biraz fazla kaçırmış olan Yanar Ağa ekledi:

"Evet, yemekleriniz çok güzel, gerçekten nefis!"

"Kürdistan'da bile bundan iyisini yapamazlar," dedi Sarabul, "eğer bir gün Musul'a bizi ziyarete gelirseniz Keraban Ağa..."

"Elbette geleceğim güzel Sarabul," diye haykırdı Keraban, "sizi ve dostum Van Mitten'i görmeye geleceğim."

"Size konağınızı aratmamaya çalışacağız," dedi sevimli kadın, sonra da nişanlısına dönüp, "size Hollanda'yı aratmayacağımız gibi" diye ekledi.

Kendini cevap vermek zorunda hisseden Van Mitten, sonunu getiremediği bir cümleye başladı: "Sizin yanınızda olduktan sonra asil Sarabul!.."

Sonra, sevimli Kürt kadınının Boğaz'a açılan pencerelere doğru ilerlediği bir sırada Van Mitten Keraban'a şöyle dedi:

"Zannediyorum artık ona, bu evliliğin geçersiz olduğunu söylemenin zamanı geldi."

"Evet, hiç yapılmamış kadar geçersiz bu evlilik, Van Mitten."

"Bu çetin işte bana biraz yardım edersiniz herhalde dostum Keraban!"

"Hımm... Dostum Van Mitten," dedi Keraban, "bunlar mahrem mevzular... baş başa halletmek lazım."

"Hay aksi şeytan!" dedi Hollandalı.

Ve bir köşeye oturup nasıl davranması gerektiğini düşünmeye başladı.

Keraban yeğenine döndü:

"Bakalım bizim Van Mitten'in Kürdistan meselesi ne olacak?"

"Yine de, bu kadınla evlenmeye kadar varan fedakârlığa bizim için katlandığını unutmamak lazım!" diye cevap verdi Ahmet.

"Elbette ona yardım edeceğiz oğlum! Zaten hapis tehdidi altında, bu yeni evliliği akdetme-

ye mecbur edildi, böyle bir durum bir Batılı için tamamıyla hükümsüzdür. Kaygılanacak hiçbir şey yok."

"Biliyorum amca, ama bu darbeyi yiyince Sarabul hanım kim bilir nasıl yaralı bir kaplan gibi sıçrayacak ve kayınbirader Yanar, kim bilir nasıl barut fıçısı gibi infilak edecek!"

"Allah korusun!" dedi Keraban. "Onlara bunun sebebini anlatmaya çalışacağız! Ayrıca her ne olursa olsun Van Mitten'in bir suçu yoktu ve Risar Kervansarayı'nda asil Sarabul'un şerefine gölge düşürecek hiçbir şey olmadı."

"Olmadı Keraban Amca, doğru ama belli ki bu taze dul, ne pahasına olursa olsun evlenmeyi kafasına koymuş."

"Orası kesin Ahmet. Bu yüzden şu iyi kalpli Van Mitten'e el atmakta tereddüt etmedi."

"Hem de demirden bir el Keraban Amca!"

"Çelikten!" diye karşılık verdi Keraban.

"Ama sonuçta amcacığım, bu sahte evliliği derhal bozmak gerek."

Keraban ellerini, sabunlar gibi, birbirinin üstüne koyup ovuşturdu:

"Ve aynı zamanda gerçek bir evliliğin yapılması gerek öyle değil mi?"

"Evet, benim evliliğim!" dedi Ahmet.

Yanlarına yaklaşan genç kız, "Bizim," dedi, "bunu fazlasıyla hak ettik."

"Fazlasıyla hak ettiniz" dedi Selim.

"Evet, benim küçük Amasyam," dedi Keraban, "on kere, yüz kere, bin kere hak ettiniz. Ah, sevgili çocuğum! Benim hatam, benim inadım yüzünden başına neler geldiğini düşündükçe..."

"Tamam! Bütün bunlardan söz etmeyelim artık" dedi Ahmet.

Genç kız da küçük eliyle Keraban'ın ağzını kapattı:

"Evet, hiç söz etmeyelim Keraban Amca."

"Ahdediyorum..." diye karşılık verdi Keraban, "evet!.. Ahdediyorum... bir daha her ne olursa olsun, inat etmeyeceğim."

Necibe neşeli bir kahkaha patlattı:

"Buna inanabilmem için görmem lazım."

"Ne? Ne dedi bu alaycı Necibe?"

"Hiç Keraban Ağa, hiçbir şey!"

"Evet," diye tekrarladı Keraban, "bir daha asla dikkafalılık etmeyeceğim."

Bruno mırıldandı:

"Eğer insanların en dikkafalısı Keraban Ağa dikkafalılıktan vazgeçerse!.."

Nizib cevap verdi:

"Artık kafası yok demektir."

Van Mitten'in kindar uşağı ekledi:

"Acaba!"

Bu sırada, asil Kürt kadını, tek başına altından kalkması gereken görevi çok ağır bulduğu için kendi köşesinde düşünceli halde oturan nişanlısının yanına yanaştı.

"Neyiniz var Van Mitten Ağa? Üzgün görünüyorsunuz."

"Evet enişte," diye ekledi Yanar Ağa, "ne yapıyorsunuz bu köşede? Bizi Üsküdar'a hiçbir şey görmeyelim diye getirmediniz zannederim. Bize Boğaziçi'ni göstersenize, nasıl biz de size birkaç gün içinde Kürdistan'ı göstereceksek."

Hollandalı, bu korkutucu kelimeyi duyar duymaz, cereyan çarpmış gibi yerinden sıçradı.

Sarabul onu yerinden kalkmaya zorladı:

"Haydi gelin Van Mitten Ağa."

"Emrinizdeyim... güzel Sarabul... tamamıyla emrinizdeyim."

Van Mitten bunu söylerken, içinden de durmadan konuyu nasıl açacağını soruyordu kendi kendine.

Bu sırada Çingene kızı, salonun büyük pencerelerinden birinin güneşi engelleyen panjurunu açıp neşe içinde bağırdı:

"Bakın... Görüyor musunuz? Üsküdar ne kadar da hareketli! Bugün dışarıda dolaşmak çok ilginç olabilir!"

Konağın misafirleri pencerelere doğru ilerledi.

"Evet," dedi Keraban, "Boğaz, bayraklarla donatılmış teknelerle dolu! Meydanlarda, sokaklarda, cambazlar, hokkabazlar görünüyor! Müzik sesi geliyor, kıyılar çok kalabalık, sanki bir gösteri var!"

"Evet," dedi Selim, "şehirde şenlik var."

"Bu bizim düğünümüzü engellemez umarım" dedi Ahmet.

"Elbette engellemez," dedi Keraban Ağa, "Trabzon'da, sanki dostumuz Van Mitten'in şerefine düzenlenmiş gibi olan şenliğin bir benzerini de Üsküdar'da göreceğiz."

"Benimle sonuna kadar dalga geçiyor," diye mırıldandı Hollandalı, "ama bu onun kanında var. Kızmamak gerek."

"Dostlarım," dedi Selim, "en önemli işimizle ilgilenmeye başlayalım artık. Bugün son günümüz."

Üsküdar'da bir sokak.

"Aman unutmayalım" dedi Keraban.

"Ben nikâh muameleleri için Üsküdar kadısına gidiyorum" diye devam etti Selim.

"Biz sizinle orada buluşuruz," dedi Ahmet, "amca biliyorsunuz, sizin de bulunmanız şart."

Keraban gevrek bir kahkaha attı:

"Neredeyse senin bulunman kadar!"

"Evet amcacığım... hatta daha da fazla... vasi sıfatınız gereği!"

"İyi o zaman," dedi Selim, "bir saat sonra Üsküdar kadısında buluşuruz."

Selim bunu söyleyip çıktıktan sonra Ahmet genç kıza döndü:

"Kadıda bir imza attıktan sonra sevgili Amasya, bizim için duaların en güzelini okuyacak olan imama gideceğiz... sonra..."

"Sonra... evlenmiş olacağız!" diye bağırdı Necibe, söz konusu olan kendisiymiş gibi.

"Sevgili Ahmet" diye mırıldandı genç kız.

Bu sırada asil Sarabul, salonun bir başka köşesine oturmuş ve gitgide daha da düşünceli bir hal almış olan Van Mitten'in yanına ikinci ker yaklaştı.

"Düğün saatini beklerken neden Boğaz kıyısına kadar inmiyoruz?"

Afallamış durumdaki Van Mitten cevap verdi:

"Boğaz mı? Boğaz'dan mı söz ediyorsunuz?"

"Evet! Boğaz!" dedi Yanar Ağa. "Anlamıyor gibi bir haliniz var!"

Van Mitten, kayınbiraderinin güçlü elinin de yardımıyla ayağa kalktı.

"Hayır, hayır, anlıyorum. Evet... Boğaz! Ama önce arzu ederdim ki... isterdim ki..."

"Ne isterdiniz?" diye sordu Sarabul.

"Sizinle özel bir... özel bir görüşme yapsak... güzel Sarabul... çok memnun olurum."

"Özel bir görüşme mi?"

"Öyle olsun!" dedi Yanar Ağa, "ben sizi yalnız bırakayım."

Nişanlısının yüzüne dik dik bakan Sarabul cevap verdi:

"Hayır ağabey... gitmeyin! Burada kalmanız hiç de boşuna olmayacak gibi geliyor bana!"

Bu arada Keraban yeğeninin kulağına fısıldadı:

"Aman Allahım nasıl çıkacak bu işin içinden?"

"Zor olacak" dedi Ahmet.

"Fazla uzaklaşmayalım, Van Mitten'e destek vermemiz gerekebilir."

"Kesinlikle efendimi parçalayacaklar," diye mırıldandı Bruno.

Keraban Ağa, Ahmet, Amasya, Necibe, Bruno ve Nizib, meydanı savaşçılara bırakmak üzere kapıya doğru ilerlediler.

Keraban, yanından geçerken arkadaşının elini sıktı:

"Cesaret, Van Mitten! Uzağa gitmiyorum, yandaki odada olacağım ve kulağım sizde olacak."

"Cesaret, efendim," diye ekledi Bruno da, "ya da savul Kürdistan!"

Bir saniye sonra, asil Kürt kadını, Van Mitten ve Yanar Ağa salonda yalnızdılar ve işaretparmağıyla alnını kaşımakta olan Hollandalı, melankolik bir halde kendi kendine şöyle diyordu:

"Nasıl başlayacağımı bir bilsem!"

Sarabul, şiddetli bir tartışmaya yol açmak istemezmiş gibi, temkinli bir biçimde sordu:

"Bize ne söyleyeceksiniz, Van Mitten Ağa?"

"Haydi! Konuşun!" dedi Yanar daha sert bir tavırla.

"Otursak?" dedi, bacaklarının titrediğini hisseden Van Mitten.

"Otururken söylenecek olan, ayaktayken de söylenebilir" dedi Sarabul. "Sizi dinliyoruz."

Van Mitten, bütün cesaretini toplayıp, sıkıntı içindeki insanlara özgü, kesin bir ifadeyle bir araya getirilmiş kelimelerden oluşan şu cümleyle söze başladı:

"Güzel Sarabul, şundan emin olun ki... her şeyden önce... ve kendime rağmen... büyük bir üzüntü duyarak..."

"Üzüntü mü duyuyorsunuz?" diye sordu buyurgan kadın. "Neden üzüntü duyuyorsunuz? Evlenecek olmanızdan dolayı mı? Bu sonuçta hatanızın meşru bir telafisi."

Tereddüt içindeki Van Mitten kısık sesle, "Telafi... telafi, evet," demeye cesaret etti.

Sarabul alaycı bir tavırla devam etti:

"Ben de üzgünüm elbette."

"Ah! Siz de mi üzgünsünüz?"

"Risar Kervansarayı'nda odama giren cüretkârın Ahmet Efendi olmadığına üzülüyorum!"

Teselli bekleyen dul bu sözleriyle gerçeği söylemiş olmalıydı ve üzüntüsü kesinlikle çok anlaşılırdı.

"Ya da Keraban Ağa!" diye ekledi. "En azından gerçek bir erkekle evlenmiş olurdum!"

"Güzel konuştunuz kardeşim" dedi Yanar Ağa.

"Oysaki şimdi..."

"Sözünüzü tamamlamamanıza rağmen daha da iyi konuştunuz kardeşim!"

Van Mitten doğrudan doğruya kişiliğini hedef alan bu düşünceden rencide olmuştu.

"İzin verin de tamamlasın..."

"Odama saldırmak cüretini gösterenin, buzluktaki konserve gibi bir Hollandalı çıkacağı kimin aklına gelirdi!"

Bir konserveye benzetilmiş olmaktan dolayı kalbi kırılan Van Mitten bağırdı:

"Ah! Bu söylediğinize itiraz ediyorum! Ve her şeyden önce Sarabul Hanım, saldırı filan olmamıştır!"

"Gerçekten mi?" dedi Yanar.

"Evet," diye sözlerine devam etti Van Mitten, "sadece bir yanlışlık yapılmıştır. Bir hata sonucu ya da belki kasıtlı olarak verilen yanlış bir bilgiden dolayı odaları şaşırdım!"

"Doğru mu bu?" dedi Sarabul.

"Basit bir yanlış anlama yüzünden, hapis cezasının tehdidi altında evliliği kabul etmek zorunda kaldım... Aceleci bir hareket."

"Aceleci veya değil..." dedi Sarabul. "Unutmayın ki evlendiniz... Benimle evlendiniz! Ve şunu iyi bilin Mösyö, Trabzon'da başlayan iş Kürdistan'da tamamlanacak!"

Van Mitten kızmaya başlıyordu:

"Evet! Kürdistan'dan söz edelim."

"Görüyorum ki arkadaş çevreniz, benim hakkımda daha nazik olmanızı engelliyor, hemen bugün Üsküdar'dan ayrılıp Musul'a gitmek üzere yola çıkacağız, ben orada sizin damarlarınıza biraz Kürt kanı katmasını bilirim!"

"İtiraz ediyorum!" diye bağırdı Van Mitten.

"Tek kelime daha ederseniz derhal gideriz!"

Van Mitten biraz alaycı bir sesle cevap verdi:

"Gidebilirsiniz, Sarabul Hanım. İstediğiniz zaman gidebilirsiniz, sizi burada zorla tutmak hiç

kimsenin aklından geçmeyecektir. Ama ben bir yere gitmiyorum!"

İki kaplanla karşı karşıya kalan bir koyunun bu beklenmeyen direnişi karşısında öfkelenen Sarabul bağırdı:

"Gitmiyor musunuz?"

"Hayır!"

Yanar Ağa kollarını kavuştururken sordu:

"Yani bize karşı koymak niyetindesiniz, öyle mi?"

"Evet, niyetim bu!"

"Bana... ve ona, bir Kürt kadınına!"

"On kere daha fazla Kürt olsa da!"

Asil Sarabul nişanlısının üzerine doğru yürümeye başladı:

"Benim nasıl bir kadın olduğumu biliyor musunuz, Hollandalı Mösyö..." dedi asil Sarabul. "Daha on beş yaşımda dul kaldığımı biliyor musunuz?"

"Evet... daha on beş yaşında!" diye tekrarladı Yanar, "ve insan buna genç yaşta alışınca..."

"Olabilir hanımefendi!" diye karşılık verdi Van Mitten. "Fakat siz de, alışkanlığınıza rağmen sizi nasıl bir şeyden koruduğumu biliyor musunuz?"

"Nasıl bir şeyden?"

"Benden de dul kalmaktan!"

Yanar, elini yatağanına götürerek, "Bunun için, Mösyö Van Mitten, tek bir yatağan darbesi yetecektir" diye haykırdı.

"İşte bunda yanılıyorsunuz, Yanar Ağa, yatağanınız Sarabul Hanım'ı dul bırakmayacaktır. Şu sebeple ki; ben hiçbir zaman onun kocası olamadım!"

"Ne?"

"Ve evliliğimiz de tamamıyla hükümsüz!"

"Hükümsüz mü?"

"Çünkü Sarabul Hanım her ne kadar önceki kocalarından dul kalmak mutluluğuna erişmiş olsa da, ben henüz ilk karımdan dul kalmış değilim!"

Bu müthiş itirafla yıldırım çarpmışa dönen asil Kürt kadını bağırmaya başladı:

"Evli!.. Evliymiş!"

"Evet," diye cevap verdi tartışmadan artık sıkılmış olan Van Mitten, "evet, evliyim. Sırf arkadaşlarımı kurtarmak, Risar Kervansarayı'nda alıkonmalarını engellemek için kendimi feda ettim."

Sarabul bu sözü tekrar ederken divanın üzerine yığıldı:

"Feda etmek mi?"

"İlk Madam Van Mitten ölmeyip beni Hollanda'da beklediğine ve ben de dul olmadığıma göre," diye devam etti Van Mitten, "bu evliliğin geçerli olmayacağını bilerek bunu yaptım!"

Hakarete uğramış olan sahte gelin, tekrar ayağa kalkıp Yanar Ağa'ya döndü.

"Duyuyor musunuz ağabey!" dedi.

"Duyuyorum!"

"Kardeşinizle oyun oynandı!"

"Hakaret edildi!"

"Ve bu alçak hâlâ yaşıyor!"

"Son birkaç saniyesi kaldı!"

Kürt çiftin tehditkâr davranışlarından gerçekten kaygı duymaya başlayan Van Mitten, "Kudurmuş bunlar!" diye bağırdı.

Yanar Ağa, eli havada, Hollandalının üzerine doğru yürümeye başladı:

"İntikamınızı alacağım kardeşim!"

"Ben intikamımı kendim alırım!"

Ve asil Sarabul, bunu söyledikten sonra, öfkeli çığlıklar atarak hızla Van Mitten'in üzerine atıldı; neyse ki bu çığlıklar dışarıdan duyulmuştu.

15
KERABAN AĞA HİÇBİR ZAMAN OLMADIĞI KADAR İNATÇIDIR

Salonun kapısı anında açıldı. Keraban Ağa, Ahmet, Amasya, Necibe, Bruno eşikte göründüler.

Keraban, Van Mitten'i hemen korumaya aldı.

"Hanımefendi," dedi Ahmet, "bir yanlış anlama yüzünden insanların böyle boğazı sıkılmaz."

"Eyvah! Tam zamanında gelmişiz" diye mırıldandı Bruno.

Amasya, yol arkadaşına karşı samimi bir şefkat duyuyordu:

"Zavallı Mösyö Van Mitten!"

"Bu kadının ona göre olmadığı kesin" diye ekledi Necibe başını sallayarak.

Bu arada Van Mitten yavaş yavaş kafasını topluyordu.

"Zor oldu mu?" dedi Keraban.

"Zor ne kelime, neredeyse ölüyordum!" diye karşılık verdi Van Mitten.

Bu sırada asil Sarabul, Keraban Ağa'nın üzerine yürüyerek, doğrudan onu hedef aldı:

"Siz, buna sebep olan sizsiniz, bu..."

"Muziplik," diye cevap verdi Keraban sevimli bir ses tonuyla, "doğru kelime muziplik!"

"İntikamımı alacağım! İstanbul'da kadılar var..."

"Güzel Sarabul," dedi Keraban Ağa, "başkasını değil kendinizi suçlayın. Sözde bir saldırıyla bizi tutuklatmak, yolumuzdan alıkoymak istediniz. Biz de Allah'ın yardımıyla, işin içinden nasıl çıkabiliyorsak öyle çıktık. Bu sözde evlilikle yani; ve muhakkak ki böyle bir karşılık vermeye hakkımız vardı!"

Bu cevap üzerine Sarabul, Kürdistan'da bile, sırrını yalnızca kadınların bildiği o sinir krizlerinden birinin etkisiyle, ikinci defa divana yığıldı.

Necibe ile Amasya kadının yardımına koştular.

Sinir krizinin son haddindeki kadın çığlıklar içindeydi:

"Gidiyorum ben! Gidiyorum!"

"İyi yolculuklar" diye cevap verdi Bruno.

Fakat tam bu sırada, Nizib kapının eşiğinde göründü.

"Ne var?" diye sordu Keraban.

"Galata'daki yazıhaneden bir telgraf getirdiler" diye cevap verdi Nizib.

"Kime?"

"Mösyö Van Mitten'e efendim. Bugün gelmiş."

"Verin!" dedi Van Mitten.

Van Mitten telgrafı aldı, açtı ve imzaya baktı.

"Rotterdam'daki başmemurumdan geliyor."

Sonra telgrafın ilk kelimelerini okudu:

"*Madam Van Mitten... beş hafta önce... vefat etti...*"

Van Mitten, elinde buruşturduğu telgrafla, perişan bir halde bakakaldı ve –saklamanın ne gereği var– gözleri ansızın yaşlarla doldu.

Fakat bu son kelimeler üzerine Sarabul zıpkın gibi yerinden fırlamıştı.

"Beş hafta!" diye haykırdı, hem mutlu hem şaşkındı. "Beş hafta dedi!"

"Ne dikkatsiz adam," diye mırıldandı Ahmet, "bu tarihi bağıra bağıra söylemenin sırası mıydı?"

Sarabul muzaffer bir edayla devam etti:

"O halde, benimle nişanlanmak şerefine on gün önce eriştiğinize göre..."

Keraban elinde olmadan biraz yüksek bağırdı:

"Allah cezanı versin!"

Sarabul zaferini daha da vurgulayarak devam etti:

"O sırada duldunuz, sayın kocam!"

"Kesinlikle duldunuz, sayın enişte!" diye ekledi Yanar.

"Ve evliliğimiz geçerli."

Bu sefer de Van Mitten bu mantıklı iddia karşısında perişan halde divana yığıldı.

"Zavallı adam," dedi Ahmet amcasına, "kendini Boğaz'ın sularına atmaktan başka çaresi kalmadı."

"Bu kadın da onun arkasından atlayıp kurtararak intikam alır" diye karşılık verdi Keraban.

Asil Sarabul, artık kendi malı olan Van Mitten'i kolundan tuttu:

"Ayağa kalkın!"

Van Mitten başını öne eğerek cevap verdi:

"Tamam sevgili Sarabul... İşte hazırım!"

"Bizi takip edin!" dedi Yanar.

Van Mitten, mutlak bir itaat duygusuyla cevap verdi:

"Tamam sevgili kayınbirader. Sizi takip etmeye hazırım... nereye isterseniz."

"İstanbul'a gidiyoruz, bulduğumuz ilk posta vapuruna binmek üzere" dedi Sarabul.

"Nereye gideceğiz?"

"Kürdistan'a!" diye cevap verdi Yanar.

"Kür..? Benimle gelecek misin Bruno? Orada çok yemek yeniyor... Senin için iyi olur, verdiğin kiloları tam anlamıyla telafi edersin."

Bruno sadece başıyla bir onaylama işareti yapabildi.

Ve asil Sarabul ile Yanar Ağa, arkadaşlarının boş yere alıkoymaya çalıştığı talihsiz Hollandalıyı götürürken, onu izleyen sadık uşağı da mırıldanıyordu:

"Başına bir felaket geleceğini ona defalarca söylemiştim."

Van Mitten'in arkadaşları ve özellikle de Keraban, bu yıldırım gibi inen darbe karşısında sessiz ve perişan kalakalmışlardı.

"Evlendi!" dedi Amasya.

"Bizim için kendini feda etti" diye cevap verdi Ahmet.

"Ve bu sefer şakası yok!" diye ekledi Necibe.

"Kürdistan'da tek bir çaresi kalmış olacak" dedi Keraban dünyanın en ciddi adamı tavrıyla.

"Nedir o amca?"

"Birbirlerini yemeleri için bunun gibi bir düzinesiyle daha evlenmek!"

Bu sırada kapı açıldı ve sanki bütün gücüyle koşmuşçasına soluk soluğa kalmış olan Selim, endişeli bir yüzle içeri girdi.

"Babacığım, neniz var?" diye sordu Amasya.

"Ne oldu?" diye bağırdı Ahmet.

"Dostlarım, Amasya ile Ahmet'in düğününü yapmamız imkânsız..."

"Ne diyorsunuz?"

"En azından Üsküdar'da imkânsız!" dedi Selim.

"Üsküdar'da mı?"

"Ancak İstanbul'da nikâh kıyılabilir!"

Keraban Ağa ister istemez kulak kabartmıştı:

"İstanbul'da mı? Nedenmiş o?"

"Çünkü Üsküdar kadısı nikâhı tescil etmeyi kesinlikle reddetti."

"Nasıl reddetti?" dedi Ahmet.

"Keraban Ağa'nın ve dolayısıyla Ahmet'in nüfus kayıtları Üsküdar'da değil, İstanbul'da olduğu için."

Keraban'ın kaşları çatılmaya başlamıştı:

"İstanbul'da mı?"

"Bugün kızımın kendisine miras bırakılan servete sahip olabilmesi için evlenmesi gereken son gün!" dedi Selim. "Dolayısıyla bir saniye bile kaybetmeden nikâhı tescil edecek olan İstanbul kadısına gitmeliyiz!"

"Gidelim!" dedi Ahmet kapıya doğru ilerlerken.

"Gidelim!" dedi onun arkasından yürümeye başlamış olan Amasya.

"Keraban Ağa, bizimle birlikte gelmenizin bir sakıncası var mı?" diye sordu genç kız.

Keraban Ağa hareketsiz ve sessizdi.

Ahmet geri döndü:

"Ne oldu amcacığım?"

"Gelmiyor musunuz?" dedi Selim.

Amasya yavaşça Keraban'ın kolunu tuttu.

"Gelmeniz için zor kullanmam mı gerekecek?"

"Bir kayık hazırlattım," dedi Selim, "tek yapmamız gereken Boğaz'ı geçmek."

"Boğaz mı?" diye bağırdı Keraban.

Sonra kuru bir sesle devam etti:

"Bir dakika! Boğaz'ı geçenlerden alınan şu kişi başına on paralık vergi hâlâ yürürlükte mi Selim?"

"Elbette dostum Keraban," dedi Selim. "Ama artık, İstanbul'dan Üsküdar'a tek kuruş ödemeden gidip Osmanlı yöneticilerine böyle güzel bir oyun oynadıktan sonra, bir daha reddetmezsiniz zannediyorum..."

"Reddediyorum!" dedi Keraban, gayet açık ve kesin bir ifadeyle.

"O zaman, sizi karşı tarafa geçirmezler!" dedi Selim.

"Düğünümüz ne olacak?" diye bağırdı Ahmet, "düğünümüzün bugün yapılması gerekiyor!"

"Düğününüz bensiz yapılır!"

"Bu imkânsız! Siz benim vasimsiniz, Keraban Amca, gayet iyi biliyorsunuz ki sizin de bulunmanız şart!"

"O zaman Ahmet, nüfus kaydımı Üsküdar'a naklettirmemi bekle... böylece sen de Üsküdar'da evlenirsin!"

Bütün bu cevaplar öyle kesin bir tonda verilmişti ki, inatçı şahsiyetin karşısındakilerde pek bir ümit bırakmamıştı.

"Dostum Keraban," diye yeniden söze başladı Selim, "bugün son gün... Siz de gayet iyi biliyorsunuz, kızımın alması gereken büyük bir servet kaybedilecek, eğer..."

Keraban, olumsuz bir baş hareketinin yanında, daha da olumsuz bir el hareketi yaptı.

"Amca," diye bağırdı Ahmet, "istemiyor musunuz ki..."

"Eğer beni on para ödemek zorunda bırakacaklarsa," dedi Keraban, "asla, hayır, Boğaz'dan asla geçmeyeceğim! İstanbul'a gitmek için Allah'ın izniyle Karadeniz'in etrafını tekrar dolaşırım daha iyi!"

Gerçekten de inatçı adam buna yeniden başlayabilirdi.

"Amca," dedi Ahmet, "bu yaptığınız kötü bir şey! Bu şartlar altında, böyle bir inatçılık, söyle-

meme izin verin, sizin gibi bir adama yakışmaz. Size gerçek bir dostlukla bağlı olan insanların mutsuzluğuna sebep olacaksınız. Kötü bir şey bu!"

Keraban, patlamak üzere olan bir öfkenin işaretini veren boğuk bir sesle cevap verdi.

"Ahmet, sözlerine dikkat et!"

"Hayır amca, hayır! Artık dayanamıyorum, konuşmama hiçbir şey engel olamaz! Bu... bu ancak kötü birisinin yapacağı bir iş!"

"Sevgili Ahmet," dedi Amasya, "sakin olun. Amcanızdan bu şekilde söz etmeyin. Haklı olarak bel bağladığınız bu servet elinizden kaçtıysa... vazgeçin bu evlilikten."

Ahmet genç kızı göğsünün üzerine bastırdı.

"Sizden nasıl vazgeçerim! Asla! Hayır! Asla! Gelin, bir daha geri dönmemek üzere bu şehri terk edelim! İstanbul'a geçmek için gereken on parayı nasıl olsa buluruz!"

Ve Ahmet, kendine hâkim olamayarak, genç kızı kapıya doğru sürükledi.

"Keraban?" dedi Selim, son bir kere daha arkadaşının kararını değiştirmeye çalışarak.

"Bırakın beni Selim, bırakın!"

Amasya, güçlükle tutabildiği gözyaşlarıyla ıslak gözlerini Keraban'a çevirdi ve şöyle dedi:

"Yazık! Gidelim baba!"

Ahmet ile birlikte salonun kapısına doğru giderlerken, delikanlı durdu.

"Son bir kere soruyorum amca," dedi, "sizin de bulunmanızın gerekli olduğu nikâh için bizimle birlikte İstanbul kadısına gelmeyi red mi ediyorsunuz?"

Keraban, ayağını döşemeyi çökertecek kadar sert şekilde yere vurarak cevap verdi:

"Benim reddettiğim, bu vergiyi ödemeye razı olmak."

"Keraban," dedi Selim.

"Hayır! Allah için hayır!"

"O halde, elveda amca!" dedi Ahmet. "Sizin inadınız bize bir servete mal olacak! Yeğeniniz olacak kızı bu servetten mahrum ediyorsunuz. Olsun! Benim üzüldüğüm servet değil. Ama mutluluğumuzu geciktirmiş olacaksınız! Birbirimizi bir daha görmeyeceğiz!"

Ve Amasya'yı yanına alan delikanlı, peşinde Selim, Necibe ve Nizib ile birlikte önce salonu, ardından da konağı terk etti. Birkaç dakika sonra, hepsi birlikte İstanbul'a gitmek üzere bir kayığa binmişlerdi.

Yalnız kalan Keraban Ağa, müthiş bir sıkıntının pençesinde bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, kendi kendine konuşuyordu:

"Hayır! Allah, Muhammed aşkına hayır! Bu bana yakışmaz... Bu vergiyi ödememek için Karadeniz'in etrafını dolaş, sonra döner dönmez aynı on parayı öde! Hayır! Bir daha İstanbul'a adımımı atmam daha iyi! Galata'daki yazıhaneyi satarım! Bu işleri bırakırım! Amasya'nın kaybettiğini telafi etmek için bütün servetimi Ahmet'e veririm! Böylece zengin olur... ya ben... ben de fakir olurum... Hayır! Boyun eğmeyeceğim! Razı olmayacağım!"

Keraban, böyle konuşmaya devam ederken kendi kendiyle kavgası giderek şiddetleniyordu.

"Razı olmak ha! Vergiyi ödemek!" deyip duruyordu. "Ben... Keraban! Bana meydan okuyan o

emniyet amirinin karşısına çıkmak... benim yola çıktığımı gören... benim dönüşümü bekleyen... karşıma dikilip, beni hiçe sayarak şu çirkin vergiyi isteyecek olan o emniyet amirinin! Asla!"

Keraban Ağa'nın kendi vicdanıyla mücadele ettiği açıktı ve bu saçma inadın sonuçlarının kendisini değil, başkalarını mağdur ettiğinin farkındaydı.

"Evet! Ama bakalım Ahmet kabul edecek mi? Benim inadımdan dolayı üzgün ve kızgın ayrıldı buradan. Onu anlıyorum. Gururlu bir çocuk. Artık benim vereceğim her şeyi reddedecektir. Göreceğiz! Ben namuslu bir adamım. Böyle aptalca bir karar yüzünden bu çocukların mutluluğuna engel mi olacağım? Allah şu Divan'ın tamamını kahretsin ve onunla birlikte yeni rejim taraftarı bütün Türkleri!"

Keraban Ağa hummalı adımlarla salonu arşınlıyordu. Koltukları, minderleri tekmeliyordu. Öfkesini yatıştırmak için kırılacak eşya arıyordu, biraz sonra iki vazo, gürültüyle havada uçtu. Yine de kafası durmadan aynı düşünceyle meşguldü:

"Amasya... Ahmet... hayır! Onların mutsuzluğuna sebep olamam... Üstelik bir gurur meselesi yüzünden! Düğünü geciktirmek... belki de engel olmak! Ama... boyun eğmek! Boyun eğmek! Ben! Ah! Allah'ım bana yardım et!"

Ve bu son yardım çağrısından sonra Keraban Ağa, artık ne hareketle ne sözle ifade edilebilecek müthiş bir öfkenin etkisiyle, salondan dışarı fırladı.

16
İŞLERİ YOLUNA KOYMAKTA HİÇBİR ŞEYİN TESADÜF KADAR BAŞARILI OLAMAYACAĞI BİR KERE DAHA ANLAŞILIR

Şenlik yapan Üsküdar'da, rıhtımların limandan Sultan'ın köşkünün öte tarafına kadar müthiş bir kalabalıkla dolu olduğu gibi, boğazın diğer yakasında, İstanbul tarafında da Galata rıhtımları, köprüden Tophane Kışlası'na kadar benzer bir kalabalıkla doluydu. Haliç limanını dolduran Avrupa'nın tatlı sularıyla, Boğaziçi'nin acı suları, Türkler, Arnavutlar, Rumlar, Avrupalılar ya da Asyalılardan oluşan yolcularıyla iki kıtanın kıyıları arasında durmaksızın gidip gelen kayıkların, bayraklarla donatılmış teknelerin, buharlı şalupaların oluşturduğu filonun altında kayboluyordu.

Halkı böylesine çeken şeyin, az rastlanır ve cazip bir gösteri olduğu kesindi.

Ahmet, Selim, Amasya ve Necibe, yeni vergiyi ödeyip Tophane İskelesi'ne çıktıkları zaman kendilerini, katılmaya keyiflerinin pek de müsait olmadığı, neşeli bir şamata içinde bulmuşlardı.

Ama gösteri böyle bir kalabalığı çekmek ayrıcalığına sahip olduğuna göre, Van Mitten Ağa

–o artık gerçek bir Kürt ağasıydı!– nişanlısı asil Sarabul ve kayınbiraderi Yanar Ağa'nın, peşlerinde itaatkâr Bruno ile birlikte bu meraklı kalabalık arasında yer almaları gayet doğaldı.

Ahmet rıhtımda eski yol arkadaşlarına rastladı. Bu, yeni ailesini gezdiren Van Mitten miydi, yoksa daha çok, onlar mı onu gezdiriyorlardı? Bu ikincisi çok daha muhtemel görünüyordu.

Ahmet onlara rastladığı sırada, Sarabul nişanlısına şunları söylemekteydi:

"Van Mitten Ağa, bizim Kürdistan'da çok daha güzel şenlikler olur."

Van Mitten, tamamıyla teslim olmuş bir tavırla cevap verdi:

"İnanırım güzel Sarabul."

Yanar, kendine yakışan şu kuru cevabı verdi:

"İyi edersiniz."

Bu arada zaman zaman kalabalığın arasından bazı çığlıklar –sanki belli bir sabırsızlık ifadesi olan çığlıklar– geliyordu, ama Ahmet ile Amasya bunlara hiç kulak asmadılar.

"Hayır Amasya," diyordu Ahmet, "amcamı iyi tanırım, ama yine de inatçılığı taş kalpliliğin bu derecesine vardıracağı aklımdan geçmezdi."

"Yani," dedi Necibe, "bu vergi uygulaması devam ettiği sürece İstanbul'a hiç geçmeyecek mi?"

"O mu? Asla!" diye cevap verdi Ahmet.

"Keraban Ağa'nın bize kaybettirdiği servete üzülüyorsam," dedi Amasya, "kendim için değil, sadece sizin için sevgili Ahmet, sadece sizin için üzülüyorum."

"Unutalım bütün bunları..." diye karşılık verdi Ahmet, "ve daha kolay unutmak, şimdiye kadar

bir baba gibi gördüğüm bu çekilmez amcayla bütün ilişkimizi kesmek için, İstanbul'u terk edip Odessa'ya geri dönelim."

Fazlasıyla canı sıkılmış olan Selim bağırdı: "Ah şu Keraban! Sıkı bir cezayı hak etti!" "Evet," dedi Necibe, "mesela şu Kürt'ün kocası olmak gibi bir ceza! Neden onunla evlenen o olmasın?"

Söylemeye gerek yok, tamamen yeniden ele geçirmiş olduğu nişanlısıyla meşgul olan Sarabul, Necibe'nin bu gönül kırıcı düşüncesini duymadı, ne de Selim'in ona verdiği cevabı:

"O, onu da ehlileştirir... İnadının gücüyle, vahşi hayvanları bile yola getirir!"

Bruno efkârlı bir halde mırıldandı:

"Belki de. Ama bu arada benim zavallı efendim kafese girdi."

Bu sırada Ahmet ve arkadaşları, Pera ve Haliç rıhtımlarında olup bitenlere neredeyse hiç ilgi göstermiyorlardı. Kafaları öyle meşguldü ki bunlarla ilgilenecek halleri yoktu. Yalnız bir ara, bir Türkün başka bir Türke söylediği şu sözleri duydular:

"Şu Storchi gerçekten gözüpek adammış. Boğaz'ı geçmeye cesaret etmiş... hem de..."

"Evet," diye cevap verdi diğeri gülerek, "hem de kayıklara konan yeni vergiyi toplamakla görevli memurların engel olamayacağı şekilde!"

Ahmet, bu iki adam arasında geçen konuşmanın ne anlama geldiğini öğrenmek niyetinde değildi ama, onlardan birinin, doğrudan kendisine hitap ettiğini duyunca cevap vermek durumunda kaldı:

"Ah! İşte Ahmet Efendi!"

Bu sözleri söyleyen zaptiye amiriydi, Keraban Ağa'ya kafa tutup Karadeniz etrafındaki yolculuğuna sebep olan zaptiye amiri.

"Ah, siz misiniz amirim?" dedi Ahmet.

"Evet... Gerçekten tebrik ederim. Duyduğuma göre ağa söylediğini yapmış. Boğaz'ı geçmeden Üsküdar'a gelmiş."

"Evet, öyle!" diye cevap verdi Ahmet oldukça kuru bir sesle.

"Kahramanca bir hareket bu! On parayı ödememek için birkaç bin lira harcamış olmalı."

"Aynen dediğiniz gibi."

Zaptiye amiri alaycı bir tavırla devam etti:

"Keraban Ağa iyi iş becerdi ama, vergi hâlâ yürürlükte, inadında ısrar ederse, İstanbul'a gelmek için aynı yoldan geri dönmesi gerekecek!"

Amcasına karşı çok kızgın olan Ahmet'in, alaycı zaptiye amirinin sözlerini ne dinleyecek, ne de ona cevap verecek hali vardı:

"Canı isterse döner!"

"Sonunda razı olur, Boğaz'dan geçer" diye devam etti öteki. "Görevliler kayıkları gözetliyor ve inen yolcuları bekliyor. Tabii karşıya yüzerek ya da uçarak geçerse o ayrı..."

"Neden olmasın, aklına koyarsa onu da yapar" dedi Ahmet kupkuru bir sesle.

Bu sırada, kalabalığın arasında meraklı bir hareketlenme oldu. Güçlü bir uğultu duyuldu. Bütün kollar Boğaz'a, Üsküdar'a doğru uzandı. Bütün başlar havaya kalkmıştı.

"İşte orada! Storchi! Storchi!"

Biraz sonra her taraftan haykırışlar duyulmaya başladı.

Ahmet, Amasya, Selim, Necibe, Sarabul, Van Mitten, Yanar, Bruno ve Nizib, Tophane İskelesi'nin yanında, Haliç Rıhtımı'nın köşesindeydiler o sırada ve halkın merakını uyandıran heyecan verici gösterinin ne olduğunu görebildiler.

Üsküdar tarafında, Boğaz suları dışında, kıyıya yaklaşık altı yüz ayak uzaklıkta, hatalı olarak Leandros Kulesi olarak adlandırılan bir kule yükselir. Aslında meşhur yüzücünün, güzel Venüs rahibesi Hera'ya ulaşmak için kat ettiği Sestos ile Abydos* arasındaki yer, Hellespontos denen bugünkü Çanakkale Boğazı'dır. Bu unutulmaz olay, altmış yıl kadar önce, iki kıyıyı ayıran bin iki yüz metrelik mesafeyi bir saat on dakikada aldığı için İngiliz olmasıyla gurur duyan Lord Byron tarafından tekrarlanmıştır.

Acaba, *The Corsair*'in yazarını ve mitolojik kahramanını kıskanan bir amatör, Boğaz'ı geçerek bu önemli olayı mı tekrarlayacaktı? Hayır.

Üsküdar kıyılarıyla, bugün Kız Kulesi denen Leandros Kulesi arasına uzun bir ip gerilmişti. İp burada, sağlam bir dayanak noktası bulduktan sonra bin üç yüz metrelik bütün boğazı geçiyor ve Galata Rıhtımı'yla Tophane Meydanı'nın köşesine dikilmiş tahta bir kazığa bağlanıyordu.

Meşhur Blandin'in, ondan aşağı kalmayan rakibi, meşhur cambaz Storchi, işte bu ipin üzerinden boğazı aşmayı deneyecekti. Blondin, aynı bu şekilde Niagara'nın üzerinden geçerken, yüz elli ayak yükseklikten ırmağın azgın sularına düşmeyi göze alarak, hayatını mutlak bir tehli-

* Boğalı ile Nara-çn.

keye atmıştı. Oysaki bu sakin suların üzerinde Storchi'nin başına bir kaza gelirse denize dalmış olacak ve kendini kurtarmakta çok da zorluk çekmeyecekti.

Ama Blondin aynı zamanda, Niagara'yı omzunun üzerinde bir arkadaşını taşıdığı halde geçmişti. Storchi de aynı şekilde, havadan giden bu yolu jimnastikçi bir meslektaşıyla birlikte geçecekti. Sadece, onu sırtında taşımayacak, onun yerine, gerili ipi daha iyi kavraması için tekerleği oyulmuş bir el arabasında götürecekti.

Kabul edileceği gibi bu gösteri halkın çok ilgisini çekiyordu. Niagara'nın dokuz yüz ayağı yerine, bin üç yüz metre! Yol uzundu ve düşüşe çok müsaitti.

Bu sırada Storchi, Anadolu kıyılarını Kız Kulesi'ne bağlayan, ipin ilk bölümünde göründü. Arkadaşını önünde, el arabasının içinde itiyordu, kaza olmaksızın Kız Kulesi'nin tepesindeki fenere kadar geldi.

Bu ilk başarı kalabalığın coşkulu haykırışlarıyla selamlandı. Bunun ardından cambazın, ne kadar kuvvetli gerilmiş olsa da, ortası neredeyse Boğaz'ın sularına değecek kadar esnemiş olan ipin üzerinden ustaca indiği görüldü. Emin adımlarla ilerleyerek arkadaşını arabanın içinde götürüyor, telaşsız bir ustalıkla dengesini koruyordu. Gerçekten büyüleyiciydi!

Storchi hattın ortasına gelince iş zorlaşmaya başladı, zira kazığın tepesine ulaşmak için eğimi çıkması gerekiyordu. Ama cambazın kasları çok güçlüydü, kolları ve bacakları mükemmel çalışıyordu; hareketsiz ve duygusuz bir şekilde otu-

ran, arabanın dengesini tehlikeye atmamak için en ufak bir hareketten bile kaçınan, onun kadar tehlike altında ve onun kadar cesur arkadaşının içinde bulunduğu arabayı itiyordu durmadan.

Nihayet her taraftan hayranlık ve rahatlama haykırışları yükseldi.

Storchi kazığın tepesine sağ salim ulaşmıştı ve arkadaşıyla birlikte, bir ucu Ahmet ve arkadaşlarının bulunduğu rıhtımın köşesine ulaşan merdivenden aşağı iniyordu.

Cüretkâr teşebbüs tamamıyla başarıya ulaşmıştı, ama Asya'dan Avrupa'ya yollanan tezahüratların yarısını da, takdir edileceği gibi, Storchi'nin ittiği arabada bulunan kişi hak ediyordu.

Fakat bu sırada Ahmet müthiş bir çığlık attı! Gözlerine inanabilir miydi? Meşhur cambazın gösteri arkadaşı Storchi'nin elini sıktıktan sonra Ahmet'in karşısında durup ona gülümseyerek baktı.

İki genç kız, Sarabul, Van Mitten, Yanar, Selim, Bruno, hepsi koşarak etrafını çevirirlerken Ahmet bağırdı:

"Amca, Keraban Amca!"

Bu, Keraban Ağa'nın ta kendisiydi!

Keraban muzaffer bir edayla cevap verdi: "Evet, benim dostlarım. Şu cesur cambazı işe koyulmak üzereyken bulan benim, onun arkadaşının yerini alan benim, Boğaz'ı geçen benim!.. Hayır!.. Boğaz'ın üstünden geçen, senin nikâh muameleni imzalamak için oğlum Ahmet!"

"Ah! Keraban Ağa! Amcacığım!" diye bağırıyordu Amasya. "Bizi bırakmayacağınızı biliyordum!"

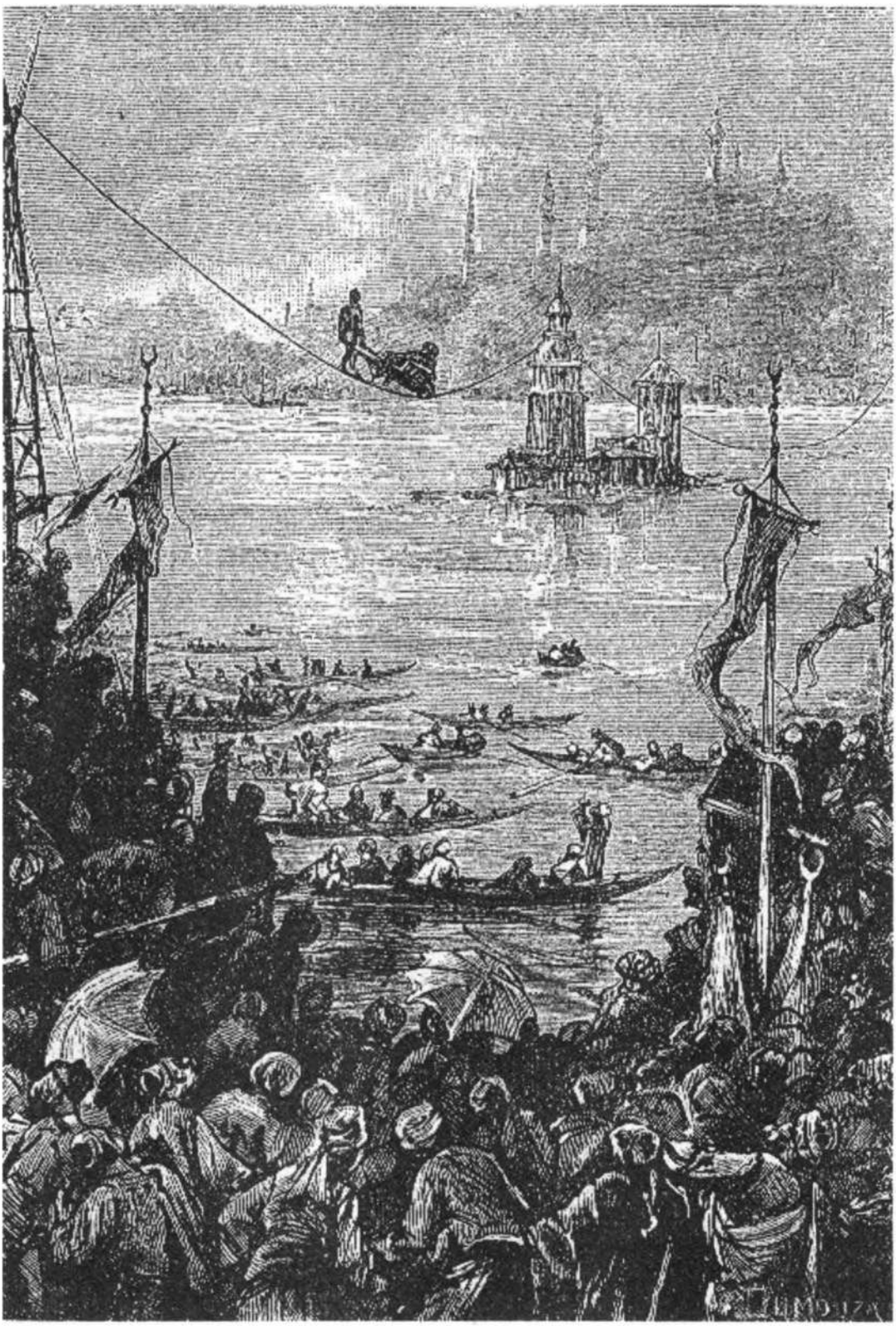

"Bu çok iyi işte!" diye tekrarlıyordu Necibe ellerini çırparak.

"Ne adam!" dedi Van Mitten, "bütün Hollanda'da onun gibi bir tane yoktur!"

"Ben de aynı fikirdeyim" dedi Sarabul oldukça kuru bir sesle.

Keraban bu sefer zaptiye amirine döndü:

"Evet! Vergiyi ödemeden geçtim, evet! Ödemeden... her ne kadar el arabasına binmek bana iki bin, bütün yolculuk da sekiz yüz bin gümüş liraya patlamış olsa da!"

Zaptiye amirinin, böylesi bir inatçılık karşısında eğilmekten başka çaresi kalmamıştı:

"Tebriklerimi kabul edin."

Keraban Ağa, kızı Amasya ve oğlu Ahmet'i kucaklarken, bu sefer her taraftan bu inatçı hayırseverin şerefine tezahürat sesleri yükseliyordu.

Ama o, zaman kaybedecek adam değildi, zafer sarhoşluğu içinde olsa bile.

"Şimdi hemen İstanbul kadısına gidelim!"

"Evet amca, kadıya gidelim," dedi Ahmet. "Ah! Siz insanların en iyisisiniz."

"Siz ne derseniz deyin," diye karşılık verdi Keraban Ağa, "bana karşı çıkılmadığı sürece hiç de inatçı değilim."

Bunun ardından neler olduğunu uzun uzun anlatmaya gerek yok. Aynı gün öğleden sonra kadı nikâhı tescil etti, ardından imam camide dualar ederek nikâhı kıydı, sonra Galata'daki yazıhaneye gidildi ve ayın otuzunda, saatler gece yarısını vurmadan önce Ahmet, sevgili Amasyası'yla, Banker Selim'in zengin kızıyla evlenmişti bile.

Aynı gece, perişan durumdaki Van Mitten, kayınbiraderi Yanar Ağa ve uzak bir ülkedeki son bir törenle kesinlikle karısı olacak olan asil Sarabul ile birlikte Kürdistan'a doğru yola çıkmaya hazırlanıyordu.

Ahmet, Amasya, Necibe ve Bruno'nun da bulunduğu vedalaşmada, Van Mitten, arkadaşına

yaklaşıp usulca bir sitemde bulunmaktan kendini alamadı:

"Keraban, size karşı çıkmamak için evlenmek zorunda kaldığımı düşündükçe... İkinci bir kere daha evlenmek!"

"Zavallı dostum Van Mitten," diye karşılık verdi Keraban Ağa, "eğer bu evlilik bir rüyadan başka bir şeyse kendimi asla affetmeyeceğim."

"Rüya mı?" dedi Van Mitten. "Bunun rüyaya benzer bir hali var mı? Ah, şu telgraf olmasaydı!"

Ve böyle konuşurken, cebinden buruşturduğu telgrafı çıkardı ve hızlıca göz attı:

"Evet! Bu telgraf... *Madam Van Mitten, beş hafta önce... vefat etti... sizinle buluşmak için...*"

"Buluşmak için mi vefat etti?" diye bağırdı Keraban. "Ne anlama geliyor bu?"

Sonra telgrafı onun elinden aldı ve okumaya başladı:

"*Madam Van Mitten, beş hafta önce karar verdi, sizinle buluşmak için İstanbul'a doğru yola çıktı.* Vefat etti değil, karar verdi!"*

"Dul değilmiş!"

Herkesin ağzından bu kelimeler dökülürken Keraban, bu sefer haklı olarak bağırıyordu:

"İşte telgraf denen şu ahmak şeyin yaptığı bir hata! Zaten hata yapmaktan başka bir işe yaramaz."

"Hayır! Dul değilim! Dul değilim!" diye tekrarlayıp duruyordu Van Mitten, "ve ilk karıma döneceğim için çok mutluyum... İkincisinin korkusuyla tabii!"

---

* Fransızcada *décéder* vefat etmek, *décider* karar vermek anlamındadır –çn.

Yanar Ağa ve asil Sarabul olanları öğrenince korkunç bir öfke patlaması yaşadılar. Fakat sonuçta gerçeği kabul etmeleri gerekti. Van Mitten evliydi ve o gün, bir barış ifadesi olarak ona muhteşem bir *valentia* lale soğanı getiren ilk ve tek karısıyla buluşuyordu.

Yanar teselli edilmesi imkânsız dulu teselli etmeye çalışıyordu:

"Böylesi daha iyi kardeşim."

"Şu buz parçası Hollandalıdan ayrılmak zor olmayacak!" diye cevap verdi asil Sarabul.

Ve iki kardeş Kürdistan'a doğru yola çıktılar. Ama muhtemelen Van Mitten'in zengin dostunun, bu yer değişikliği için onlara vermiş olduğu cömert tazminat, bu uzak ülkeye dönüşlerini biraz daha çekilir hale getirmişti.

Ama sonuçta Keraban Ağa, her istediği zaman İstanbul ile Üsküdar arasında gerili bir ip bulamazdı. Boğaz'dan bir daha hiç geçmeyecek miydi?

Hayır! Bir süre dinlenip hiçbir yere kıpırdamadı. Ama bir gün hükümete, kayıklardan alınan verginin tahsil hakkının kendisine satılmasını teklif etti. Teklif kabul edildi. Hiç şüphe yok ki bu ona çok pahalıya patlamıştı. Ama böylece çok daha popüler oldu ve artık İstanbul'a gelen yabancılar, Osmanlı İmparatorluğu'nun payitahtının en şaşırtıcı acayipliklerinden biri olan inatçı Keraban'ı da ziyaret etmeyi asla ihmal etmiyorlar.